1. Augustu Mühlsteinovi [v květnu] 1856

1 dvojl., 8°, b. d., datace podle obsahu, LA, z pozůstalosti Anny Holinové.

slečně Anně — Anně Holinové; *Landa* — Josef L., spolužák Jana Nerudy z Akademického gymnasia, záhy zesnulý; *báseň*... „*Novela*“ — nebyla otištěna, její rukopis není dochován; *v starém bytu* — v domě čp. 233/III „U slunců“ v Ostruhové, nynější Nerudově ulici na Malé Straně.

2. Josefu Richardu Vilímkovi [v únoru 1858]

1 dvojl., 14 × 23 cm, přípisek na rukopisu básně, b. d., datace podle obsahu, LA, sbírka Richarda Morawtze.

píseň — Veselá bída, viz B I, str. 472; *Besedník* — soubor deklamací pro tehdejší vlastenecké besedy, zredigovaný Josefem R. Vilímkem, Josefem Barákem a Heřmanem Přerhofem, vydaný r. 1861 J. R. Vilímkem.

3. Edmundu Břetislavu Kaizlovi [po 1. květnu 1859]

Navštívenka drobná, papír křídový, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., datace podle obsahu, LA, archív UB.

Dr. Rieger — Fr. Lad. R., za jehož redakce počali nakladatel Ignác Leopold Kober a Heřman Markgraf, knihkupec v Celetné ulici, vydávat počátkem května 1860 Slovník naučný; E. B. Kaizl je uveden mezi přispěvateli již v I. svazku, vydaném r. 1860, jeho příspěvky jsou značeny šifrou *zl.* Jan Neruda se seznámil s Kaizlem jako redaktor Obrazů života, kde byl Kaizl i jeho spolupracovníkem. Viz dopis E. B. Kaizla Janu Nerudovi, psaný před 11. březnem 1859 (Muzeum v Táboře), a Nerudovu odpověď v OŽ z 11. března 1859 (ŽJN II, doklady č. 341 a 343).

4. Edmundu Břetislavu Kaizlovi 15. prosince [1859]

1 dvojl., 8°, m, b. r., vročení podle obsahu, LA, archív UB.

„*Prales český*“ — v 8. čísle OŽ 1860 se změněným názvem „Cesta do pralesův“; „*České Švýcarsko i Saské Švýcarsko*“ — nebylo v OŽ otištěno; „*William Cullent Bryant*“ — tato studie o severoamerickém básníkovi (1794—1878) je otištěna již v 2. čísle Obrazů života 1860; Kaizl má o něm stať i v Riegrovu Slovníku naučném (I. díl, str. 932, šifra zl.); *do Litomyšle* — litomyšlský nakladatel a knihtiskař Antonín Augusta (1829—1866) převzal od J. R. Vilímka Obrazy života a chtěl je vydávat od počátku r. 1860 v Litomyšli jako čtrnáctideník; 17. listopadu 1859 zažádal o povolení, ale

jeho žádost byla zamítnuta (ŽJN II, doklady č. 445, 452 a 454 — 456); *místodržitelský rada Weber* — baron Filip W., pozdější místodržitel na Moravě a pak i v Čechách.

5. Karlu Jaromíru Erbenovi 30. listopadu [1860]

1 dvojl., 8°, b. r., vročení podle obsahu, LA. Albert Pražák, Neruda v dopisech, II. vyd., 1950, str. 377, datuje „asi r. 1859", ale Nerudův údaj „list svůj" a stesk „odnikud rukopisů" dosvědčují, že jde o Obrazy života z r. 1860, jež Neruda pokládal za svůj časopis a jichž se vzdal koncem r. 1860 i pro nesnáze redaktorské, pro nedostatečnou účast spisovatelů. Na titulním listu Obrazů života z r. 1859 je jmenován Neruda vedle redaktora J. R. Vilímka jen jako spolupracovník.

příspěvky — K. J. Erben již Nerudovi do Obrazů života ničím nepřispěl.

6. Karolíně Světlé [před 3. srpnem 1862]

Originál dopisu není dochován, Karolína Světlá však dopis Nerudův přepsala sestře Sofii Podlipské v dopise z 9. srpna 1862 (orig. ČD, viz ŽJN III, doklad č. 767). Podle tohoto dopisu datace. Opis Karolíny Světlé je pln chyb pravopisných i věcných (např. „za hodinu již jsem byl poslušným" m. „neposlušným"), náš otisk tyto nedostatky upravuje.

žárlivému děvčeti — Ludmile Schmidtové; L. Sch. (nar. 1842) byla dcera rakouského důstojníka a českého vlastence Karla Schmidta a španělské šlechtičny Karolíny Grandes Pañ Ausenda d'Españ; po krátké epizodě styků s Nerudou se L. Sch. provdala za profesora Choroševského z Choroševa a odebrala se s ním do Ruska; po smrti svého chotě se však vrátila a zemřela v Čechách 30. ledna 1903; Albert Pražák (Neruda v dopisech, II, 1950, str. 126) se dověděl, že L. Choroševská-Schmidtová před svým návratem do Čech spálila dopisy, jež jí Neruda psal r. 1862; *intrikantce* — Josefíně Mourkové (1843—1910), dívce z přátelského okruhu Karolíny Světlé, nadané, hudebně vzdělané, pokoušející se i o hudební skladby a o práce literární, např. v Ladě 1864; odmítla Aloise V. Šmilovského, jenž jí věnoval své drama Žid z Prahy, a provdala se r. 1865 za továrníka Jana Brdlíka v Počátkách.

Z období před datem tohoto dopisu Jana Nerudy se nám dochoval jeden dopis Karolíny Světlé, napsaný Nerudovi 9. dubna 1862 (orig. ČD, 1 dvojl., 8°). Otiskujeme jej v plném znění, proti otisku v ŽJN III, str. 245 však upravený pravopisně i stylisticky:

Příteli! — Začala jsem dnes aspoň deset dopisů, v nichž Vám dokazuji, že není a nebylo pomoci, že jsem se musela u T. „avec éclat" s Vámi rozkmotřiti, ale jeden byl hloupější než druhý.

Zanechávám toho tedy prodnes, vždyť ani beztoho nevím, zdali tento nebohý škvár oknem nevyhodíte, a to ještě k tomu nečtený. Povím Vám prozatím jen tolik: jisté filosofky chtějí udělati ze mne první stín, první trn na jasné, květnaté stezce Lidmilčiny první lásky a zamýšlejí Vás tímto způsobem od ní vzdálit. Namluvily tomu nebohému děcku, že je duch

mocnějším vábidlem než krása a mladost!... To může jen filosofka tvrdit.

To nebohé děcko se mi bezděčně vyzradilo ze své tísně, neví ani, že jí její tajemství uklouzlo. Není pomoci, my se musíme opravdu stát nepřáteli, Vy nesmíte se mnou mluvit, k nám chodit, musíte mne hanit, co Vám zajisté těžké nebude, a krátce vše činit, co ještě dále k nepřátelství náleží.

Dnes ví půl Prahy, že se nenávidíme. Ludmilka se bude chtít zarmoutit, ale nepůjde jí to; filosofka a naivní dáma tonou v moři blaženosti.

Nemusíte ani odpovědít, zanechte tento dopis doma (sl. N. si zas proň přijde), to mi bude znamením, že Vám mohu podrobnosti těchto pletich sděliti. — Pak ale sbohem nadlouho... nesmíme se dříve smířiti, dokud nedáte tak nepopíratelných důkazů Vaší lásky k Lidmilce, že se přestane duchů bát, ba v ně věřit, dokud ji aspoň nepřesvědčíte, že jste Vy sám ze samé zamilovanosti všeho ducha pozbyl.

Zbytečno tuším, bych Vám připomněla, byste se hodně na mne kabonil, kdyby nás mělo neštěstí někde svésti: co se mne týče, já Vás na to připravuji, že vytáhnu ze svého arzenálu ony pohledy, jichž strašný dojem jste již jednou zakusil, víte, tenkráte, když jste se mi ze své lásky k Lidmilce vyzradil a já si pomyslela: To tomu nebohému dítěti ještě schází, aby jí takový Lovelace mozkem pletl! —

Se vší možnou zášti a nenávistí

S.

[Vysvětlivky k dopisu Karolíny Světlé: *avec éclat* — franc. bouřlivě, hlučně, před svědky; *filosofka* — Josefína Mourková; *naivní dáma* — patrně Baruška Křížková (1844—1879), provdaná pak za nakladatele Františka Šimáčka, sestra Josefy Křížkové, ženy Vojtěcha Náprstka; *sl. N.* — slečna Marie Němečková (1832—1912), později provdaná za ředitele dívčí školy Aloise Švejstyla, školská a sociální pracovnice; *dokud nedáte tak nepopíratelných důkazů Vaší lásky k Lidmilce* — cyklus veršů dedikovaných L. Š., otištěný v Rodinné kronice 18. května 1862 (B I, 214 a d., ale s dedikačním označením *N. N.*), byl snad takovým důkazem, vysloveným před zasvěcenou čtenářskou Prahou (verše však nebyly podepsány plným Nerudovým jménem, byly signovány jen třemi hvězdičkami: ***); *Lovelace* — typ svůdce z románu angl. spisovatele Samuela Richardsona (1689—1761) Clarisse Harlowe.]

7. Karolíně Světlé do Světlé [před 21. srpnem 1862]

Originál dopisu není dochován, jeho znění známe z opisu, jejž Karolína Světlá poslala sestře Sofii Podlipské v dopise z 21. srpna 1862 (ČD).

pošetilé holce — Ludmile Schmidtové; *mumii duševní v postavě devatenáctileté dívky* — Josefíně Mourkové, narozené r. 1843, viz vysv. k předcházejícímu dopisu Karolíny Světlé.

Po tomto dopisu psala Karolína Světlá Janu Nerudovi dva nedatované dopisy (ČD):

1.

Nevěřila jsem ani očím svým, když má synovkyně pozdvihnuvši pohozenou z novin pásku slabikovat počala: „Tys jediná bohyně, jíž se kořím, tys mi ideálem žen!“

Toť známou notou, pomyslím polekaně a beru jí rychle pásku z ruky. Byla vespod jako pro větší pevnost podlepena a známým písmem počmárána. Domnívala jsem se, že udělám nejlépe, nepovšimnu-li si těchto denně se opakujících zásilek, z nichž mnohá vandrovala na smetiště, aniž jsem tomu zabrániti mohla, ale pásky nabývají objemu tak hrozného, že se musejí stát nápadnými, — tak to nesmí dále jíti, nechcete-li mně způsobiti smrtelnou mrzutost. Považte, kdyby si toho někdo povšiml a Vaše vášnivé výbuchy četl a komentoval! Tak jste dostál tedy slibu svému, že Vám je mír můj nadevše posvátným?! —

Ale nemám dnes času k výčitkám, vymyslila jsem si cestu bezpečnější pro zprávy od Vás. — Nedáte-li jinak a chcete-li ve svém dopisování na každý způsob pokračovati, anť je Vám, jak pravíte, potřebno zpovídati se mně, tedy mi pište pod adresou A. W. Můj bratr jednou s touto dívkou milkoval a zaslal jí mnohé sladké psaníčko. Doufám, že v tom nenalezne nikdo nic nápadného, zadržím-li na ni dopisy pod výmluvou, že jí je sama doručím, až mne jako obyčejně navštíví. — Nejsou zde v tomto ohledu choulostivi; dopisy se svěřují od posla každému, je rád, uspoří-li si cestu. Buďte ujištěn, že bych Vám ale tuto koncesi neudělala, kdybych si sama nepřála míti o Vás důkladných zpráv. Slyšela jsem několik hodin před odjezdem svým, že jste v strašlivém stavu, že máte za málo neděl dosti patrnou sumu zaplatiti, již si nemůžete nikterakž zaopatřiti, že jste v těch nejhroznějších nesnázích, že Vám je jisté *vězení!* — Vězení pro dlužníky, každý ví, co to znamená! Kdo prošel touto branou, ten se obyčejně vrací do světa prázen svých závazků, ale také své cti. V styku s nesvědomitými lidmi, se šejdíři a podvodníky setře se z něho poslední pel útlocitu, ctižádosti, pýchy a někdy (nezazlete nejvěrnější přítelkyni své kruté toto slovo!) i poctivosti! — Prosím, dokažte mi aspoň tenkráte, že jste pravdu mluvil nazývaje mne nejlepším svým přítelem, a zpovídejte se mi upřímně, bez falešného studu. Vždyť jsem byla vždy spravedlivou, srdečnou, shovívavou k Vám, znám tolik temného a smutného z života Vašeho a nespustila jsem se ruky Vaší. Který dobrý anděl Vás mi svěřil, bych kroky Vaše řídila a nad Vámi bděla? *Chci, ano, chci býti a zůstati* přítelkyní Vaší, to jest prozřetelností, která spojuje v sobě shovívavost matčinou, vážnost otcovou, laskavost sestřinou a vytrvalost bratra, a opustí-li Vás celý svět, já přece vytrvám. Tedy s pravdou ven, jak to stojí, a to dopodrobna.

[Vysvětlivka k dopisu Karolíny Světlé: *pod adresou A. W.* — Anny Wahlové, jež byla příbuznou Karolíny Světlé, ale v té době již nežila, zemřela r. 1860.]

2.

Dnes jsem obdržela šťastně dopis Váš, nikdo se nad tím nepozastavil, že jsem si přivlastnila dopis A. W...ové. Těším se velmi, že není nebezpečí tak velké, jak jsem si byla myslela. O tom ostatním „finančním" promluvíme po mém návratu, prozatím Vám ale musím říci, že si velmi pochlebujete, pravíte-li, že máte málo potřeb. Dle mého náhledu máte jich nesmírně mnoho. V tom hledáte jakousi spořivost, chodíte-li rozedraně a ošuměle? Toť věru ta nejmenší výloha za pořádný šat, a abychom aspoň čistí chodili, toť povinností naší k společnosti lidské. Mámť antipatii k lidem v oděvu nečistém a nepořádném, mají (tak aspoň jsem shledala) vždy špinavých stránek do sebe. Myslím, že estetik, jemuž lokte z kabátu koukají, nezaslouhuje, by si člověk jeho teorií mnoho všímal, jsouť vypůjčené, nejsou z něho vyšlé, jinak by začal zajisté sám u sebe a hleděl by sám dobrý dojem docíliti, a ne-li to, tak aspoň by neurazil osobností svou krasochuť. Ale i o tomto punktu si ponechávám apologii až do Prahy, a možná-li, ústně. —

Prosím Vás, kdy konečně se vypíšete z té své „lásky"? Upozornuji Vás znovu na to, že odložím každý dopis, v němž se toto choulostivé slovíčko nachází, stranou. Střádám si jen ony, v nichž mi popisujete svůj život, své plány, své utrpení. Pokračujte v nich, prosím Vás, vždyť Vás znám tak málo, a co vím o Vás, to vím inspirací „básnickou". —

Myslím, že mne dosti znáte, byste tuto prosbu nepovažoval za pruderii a upejpavost a sám sobě neřekl: „Hle jak jsou ženštiny marné, člověk jim mluví o lásce, protože nemá právě jiného slova po ruce, a ony v tom hned bůhvíco hledají." Je mi to ale vůbec nemilo, mařite-li čas a místo tak daremným blouzněním. Což nemáte pro mou oddanost jiné odměny než horování? Věřte, zasluhuji více od Vás než tu Vaši „lásku". Což nehraji s existencí a občanskou svou ctí dopisujíc si s Vámi potajmu, trpíc výbuchy Vašeho vášnivého rozmaru, vyslýchajíc Vaše „zpovědi"? Tuším, že bych mohla krví zaplakati, a že by přece nikdo nevěřil v čistotu mých snah, kdyby se spojení naše vyzradilo. Kdyby nebyly tak často Vaše slzy ruce moje kropily, kdybyste mi nebyl tak často řek neomylným přízvukem pravdy, že je Vám mé přátelství duševní potřebou, vždyť bych si musila pomysliti, že Vám o nic jiného nejde než o zamilovanou pletku, a každé slovo Vaše by mne páliti musilo jako krvavá urážka.

Liduška mi psala, že je ještě celá zlomena. Můžete si to kdy odpustiti, že jste ji tak mrzce použil co nástroj, abyste se dostal ke mně, že jste jí v sto horoucích dopisů lhal a zase lhal? A že jste ji nemilosrdně odstrčil, když jste jí neměl více zapotřebí? Naštěstí se pružné její srdce dle mého zdání již zas někde jinde zakotvilo. Jak stojíte konečně s Fišerovou? Vímť, že je ještě v Praze. Zrzoun mně to mimochodem řekl. Vy jste snad nezapomněl na náš kontrakt? Uslyším-li, že s touto ztracenou osobou žijete, pak se nehlaste ani k tomu, že jsem Vás kdy znala, řeknu, že jste člověk bez povahy. Zdalipak chodíte pravidelně k Anně!? —

Vida, teď jsem popsala celou stránku o Vašich milenkách a slyším dole hlas poslíka, musím končit, ač bych měla ještě leccos na srdci. Je to ale naposledy, co se s Vašimi láskami nudím, vždyť jsem Vám ještě ani slůvka

o Vašich „dítkách“ nepověděla. Mámť je s sebou a čítám v nich pilně. Ty mne více zajímají než Vaše snadná vítězství. Řekněte mi, kdy nabyde konečně rozum u Vás nadvládu nad vášněmi. Je věru nejsvrchovanější čas, třicítka již táhne.

Tak již víte, že nás Zrzoun navštívil? [— — —]

[Vysvětlivky k dopisu Karolíny Světlé: *Liduška* — Ludmila Schmidtová, dopisů však sto jistě nebylo; *Zrzoun* — patrně JUDr. Karel Mattuš (1836—1919), staročeský politik, publicista a finančník, jejž Světlá neměla v lásce; *k Anně* — Holinové; *o Vašich „dítkách“* — o literárních pracích Nerudových, viz zde str. 458 a vysvětlivku na str. 459.]

8. Karolíně Světlé do Světlé [před 28. srpnem 1862]

Orig. není dochován, opis poslala Karolína Světlá sestře Sofii Podlipské v svém dopise z 28. srpna 1862 (ČD).

M...š psal Lib. — JUDr. Karel Mattuš Arnoštce Libické (1837 — 1893), sestře Nerudova přítele Roberta Nápravníka (viz seznam adresátů); byla herečkou a pak ředitelkou divadelní společnosti; za slovy „když byl u vás“ připsala Světlá: „(bolela mne skutečně hlava)“; „*Für was du dich gelten läßt...* — Zač se sám dáš pokládat, za to jsi pokládán; *l'ennui du monde* — světobol; *unendlich liebenswürdig* — nekonečně hodná milování.

Po tomto dopise psala Karolína Světlá počátkem září 1862 Janu Nerudovi (ČD):

Já že stůňu? Cítiti z dopisu mého opět dech choroby? Mně se zdá, Vy mne máte vždy za chorobnou, vyvadím-li se trochu s Vámi, a zdraví mé závisí od mé shovívavosti.

Velmi mne zamrzelo, že se mne tážete, kdo Vás spojil s Fišrovou, že s ní nemáte poměru bližšího. K čemu tyto výmluvy? A nemáte-li skutečně tedy, proč děláte jejího kavalíra? — Ocenuji zajistě přímost, s níž se veřejně k ní hlásíte, neb nic se mi tak neprotivuje jako tito pokrytci s dvojí ctí, jednou veřejnou pro lidi, jednou soukromou pro své tajné spády, a tato vlastnost mne smiřuje u Vás s mnohými jinými, ale musím se ve Vašem prospěchu každému spojení Vašemu s osobou touto opříti, a kdyby toto spojení bylo sebenevinnější.

Toť přeci jistou věcí, že prodává svou lásku, třeba ne Vám, tedy jiným, a takové osoby *musí* míti demoralizujícího vplyvu. Ona žije od vášní, musí je tedy vzbuzovat, musí jim umět lichotit a je stále podněcovat, by s nimi nezhynul i výdělek její. — K tomuto cíli musí nevyhnutelně v každém, koho se zmocní, udusit cit pro vyšší zájmy, chuť k práci, k činnosti, k tomu, co ctností jmenujeme. — Ona nepřipraví své ctitele jen o peníze, ale co je stokrát hůře, o čas a o svěžest a jasnost duševní, ona je *musí* o to připraviti, by se opět a opět k ní vrátili. Nechci Vám dělat žádného kázání, chci Vás jen upozorniti, že i nechtíc, zcela mimovolně vzdor vřelému citu svému k Vám, přec jen Vaši zkázu zamýšlí a Vás zkazí, nevzdáte-li se jí.

Nahlédla jsem hluboko v zatemnělou, rozervanou duši Vaši, a cokoli jste také učinil a na sobě zhřešil, omlouvám Vás. Vy nevěříte v nic, Vy nedoufáte v nic, Vy nic nemilujete. Vy jste ztratil dílem nešťastnými poměry, dílem zhacením nejdražších nadějí, dílem vlastní vinou radost sám na sobě a následovně na světě, duševní Váš stav se stal nesnesitelným a Vy se chcete ohlušiti. Pochopuji Vás, neb i já jsem cítila jako Vy, když se rozplynula iluze po iluzi a když veškerou naději mou, dítě mé, země pohltila. Pronikla jsem tehdáž duší zděšenou tajemství života a smrti a konečně jsem nahlídla, že není boha nad námi, který nás každou noc přikrývá hvězdnatým pláštěm svým a jehožto srdce se bolestně svírá při utrpení, které nám k blahu našemu ukládá, že není duše v nás, ježto se co motýl bělostný nadšeně k éteru vznáší, a opustivši tělesnou schránku naši, opojeně od hvězdy k hvězdě putujíc se zdokonaluje pro ráj, kde se se vším shledáme, co jsme kdy milovali a ztratili...

Byla jsem více než dvacítiletá, když se mně tato pravda zjevila, byla jsem rozumná, vážná, vzdělaná, ale toto poznání, táto náhlá roztržka se vším, co mi bylo až posud tak svaté a drahé, zatřásla tak mocně mou celou bytostí, že jsem se domnívala, že neztratím-li rozum, ztratím samu sebe.

Kam jsem obrátila zrak svůj, tam se šklíbilo na mne ze sto prázdných důlek to strašlivé nic, z něhož jsme pošli a do něhož se vrátíme, žádné budoucnosti, žádné věčnosti, žádné naděje tedy ni na zemi ni na nebesích, všecko lež, všecko klam, všecko, všecko mam, i ta naše ctnost! — Mohla jsem ztrativši ráj najíti podporu a náhradu v zákonech mravních a v jich plnění, když ten nejvznešenější, nejobdivovanější se mi nezdál ničím jiným než nejpohodlnějším pouzdrem soběctví našeho, jaká to velikost ve větě: Nečiň zla, by i tobě zla činěno nebylo! To byla tedy esence vší etiky, jediný cíl myslící, cítící naší bytosti? Kdybych byla mužem bývala v té strašnozoufalé době, bych se byla stala, čím jste Vy, byla bych hejřila jako Vy a ve víně a v náručí hezké holky zapomenutí hledala pro nekonečnou, neukojitelnou bolest v prsou mých, byla bych se ohlušila a nejspíš tam dospěla, kam dospěl Lenau, geniální Grabbe, Schubart a sto a sto nešťastných duší před nimi a za nimi, ale já byla ženštinou, rodinou sama před sebou chráněnou, a osud slitovavší se nad utrpením mým, nad tím balvanem hrůzy, útlá prsa ženy tížícím, seslal mi anděla útěchy. Byla to sestra má, kterážto položila plna svaté soustrasti ruku na rány mé, volajíc: Činnost, činnost!, a činnost mně navrátila radost, naději a víru v jiné i v sebe, ozdravivši mne! —

Toť ta páska, která mne tak neodolatelně k Vám víže, tato stejnost utrpení a osudu našeho — mně zemřelo drahé dítě krve mé a já zoufala — Vám usmrtili dítě ducha a srdce a Vy se stydíte zaplakati nad mohylou Vašich nadějí a snah, aby se Vám lidé nevysmáli, a tropíte a dovádíte, aby se nevšiml svět, jak jste se stal chudým a nebohým zavržením jeho. —

Ale já chci osudu splatiti dluh můj, mne spasila sestra a já spasím Vás, mnou se naučíte věřit v sebe a doufat v život, k čemu mne nazývají Světlou, kdybych s to nebyla osvítiti tmu v srdcích lidských?

Jako ona volala neúnavně Činnost, činnost!, tak i já volat budu Činnost!

— já musím vzkřísit duši Vaši, vždyť cítím v sobě proudění sta životů! —

Vzhůru, vzhůru, pravím, cesta naše daleká, ideál tak vzdálený věku našemu — ale spějme s chutí, s láskou, klopýtajíce, padajíce, snad spatří několik vyvolenců přec zářící jeho tvář. Vzchopte se, příteli, bratře drahý, neukazujte mi, že Vás pokrývá bláto, hle ruce moje, dosti čisté, by smyly každou vinu z Vás a každou zahojily ránu, — ach nekřičte Není ideálu, není!, dokud Vám ještě bahno chtíčů Vašich oči zalepuje, — já se nespustím více ruky Vaší, Vy *musíte* za mnou — chtějte, prosím Vás, chtějte, prvním krokem na nové dráze budiž, že se vzdáte nízkého poměru. Přestaňte, ach přestaňte ve své samovraždě — co člověk pro člověka s to učiniti, to chci učiniti pro Vás. — Zůstanete-li v mrzkých poutech vášně, oslyšev mne, pak mně zasadíte ránu velkou, nesmírnou, i já přestanu věřit, zklamu-li se ve Vás, — chtějte žíti pro sebe a jiné [— — —].

V dopisu Sofii Podlipské z 6. září 1862 (ČD) poslala Karolína Světlá opis dalšího svého dopisu, odpověď na nedochovaný list Nerudův:

Jste uražen a nezminujete se naschvál o předmětu mého předešlého dopisu, náhoda mi ale přála a já se dozvěděla, že se Váš zlý démon po dlouhém odporu přec odstěhoval. Libická totiž potkala Marii a vzkázala mně, že Fišerová zuřivě odjela a že jste si namluvil „Žanynku“, která Vás co nejpilněji navštěvuje. „Va pour Jeaninka“, toť aspoň bezúhonné, dobré děvče. Ale teď nechme konečně Vaše lásky, musím Vám ale ještě říci, že jsem se srdečně zasmála, když jsem čtla, jak Vás to mrzí, že jsem Vás kdysi šosákem nazvala proto, že jste pravil, že je Libická nabílo natřený padlý anděl. — Prosím Vás, jen žádné moralizování, u Vás je věru „mauvais goût“.

Vaše práce jsem, jak již praveno, pilně probrala, podám Vám o nich psaný referát. Byla jsem velmi pochlebována, že jste je všem změnám podrobil, které jsem si přála, a nemálo potěšena, když jsem shledala, že jsem Vám dobře poradila.

„Adam“ je teď velmi důstojný a „Lízinka“ plna poezie. Ale zdá se mi, že básně „Pod lípou“ vyžadují ještě mnoho píle a kosmopolitický jejich ráz není dle chuti mé. Jinak překypují pěknými myšlenkami, ale barvy jsou příliš temné.

Sestra mi psala o Vaší „Bibliotéce“, neradila bych Vám, byste se do nějakého podniknutí pustil, nemáte upřímně řečeno důvěry v obecenstvu, nedostalo by se Vám prací a snad ani pořádného nakladatele. Vy jste si svou jizlivostí a hrubostí úmyslně vše pokazil u výtečníků a nevýtečníků, ale trochu rozumným chováním a trochou „shovívavosti“, ne „podlízavosti“ můžete zas vše za krátký čas napraviti. Ale na každý způsob musíte ten příznivý čas teprve vyčkat.

Za málo dní odjedeme a pak Vám beztoho vše povím. Těším se na Prahu, otvírá mně náruč tak lesklou, a přec se jí zas jaksi bojím, prosím muže, by naše pobytí zde prodloužil. Sním o tak pěkné vzájemnosti s Vámi, cítila jsem drahný již čas, že mně někdo schází, s kým bych se domluvila a vymluvila a někdy i vyvadila, musil by to ale být někdo, kdo by nebyl „já“,

jako sestra má, myslím, že jsem tuto báječnou osobu nalezla ve Vás, dejž má dobrá hvězda, bych se neklamala.

Poslední Váš dopis byl dobrý až na tu strašlivou frázi, že se bojíte, že je mužná Vaše láska ke mně bohaprázdností!!! — To patří skutečně do Humorů. Přestaňte mi již přece jednou s tou láskou, s tímto „égoisme à deux", z té ještě velmi málo kloudného, aspoň pro literatury, vyplynulo. Láska je ⟨sobecká⟩ žárlivá, chce jen sama užívati a sama míti, milovaná bytost má jen pro ni a v ní existovat, a nikoli pro jiné. Přátelství je mnohem ušlechtilejší a lidštější. Lásku cítí i zvířata, láska je povinností, jako například k rodičům, k dětem, ale přátelství je květina volnosti, protož se jí kořme a zasvěťme *jí* svazek náš.

Nejpěknější díla děkují svůj původ přátelskému působení, a nikoli lásce milenců a ještě méně lásce manželské, je to podivný, ale pravdivý výrok.

Schiller dosáhl vrcholu slávy spojením s paní Wollzogenovou, Börne s paní Herzovou, Wieland s Delaroškou, Tiedge s Reckovou, Heine mluví s největší vděčností o Rachelce, která v něm poznala talent, když mu ho celý svět upřel, atd. Vždy řídil dospělejší ženský duch překypující mužské nadání a z tohoto souzvuku vyvinuly se ony melodie, které budou ještě generace po nás blažit a povznášet.

Uvidíme, co uděláme my jeden z druhého, doufám, že jste mi nadarmo neslíbil, že něco ze mne bude, a že byste rád k vývinu mému přispěl. Beru Vás za slova.

Potřebuji srozumění a povzbuzení jako Vy a každý člověk ducha tvořícího. Co by to bylo, kdyby my dva jsme nebyli s to naší literatuře vykázati jiný směr? Já cítím dosti odvahy, síly a vzdělanosti k tomu v sobě, Vám schází jen chuť, však já jí Vám dodám!

Někdy si maluji velmi, velmi pěkné, utěšené obrazy, ale najednou vidím uprostřed těch kvetoucích niv — rakev.

Víte, jak jsme tehdáž šli s Baruškou ze sokolské zkoušky a Vy jste mi ukázal rakev před jedním domem. „Toť zlé omen," pravil jste.

Tuto rakev v krvavém soumraku žhoucího podletního večera, obklopenou zástupem plačících dětí, na osamělé ulici vidím pořád před sebou a slyším Váš hlas, který mně praví: „Toť zlé omen!" —

Ale nechme předtuch, já v ně nevěřím, věřím v sebe, ve Vás, v život a v krásnou budoucnost. —

Na šťastnou shledanou.

[Vysvětlivky k dopisům Karolíny Světlé: *cítiti z dopisu mého* — tento dopis Karolíny Světlé neznáme; *Lenau* — Nikolaus L. (1802—1850); *Grabbe* — Christian Dietrich G. (1801—1836), něm. dramatik; *Schubart* — Christian Friedrich S. (1739—1791), něm.básník a divadelník; *Libická* — Arnoštka L.; *Marie* — přítelkyně Karolíny Světlé Marie Němečková, zprostředkovatelka dopisového styku mezi Světlou a Nerudou; *Va pour Jeaninka* — Jen když je to Žanynka; *mauvais goût* — špatný vkus; „*Adam*", „*Lízinka*", „*Pod lípou*" — nepublikované a neznámé práce Nerudovy, viz vysv. na str. 456; *o Vaší „Bibliotéce"* — buď o knižnici, již chtěl Neruda vydávat

a tak pojmenovat, anebo o časopise, jejž chtěl založit po svém neúspěchu s Obrazy života a před svým vstupem do Rodinné kroniky; *do Humorů* — do Humoristických listů; *égoisme à deux* — sobectví ve dvou; *Wollzogenová* — Karoline Wollzogen (1763—1847), něm. spisovatelka, švagrová Schillerova; *Börne* — Ludwig B. (1786—1837); *Herzová* — Henriette Herz (1764—1847), majitelka něm. literárního salónu; *Wieland* — Christoph Maria W. (1733—1813), něm. spisovatel; *Delaroška* — Delaroche, vl. jm. Sofie Gutermannová; *Tiedge* — Christoph August T. (1752—1841); *Recková* — Elise von der Recke (1754—1833), něm. spisovatelka; *Heine* — Heinrich H. (1797—1856); *Rachelka* — Félix Elisa Rachel (1820—1858), franc. tragédka; *Baruška* — B. Křížková, viz vysv. na str. 453.]

V ČD jsou ještě dva další dopisy Karolíny Světlé psané Nerudovi, jeden v originále, druhý v opisu Sofie Podlipské, prvý pravděpodobně nebyl pisatelkou odeslán, originál druhého nebyl zprostředkovatelkou písemného styku doručen: dopisy se tedy nedostaly do rukou adresátových, a proto není zapotřebí je zde otiskovat, třebaže jsou významnou součástí v historii přátelství Karolíny Světlé s Nerudou. Jejich otisk viz v ŽJN III, 369 a 377 d.

9. Václavu Zelenému 23. března [1863]
1 list, 8°, b. r., vročení podle obsahu a podle dalšího dopisu, LA.

10. Svatoboru 23. března 1863
1 dvojl., f°, LA.

nazpět pak na Berlín — Jan Neruda se však vrátil přes Drážďany, viz ŽJN IV, str. 133 a 489, MC, str. 269 a 468; *V Paříži... třeba pobytu dělšího* — pobyt Nerudův tam trval pět neděl, viz dopis č. 15.

Svatobor odpověděl Nerudovi 3. dubna 1863 dopisem, na němž je jako jednatel podepsán Václav Zelený (LA, koncept, otisk ŽJN IV, str. 50), v sedění 2. dubna t. r. byla Nerudovi poskytnuta cestovní podpora 400 zl.

11. Františku Jaroslavu Kubíčkovi a Michalu B. Křížovi do Brna 15. září [1863]

1 dvojl., 8°, m, b. r., LA. Vročení je připsáno cizí rukou: 1863. Na Nerudův dopis připsal František Schwarz (viz seznam adresátů), že od příštího čtvrtletí přejímá s Nerudou ve svůj náklad časopis Rodinnou kroniku.

almanah slavnostní — Cyril a Metoděj, připravovaný brněnským nakladatelem Rudolfem Rohrerem na rok 1863; zpráva o tom byla otištěna např. v Moravské orlici z 28. července 1863 (viz ŽJN IV, str. 156), kde čteme, že redaktoři získali i příspěvek Nerudův; *nabízím se Moravské orlici co fejetonní dopisovatel* — o spolupráci Nerudově s tímto moravským deníkem nemáme dokladů, ale Moravská orlice má v l. 1863—1864 anonymní fejetony pražského dopisovatele, tematicky a stylově blízké fejetonům Nerudovým.

12. Václavu Červenému do Hradce Králové [1863]

1 list, v. 8°, záhlaví: Redakce Rodinné kroniky v Praze. — b. d., LA, datace podle papíru a obsahu.

o obrazu dílny své — pro Rodinnou kroniku, Václav František Červený (1819—1896) byl význačný výrobce žesťových nástrojů.

13. Františku Pravdovi do Hrádku u Sušice 17. prosince 1863

Orig. v archívu města Sušice, fotokopie: ÚČL. Záhlaví: Redakce Rodinné kroniky v Praze.

F. Hlinka — František H., vlastní jméno spisovatele Františka Pravdy; za redakce Nerudovy Pravda do RK nepřispěl.

14. Františku Schwarzovi do Plzně [po 1. říjnu 1864]

1 dvojl., 8°, b. d., Městský archív v Plzni. Datace podle obsahu.

štráfek — patrně ústřižek poštovní peněžní poukázky; František Schwarz (1840—1906), od 1. října 1864 do února 1866 vydavatel, nakladatel a redaktor Plzeňských novin, vycházejících dvakrát týdně, požádal Nerudu o spolupráci a Neruda otiskl v Plzeňských novinách z 1. října 1864 fejeton „Fantazie v plzeňském sklepě", označený in c. šifrou -*a*; jiný příspěvek však již nedodal, patrně mu nevyhovovala výše honoráře; závěrečné větě dopisu lze asi rozumět tak, že si Neruda z poslaných peněz ponechal 3 zl jako honorář a že 2 zl, zálohu na fejeton další, vrátil: *Mám... mnoho co dělat* — Neruda byl tehdy členem redakce deníku Hlas, spolupracoval s časopisem Čech, vycházejícím od 5. října 1864 dvakrát měsíčně za redakce Františka Pejška a Emanuela Vávry, a nadto byl zaměstnán i svou vlastní novelistickou, básnickou a dramatickou tvorbou.

15. Svatoboru 31. října 1864

1 dvojl., f°, LA.

Cesta mne vedla... — podrobný popis cesty i s doklady viz v ŽJN IV, viz i MC; *Pařížské obrázky* — vyšly samostatně v květnu 1864, roku 1877 je Neruda zařadil na začátek knihy Menší cesty.

16. Terezii Marii Macháčkové [počátkem roku 1865]

Originál dnes nezvěstný, faksimil (1 dvojl., v. 8°, b. d.) v publikaci Václava Tilla „Listy Jana Nerudy Terezii Marii Macháčkové — 1864—1865" (členská prémie Spolku výtvarných umělců Mánes na rok 1907). Podle obsahu je to první Nerudův dopis Terezii Marii Macháčkové (1847—1865), Neruda tu píše, jak se s ní seznámil. Jsou tedy dochovány texty všech Nerudových listů z této korespondence.

vezu životy dva — viz šestou báseň zimního oddílu Prostých motivů (B II, str. 171).

17. Josefu Sklenářovi [před 6. únorem 1865]

Originál byl v majetku Vlad. Matoušů, účetního Občanské záložny v Rožďalovicích, opis v pozůstalosti Karla B. Mádla (LA), b. d. Datace podle obsahu.

drobty svých spisů — pravděpodobně své dosud knižně vydané práce i nové verše, určené jen pro Terezii, viz dopis další; *letošní besedu národní* — toho roku byla 6. února.

18. Terezii Marii Macháčkové [před 6. únorem 1865]

Originál dnes nezvěstný, faksimil (1 dvojl., v. 8°, b. d.) v publikaci SVU Mánes na r. 1907 (viz vysv. k dopisu č. 16). Datace podle dopisu předcházejícího.

některé veršíky své — báseň „O celé milování" (B I, str. 453) a „Seguidily k Tobě" (B I, str. 454); *Josefovi našemu* — Josefu Sklenářovi.

19. Otýlii Malé [před 4. červencem 1865]

Originál dnes nezvěstný, faksimil (1 dvojl., v. 8°, b. d.) v publikaci SVU Mánes na r. 1907. Datace podle obsahu.

u Rézinky — u Terezie Macháčkové; *mlčím k nynějším nepořádkům v repertoáru* — viz Div III, str. 12; *pojedu... do Plzně třeba přes Drážďany* — Neruda se chystal do Plzně (viz fejeton NL „V Plzni 4. července" [1865], MC, str. 368 a d.); *do Králova Dvoru* — tam žila rodina Macháčkových; *Pokud není Hálek v Praze* — Vítězslav H. byl tehdy na své balkánské cestě; *„žije Mikuláš Feodorovič Bobčinský"* — parafráze výroku Petra Ivanoviče Bobčinského, postavy z Gogolova Revizora (viz DK I, str. 359).

20. Terezii Marii Macháčkové [po 4. červenci 1865]

Originál dnes nezvěstný, faksimil (1 dvojl., v. 8°, b. d.) v publikaci SVU Mánes z r. 1907. Datace podle obsahu.

Jel jsem schválně do Plzně — viz vysv. k dopisu předešlému: jel tam zřejmě s pohostinskou výpravou pražských herců (viz MC, str. 368 a d.) a Otýlie Malá ho cestou upozorňovala na místa svého pobývání u Macháčkových; *k Vašemu sídlu* — ke Královu Dvoru; *o svých verších k Vám* — o cyklu básní „13. května" (B I, str. 459); *„strejček Josef"* — Josef Sklenář, příští choť Otýlie Malé; *cesta do Itálie* — na podzim r. 1865 měla Terezie odjet do Itálie ze zdravotních důvodů, zemřela však 9. října; *verše psané 7. února* — báseň „6. únor 1865" (B I, str. 457).

21. Otýlii Malé [v srpnu 1865]

Originál byl v majetku Vlad. Matoušů, účetního Občanské záložny v Rožďalovicích, faksimil (1 dvojl., v. 8°, b. d.) v publikaci SVU Mánes z r. 1907. Datace přibližná.

Přiložený tlustý „lístek" — patrně další dopis pro Terezii Macháčkovou; *fotografii, na které je on sám* — sesterská dvojčata Macháčkových se dávala s oblibou fotografovat pospolu, nebo dokonce ve skupině s třetí sestrou.

22. Terezii Marii Macháčkové [v srpnu 1865]

Originál je dnes nezvěstný, faksimil (1 dvojl., v. 8°, b. d.) v publikaci SVU Mánes z r. 1907. Datace přibližná podle obsahu.

píseň s notami — Nerudův přítel operní pěvec a hudební skladatel Josef

Lev zhudebnil verše Nerudova „Kupletu oněginského“ (B I, str. 376); *je toho již fůra hotova* — tyto další hudební kompozice na slova Nerudova nejsou známy, snad ani nebyly dokončeny.

23. Terezii Marii Macháčkové [začátek září 1865]

Originál je dnes nezvěstný, faksimil (1 dvojl., v. 8°, b. d.) v publikaci SVU Mánes z roku 1907. Datace podle obsahu.

Vyberu se tyto dny na cestu — Jan Neruda se vydal kolem 30. srpna 1865 na cesty a pobyl ve východních Čechách celý měsíc; navštívil Liberec, Turnov, Železný Brod, Dvůr Králové, Pardubice, Chrudim, Heřmanův Městec, Čáslav, Německý Brod, Kouřim a místo svého raného dětství Zásmuky (MC, str. 571 a d., viz i Dop I, str. 195, dopis Juliu Grégrovi před 18. zářím 1865).

Z těchto dnů jsou v pozůstalosti Jana Nerudy (LA) dochovány dva dopisy: Otýlie Malé Nerudovi, datovaný 22. srpna 1865, a Marie, sestry Tereziiny, Josefu Sklenářovi, psaný před 9. říjnem 1865, oba se zprávami o horšícím se zdravotním stavu Tereziinu; v dopise Marie Macháčkové je Neruda jmenován důvěrně Nego.

Z odpovědí Tereziiných je dochován jediný list (LA, pozůstalost Jana Nerudy, 1 list, 8°, b. d., obálka s pečetí s iniciálou T); datovat jej není možná ani přibližně:

Mnohovážený drahý pane!

Nevýslovně mne těší, že jste básněmi svými na mne si vzpomněl; ještě více se však z toho raduji, že na „slíbenou báseň jste nezapomenul“.

S toužebností bude vyplnění Vašeho slibu očekávati

Vám s úctou oddaná

Terezie.

[Adresa:] Velectěný pán pan J. Neruda zde.

24. Františku Pravdovi do Hrádku u Sušice [v listopadu 1865]

Přípisek na dopise Vítězslava Hálka, orig. v archívu města Sušice, fotokopie: ÚČL.

Dopis stejného znění byl poslán i jiným spisovatelům. Ve Vlastivědném muzeu v Chrudimi je dochován dopis tohoto obsahu (ale bez přípisku Nerudova) Aloisu Gallatovi (otisk: Josef Petrtyl, Alois Gallat, patriarcha humoru, Chrudim, 1941).

František Pravda odpověděl 23. února 1866 (LA):

Slavné redakci Květů,
blahorodým pánům p. Hálkovi a Nerudovi!

Vyzvali jste mne, abych přispěl do Vašeho nového časopisu, což ovšem za velkou čest si pokládám. Přeji srdečně, aby se Květům dobře dařilo, a chci, až mi bude možná, poslati Vám žádaný příspěvek. Nyní jsem zaměstnán pracemi již dříve přislíbenými a před čtvrt rokem je sotva ukon

čím. Až s nimi budu hotov, začnu se starati o příspěvek pro Vás a udělám, k čemu slabá síla vystačí, nebudou-li brániti nové překážky. Doufaje, že se to nestane, s hlubokou úctou trvá

blahorodým pánům oddán

Pat. Vojt. Hlinka
(Fr. Pravda).

25. Františku Janu Zoubkovi [před 30. listopadem 1865]
1 dvojl., m. 4°, b. d., LA. Datace podle obsahu.
Videat amicus... — česky asi: Ať nezapomene přítel Zoubek kostelecký!

26. M. Moravcovi [začátkem roku 1866]
Originál byl r. 1907 v majetku paní Emílie Adamové, opis (nespolehlivý) rukou Antonína Dolenského v LA.
pokračování i... zakončení materiálu cestopisného — M. Moravec měl v Květech, I, 1865—1866, dva příspěvky cestopisné: 28. prosince 1865 „Ze zápisníků námořníkových", 15. února 1866 „Zábava na moři. Ze zápisků M. Moravce"; *Slovanské kněhkupectví* — náleželo Josefu Novákovi a Josefu R. Vilímkovi, ke změně v nakladatelství nedošlo, nakladateli Květů zůstali Hálek a Neruda.

27. Antonínu Rybičkovi Skutečskému 16. dubna 1866
1 dvojl., 8°, záhlaví Redakce Květů (modrý tisk s ornamentací), LA.
Váš přívětivý list — není v pozůstalosti Nerudově dochován; *stran... literárněhistorické brošurky* — snad šlo o studii „Josef Vlastimil Kamarýt", jež byla vydána r. 1867; *Matice* — Matice česká, vydavatelský sbor Českého muzea; *Váš „Doebler"* — práce „Jiří Doebler, malíř a ryjec český. Nástin životopisný" v Květech z 19. dubna 1866, str. 248 a d.; *příspěvky drobné* — v Květech r. 1866 se nevyskytují historické drobnosti Rybičkou podepsané anebo opatřené jeho šifrou.

28. Umělecké besedě 24. dubna 1866
1 list, v. 4°, záhlaví Národní listy, LA, archív UB.
provedení Lisztova oratória — „Legenda o sv. Alžbětě Uherské" maď. skladatele Ference L. byla provedena 20. dubna 1866 večer; dirigentem byl Bedřich Smetana; *jmeno mé... vyškrtnouti* — výbor se Nerudovi ospravedlnil a Jan Neruda zůstal nadále členem Umělecké besedy.

29. Otakaru Jedličkovi [před 7. červencem 1866]
1 dvojl., 8°, záhlaví Redakce Květů (tisk modrý, ornamentace), b. d., LA. Otakar Jedlička připsal vročení: 1866. Datace podle prvního Jedličkova příspěvku v NL r. 1866.
Vaše práce — Otakar Jedlička tiskl r. 1866 v Květech verše „Zlá rada" (28. června), prózy „Zahájský myslivec" (4. ledna), „V šalandě" (11. května) a „Kus všedního života" (21. června), v NL pak od 7. července anonymně cyklus reportáží z bojiště: „Mezi raněnými vojíny" (7. a 11. čer-

vence), „Tábor u Rychnova“ (13. a 15. července), „Siluety ze severního bojiště“ (17. a 18. července).

30. Emanuelu Tonnerovi [1866]

Navštívenka drobná, hrubý nahnědlý papír, jméno tištěno kaligraficky v pravém dolním rohu, psáno tužkou, b. d., LA, pozůstalost MUDr. Otakara Jedličky. Datace přibližná podle dopisu Nerudova Jedličkovi z roku 1866 (dopis předešlý).

Jedlička — MUDr. Otakar Jedlička, lékař a spisovatel; *k nějaké hodině* — Emanuel Tonner byl od r. 1863 ředitelem Vyšší dívčí školy v Praze.

31. Josefu Noskovi [1866]

Navštívenka drobná jako u dopisu předešlého, jméno kaligraficky tištěno v pravém dolním rohu, b. d., Smetanovo muzeum, sbírka Karla Stoklasy, fotografa v Brně. Datace podle tvaru navštívenky a podle memoárového zápisku Josefa Noska: „1866. Pracuji v Umělecké besedě... Přátelství s Nerudou.“

pro to — pro některý z příspěvků, jež Josef Nosek (pseud. Sonek, sonka nebo Vysocký) tiskl v Hálkových a Nerudových Květech r. 1866.

32. Vincenci Vávrovi Haštalskému [1866]

1 list, 8°, záhlaví Redakce Květů, modrý tisk s ornamentací, b. d., Městský archív v Plzni. Datace podle papíru se záhlavím.

abys výdatného svého vlivu užil — Vincenc Vávra byl poslancem zemského sněmu.

33. JUDr. Františku Ladislavu Riegrovi [po 15. dubnu 1867]

1 dvojl., 4°, záhlaví Redakce Národních listů, b. d., Archív NM. Datace podle obsahu.

pí Pešková — Eliška P. (1833—1895), choť Pavla Švandy ze Semčic, dramaturga a režiséra Prozatímního divadla v l. 1863—1867; *na nárožích pokárána* — viz Div III, str. 210 a d.; *pohostinsky vystupující osobnosti* — paní Velinská (Div III, str. 201), Antonie Bollardová (tamže, str. 203), paní Hellmutová (tamže, str. 210); *dvě jen opravdové herečky* — Elišku Peškovou, Otýlii Sklenářovou-Malou (viz Div III, str. 211); *ráčíte odjet* — do Francie, viz Jan Heidler, Příspěvky k listáři Dr. Fr. L. Riegra, I, 1924, doklad č. 454.

34. Jakubu Arbesovi [před 22. červnem 1867]

Navštívenka drobná, jméno tištěno kaligraficky v pravém dolním rohu, obálka, b. d., LA. Datace podle typu navštívenky a podle dopisu dalšího.

35. Jakubu Arbesovi [po 22. červnu 1867]

1 list, 12°, nažloutlý papír, záhlaví Národní listy, tištěné červeně, psáno tužkou, b. d., LA. Datace podle dopisu Jakuba Arbesa z 22. června, jímž zve Jana Nerudu na svou svatbu (LA).

Vaše nevěsta — Josefa Rabochová (1843—1912).

36. Bedřichu Peškovi (před 17. říjnem 1867]

1 dvojl., 8°, m, b. d., LA. Datace podle obsahu.

v hostinci naproti voršilkám — na rohu ulice Poštovské, dnešní Karolíny Světlé, v tzv. Poustce, pozdější kavárně Imperiál; *nyní bych tu historku... potřeboval* — do první z Povídek malostranských „Týden v tichém domě", otištěné pak v Květech, II, 1867, počínajíc č. 16 ze 17. října (viz PM, str. 78 a d.); *sebrání veškerých mých básní* — edice Knihy veršů (1868, viz B I, str. 75 a d.).

37. Ignáci Schieblovi [před 21. prosincem 1867]

1 list, 8°, záhlaví Národní listy, tištěné rudě drobnými typy, b. d., cizí přípisek: „Schieblovi". Městský archív v Plzni. Datace podle obsahu.

ve večerní schůzce po divadle — snad byl Schiebl přítomen v Praze na valné hromadě Umělecké besedy 15. prosince, toho dne byl večer hrán v divadle Gounodův Faust a Markéta; *Plz. noviny* — Plzeňské noviny, jež byly v té době tištěny v tiskárně Schieblově, uveřejnily 21. prosince o Knihách veršů noticku, ale slíbený referát v nich otištěn nebyl.

38. Primu Sobotkovi [1867]

Originál je nezvěstný, otisk a datace podle AP, jemuž Sobotka svou korespondenci půjčil ještě před první světovou válkou (Neruda v dopisech, II. vyd., str. 444); podle AP je dopis bez data.

k nám do redakce — podle AP do redakce Květů, ale Neruda z Květů odešel po 27. červnu 1867, šlo tedy spíše o vstup do redakce NL; Sobotka se však redaktorem NL nestal.

39. Františku Augustinu Urbánkovi 23. března 1868

1 list, v. 4°, našedlý papír, LA, pozůstalost Jana Nerudy; celé (i podpis) psáno písařem, jde o opis jako doklad k jednání o pozůstalost Prokopa Chocholouška, jejímž byl Neruda správcem, jménem nezletilého Chocholouškova syna Otakara. Rukou Nerudovou je doplněn v datu rok (1868) a v záhlaví připsána poznámka: „Smlouva stran Sebraných spisů datována Kobrem ‚dne 26. července 1865'."

k čestnému návrhu Vámi mně... učiněnému — F. A. Urbánek připravoval edici Národní bibliotéka.

F. A. Urbánek odpověděl dopisem z 24. března 1868 (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

... I já velice lituju, že nepřijde jmeno Vaše v řady spisovatelův Národní bibliotéky, leč těším se, že během času přec poskytnete nám nějakých příspěvků do Nár. bibliotéky. ...

40. Franju Gerbićovi [25. května 1868]

1 dvojl., 8°, b. d., LA. Cizí datace: „Z konce května 1868." Datum zpřesňuji podle obsahu.

Vyberu se pozítří... na cestu — Neruda vyjel na cestu do jižních slovan-

ských zemí a do severní Itálie ve středu 27. května 1868 (viz Dop II, dopis č. 9), zastavil se v Lublani, setkal se tam s Gerbićem, ale zájezd do severní Itálie s ním Gerbić nepodnikl; *Postojná* — Postojna, místo poblíž Lublaně, viz OC, str. 255; *Rakek* — místo u Cirknického jezera, viz OC, str. 260.

41. Jakubu Arbesovi [13. července 1868]

1 dvojl., 8°, psáno tužkou, b. d., obálka, LA. Arbes datoval: 13. VII. 68.

Fischerova Aritmetika — Aritmetika pro III. a IV. třídu nižšího gymnasia (1868) od Františka X. Fischera (1819—1890), pedagoga a pedag. spis. mineraloga a matematika.

42. Výboru Matice lidu 29. října [1868]

1 list, 23 × 13,2 cm, b. r., vydavatel. Vročení podle obsahu. Na této stvrzence jsou podepsáni představitelé Matice lidu Eduard Grégr a Josef Wenzig.

Kříž u potoka — román Karolíny Světlé.

43. Jakubu Arbesovi [1868]

1 dvojl., 8°, psáno tužkou, b. d., obálka, LA. Datace přibližná podle formy dopisu.

44. Franju Gerbićovi [na rozhraní let 1868—1869]

1 dvojl., f°, b. d., LA. Cizí datace: „Na podzim r. 1868 nebo v zimě 1869." Naše datace podle Nerudovy formulace „Pozdravujte své rodiče": brzy tedy po návratu Jana Nerudy z cesty na jih.

stran přihlášení se do Prahy — Gerbić nebyl u opery v Lublani spokojen, toužil po Praze, viz dopisy č. 47, 70 a 83.

45. Františku Schwarzovi do Plzně [před 21. únorem 1869]

1 dvojl., 8°, b. d., Městský archív v Plzni. Datace podle obsahu.

mladý Severa — Josef S. (1843—1898 v Plzni), syn pražského malíře karet Václava S., sám zprvu „kartář", pak operní zpěvák a od r. 1872 úředník cejchovního úřadu; jeho sestry Františka (1841—1895), provd. Karásková, a Korona (1845—1877), provd. Stříbrná, byly důvěrné přítelkyně Nerudovy; Severa debutoval v Plzni za ředitele Pavla Švandy 21. února 1869 v opeře Gaëtana Donizettiho Lukrecia Borgia; *Šíbl* — Ignác Schiebl, viz Seznam adresátů a dopis č. 37; *Tvůj spis* — snad „Listy o zřízení obecním" (vydané r. 1869 u Ignáce Schiebla v Plzni); *Edvard* — MUDr. Eduard Grégr.

46. Jaroslavu M. Balákovi 7. března 1869

Originál nezvěstný. Otisk: Jan Balák [syn adresátův], „Dva listy Nerudovy", Vinohradské listy, XXV, 1910, č. 1, podruhé: Máj, XII, str. 6 a d.

47. Franju Gerbićovi [na jaře 1869]

1 dvojl., 8°, m, b. d., LA. Datace podle příprav na Gerbićův umělecký zájezd do Prahy v r. 1869. Viz dopisy č. 44, 70 a 83.

48. Janu Stanislavu Skrejšovskému 6. dubna 1869
1 dvojl., 8°, LA.
choti své — J. S. Skrejšovský se oženil podruhé s Marií Annou, roz. Wolframovou z Vídně (1835—1891); *něco z dnů posledních* — není vyloučeno, že šlo o Sk. podezření proti K. Sabinovi (viz Arbes, Záhadné existence).

49. Kaplanu Josefu Procházkovi [před 20. srpnem 1869]
Navštívenka drobná, křídový papír, jméno tištěno drobnými úzkými verzálkami, b. d., LA. Datace podle obsahu.
Račtež navštívit mou matku — Barbora Nerudová zemřela ve stáří 75 let 9. září 1869, ale kaplan Josef Procházka ji zaopatřil již 20. srpna 1869 (Kniha zesnulých fary u Sv. Mikuláše v Praze na Malé Straně).

50. Františku Schwarzovi do Plzně [před 1. lednem 1870]
1 list, 8°, b. d., Městský archív v Plzni. Datace podle obsahu.
Pilsner Reform — počala vycházet v Plzni 1. ledna 1870, zprvu jako časopis jen politický a národohospodářský, později i beletristický; v ročníku 1870 není žádný fejeton, jejž by bylo lze podle značky či šifry anebo podle námětů přičísti Nerudovi; *Vávra* — Vincenc Vávra Haštalský, viz seznam adresátů; *dr. Schmidt* — JUC. Josef Schmid, majitel, nakladatel a redaktor Pilsner Reform, od 4. ledna 1871 byl už jejím nakladatelem a majitelem J. Doubek; *Pozdravuj svou ženu* — Terezii Kateřinu, roz. Stránskou, viz dopis č. 503.

51. Josefě Arbesové [po 7. únoru 1870]
1 dvojl., 8°, b. d., obálka označená rukou dcery Arbesovy Olgy: Neruda, 70. LA. Datace podle obsahu.
k přátelským službám — dopis se týká patrně čtyřměsíčního uvěznění Jakuba Arbesa, odsouzeného 7. února 1870 ve funkci odpovědného redaktora NL.

52. MUDr. Eduardu Grégrovi z Cařihradu 23. května [1870]
Originál v majetku Eduarda Grégra, opis: Aleš Haman.
Cařihrad — podle cestovního pasu (Ústřední státní archív) byl tam Neruda ještě 31. května 1870.

53. Josefu Lvovi z Atén [po 31. květnu 1870]
1 dvojl., 8°, š, b. d., LA. Datace podle obsahu.
z Atén — Neruda přibyl do Atén po 31. květnu 1870 (viz povolení k cestě do Řecka z toho dne v cestovním pase Jana Nerudy z r. 1870, Ústřední státní archív); *Angličan... jim... pomohl ku kousku svobody* — na Vídeňském kongresu r. 1813 byla prohlášena Republika sedmi ostrovů jónských pod anglickým protektorátem, což byl počátek osvobození Řecka z turecké nadvlády; *Bavor... směl u nich panovat* — bav. princ Oto se stal 8. srpna 1832 řeckým králem a 24. října byl donucen k rezignaci; *v Ale-*

xandrii — Neruda tam byl podle cestovního pasu po 21. červnu 1870; *své ženě* — Marii (1845—1888), roz. Stolzové; *Lidka* — dcera Lvových (nar. 1868); *do mého pokoje* — z Ostruhové ulice se Neruda k Lvovým do Konviktské ulice č. 28 přestěhoval k podzimnímu, havelskému termínu (k 14. říjnu) 1870 jako podnájemník.

54. Josefu Lvovi z Iskanderunu 15. června [1870]

1 dvojl., 8°, š, b. r., LA. Vročení podle obsahu.

do Svatého Města — do Jeruzaléma, podle cestovního pasu tam byl Neruda 21. června; *Márinka* — snad Marie Kůrková (1852—1874), s níž se Jan Neruda tehdy stýkal a jíž i psával (viz dopis č. 97); *Švertásek* — Franz Schwertassek, kupec a lahůdkář v Železné ulici na Starém Městě; *Smetana* — Bedřich S.; *Kittel* — Emanuel Jan Kittl (1844—1911), zámožný pražský sládek, mecenáš, průvodce Nerudův na cestě do Orientu; *Starý* — jeho jméno je uvedeno v souvislosti se jménem Smetanovým, šlo tedy buď o Emanuela Starého, nakladatele hudebnin, anebo o Jana Starého, majitele hudebního ústavu a ředitele kůru.

55. JUDr. Vilému Švelovi z lodi mezi Smyrnou a Jaffou [po 15. červnu 1870]

Originál byl v majetku Theodora Gehlerta v Bratislavě, dnes je nezvěstný; otisk V. J. Vícha v NL z 11. září 1921; b. d. Datace podle předchozího dopisu a podle obsahu: Neruda vstoupil podle cestovního pasu na loď mezi Smyrnou a Jaffou po 10. červnu 1870.

Traviata — opera Giuseppa Verdiho; *Vitala* — Giuseppina Vitali (nar. 1846), it. operní pěvkyně, v Praze vystupovala v letech 1867—1869; *Tantalos* — héros řeckého bájesloví, syn Zevův, potrestaný věčnými mukami, hrůzou, hladem a žízní, protože vyzradil božská tajemství a že rozdával z božských hodů; *u Ježíška* — v Nerudově oblíbené hospůdce ve Spálené ulici; *Dattel* — Ferdinand D., Nerudův nakladatel; *Makovský* — patrně Antonín M. (1844—1880), syn Karla M. (1810—1889), pražského barvíře, v letech sedmdesátých majitel plzeňské restaurace U Ježíška; *Nittinger* — JUDr. Robert N. (1838—1907), jednatel výboru Sboru pro zřízení ND v l. 1875—1882, místopředseda v Družstvu divadelním, v Spojeném družstvu a v Družstvu Národního divadla; *Tesař* — snad Bedřich T. (1835—1890), architekt, vedoucí stavby ND.

56. Františku Schwarzovi do Plzně [před říjnem 1870]

1 dvojl., 8°, světle modrý papír, b. d., Městský archív v Plzni. Datace podle obsahu. Na rubu cizí přípisky.

o revui té — plzeňský knihtiskař J. E. Port ohlásil na říjen vydání prvního čísla politického a literárního měsíčníku Vědomosti za redakce Františka Schwarze, ale toto první a zároveň poslední číslo vyšlo až v prosinci 1870.

57. Františku Schwarzovi do Plzně [před říjnem 1870]

1 list, 8°, b. d., Městský archív v Plzni. Datace podle obsahu.

list první — „Joppe. Z cestopisů Jana Nerudy“, otištěný pak v 1. čísle Vědomostí, str. 7 a d. (OC, str. 90 a 394); *Ejm* — Gustav Eim, politik a publicista, viz seznam adresátů.

58. Františku Schwarzovi do Plzně [před říjnem 1870]

Originál byl v majetku Anny Schwarzové, snachy Františka Schwarze, b. d. Datace podle obsahu.

revue — viz vysv. k dopisu č. 56; *pošli mi můj článek* — „Joppe“, viz dopis předešlý: první číslo Vědomostí se opozdilo, Neruda se domníval, že Schwarz jeho příspěvek nechce otisknout, proto žádal o vrácení rukopisu; Schwarz rukopis nevrátil, protože „Joppe“ bylo již vysázeno.

59. Františku Schwarzovi do Plzně [před říjnem 1870]

1 dvojl., 8°, světlemodrý papír, b. d., Městský archív v Plzni. Datace podle obsahu. Na rubu přípisky rukou Františka Schwarze.

kartáčový otisk — kartáčový obtah článku „Joppe“; *Kavárna v Judských horách* — tato práce Nerudova vyšla s názvem „V Judských horách“ v pátém ročníku Hálkových Květů, č. 52 z 29. prosince 1870, str. 411 a d. (OC, str. 96 a d.).

60. C. k. zemskému soudu o tisku v Praze 22. června 1871

3 listy, v. f°, ruka písaře, jen podpis autogram, LA.

Pokrok — staročeský deník, tištěný v tiskárně J. S. Skrejšovského; *výňatky z Montagsrevue* — vídeňský „pokoutní plátek“ (podle Pokroku ze 4. dubna 1870) počal 23. září 1870 otiskovat „Intime Briefe aus Prag“ (Důvěrné listy z Prahy), seriál útoků na staročechy a jejich vůdce; Pokrok tyto Intime Briefe počal přetiskovat 4. dubna 1871 s titulkem „Literární jidášové“ a v čísle z 18. května jmenoval konečně jako informátora Montagsrevue Nerudova vídeňského přítele Vratislava Kazimíra Šemberu; za další spolupracovníky pak 21. května prohlásil Ferdinanda Dattla a dokonce i Jana Nerudu; Neruda reagoval mj. v NL z 22. května 1871 zaslánem: „Včerejší Pokrok přímo a výslovně naznačil mne co původce škandálních dopisů do Montagsrevue a postavil tím mou čest, jediné jmění mé, na pranýř. Prohlašuju vše to, co včerejší Pokrok o spojení mém s Montagsrevue pověděl, od počátku až po konec a každé slovo zvlášť za drzou, nestydatou lež. Prohlašuju dále, že jsem již potřebné kroky učinil, aby vše bylo u trestního soudu projednáno.“ O aféře Montagsrevue viz Dop. II, str. 525 a d. — „*Intimus*“ — podpis na zachyceném telegramu z 6. listopadu, poslaném z Prahy do redakce Montagsrevue; *dr. A. Houška* — PhDr. Alois H. (nar. 1842), v letech 1869—1875 spolupracovník Pokroku a něm. pražského deníku Politik, vydávaného J. S. Skrejšovským.

61. Ředitelství c. k. státního telegrafu ve Vídni 25. června 1871

Koncept, LA, pozůstalost Jana Nerudy.

Překlad:

Slavné c. k. ředitelství státního telegrafu ve Vídni!

Nejoddaněji podepsaný žádá o úřední písemné a před soudem plně dostačující potvrzení, že v době od 1. května minulého roku až do dnešního dne neodeslal ani jedinou depeši z Prahy do Vídně. Protože jde o žalobu podanou pro urážku na cti a protože tato žaloba bude právě projednávána, žádá podepsaný zároveň, aby mu bylo toto vyžádané potvrzení dáno co nejrychleji. Slavné c. k. ředitelství státního telegrafu račiž spis poslat buď panu V. K. Šemberovi, novináři ve Vídni (redakce Wanderera), anebo do Prahy přímo na adresu podepsaného. V plné úctě Jan Neruda, spisovatel, redakce Národních listů. Praha 25. června 1871.

nicht eine einzige Depesche — o Nerudovu úsilném hledání důkazů viz i Dop II, str. 525.

Ředitelství státního telegrafu odpovědělo 5. července 1871 (LA, pozůstalost Jana Nerudy) německým dopisem, že „...v úředních protokolech o podaných depeších není zaznamenána ani jediná depeše, která by v době mezi 1. květnem 1870 a 14. červnem 1871 byla bývala s Vaším jménem poslána z Prahy do Vídně".

62. Jindřichu Lachmannovi 18. srpna 1871
1 list, 8°, LA.
fotografické album — album, jež mělo knižní podobu.

63. JUDr. Josefu Štolbovi 5. října 1871
1 dvojl., 8°, LA.
Začal jsem Cařihrad svůj ve fejetonu — v NL od 23. září 1871 do 23. listopadu 1871; *Londýn* — ve fejetonu NL cyklus „Klepy z cest", např. 7. října část XVII „Přístav v Ostende", 12. října část XVIII a teprve 30. listopadu část XIX „Na cestě do Londýna", začátek „Londýnských obrázků".

64. Jakubu Arbesovi [po 27. prosinci 1871]
1 list, 8°, b. d., LA. Datace podle obsahu.
referát divadelní — snad šlo o představení her Zmeškal hodinu a Veselohra, které se mělo konat 29. prosince, ale pro onemocnění herce Jiřího Bittnera bylo odloženo; *Na Štolbovi vymoz... tu třetí desítku* — první desítka fejetonního cyklu „Klepů z cest" vyšla v NL v době od 3. května do 31. srpna 1871, druhá od 12. září do 7. prosince, od 12. do 27. prosince měl pak Štolba ještě šest fejetonů z třetí desítky tohoto cyklu, v níž pokračoval až po více než měsíční přestávce 7. února 1872 a již dovršil 15. února.

65. Jakubu Arbesovi [před 13. březnem 1872]
1 lístek, 10,2 × 20 cm, nažloutlý papír, psáno tužkou, b. d., LA. Datace podle obsahu.
Oznam... můj cestopis — NL z 13. března 1872 mají v rubrice „Litera-

tura“ tuto zprávu (Arbesovu): „⁂ Obrazy z ciziny. Pod tímto názvem sebral fejetonista náš pan Jan Neruda cestopisné obrazy své z krajin východních a jižních, a doplniv je v mnohých věcech, vydal právě co samostatný spis. Čtenářům našim jsou obrazy ty většinou známy z listů těchto.“ Jakub Arbes připojil pak vyčerpávající seznam statí i s údaji, kdy byly poprvé otištěny. — *Nápravník* — Robert N. (viz seznam adresátů), tehdy člen redakce NL.

66. Jakubu Arbesovi [13. března 1872]

1 lístek, 9×7,4 cm, psáno tužkou, b. d., LA. Datace podle obsahu.

Přidej také ještě... — Jakub Arbes otiskl v NL ze 14. března 1872 podle tohoto pokynu v rubrice „Literatura“ dodatek: „⁂ Nerudovy Obrazy z ciziny, jichž obsah jsme ve včerejším čísle sdělili, vyšly nákladem knihkupectví dr. Grégra a Ferdinanda Dattla a jsou dedikovány p. Emanuelu Kittlovi, s nímž spisovatel vykonal většinu svých cest.“

67. Redakci Národních listů [1. května 1872]

1 list, 8°, b. d., LA. Datace podle obsahu.

Aréna — Letní divadlo na Hradbách; *kvůli Vávrově Helence* — 13. dubna 1872 byla premiéra jednoaktové komické operety Ostří hoši (slova J. Brauna, hudba F. Suppéa a Adolfa Čecha), v níž úlohu Lidušky, městské dcerky, zpívala slečna Kupková; po třetí repríze (19. dubna) Kupková onemocněla a její úlohu převzala Helena Vávrová; o čtvrté repríze 1. května odpoledne zpívala Lidušku poprvé a potom vystupovala i v dalších reprízách; referát o jejím vystoupení nebyl v NL otištěn.

68. JUDr. Jaromíru Čelakovskému [po 1. květnu 1872]

1 list, 8°, b. d., LA. Adresát připsal vročení: 1872. Datace podle obsahu.

hodiny — snad hodiny angličtiny, příprava na zamýšlenou Nerudovu cestu na Světovou výstavu do Filadelfie r. 1876; z cesty Nerudovy sešlo, viz Dop II, dopis č. 206, str. 147.

69. Marii Lvové z Podmokel 17. května [1872]

1 list, 8°, b. r., LA. Vročení podle dopisu dalšího.

hrob mé matky a otcův — rodiče Nerudovi byli pohřbeni na Malostranském hřbitově v Košířích.

70. Franju Gerbićovi do Cirknice z Podmokel 26. května [1872]

1 dvojl., 8°, b. r., psáno fialovým inkoustem, obálka, LA. Cizí vročení, chybné: 1875, na obálce je razítkové datum: 26/5/72/Bodenbach/.

na Vaši záležitost... — *Rakek* — viz vysvětlivky k dopisům č. 40, 44, 47 a 83.

71. Vojtěchu Náprstkovi [před 4. červnem 1872]

Navštívenka větší, tuhý papír, bez tištěného jména, b. d., Náprstkovo muzeum. Datace přibližná podle obsahu.

dr. Holub — MUDr. Emil H., africký cestovatel, měl 4. června 1872

v NL ve fejetonu první část svých „Nizozemských upomínek“, je to první jeho práce otištěná v NL; 20. listopadu 1872 začal pak už v NL otiskovat zápisky o svých afrických zkušenostech („Ze zápisek afrického cestovatele…“). S dopisem Nerudovým souvisí snad dopis (b. d., LA), v němž Jakub Arbes píše Nerudovi: „…Dopis Holubův posílám Ti nezpracovaný, hleď se dnes už nějak obejít; ostatně je látka Holubova velmi chatrna…“.

72. Bedřišce Strasserové do Mostu nad Bělou 1. července 1872
1 dvojl., 8°, LA.

básně své — Knihy veršů, první vydání z r. 1868; *svazek svých cestopisů a svazeček cestopisných noveletek* — Obrazy z ciziny a Různí lidé (vydáno v říjnu 1871).

73. Bedřišce Strasserové do Mostu nad Bělou [po 1. červenci 1872]
1 dvojl., 8°, b. d., LA. Dodatek k dopisu předešlému, podle toho datace.

74. Františku Brábkovi [před 25. zářím 1872]
Navštívenka bez jména, obálka s adresou na choť Františka Brábka, LA. Datace přibližná.

slíbené články — František Brábek měl v NL fejetony 25. září 1872 (Stoletá jubilea v Uhrách), 12. a 21. prosince 1872 (Dramatická literatura v Uhrách); pak 5. února 1873 (bez titulu, s maďarskou tematikou), 6. února 1879 (Komenský ve styku s živlem maďarským) a 23. srpna 1879 (Horvatský bán… Mikuláš Zriňský… a jeho „Zriniáda“).

75. Svatopluku Čechovi do Slaného [počátkem prosince 1872]
1 list, 8°, zažloutlý papír, b. d., PNP. Datace podle obsahu. Ferdinand Strejček datoval (Zvon, XI, str. 149): „z listopadu nebo počátku prosince“.

první číslo Lumíra — vyšlo před 29. prosincem 1872, viz dopis č. 77; *Pošlete mně…* — Svatopluk Čech otiskl v Lumíru r. 1873, v době, kdy jej redigoval Jan Neruda, epickou báseň Adamité (počínajíc 9. číslem, tj. počátkem března); *abychom Vás dostali… do Prahy* — Svatopluk Čech se stal koncem r. 1872 koncipistou v advokátní kanceláři JUDr. Fürsta ve Slaném; do Prahy se odtud dostal až v červnu r. 1873, když se stal koncipistou u JUDr. Jana Vašatého, staročeského a pak mladočeského politika a publicisty.

76. Bohuslavu Schnirchovi do Říma [19. prosince 1872]
Přípisek na dopisu Karla Sladkovského z 19. prosince 1872, 1 dvojl., v. 4°, LA.

něco pikantního — Bohuslav Schnirch měl v Lumíru první příspěvek v č. 3 (z třetího týdne lednového) na str. 34 a d.: „Z Věčného Města“. Neruda mu odpověděl po dodání rukopisu v redakční listárně 2. čísla Lumíru: „B. Sch. v Římě. — Obdrželi. Pomýšlejte stále na obohacení našeho listu.“

77. Ferdinandu Čenskému 29. prosince 1872
1 list, 8°, LA.
drobnůstky — drobné zprávy, vyskytují se v Lumíru až od č. 3; *Snad nás potěšíte něčím jiným* — Ferdinand Čenský nemá v Nerudově Lumíru nic podepsaného; *Wachenhusen* — Hans W. (1823—1899), něm. spisovatel, dopisovatel z bojišť, cestopisec a kulturní publicista.

78. Heleně Vávrové [1872]
Originál b. d. byl v pozůstalosti Jaroslava a Marie Schieblových v Plzni. Opis: vydavatel. Datace podle obsahu. Viz dopis č. 67.
Vávra — otec Helenin Vincenc Vávra Haštalský; *Novellenschatz des Auslandes* — jeho první svazek je z r. 1872; *Bret Harte* — Francis B. H. (1839—1902), severoamerický spisovatel.

79. Primu Sobotkovi [6. ledna 1873]
Originál je nezvěstný, otisk: AP s chybou v dataci: 1872. Datace podle účetní knihy Lumíra (LA): „I. 6. Rekomandovaný list Sobotkovi."
Tvůj článek... — na str. 16 a d. v 2. (lednovém) č. Lumíra: „Perun na nebi a praotec Přemysl na zemi. Z mytologie novověké napsal Primus Sobotka"; *Pracuj nám pilně* — Sobotka pak měl v Nerudově Lumíru ještě příspěvek v č. 12 (duben), str. 138 a d.; „Slovo a báj. Studie jazykozpytná." Spolupracovníkem Lumíru zůstal Sobotka i po Nerudově odchodu z redakce.

80. Bohuslavu Schnirchovi do Říma 24. února [1873]
1 list, 8°, b. r., LA. Vročení podle obsahu. Na rubu archeologické poznámky Schnirchovy.
první obrázek z Říma — v 3. č. Lumíru, str. 34 a d.: „Z Věčného Města."

81. Jakubu Arbesovi [před 15. dubnem 1873]
Navštívenka drobná, jméno tištěno kaligraficky v pravém dolním rohu, obálka, b. d., LA. Datace podle obsahu.
Adamité — Svatopluka Čecha vycházeli v Lumíru 1873 od č. 9 do č. 16, tj. od konce února do polovice dubna.

82. Jakubu Arbesovi [před 15. dubnem 1873]
1 list, f°, nažloutlý papír, b. d., LA. Datace podle obsahu.
list od Čecha — není dochován; *dokončení Adamitů* — poslední část básně byla otištěna v Lumíru 15. dubna; *Tvůj článek* — asi „Voltairova Božská Emílie" v Lumíru, č. 14 z prvního týdne dubna 1873, str. 167 a d. (anonymně).

83. Franju Gerbićovi do Záhřebu 17. dubna [1873]
1 dvojl., 8°, obálka, b. r. Poštovní razítka: Prag/19/4/73/ — Zagreb /21/4/73/. LA. Vročení podle razítek.
k Vašemu sňatku — se zpěvačkou Emílií Danešovou, jež pak byla od r. 1875 angažována u opery v Záhřebu; *O Vaši záležitost* — o pohostinské

vystoupení v Praze, viz dopisy č. 40, 44, 47 a 70; *Patierno* — it. operní pěvec Tino Patiera; *dobří hostitelé moji* — viz dopis č. 44.

84. Bertě Mühlsteinové [kolem 25. dubna 1873]

Originál není dostupný, údajně by měl být v muzeu města Uherského Hradiště. Otisk: Bedřich Beneš Buchlovan, „Čtyři dopisy", Uherské Hradiště, 1931. Datace: r. 1873, jako další tři dopisy zde otištěné, dopis Josefa V. Sládka je např. datován 25. dubnem 1873.

Skládám tedy mandát — Neruda měl Mühlsteinové sebrat u svých pražských přátel příspěvky pro chystaný almanach; styk Mühlsteinové s Nerudou je doložen už z 16. srpna 1871, v Nerudově pozůstalosti (LA) je z toho dne dopis, v němž se k němu Mühlsteinová obrací s důvěrnou prosbou; nechtěla být portrétována (pro své chorobné vzezření) ve skupině českých spisovatelek, jejichž fotografii chtěl vydat nakladatel Urbánek.

85. Jakubu Arbesovi [před 29. dubnem 1873]

1 list, 8°, psáno tužkou, b. d., LA. Datace podle obsahu.

referát těch tří kousků — snad z neděle 27. dubna 1873: Hoši z osmnácté chasy. Obraz ze života podle Langra (Zemské divadlo), Robert, kníže ďábel, podle Raupacha J. K. Tyl, Poslední desetník, J. K. Tyl (Aréna na Smíchově); *vyjma... cestu do Vídně* — Neruda odjel na Světovou výstavu ve Vídni 29. dubna 1873.

86. Jakubu Arbesovi [před 29. dubnem 1873]

Navštívenka drobná, bez jména tištěného, psáno tužkou, b. d., LA. Datace podle obsahu a podle dopisu předešlého.

stran fejetonů — od 1. května otiskuje pak Neruda ve fejetonu NL své dojmy ze Světové výstavy, mimoto jsou v té době v NL i jiné fejetonové cykly, značkované i anonymní.

87. Jakubu Arbesovi [před květnem 1873]

1 list, pruh papíru nažloutlého, psáno tužkou, b. d., LA. Datace přibližná.

88. Jakubu Arbesovi [před květnem 1873]

1 list, m. 4°, útržek, nažloutlý papír, psáno tužkou, b. d., LA. Datace podle obsahu.

Pracuj... — v té době měl Jakub Arbes v Lumíru (č. 19 z půle května, str. 226 a d.) fejeton „Byronova poslední láska".

89. PhDr. Serváci B. Hellerovi [před 11. červnem 1873]

Navštívenka drobná, jméno tištěno kaligraficky v pravém dolním rohu, psáno tužkou, b. d., LA, pozůstalost Jakuba Arbesa. Datace: táž navštívenka jako u dopisu č. 81 a dále jako u dopisu č. 97; šlo už patrně o převzetí Lumíru z rukou Nerudových, viz dopis další.

90. PhDr. Serváci Bonifáci Hellerovi a Josefu Václavu Sládkovi [před 11. červnem 1873].

1 list, f°, psáno tužkou, b. d., LA, pozůstalost Jakuba Arbesa. Datace podle obsahu. Nad textem přeškrtal Neruda původní začátek sdělení: „Zde ten koncept. Dejte jej ihned dolů... ať jej..."

Koncept — zprávy odstupující redakce z 12. června 1873 (viz Lit II, str. 317); v č. 26 z 25. června, str. 316, je otištěno prohlášení nové vydavatelské skupiny Lumíru — Svatopluka Čecha, Serváce B. Hellera, Otakara Hostinského a Josefa V. Sládka; počínajíc č. 27 vychází již Lumír v redakci Svatopluka Čecha a Otakara Hostinského.

91. Jakubu Arbesovi ve Vídni [před 6. červencem 1873]

1 dvojl., 8°, m, psáno tužkou, b. d., LA. Datace podle dopisu dalšího.

E. — vídeňský korespondent NL Gustav Eim; *Š.* — Vratislav Kazimír Šembera; *ke mně* — na Světovou výstavu ve Vídni odjel Neruda před 29. květnem 1873, nyní byl ve Vídni podruhé; Arbes přijel do Vídně za ním.

92. Jakubu Arbesovi [před 6. červencem 1873]

Korespondenční lístek, psáno tužkou, b. d., LA. Jakub Arbes datoval: 6/7 73, tj. dnem doručení.

jak jel vlak — Neruda odjížděl do Prahy; *v pondělí* — 7. července 1873; *do redakce* — Národních listů.

93. Františku Novákovi do Peště (1873 ?)

1 list, 14,5 × 22,5 cm, b. d., LA. Otisk: Sborník NM v Praze, řada C, VII, str. 67. Datace přibližná podle obsahu.

zmínka o mých Různých lidech — vydání Různých lidí oznamuje Neruda v dopise Bedřišce Strasserové z 1. července 1872 (viz dopis č. 72), Pester Lloyd mohl tedy mít o nich zmínku v srpnu 1872 a Neruda po dotyčném čísle Pester Lloydu pátral roku příštího; *malý dukát uherského nového rázu* — r. 1870 počali v Kremnici razit nové dukáty jen s jednou korunou svatoštěpánskou nad znakem; dřívější uherské dukáty měly znak se svatoštěpánskou korunou, nad nímž se vznášejí dva andělé držící druhou, větší svatoštěpánskou korunu.

94. Františku Novákovi do Peště [1873 ?]

1 list, 14,5 × 23 cm, b. d., LA. Otisk: Sborník NM, řada C, VII, str. 67. Datace podle dopisu předešlého.

Odcestoval jsem na venek — tímto údajem je dopis přibližně datován do dnů Nerudovy řádné letní dovolené.

95. Franju Gerbićovi do Záhřebu [na podzim 1873]

1 dvojl., 8°, b. d., LA. Cizí datace: Na podzim 1873.

slečna Bártova — Františka B., rodem z Plzně, primadona opery v Záhřebu; AP (Neruda v dopisech, II. vyd., str. 422) udává, že „umřela

předčasně souchotinami dne 13/8 73“, kdežto podle Divadelního slovníku (vyd. Karel Engelmüller a Karel Kamínek), str. 162, zahynula při pádu na jevišti ve scéně apoteózy v opeře Faust.

96. JUDr. Emilu Herrmannovi 6. října 1873

1 dvojl., 23,5 × 28,8 cm, ž, Miroslav Ivanov. Fotokopie: vydavatel.

Národní klub — v LA (sbírka Richarda Morawtze) je dochován „Seznam členů Národního klubu, přítomných ve valné mimořádné hromadě 14. prosince 1873“, kde jsou vlastnoručně podepsáni: Ferdinand Dattel, Eduard Grégr, Josef Barák, dr. Emil Herrmann, F. B. Kořínek, Vincenc Vávra Haštalský, dr. Karel Sladkovský, dr. Vilém Švela, Emanuel Tonner, dr. Robert Nittinger a jiní a také ještě Jan Neruda; *Bělský* — Václav B. (1818—1878), do r. 1867 pražský purkmistr.

97. Marii Kůrkové [1873]

Navštívenka drobná, jméno tištěno kaligraficky v pravém dolním rohu, b. d., Archív NM, pozůstalost Fr. L. Riegra. Datace přibližná podle dopisů č. 82 a 89, datovaných [před 15. dubnem 1873] a [před 11. červnem 1873].

slečna Anna — Anna Bayerová (1852—1924), první česká lékařka, přítelkyně Marie Kůrkové, viz dopis Sofie Podlipské Marii Kůrkové z 12. června 1872 (LA, pozůstalost MUDr. Anny Bayerové) a úmrtní oznámení Marie Kůrkové (po 9. listopadu 1874), dochované v LA (pozůstalost Josefa Kalouska), na němž je mezi pozůstalými podepsána i Anna L. Bayerová. Kromě této Nerudovy navštívenky jsou v Archívu NM dochovány ještě tři jeho navštívenky psané Marii Kůrkové, dvě téže podoby (se jménem tištěným kaligraficky), třetí se jménem tištěným v pravém dolním rohu drobnými verzálkami s ozdobnými iniciálami. Obsahují jen pozdravy a jedna z nich doprovází drobný dárek.

98. Bertě Mühlsteinové 11. ledna 1874

1 list, 8°, František Rys. Opis: vydavatel.

paní Bredenová — Ada Christen; *Překladatel žije ve Vídni* — Vratislav Kazimír Šembera.

99. Bedřišce Strasserové do Trmice [před 23. květnem 1874]

1 dvojl., 8°, b. d., LA. Datace podle dopisu dalšího.

100. Bedřišce Strasserové do Trmice [před 23. květnem 1874]

1 dvojl., 8°, b. d., LA. Datace podle odpovědi Bedřišky Strasserové z 23. května 1874 (LA, pozůstalost Jana Nerudy).

Světová poezie — tuto básnickou edici, vydávanou dr. Eduardem Grégrem, redigoval Jan Neruda spolu s Vítězslavem Hálkem a Ferdinandem Schulzem od července 1871, redakční prohlášení, připojené k prvnímu svazku, je datováno 27. červencem 1871.

Bedřiška Strasserová odpověděla Nerudovi dopisem z Trmice:

Türmice, dne 23. máje 1874

Velectěný pane!

Upřímný podíl, jejž na pozdravení mém a na osudu mém vůbec béřete, mně srdečnou radost působil. Potkávámť se velmi zřídka s někým, jenž by se po tom tázal, jak se mi daří. Zdá se mi, že lidé zde jsou více egoisté než jinde; a to nejen v Türmici, nýbrž v celé zdejší krajině. Jest to ohyzdný stín v krásném tom kousku země. Neboť krajinu naši čítám k nejrozkošnějším, jež mi známy jsou. Není-li Vám již známa, můžete si ji poněkud představit dle obrázku; však podotýkám, že tu městečko naše není z nejpěknější stránky kresleno. Dle přání Vašeho naznačila jsem místa, kde bydlím a učím, červeně. Stavení ta však na obrázku nejsou; neboť dům, v němž bydlím, nebyl tehdáž ještě vystavěn a škola jest skryta za kostelem. Směr procházek svých jsem též naznačila, a sice jde silnice napravo k Ústí a cesta v popředí vede k malé vísce. Jsem-li sama, co se obyčejně stává, jdu k Ústí, poněvadž zdá se mi, že se tím blížím Praze; ačkoliv fakticky se vzdaluji. Po Praze ale mám velikou touhu. A přec jest tomu již více než půl roku, co jsem tam nebyla. To ale má též své příčiny. Předně jsem se vždy velmi nerada v samotu svou vracela a za druhé mne cesta a krátký pobyt doma tak rozčílil, že jsem se vrátila znavenější, nežli jsem tam jela. V mém tělesném i duševním rozpoložení bylo mi však pokoje nutně zapotřebí. Přemohla jsem tedy svou touhu a zůstala jsem po všechny svátky zde. Na prázdniny však nepochybně do Prahy přijdu. Velmi bych se těšila, kdybych i Vás tam zastala. V samotě své jsem na Vás velmi často vzpomínala; neboť předobře vím z vlastní zkušenosti, že i při nejčetnějším zaměstnání nastanou přece chvíle, v nichž se cítíme osamělými a marně ohlížíme se po bytosti, která by s námi trochu pohovořila, která by sdílela naše starosti i radosti. Nedivím se pranic starým pannám, věnují-li veškerou náklonnost svou zvířatům. Kdožpak se jiný po jich lásce ptá? Věru kdybych já neměla svých 84 diblíků ve škole, kteří mne skoro všichni tak upřímně rádi mají, byla bych zajisté tak promrzelá stará panna jak ty ostatní. Proto ale přece jsem velmi zarmoucena někdy, přicházejíc domů, že žádný se z příchodu mého netěší, že mne žádný živý tvor nevítá. Z té příčiny umínila jsem si, že si opatřím pejska. Vynasnažím se všemožně, by úplně podobal se vyobrazení mi Vámi zaslanému. Najdu-li jej, tedy Vám jej bez meškání představím. Náhled můj, že zvíře jest mnohdy věrnější než některý člověk, nabyla jsem bohužel z vlastní zkušenosti.

O dějinách srdce svého povím Vám malé podobenství. Malá, nepatrná chudobička stojí v středu sester svých, z nichž mnohá větší a skvělejší jest. Těší se [ze] žití svého nedbajíc, že si jí žádný nevšímá. Okolo jdoucí sbírají květiny buď pěknější, buď užitečnější, buď vzácnější. Ani motýli, kteří přec dlouho při žádné květině nesetrvají, nezavítají k ní. Ona se však proto netrápí, s vděčností přijímá rosu i paprsky sluneční a naslouchá hlaholu ptactva. Stojí, čeká, až přijde kosa sekoucí a sežne ji. Klidně umírá u vědomí, že smrtí svou prospěje a že nezůstavila citelnou, nevyplnitelnou mezeru. Že květinka ta snila též sen o štěstí a blahu budoucím, že doufala na příchod někoho, kdo by ji s kořínky do zahrádky své přesadil, o tom se

žádný nedoví. Však sen ten dávno dosněn, chudobička nahlédla, že nemá vlastností potřebných pro zahradní květinu, vzdala se svému skromnému osudu a květe dále nepěstována, nepovšimnuta.

Tu máte děj celý, jednoduchý, všední, zcela nic zajímavý. Považuji Vás za svého přítele, proto jsem Vám vypravovala o pohřbených snech i přáních chudobičky. Jiní nezvědí o tom ničeho.

Však nyní jsem toho již napsala tak mnoho, že jest čas, bych skončila. Na laskavou poptávku sděluji Vám ještě, že jsem Poezie světové 6 svazků obdržela.

Zbyde-li Vám trochu času, prosím zase brzo o několik řádků, čítám dny, v něž list od Vás obdržím, mezi zasvěcené svátky.

Nyní srdečné sbohem

od

Vaší přítelky
Bedřišky Strasserové

101. JUDr. Robertu a Marii Nápravníkovým do Vlašimě [před 14. listopadem 1874]

Originál dnes nezvěstný, b. d., otisk: Q. M. Vyskočil, NL z 18. srpna 1910. Datace podle obsahu.

knihy dojdou Vlašimi dřív než Vy sami — NL ze 14. listopadu 1874 oznamují, že JUDr. Robert Nápravník „otevřel svou advokátní kancelář ve Vlašimi"; *Švédské básně* — viz Dop II, dopis č. 196.

102. PhDr. Otakaru Hostinskému [před 13. prosincem 1874]

1 dvojl., v. 8°, b. d., Archív ÚEF ČSAV. Cizí datace: 1876. Naše datace podle obsahu.

sbírku... textových mizerností z operních libret českých — Jan Neruda jí mohl použít k svému fejetonu „Drobný divadelní jux" v NL z 13. prosince 1874 (Žerty, str. 171 a d.).

103. Bedřišce Strasserové do Trmice [po 17. prosinci 1874]

1 list, 8°, b. d., LA. Datace podle dopisu Bedřišky Strasserové ze 17. prosince 1874.

Jsem... churav — Jan Neruda byl nemocen přes Nový rok 1875.

Bedřiška Strasserová psala předtím Nerudovi (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

Trmice, dne 17. 12. 1874

Velevážený pane!

Půjde-li vše dle přání mého, tedy na vánoce do Prahy zavítám a až do Nového roku se tam zdržím.

Těšila bych se velmi, kdyby Vám možno bylo v dobu tu rodinu naši navštívit, bysme si mohli zase jednou po třech létech trochu pohovořit.

S úctou znamenám

Bedřiška Str.

Smím psát „na shledanou"?

104. Jakubu Arbesovi [po 12. květnu 1875]

Připsáno tužkou na výtisku Věstníku bibliografického, č. 4 z 12. května 1875, in margine napravo od záhlaví, b. d., LA. Datace podle tohoto údaje.

Bohemie — pražský něm. deník.

105. Jakubu Arbesovi [před 7. srpnem 1875]

1 dvojl., 8°, b. d., LA. Datace podle obsahu a podle dopisů psaných Nerudou v té době V. K. Šemberovi (Dop II, dopisy č. 103 až 107).

před svým odjezdem — v sobotu 7. srpna 1875 odjel Neruda z Prahy do Roudnice s přítelem Augustem Švagrovským, pak jel na Helgoland, do Hamburku a do Brém a vrátil se přes Berlín koncem srpna; *Heller* — Servác B. Heller, redaktor NL; *Tři z nich (v „Europě")* — v pozůstalosti Jakuba Arbesa (LA) je dochován lístek s Nerudovými pokyny právě z těchto dnů: „Einfluß d. Waldes auf d. Menschen, Europa 27, D. bewaffnete Weib, Europa 29, Triebe u. Gewohnheiten d. Tiere, Europa 22." Arbes z rozpomínky připsal: „Nerudovo z let sedmdesátých asi 1875 nebo 74 (ku konci)." V NL má pak Arbes 20. a 24. srpna 1875 fejeton „Ozbrojená žena" a 1. září 1875 fejeton „Vliv lesů na člověka", oba anonymní.

106. Emilu Švagrovskému do Brém 5. ledna 1876

Originál dnes nezvěstný, otisk Emila Edgara v NL ze 4. ledna 1921.

František Šimáček (1834—1885), nakladatel; *Jindřich Bernard* (1845 až 1893), revident v administraci NL; *Bohuslav Čermák* (1846—1899), úředník Univ. knihovny v Praze, později přispíval do literárněkritické rubriky NL; *Karel Tůma* — redaktor NL a publicista; *Josef Sládek* — Josef V. Sládek; *Karesch a Stotzký* — brémská dopravní firma Lloyd; *Jak jste novinami zprávu podali* — NL otiskly 5. prosince 1875 provolání Čsl. spolku Husité, podepsané Josefem Rautenkranzem, předsedou, a Emilem Švagrovským, jednatelem, zprávu o založení spolku a žádost o pomoc, zejména o knižní dary; *stran cesty do Ameriky* — podle sdělení Josefa Baráka Otakaru Jedličkovi z 28. června 1875 (LA) pomýšlel Jan Neruda na tuto cestu již v červnu 1875: „...V redakci nic nového, ledaže Sládek vystoupil; Neruda pojede roku příštího do Filadelfie a vůbec procestuje Ameriku." — Nerudovi šlo především o návštěvu filadelfské Světové výstavy, z cesty však sešlo (viz Dop II, dopisy č. 134, 136 a 137).

107. Emilu Švagrovskému do Brém [16. ledna 1876]

Originál nezvěstný, korespondenční lístek. Otisk Emila Edgara v NL ze 4. ledna 1921.

Po odeslání tohoto lístku dostal Neruda zprávu Emila Švagrovského, datovanou 15. lednem 1876 (LA, pozůstalost Jana Nerudy), že poděkování za knihy darované brémským „Husitům" budou uveřejněna a že šéfové Švagrovského Karesch a Stotzký děkují za pozdravy: „Ohledně cesty do Ameriky nemohu Vám momentánně nic zvláštního sdělit, že přeplav od p. Kareše jistý máte, jest Vám známo, a záleží tedy pouze na Vás, kdy odcestovati hodláte, by Vám místo příjemné na lodi pojištěno býti mohlo.

...Několik dobrých adres mám také pro Vás již přichystáno, zvláště jedna bude Vám dle mého náhledu velmi prospěšná.“ Další listy Švagrovského, týkající se americké cesty Nerudovy, jsou datovány 8. únorem a 11. únorem 1876 (LA, pozůstalost Jana Nerudy), v obou jsou opět naléhavé výzvy, aby již Neruda oznámil, kdy se chce vydat na cestu.

108. Emilu Švagrovskému do Brém 18. února 1876

Originál nezvěstný, otisk Emila Edgara v NL ze 4. ledna 1921.

poděkování — brémských Čechů bylo otištěno v NL z 5. února 1876; Nerudovi snad šlo o jediný omyl v něm: Miroslav Krajník je uveden jako Hir. Krajník; *Posel z Prahy nemá pravdu* — v noticce své red. listárny z 5. února 1876: „...Husité v Brémách. Dopis takový nás nedošel, ostatně máme za to, že jest zcela zbytečné vzdávati díky za darované knihy. Kdo je daroval, nereflektoval na žádné díky, nýbrž měl na zřeteli pouze to, aby Čechové nemajetní v německém městě nabyli českého čtení — aby měli příležitost česky mysliti, česky vyprávěti — tudíž ani v slově se neněmčiti. Není tedy zapotřebí dopis ten opakovati.“

V pozůstalosti Nerudově (LA) jsou dochovány ještě další dvě urgence Nerudova rozhodnutí, poslané dopravní kanceláří Karesche a Stotzkého, první z 2. června 1876, druhá z 19. června 1876. Tato je zvlášť významná, neboť v podstatě reprodukuje dopis Nerudův z 11. června, dnes nezvěstný: „Přiznáváme se k příjmu ctěného Vašeho dopisu z dne 11. t. m., z jehož obsahu jsme vyrozuměli, že návštěvu Ameriky ponecháte na dobu šťastnější. — Učinivše o rozhodnutí tom potřebnou poznámku, neopomenuli jsme ředitelství naší společnosti zprávy o tom podati s připomenutím, by výhoda, kterouž jste nyní užíti nemohl, poskytnuta Vám byla také na dobu příští.“

109. Jakubu Arbesovi [před 28. březnem 1876]

1 list, 14×17 cm, psáno tužkou, obálka, b. d., LA. Datace podle obsahu.

„*Neapol — plyn*“ — v NL nejlépe odpovídá tomuto údaji fejeton „Vesuv a výbuchy jeho“ z 28. a 29. března 1876, jehož autor je označen šifrou V. Pspl. (Pospíšil?).

110. Adě Christenové do Vídně 7. dubna 1876

Originál byl v Städtische Bibliotek ve Vídni, otisk: Prager Presse z 31. května 1936.

Překlad:

Vaše dopisy jsou mně vždy občerstvením. Přese všecka zlomyslná našeptávání uchováváte si své dobré srdce vždy ještě tak čisté, že i vůči cikánovi překypuje živým soucitem. Dovedu si toho vážit. Jsem vděčen. Zůstanu vděčen. Ano! (Styl podle Victora Huga.)

Ale, nejmilostivější, Vy podléháte nejchmurnějšímu omylu, myslíte-li, že já zde v Praze mám humor, tj. že žiju spokojeně. Náš veřejný život je nejčistší ubohost. Můj soukromý život je jednotvárný a smutný. Jsem sirota (zasmějete-li se, nebudu dál už psát), a tím je řečeno všecko. Z vnitř-

ního nutkání přimkl jsem se k jednomu příteli. Jeho jméno je Leo, jméno, jež daleko lépe zní nežli jméno moje, a to mě otravuje. Otravuje mě všecko u toho muže — vždyť jste slyšela, jak až k Vám vyznívá falešný tón našeho přátelství. Je ženat a mimoto i šťasten a já — se mám na to dívat! I jeho občanské povolání mě žere, je velmi oblíbený operní pěvec. Kdybych já jen jedinkrát na publikum otevřel hubu tak jako on, zavrou mne, a on — on dostává za to ještě několik tisíc gáže. Má čtyři děti, a já přísahám na to, že je má jenom proto, aby mě zlobil, jiný rozumný důvod si opravdu nelze vymyslit! A ty čtyři děti! Ty mě sprovodí ze světa. Ráno, když ještě ležím v posteli, už proniká jejich řev a jek do mých nejkrásnějších snů. Rohlík k mé ranní kávě mně slupnou až do drobku a já se na to musím dívat. Po pěti minutách se vřítí zase dovnitř, skříň, v níž pečlivě uchovávám své nejchutnější cukrovinky, je vypáčena a netrvá to dlouho a ti bílí mravenci jsou se vším hotovi. Přes den pak vymýšlejí jiná soužení, soužení bez konce. Papír, tužky, péra, břidlicové tabulky chybějí každou chvíli, a že je já mám obstarat, to je kupodivu mimo jakoukoli pochybnost. Potom přijdou návštěvy (ta nezralá havěť má už také návštěvy!), do nichž mně samozřejmě nic není, ale čokoláda potřebná ke hře (rozdrobí se a použije se jí k „vaření“) se opět nikde jinde nedostane než u mne. Mimoto denně desetkrát po dvou třech krejcarech na hlavu jako zvláštní příplatek — to dělá pěkný počet tiskových archů za rok! Mnohdy se už vztekám a dám se do strašného bouření, ale tu se ty čtyři obličejíky na mne podívají tak prahloupě, že se musím odvrátit, abych — nu abych — ale já to raději neřeknu!

Samozřejmě nedostanu za to od těch malých bestií nic rovnocenného. Nemám z nich žádnou radost. Znova a znova jsem chtěl na ně mravně působit, ale výsledek se rovnal nule. Docela žádnou radost!

Nedávno se zřítil čtyrletý Jaroslav (zpozdilí lidé tvrdí, že je hezký „jako obrázek“) z osmi schodů (jeho matka vypráví: „Z patnácti“), div si vaz nezlámal! Vidíte, nemám ani trochu štěstí, nebavím se. Ale — corriger la fortune! Teď jsem si koupil tři malé zavěráky, ladné, svůdné. Věřím a doufám, že co nejdřív uvidím několik rozříznutých nosů, v nejlepším případě několik vypíchnutých očí. Buď jak buď, neodkladně Vás o tom, milostivá paní, zpravím, jakmile dojde k některému z těchto příjemných případů. Do té doby — obětujte mi slzičku!

Byla jste tak pozorná, že jste mně dala poslat číslo Humoristických. Poznámka na okraji však svědčí už zase o zlomyslných našeptáváních — ach, je více zloby mezi „svitem měsíčním“ a zemí, než se Vám může snít. Domníváte se, že jde o celý spolek blouznivců! Milostivá (co toto píšu, zdvihám po každém napsaném slově tři prsty k přísaze), já nebyl činný, já nebyl přispívající, já byl jen čestný člen! Dost smutné pro mne.

Dnes jsem Vám v poledne poslal korespondenční lístek. Obsah: První lekce češtiny. Kdyby se karta na poště ztratila, prosím, dejte mi o tom ihned zprávu.

S nejsrdečnějším pozdravem Váš

Jan Neruda,
cikán

Z období před tímto dopisem jsou v pozůstalosti Jana Nerudy (LA) dochovány čtyři dopisy Ady Christenové, jež nás informují o dopisech, jež jí psal Neruda, nyní nezvěstných, a o vzájemném přátelském svazku Ady Christenové, Vratislava Kazimíra Šembery a Jana Nerudy:

1.

Hietzing 28/5 874
Badhausgasse N. 11

Sehr geehrter Herr Kollege!
Unser Freund hat mich recht angenehm überrascht durch Ihren lieben Brief, ich kann dies nicht anders beweisen, als indem ich ihn möglichst rasch beantworte und so wenig wie möglich orthografisch und geistreich schreibe, zwei Dinge, die man in der Regel bei „schreibenden Frauen" nicht voraussetzt und die also auch als ein Beweis von wahrhaftigen Freundschaftsgefühlen gelten können.

Sie aber sind auch so freundlich vorauszusetzen, daß ich mich sehr wohl befinde — unter uns gesagt, befinde ich mich fast gar nicht, denn mein Arzt sagt: Nicht reden, nicht gehen, nicht lesen, nicht schreiben, nicht denken, nicht fühlen, nicht lachen noch weinen — nur essen, trinken, schlafen, an der Luft *liegen!* — und alle möglichen und unmöglichen Medikamente verschlingen, dies ist meine Existenz, die ich etwa noch 8 Tage fortführen muß, bis die zerrissenen Lungenarterien wieder zuheilen und vorläufig die Lungenblutungen eingestellt sind. Vor etwa 8 Tagen mußte Nachts um 1 Uhr der Doktor aus Wien geholt werden. Er bemühte sich durch 4 Tage das Blut zu stillen und einen tödlichen Blutsturz zu verhindern. *Unkraut* verdirbt nicht, damit tröste ich Alle, die mein Zustand beunruhigt. Unser armer Freund kam wieder einmal in die Lage Krankenwärterstelle zu vertreten, er hatte sich ja bei der Krankheit seiner Freundin nötige Geduld und Ruhe eingeübt, doch die Tote war gut und milde, als sie schwer krank war, ich aber bin ungeduldig, unruhig, von einer Zimmerordnungswut und Haushaltungsunentbehrlichkeitsgefühl befallen, sobald ich kein Glied rühren kann. Die Krankengeschichte macht meinen Brief zu einem sehr eingehenden, und wenn Ihnen die Lust fehlt weiter zu lesen, so werfen Sie ihn getrost in eine Ecke, er enthält wenig Neues.

Machen Sie Ernst und halten Sie Wort. Kommen Sie bald, wir wohnen ganz allein in einer charmanten Villa mit reizendem Garten und einer Veranda, die allein der Miete wert ist, ein Zimmer ist für Sie parat und wir wollen es Ihnen so bequem machen, daß Ihnen das Heimgehen schwer wird. Ich saß nun 6 Jahre in Wien und kann jetzt nicht genug frische Luft schnappen. Also Scherz beiseite, kommen Sie, wir freuen uns recht vom Herzen. Was meine *Magdallena* und *Modelle* betrifft, soll es mein Stolz sein sie von Ihnen übersetzt zu sehen, aber — ich höre, Sie seien eben so — fleißig wie unser Freund — da dürfte die böhmische (pardonnez, Sch. sagte neulich dauernd: man sagt czechische) Nation „halt ein bissel warten". —

Für die Extravaganzen, die Sie neulich bei mir so liebenswürdig betraten, danke ich noch nachträglich. Ich hoffe, daß mich Sch. nicht aufsitzen ließ mit seinem Übersetzen.

Ich faulenze in der ausgesprochensten Weise. Verbanne Alles, was ich jemals in Versen oder Prosa vergangen, aus meiner unsaglich nüchternen Nähe — und erstrecke diesen Bann auf mich selber, denn ich sehe wie in mich hinein und vergesse, daß ich nicht nur Frau Breden heiße. Nur Sie und Sch. sind von dieser lyrischen Contumaz (oh, Ortografie!) ausgenommen. Darum machen Sie Ihr Versprechen zur Tat! —

Wenn Sie meinem Sohne Schnirch begegnen, so grüßen Sie ihn von seiner Mama recht warm, Sie aber grüßt mein Mann und das blonde Ungeheuer so herzlich wie Ihre aufrichtig ergebene Freundin

Ada Christen.

[Obsah: V prvním odstavci zpráva o nedochovaném dopise Jana Nerudy, Adě Christenové jej doručil „unser Freund", obapolný jejich přítel, V. K. Šembera. V druhém odstavci o průběhu Adina onemocnění, Unkraut verdirbt nicht — kopřivu mráz nespálí. V. K. Šembera pomáhal Adu ošetřovat. V třetím odstavci zve Ada Christen Nerudu na návštěvu do krásné vily Bredenových a s potěšením myslí na to, že Neruda sám přeloží její povídky „Magdaléna" a „Modely". Nakonec zmínka o sochaři Bohuslavu Schnirchovi.]

2. [Před vánoci 1874]

Lieber Freund!

„Ich wünsche Ihnen die fröhlichsten Weihnachten," diese Rede ist so schön und so neu, daß sie gedruckt zu werden verdient.

Nachdem die herkömmliche Eingangsformel überwunden ist, kann ich Ihnen schlicht sagen, daß ich Sie zum Christabend sehr gern hier hätte samt grünen „*Patschen*" mit weißen Sohlen!!! —

Ansonsten geht es mir ein bischen besser, unsere so schön begonnene Korrespondenz hat in meiner Krankheit und Ihrer — Schreiberlust ein schnelles Ende gefunden und ohne diese „Aufforderung zum Tanze" — wüßte ich nur durch unseren gemeinschaftlichen Freund und durch Ihr jüngst erschienenes überzigeunertes Konterfei, daß Sie noch leben.

Erlauben Sie, daß ich den fürstlichen Geschenken unseres Freundes Wr— (er schreit!!) die Kleinigkeit beifüge, „ich habe bei jedem Stiche Ihrer gedacht" schreiben junge Mädchen an die bezüglichen Herren Liebsten.

Nun haben Sie genug meiner Weisheitsergüße, nicht wahr. Hoffentlich wird die rote Rose nicht gestohlen wie jüngst meine in rosenrotes Papier (mit eigenhändigen Händen) gewickelte Münze. In der Hoffnung Sie im Diesseits noch einmal zu begegnen Ihre Freundin

Ada Christen

[Obsah: Další pozvání k návštěvě. O vzájemné korespondenci, jež ustala jednak pro nemoc Adinu, jednak pro „písařskou vášeň" Nerudovu. Znova o vzájemném příteli, jehož zde Ada Christen označuje zkratkou Wr-

(Vratislav). O darech, jež poslala Ada Nerudovi, i o minci již dříve poslané do jeho sbírky, která však nedošla. „Na shledanou ještě jednou na tomto světě!“]

3.

Werter Herr und Freund!

Sch. hat den strikten Auftrag Sie tod oder lebendig mitzubringen. Sch. hat zu diesem Behufe ein von mir prächtig arrangiertes zweites Bett. — Ich habe das Recht Sie aufzufordern, daß Sie kommen, denn Sie waren boshaft genug die Einladung auf unseren Landsitz als Redensart aufzufassen. — Beifolgendes Beutelchen habe ich für etwaige seltene Münzen, die ich finden könnte (für Sie), gearbeitet, ich fand nichts, nehmen Sie also mit der Hülle vorlieb. Mein Mann grüßt Sie und freut sich so wie ich Sie zu begrüßen. Herzlich grüßt

Ihre Freundin

ADA CHRISTEN.

[Obsah: Pozvání k návštěvě prostřednictvím V. K. Šembery, Neruda by mohl přespat u Šembery. Ada připojuje sáček na vzácné mince, sama jej ušila. Pozdrav od muže Adina Bredena.]

4. 16/1 875

Verehrter Freund Dicht- und Leidensgenosse, ich höre, daß Sie noch immer an Hüftenschmerz laborieren, ans Haus gefesselt und furchtbar „*zuwider*“ sind. Ich weiß nicht, ob Sie in die Schönheiten des Wienerdialektes genug eingeweiht sind, um das „*zuwider*“ in seiner ganzen Tiefe aufzufassen — *ich* kann es nicht übersetzen — mein Mann, der sich seit einigen Tagen ob einer unerklärbaren Krankheit daheim befindet, ist die lebendige Übersetzung davon.

Sie glauben nicht, mit welcher Bewunderung und Anerkennung ich die deutschen Briefe von Ihnen betrachte, ich fasse die Größe dieses Freundschaftsopfers ohne jedes Mäkeln daran auf, ja ich bin ganz stolz darauf Sie zu zwingen die deutsche Schrift nicht zu vergessen.

Ich werde Ihnen ein großes A.B.C. sticken, das muß dann unter Glas und Rahmen in Ihre Stube, von derer museumartigen Zustand unser Freund V.K. (Verfluchter Kerl übersetzte es jüngst jemand) Wunder *vorlügt!*

Direktor Strampfer brachte in tiefster Verkrachtheit den Christabend bei uns zu, sonst war heuer niemand bei uns, die Kulturgrenze unseres Wohnungsviertels hält die Massen ab mich zu belästigen.

Raffen Sie sich bald wieder zu einem Rückfall ins Deutsche auf, und wenn Sie große Schmerzen haben, so denken Sie meiner, ich werde ihrer mitleidig.

Mein Mann stöhnt von seinem Schmerzenslager einen Gruß an Sie, viel lustiger klingt der, den Ihnen sendet Ihre

Ada Christen.

[Obsah: O nemoci Nerudově, o jeho mrzoutství. „Neuvěříte, s jakým obdivem a uznáním se dívám na Vaše německé dopisy, chápu velikost této přátelské oběti bez jakéhokoli posuzování, jsem velmi pyšná na to, že Vás nutím, abyste nezapomněl psát německy.“ Chce vyšít německou abecedu do Nerudova pokoje, „jenž vypadá jako muzeum a o němž přítel V.K. (kdosi to nedávno přeložil Verfluchter Kerl, prokletý chlap) divy nalhává“. O vánocích byl u Bredenových hostem vídeňský divadelní ředitel Strampfer. Žádost o další Nerudův německý dopis. Pozdrav od Bredena.]

111. PhDr. Serváci Bonifáci Hellerovi [před 30. dubnem 1876]

1 dvojl., 8°, fragment dopisu, b. d., LA. Datace podle obsahu: S. B. Heller použil sdělení Nerudových ve své studii „Jan Neruda fejetonista“ v Lumíru 1876, v č. z 30. dubna a v dalších, str. 214, 232 a 249.

Jules Janin (1804—1874), franc. novinář a kritik, zejména v listu Journal des Débats (po 41 let); *abbé Geoffroy* — Julien Louis G. (1743—1843), franc. literární kritik, vychovanec jezuitů, profesor, pak fejetonní kritik Journalu des Débats, napoleonovec, klasicista; *Nestor Roqueplan* (1804 až 1870), franc. spisovatel, žurnalista, zakladatel bulvárního tisku; *Alphonse Karr* (1808—1890), franc. novinář, politik, humorista, satirik; *Francisque Sarcey* (1827—1899), franc. publicista, nedělní fejetonista, zejména divadelní; *Albert Wolff* (1835—1891), franc. spisovatel původu německého, divadelní zpravodaj a fejetonista v listu Figaro, autor humoristických prací, studií o umění a memoárů; *Glaser* — Adolf G. (nar. 1829), něm. romanopisec, redaktor časopisu Westermanns illustrierte Monatshefte; *Spitzer* — Daniel S. (1835—1893), rak. spisovatel, satirický fejetonista v Neue freie Presse; *Laube* — Heinrich L. (1806—1884), něm. dramatik, přední člen hnutí mladoněmeckého, autor studií kulturně historických, zejména z dějin německého divadla; *Wachenhusen* — Hans W. (1823 až 1898), něm. spisovatel, válečný dopisovatel z Krymu, cestovatel (Paříž, Španělsko, Sahara, Švýcarsko), dopisovatel z rakousko-italské války, z válek r. 1866 a 1870 a d.; *Waldeck* — Franz Leo Benedikt W. (1802—1870), pruský politik a spisovatel; *Frenzl* — Karl Wilhelm F. (1827—1914), něm. romanopisec, kritik a fejetonista; *Schlögel* — Friedrich S. (1772 — 1829), estetik a literární historik, vídeňský novinář; *Ur-Wien* — „Stará Vídeň“, její životní a umělecký styl; *Lindau* — Paul L. (1839—1919), něm. žurnalista, psal cestopisné práce, kritiky, fejetony i četná dramata; *Schlesinger* — Siegmund S. (nar. 1832), vídeňský novinář a dramatik; *Speidl* — Ludwig S. (1839—1906), něm. žurnalista, vídeňský kritik a fejetonista; *Eckstein* — Ernst E. (1845—1900), něm. spisovatel, satirik a humorista; *Štulc* — Václav Š.; *Verlorner Posten...* — citát z Heinricha Heina: Ztracená varta v boji za svobodu,/ tak vydržel jsem věrně třicet let/ i bez naděje, vítězem že budu/ a že se zdráv kdy vrátím domů zpět. —; „*Vším jsem byl rád*“ — B I, str. 251; „*index prohibitorum*“ — librorum, index zakázaných knih.

112. Marii Nápravníkové do Vlašimě 5. května 1876

Originál dnes nezvěstný, otisk: Q. M. Vyskočil, NL z 18. srpna 1910.

soubor prací těch — Studie, krátké a kratší, I, 1876; *z... bláta, do kterého ...život český zabředl* — politické spory mezi mladočechy a staročechy.

113. Marii Nápravníkové do Vlašimě [po 5. květnu 1876]
Originál dnes nezvěstný, otisk: Q. M. Vyskočil, NL z 18. srpna 1910.
Lella — dcera Nápravníkových Odolena, narozená ve Vlašimi.

114. PhDr. Otakaru Hostinskému [30. května 1876]
1 dvojl., v. 8°, b. d., Archív ÚEF ČSAV. Datace podle obsahu.
Tvůj list — Hostinský byl studijně v Mnichově, potřeboval peněz, urgoval honorář; *Štolba* — administrátor NL Antonín Š., viz seznam adresátů; *Mně samému řekl... „až ve čtvrtek"* — šlo o Nerudovu měsíční gáži, nejbližší čtvrtek připadl r. 1876 právě na 1. červen; *Tvůj fejeton* — „Z Mnichova. Listy od dr. Ot. Host."; byl otištěn v NL 18. května 1876; *rámus pohřební* — 31. května měl pohřeb František Palacký, zemřel 26. května; *Ejm* — viz dopis č. 57 a vysv. k němu.

115. PhDr. Otakaru Hostinskému [po 30. květnu 1876]
1 dvojl., v. 8°, b. d., Archív ÚEF ČSAV. Datace podle obsahu.
všeobecné fejetony o Mnichově — „Z Mnichova. Píše dr. O. Hostinský, II. a II. Dokončení" ve fejetonu NL z 13. a 14. července 1876; *o výstavě* — o mnichovské výstavě něm. umění a uměleckého průmyslu, viz vysv. k dopisu č. 127; *Šembera* — Vratislav Kazimír Š.; v pozůstalosti Hostinského v Archívu ÚEF ČSAV jsou dochovány: koncept dopisu Hostinského Šemberovi z 29. července 1876 a Šemberova odpověď ze 7. srpna 1876; Jan Neruda napsal Šemberovi dopis doporučující Hostinského jako zpravodaje z Mnichova, viz Dop. II, dopis č. 186, a ve dvou dopisech udal Šemberovi mnichovskou adresu Hostinského: v dopise č. 187 z 12. června 1876 a v dopise č. 198 z 15. srpna 1876; přímluvě Nerudově nemohl Šembera vyhovět, protože v jeho listu, Wiener Tagblattu, bylo již o výstavě psáno a protože ve fejetonech musel sledovat všechno, co se děje ve světě, zejména také všechny události válečné, a mimoto měl list v Mnichově stálého dopisovatele.

116. Ervínu Špindlerovi do Roudnice [před 8. červnem 1876]
Originál dnes nezvěstný, otisk: AP. Datace podle obsahu.
maličkost, historku — prózu U tří lilií, otištěnou v Podřipanu 8. června 1876, viz i Dop II, dopis č. 166; *„Jungschweinernes..."* — mladé vepřové s jemně staženým sádlem.

117. Ervínu Špindlerovi do Roudnice [před 8. červnem 1876]
1 dvojl., 8°, b. d., LA. Datace podle obsahu.
Kolár — Josef Jiří K.; *Malá* — Otýlie Sklenářová-Malá; *Hynková* — Magdaléna H. (1815—1883), roz. Nicolaiová, provdaná za herce Wenzla, jenž vystupoval s hereckým jménem Hynek, významná herečka divadla Kajetánského a Prozatímního; *Jirsáková* — Marie J., od r. 1876 člen-

ka Českého divadla, viz dopis č. 131; *Dvě povídky malostranské* — viz dopis předešlý, otištěny byly v Podřipanu 8. června 1876 obě, „U tří lilií" i „Legenda z Kamenného mostu" (PM, str. 178 a 327); *alinea* — odstavec; „*čert*" — v rukopise veršované „Legendy z Kamenného mostu" i v jejím otisku v Podřipanu je shodně „čert".

118. Ervínu Špindlerovi do Roudnice [před 8. červnem 1876]
1 dvojl., 8°, b. d., LA. Datace podle obsahu.
mladý, dvacetileté as hoše — tak zní verš v otisku, v rukopise bylo: mladý, as dvacetileté hoše (viz B II, str. 103 a 365).

119. Ervínu Špindlerovi do Roudnice [po 8. červnu 1876]
1 dvojl., v. 8°, b. d., LA. Datace podle dopisu předešlého.
Mohl by zas list váš potřebovat fejetonů z Prahy — Špindler odpověděl záporně, Neruda nemá už v Podřipanu dalších příspěvků, viz o tom ještě v dopise dalším.

120. Ervínu Špindlerovi do Roudnice [po 8. červnu 1876]
1 list, 8°, b. d., LA. Datace podle dopisu předešlého.
na Tvůj přátelský list — nedochovaný v pozůstalosti Nerudově; *August* — Švagrovský (14. března 1847 — 27. června 1931), důvěrný přítel Nerudův, průmyslník, mecenáš výtvarných umělců, zakladatel roudnické galerie; *budu alespoň občas přispívat* — Neruda tento slib nesplnil; *všeobecný krach* — hospodářská krize, jež propukla r. 1873; *trochu chudší existenci* — Julius Grégr strhl Nerudovi 300 zl z ročního redaktorského platu, viz Dop II, dopis č. 199; *dramaturgství* — v Prozatímním divadle, bylo to již druhé odmítnutí této funkce, poprvé ji N. odmítl r. 1863; dramaturgem se pak r. 1876 stal Jakub Arbes; *Jirsákova* — Marie J., viz dopis č. 117; *Wirsing* — Rudolf W., někdejší ředitel pražského něm. divadla, se stal počátkem r. 1876 ředitelem Prozatímního divadla.

121. Ervínu Špindlerovi do Roudnice [v červenci 1876]
1 list, 8°, b. d., LA. Datace podle dopisu předešlého.
na zkoušku — Marie Jirsákové, viz dopis předešlý; *Kolár* — artistický správce, herec a malíř František Kolár; *precipitovala* — mluvila uspěchaně, překotně; *Bittnerová* — Maruška B. (1854—1898), roz. Boubínová, choť herce Jiřího Bittnera, představitelka dívčích postav a mladých žen.

122. Rudolfu Wirsingovi [před 13. červencem 1876]
1 list, 8°, b. d., NM, divadelní oddělení, Archív Spojeného družstva. Na rubu cizí přípisek: Juli 1876. Datace podle obsahu.
Překlad:

P. T. pan Wirsing, ředitel Královského zemského českého divadla.
Ctěný pane!
Slečna Jirsáková je se svými přípravnými studiemi hotova a je připravena podrobiti se zkoušce na jevišti. Jsem rád, že mohu ujistiti, že tu jde

o opravdový talent, — pan Kolár a paní Hynková potvrdí má slova a doufám, že Vaše zkušené oko, vážený pane, nám dá za pravdu. Přesto se slečna Jirsáková přechodně spíše hodí pro veselohern ží žánr nežli pro koturnovou vážnost. Proto upozorňuji, že by se snad slečna po složení zkoušky mohla poprvé veřejně pokusit v připravovaném představení hry Pěnkava a Čížek. Byla by jistě dost rychle hotova s nastudováním celé úlohy — jeden výstup hraje již teď, jak jste si přál.

Všecko další račte, pane řediteli, sám určit. Já mohu jenom ještě jednou doporučit svého chráněnce Vaší přízni, byl bych opravdu potěšen, uviděl-li bych, že jsem uvedl na naši scénu nový talent.

Přeji Vám, pane řediteli, brzké uzdravení a znamenám se v úctě jako vždy Vám k službám ochotný

J. Neruda.

Pěnkava a Čížek — veselohra v pěti jednáních, podle něm. dramatika Karla Töpfera (1792—1871) zpracoval J. K. Tyl (Prozatímní divadlo 13. července 1876, viz Div V).

123. Jakubu Arbesovi [v červenci 1876]

Navštívenka drobná, jméno tištěno kaligraficky v pravém dolním rohu, psáno tužkou, obálka, b. d., LA. Datace Arbesova. Přípisek Julia Grégra.

Jonášův... slovník — Karel Jonáš (1840—1890), českoamerický žurnalista, korespondent NL z Londýna, vydal r. 1876 (Racine, USA) „Slovník česko-anglický i anglicko-český s doplňky"; *já si ho od Julia vyžádám* — Grégr však připsal: „Dáte jej p. Sládkovi a pan Sládek jej laskavě vrátí zpět do redakce, kde ho máme zapotřebí. JG."

124. PhDr. Otakaru Hostinskému do Mnichova z Bechlína 26. července 1876

1 list, 14,30 × 23 cm, Archív ÚEF ČSAV. Otisk: Karel Svoboda, Česká literatura, III, 1955, str. 66 a d., nepřesný.

Bechlín — Neruda zde psal Písně kosmické; *vyváznuv z vlasteneckého našeho kalu* — viz vysv. k dopisu č. 112; *k záležitostem Tvým* — Hostinský požádal Nerudu, aby ho doporučil Juliu Grégrovi jako dopisovatele z Mnichova; *Havlasa* — Bohumil H.; *Šembera* — Vratislav Kazimír Š., zaměstnaný tehdy v redakci Wiener Tagblattu, viz dopis č. 115 a vysv. k němu; *napíšu druhý list Šemberovi* — v Dop II jsou zmínky o Hostinském jen v těch dopisech Nerudových, jež uvádím ve vysv. k dopisu č. 115; *Piš mu hned* — v pozůstalosti Hostinského je dochován koncept dopisu Šemberovi z 29. července 1876 a zamítavá odpověď Šemberova ze 7. srpna 1876, viz vysv. k dopisu č. 115.

125. Josefu Lvovi z Bechlína [po 26. červenci 1876]

1 dvojl., m. 8°, LA. Datace podle obsahu.

Malý pokojík — ó je! — Josef Lev dostal v té době (termín svatojakubský, 25. července) výpověď z bytu v Konviktské ulici 28, kde byl u něho Neruda v podnájmu; vyhledal si nový byt v ulici Betlémské, čp. 226, ale Neruda

se tam s ním neodstěhoval, převzal dosavadní jeho byt, viz Dop II, dopis č. 186, chybně tam datovaný v červnu 1876 (patří až za dopis č. 194); *Sosinka* — Nerudova přezdívka paní Marie Lvové.

126. Josefu Lvovi z Bechlína 28. července [1876]
1 dvojl., v. 8°, b. r., LA. Vročení podle dopisu předešlého.
na první svůj list — nedochovaný; *peníze od Strakatého* — od JUDr. Jana Strakatého, Nerudova přítele od let studentských: v pozůstalosti Jana Nerudy (LA) je doklad o půjčce 100 zl z 1. srpna 1874; *nějaké zlepšení* — v l. 1870—1872 měl Josef Lev např. z Prozatímního divadla smluvně zajištěnou gáži ve výši 2400 zl; viz Nerudův fejeton ze 14. října 1884 (Umění, str. 405 a d.).

127. PhDr. Otakaru Hostinskému [z Bechlína před 10. srpnem 1876]
1 dvojl., m. 8°, b. d., Archív ÚEF ČSAV, datace podle předchozích dopisů z Bechlína a podle obsahu.
August Švagrovský — viz dopis č. 120; *Řip (alias Podřipan)* — roudnický časopis Řip vycházel od července 1870, druhý roudnický časopis Podřipan od srpna 1870, v Nerudových představách splývají oba tyto čtrnáctideníky vjedno, s jejich vydavateli a redaktory byl spjat pevnými svazky přátelskými; zde však jde o Podřipan, v němž byl zúčastněn August Švagrovský; *tři až čtyry fejetony* — Hostinský měl pak v Podřipanu jen dva fejetony „Výstava německého umění a uměleckého průmyslu v Mnichově" (in c. O. H.), 23. srpna a 23. září 1876, ale oba jsou v dvojnásobném rozsahu normálního fejetonu, mají 6 a 8 sloupců.

128. Jakubu Arbesovi [17. srpna 1876]
1 lístek, 10,3 × 15,1 cm, nažloutlý papír, psáno tužkou, b. d., LA. Datace Jakuba Arbesa: 17/8 76.
Rudný — Prokop Rudný, pseudonym prof. Jana Krejčího (1825—1887), přírodopisce, mineraloga a geologa; NL měly od něho v té době fejetonní cyklus „Výlet do Alp": 17. srpna část VIII, 18. srpna část IX, o toto pokračování jde v dopise.

129. Jakubu Arbesovi [19. srpna 1876]
1 lístek, 10,2 × 20,2 cm, psáno tužkou, b. d., LA. Datace Arbesova.
Tagespresse a Morgenpost — vídeňské deníky.

130. PhDr. Otakaru Hostinskému [po 23. srpnu 1876]
1 dvojl., v. 8°, b. d., Archív ÚEF ČSAV. Datace podle obsahu.
fejetony vypočtěné — Hostinský zřejmě oznámil Nerudovi, o čem by chtěl ze svých cestovních a studijních dojmů psát pro NL, ale v NL nebylo r. 1876 nic otištěno; *článek v Řípu* — viz dopis č. 127, Neruda psal patrně po první jeho části z 23. srpna 1876.

131. Ervínu Špindlerovi do Roudnice [před 23. zářím 1876]
1 dvojl., 8°, b. d., LA. Datace podle obsahu.

Jirsáková — viz dopisy č. 117, 120, 121 a 122; *Biegen oder brechen* — Po dobrém či po zlém, veselohra Arnošta Wicherta (1831—1902), přel. Em. Zünglem, poprvé v Stavovském divadle 23. září 1876; v novinovém oznámení je uvedeno: „První vystoupení slč. Marie Jirsákové."

132. Jakubu Arbesovi [6. října 1876]
1 list, pruh papíru, psáno tužkou, b. d., LA. Datace Jakuba Arbesa.
Dej Holečka — cyklus fejetonů Josefa Holečka „Humor ráje", čtvrté pokračování ze 7. října 1876.

133. Adě Christenové do Vídně [před 7. říjnem 1876]
1 dvojl., 8°, b. d., LA. Datace podle obsahu a podle dopisu dalšího.
Překlad:

Ctěná milostivá!

Vlastně nemilostivá, neboť bych mohl stejně dobře do oslovení napsat „ctěná nepřítelkyně" anebo nějakou podobnou titulaturu. Mně, mladému muži, mládenci, mluvit o mé „šedivějící hlavě"! A šedivění ještě zlomyslně označit jako „skutečnost"! To není opravdu ani trochu citu v srdci Ady Christenové? Chtěl jsem, mohl bych se za utrpěnou pohanu pomstít. Mám tedy začít lhát, lží svou hlavu pomazat — jak byste se mně pak teprve vysmála!

Zkrátka jsem rád, že jste svůj Skicář právě dokončila. Mohu se alespoň pomstít, a jak knihu dočtu, budu Vám o ní bohdá moci povědět velmi mnoho věcí nepříjemných. Jako dítě se na to těším.

Přítel V. K. mě nesvede. Ať mně říká, co chce, já se držím toho, co jste Vy sama o skice naznačila. Buď jak buď, Vy budete po jejím otištění spokojena s provedenými změnami.

Dopis přítelkyni Bertě jsem ovšem ihned doručil.

V plné úctě Váš oddaný

J. Neruda

Ihr Neues Skizzenbuch — druhá kniha povídek Ady Christenové Aus dem Leben (Ze života, 1876); *Freund V. K.* — Vratislav Kazimír Šembera; *betreffs der Skizze* — jde o skicu Pozdě, otištěnou v NL v překladu Jakuba Arbesa 10. října 1876 s úvodní poznámkou Nerudovou (viz Lit II, str. 239); srovnej i dopis další a dopis č. 137; *Berta* — Mühlsteinová, viz dopis č. 84.

134. Jakubu Arbesovi [před 7. říjnem 1876]
1 list, pruh papíru (rozložený dvojl. in 12°), psáno tužkou, b. d., LA. Datace podle obsahu.
povídku — Ady Christenové Pozdě, viz dopis předešlý; *do pondělka* — do 9. října; *Hof* — Karel V. Hof (1826—1887), Nerudův předchůdce v redakci Rodinné kroniky (1862—1863), jde o jeho fejeton „Očarovaná basa. Žertovná vzpomínka na rok 184*" (NL z 8. října 1876).

135. Marii Čelakovské [7. října? 1876]

Originál: Adolf Branald. Opis: vydavatel. Původní majitel vyškrábal osobní údaje v dopise, tato místa, pokud byla přečtena pod křemíkovou lampou, otiskujeme v hranatých závorkách. B. d. Určení adresáta a datace podle obsahu.

věc je osobně nadmíru důležita — do Prahy přijel maď. žurnalista Ambros Néményi (1852—1904) v říjnu 1876, Neruda se mu o tomto zájezdu věnoval, viz Dop II, dopisy č. 209 a 210 a vysvětlivky k nim; *Márinka* — nejstarší dcerka Čelakovských, nar. 9. května 1872; „*L.*" — pravděpodobně Lumír.

136. Jakubu Arbesovi [7. října 1876]

1 list, pruh papíru (rozložený dvojlist in 12°), psáno tužkou, b. d., LA. Arbes datoval: 7/10 76.

137. Jakubu Arbesovi [před 10. říjnem 1876]

Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, obálka, b. d., LA. Datace podle obsahu.

Holeček — pátá část cyklu Josefa Holečka „Humor ráje" vyšla v NL 11. října 1876; *Christenovy novelku* — viz dopis č. 134.

138. JUDr. Jaromíru Čelakovskému [po říjnu 1876]

Navštívenka bez tištěného jména, drsný papír, b. d., LA. Datace podle obsahu a podle dvou dopisů dalších.

Dattel — Ferdinand D.; *Wirsing* — Rudolf W., viz dopis č. 122.

139. Jakubu Arbesovi [po říjnu 1876]

1 list, 8°, psáno na rubu inzertního účtu administrace NL (tištěného r. 1874) tužkou, b. d., LA. Datace podle obsahu.

pro případ, že by vystoupla — Jakub Arbes byl dramaturgem českého Zemského divadla od října 1876.

140. Jakubu Arbesovi [po říjnu 1876]

Navštívenka drobná bez tištěného jména, psáno tužkou, b. d., LA. Datace podle dvou dopisů předcházejících.

141. Jakubu Arbesovi [před 3. listopadem 1876]

1 lístek, 11,3 × 5,9 cm, psáno tužkou, obálka, b. d., LA. Datace podle obsahu.

do Mariánské — do dnešní ulice Opletalovy na Novém Městě, kde v domě U Turků byla redakce NL; „*Smrt na cestách*" — Arbesův anonymní fejeton v NL z 3. listopadu 1876; „*Druhého*" *Havlasu* — „první" Bohumil Havlasa, fejeton „Ženevská jezera", byl otištěn v NL z 31. října 1876, „druhý", fejeton „Heloisa z Frascatti", 4. listopadu 1876, oba s obvyklou Havlasovou značkou -vl-.

142. Františku X. Menhardovi Litoměřickému do Ústí nad Labem [12. listopadu 1876]

Korespondenční lístek, b. d., LA. Datace podle poštovního razítka.

143. Jakubu Arbesovi [před 25. listopadem 1876]

1 list, 17 × 11,2 cm, papír nažloutlý, psáno tužkou, b. d., LA. Arbes datoval: V listop. 1876.

musí se... lokalizovat — pravděpodobně jde o povídku Albína Reinische „Bláznivý doktor", přeloženou a lokalizovanou Arbesem v NL z 25. listopadu 1876 (viz Obzor literární a umělecký, II, 1900, str. 240).

144. PhDr. Otakaru Hostinskému [do Milána koncem roku 1876]

1 dvojl., v. 8°, b. d., Archív ÚEF ČSAV. Cizí datace: 1876.

ku Tvé cestě — po návratu z Mnichova se Hostinský vydal na svou cestu italskou; *Carlo Mensinger* — Karel M. (1813—1892 v Miláně), český spisovatel, v Itálii působil jako kněz, profesor a český kulturní konzul.

145. Jakubu Arbesovi [12. prosince 1876]

1 list, 21 × 17 cm, psáno tužkou, b. d., LA. Datace podle obsahu.

Tabákov — povídka „Dědička Tabákova. Dle Sacher Masocha", v překladu a úpravě Arbesově v NL z 13. prosince 1876.

146. PhDr. Otakaru Hostinskému [do Říma koncem roku 1876]

1 dvojl., v. 8°, b. d., Archív ÚEF ČSAV, cizí datace: 1876.

žes v Římě — Lumír měl 10. ledna 1877 zprávu: „Český estetik dr. Otakar Hostinský meškájiž po delší dobu v Římě."; *o jantaru* — Hostinský tehdy studoval primitivní výtvarné projevy i jejich materiálové předpoklady, a proto se zajímal i o jantar; archeologové Pavel Josef Šafařík (Slovanské starožitnosti, 1837) a Jan Erazim Vocel (Pravěk země české, 1866—1868) o tomto materiálu primitivních výtvarných prací nemají zpráv; *Bohuslav Čermák* — viz dopis č. 106; *nějaký fejetonek* — v NL r. 1877 měl Hostinský řadu fejetonů „Italské večery" (13. ledna I. Verona, 16. ledna II. Bologna, 6. února III. Florencie, 6. dubna IV. Řím, 7. dubna IV. Řím. Dokončení.).

147. Jakubu Arbesovi [před 26. prosincem 1876]

Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, obálka, b. d., LA. Datace podle obsahu.

„Ein Schatz für die Wintertoilette" — ve fejetonu NL anonymně ve středu 27. prosince 1876 s názvem „Tuleň a kožešina tulení".

148. JUDr. Vojtěchu Fričovi [31. prosince 1876]

Telegram, b. d., LA. archív fričovský. Adresát telegram datoval: 1876 a pod podpis „Bratr Jan" připsal údaj: Neruda. Posláno současně s telegramem dalším.

149. Martinu Fričovi 31. prosince 1876

Telegram, bez podpisu, LA, archív fričovský, JUDr. Vojtěch Frič připsal údaj o adresátovi nad předtiskem blanketu: Martinu Fričovi. V té době byl v rodině fričovské jediný Martin Frič, prvorozený syn Vojtěcha Friče a Růženy, roz. Švagrovské, narozený r. 1876: jde tedy o Nerudův silvestrovský žert.

150. Emilu Švagrovskému do Brém [1876]

Originál nezvěstný, otisk Emila Edgara v NL ze 4. ledna 1928.

volná hanzovní města — severoněm. přístavní města, na něž se nevztahovaly říšské finanční a hospodářské zákony; Neruda navštívil r. 1875 Hamburk a Brémy (viz MC); *spolek brémský* — Husité, viz dopisy č. 106 a 108.

151. Janu Lierovi [po 11. lednu 1877]

Korespondenční lístek, ale poslaný v obálce, a tedy bez adresy a poštovního razítka, b. d., LA. Jan Lier si opsal na adresní straně korespondenčního lístku Nerudovo sdělení z „Redakční listárny" NL: „NL č. 11 z 11/1 77. ... Druhé se hodí již velmi dobře a přijde dle řady do tisku. První musilo by se ještě značně přepracovat — uvidíme. Stran ostatního odesíláme koresp. lístek." — Na textové straně koresp. lístku připsal Lier poznámky: „Žurn. / honor. / další fej. / opět dík." /

to „druhé" — příspěvek Jana Liera v NL v té době se nepodařilo identifikovat.

152. Janu Lierovi 26. ledna 1877

Originál dnes nezvěstný, otisk: památník „Půlstoletí Národních listů, 1860—1910", str. 116.

153. Danielu Sluníčkovi [před 20. únorem 1877]

1 list, 8°, b. d., LA, rukopisné oddělení Typografické výstavy z r. 1877. Datace podle anonce Lumíru z 20. února 1877, str. 79.

3. svazek — Žerty, hravé i dravé.

154. Marii Nápravníkové do Vlašimě 7. března 1877

Originál nezvěstný. Otisk: Q. M. Vyskočil v NL z 18. srpna 1910.

nad zasypaným již hrobem — JUDr. Robert Nápravník zemřel ve Vlašimi 28. února 1877, stár 37 let; *do Chrudimi zpět* — do rodiště Marie Nápravníkové, rozené Peškové; *v zítřejším čísle* — na poslední straně NL z 8. a 9. března 1877 bylo mezi inzerty otištěno rozměrné poděkování Marie Nápravníkové za projevenou soustrast, datované: Ve Vlašimi dne 5. března.

155. Adě Christenové do Vídně 16. března 1877

Originál byl v Stadtbibliotek ve Vídni, otisk v Prager Presse z 31. května 1936.

Překlad:

Nejmilostivější paní!

Konečně se dostávám k tomu, abych se chvíli, a to alespoň písemně, s Vámi pobavil. Chtěl jsem Vám již před časem poděkovat za skicu, již jste otiskla v Lumíru, ale zároveň jsem se chtěl zhostit starého dluhu a ke gratulaci přiložit zároveň i svou fotografii. Prosím, přijměte co nejpřátelštěji obrázek cikána, jenž obdivuje Vaše poetické dary, dívejte se na něj malou chvilku blahovolně a — hoďte jej pak do starého harampádí.

Tak — moje blahopřání! Vstoupila jste tedy nyní do řad českých poetů. Buďte vítána! Ach, kdybyste mohla číst a slyšet, jak sladce a libozvučně zní Vaše dílko česky, litovala byste, že jste až dosud — v bludném zajetí — psala jinak než česky. Byla byste nikdy nezbásnila ani jedinou řádku v onom tvrdě skřípavém langue [jazyku], tak, nemýlím-li se, je s oblibou jmenována němčina.

Ostatně prý psalo ovšem v té němčině už i několik jiných spisovatelů. Jmenují například jakéhos Goetha, Humboldta a snad ještě dva jiné. Ale s takovými tvrzeními se tropí mnoho hanebných podvodů a šaškovin.

Jinak — jsem nějak obstojně mrzutě naladěn. Jsem nemocen, a to teď, když se těším na Vídeň. Ale přesto doufám, že mne Všemohoucí, jehož jsem vždy tak vřele miloval, postaví na nohy.

Podaří-li se to, vjedu v úterý do dunajského Babylónu a budu potom tak smělý, že Vám složím osobně svou poklonu.

Zatím se znamenám s upřímnou úctou a s nejsrdečnějším pozdravem.

Váš oddaný

Jan Neruda

im „Lumír“ — v Lumíru vyšla r. 1876 (str. 581 a d.) povídka Ady Christenové „Rahel“ ze sbírky Aus dem Leben (Ze života, vydáno v Lipsku r. 1876) a 10. února 1877 (str. 54 a d.) její povídka „Návrat“ (Als er heimkehrte), později zařaděná do sbírky Unsere Nachbaren (Naši sousedé), vydané r. 1884; Neruda myslí patrně na tuto druhou povídku, u níž je v Lumíru poznámka, že je přeložena z rukopisu poslaného zvlášť pro Lumír; překlad je anonymní; *wo ich mich auf Wien so freue* — Neruda přijel do Vídně r. 1877 asi 20. března na oslavu sedmdesátých narozenin Aloise Vojtěcha Šembery, viz MC, str. 336 a Dop II, dopis č. 263 a vysv. k němu.

156. Marii Nápravníkové do Vlašimě 25. března 1877
Originál nezvěstný, otisk: Q. M. Vyskočil, NL z 18. srpna 1910.
cesta do Vídně — viz dopis předešlý.

157. Marii Nápravníkové [do Chrudimě po 25. březnu 1877]
Originál dnes nezvěstný, otisk: Q. M. Vyskočil, NL z 18. srpna 1910.
„*kalt angelegt*“ — chladně založena, chladné povahy.

158. Danielu Sluníčkovi 26. března 1877

1 dvojl., 8°, LA.

Žalud — Václav Ž., rolník v Hořovicích, viz dopis č. 163; *svazek rukopisní* — soubor autogramů, jenž byl vystaven na výstavě Typografické besedy r. 1877 a potom darován Umělecké besedě, s jejímž archívem se dostal do NM (LA); *Labor* — Josef Lábor, nevidomý pianista z Hořovic, koncertoval i mimo hranice Čech (viz A. Machát, Naši ve Vídni, str. 155).

159. PhDr. Otakaru Hostinskému do Potštýna [30. března 1877]

Korespondenční lístek, b. d., razítka: Prag/30/3/77 — Pottenstein in Böhmen /31/3/77/, Archív ÚEF ČSAV.

Emler — Josef E. (1836—1890), historik, pražský městský archivář; *Studnička* — Alois S. (1842—1927), fyzik, pedagog, autor učebnic kreslířských a technologických: *Matice* — Matice lidu, edice poučných knih, založená r. 1867; Hostinského kniha „Šest rozprav z oboru krasovědy a dějin umění" z r. 1877 však v Matici lidu nevyšla, protože jako soubor statí, publikovaných již dříve po časopisech, nevyhovovala základnímu požadavku redakce Matice lidu.

160. Emilu Švagrovskému do Brém 12. dubna [1877]

Originál dnes nezvěstný, otisk Emila Edgara v NL ze 4. ledna 1928. B. r. Vročení podle obsahu.

Váš příspěvek — viz žádost Nerudovu v dopise č. 150; *los národní loterie* — uspořádané ve prospěch stavby Národního divadla, viz Fr. A. Šubert, Národní divadlo v Praze (J. Otto, 1881, příl. I a); *kvitanci p. Sluníčka* — Emil Švagrovský půjčil na výstavu Typografické besedy svůj exemplář Bremer Zeitungu, faktor Daniel Sluníčko, jeden z organizátorů výstavy, mu potvrdil příchod zásilky.

161. JUDr. Vilému Švelovi [po 7. květnu 1877]

Originál byl v majetku Theodora Gehlerta v Bratislavě. Otisk: V. J. Vích v NL z 11. září 1921. B. d. Datace podle obsahu a podle Dop II, dop. č. 275 ze 7. května 1877, kde Neruda oznamuje, že počal psát pro Lumír dlouhou novelu; šlo o poslední z Povídek malostranských, o „Figurky" (PM, str. 233 a d.)

162. Primu Sobotkovi [po 7. květnu 1877]

Originál dnes nezvěstný, otisk AP (Neruda v dopisech, II. vyd., str. 443—444) s chybným zařaděním za dopis z r. 1883. Datace podle předchozího dopisu.

okna českých příbytků... mají... flóru svou — viz PM, str. 242; *ke špaknutí* — přejato podle otisku AP.

163. Umělecké besedě 14. června 1877

Originál dnes neevidovaný, LA, Archív Umělecké besedy, opis: vydavatel.

patero knih autografních — viz dopis č. 158; zápis o daru v protokolech Umělecké besedy, čj. 406 ze 14. června 1877, poděkování za dar v zápisu o 21. schůzi správního výboru Umělecké besedy z 25. června 1877; všechny tyto doklady: LA, Archív Umělecké besedy.

164. Josefu Holečkovi 24. července 1877
1 dvojl., v. 8°, LA.
dedikaci nového spisu Vašeho — Josef Holeček vydal v těch dnech knihu Černá Hora; *Jedu... na 14 dní ven* — do Podkrkonoší, do lázní Rezku; mimo Prahu byl asi ještě 19. srpna 1877, viz Dop II, dopis č. 289 z 26. srpna 1877.

165. Jakubu Arbesovi [24. července 1877]
Korespondenční lístek, psáno tužkou, b. d., LA. Arbes datoval: 24/7/77.

166. Emílii Guldenerové do Lomnice nad Popelkou 24. září 1877
1 dvojl., 8°, Městský archív v Plzni.
za fotografii Bernardovu i za přípis s dáty — pravděpodobně pro „podobiznu" do Humoristických listů; nebyla však otištěna; *Bernardově památce* — Guldener zemřel 15. září 1877 v Lomnici nad Popelkou, jeho pozůstalost, uložená dnes v Městském archívu v Plzni, není dosud vydána v úplnosti.

167. Jakubu Arbesovi [před 29. říjnem 1877]
1 list, 8°, nažloutlý papír, psáno tužkou, b. d., LA. Datace podle dopisu Jakuba Arbesa Jakubu Seifertovi z 29. října 1877 (LA), v němž Arbes vyslovuje svůj soud o Stankovského Jiřině.
Staňkovského Jiřina — Jiřina, hra Josefa Jiřího Stankovského (1844 až 10. prosince 1879), spisovatele, dramatika, romanopisce, nebyla vydána tiskem; *Seifert* — Jakub S. (1846—1919), herec Prozatímního divadla, Arbes mu napsal 29. října 1877 (LA, pozůstalost J. Arbesa, koncept) o Stankovského Jiřině: „... učinila na mne dojem nepříznivý..."

168. Františku Novákovi do Pešti 16. listopadu 1877
1 list, 14,5 × 21 cm. LA. Otisk: Sborník NM, řada C, VII, str. 66.
J. S. Skrejšovský — podnikatel a žurnalista, protivník Nerudův, zejména od aféry Montagsrevue z r. 1871, viz dopis č. 48.

169. Jakubu Arbesovi [před 3. prosincem 1877]
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, obálka, b. d., LA. Datace jen podle Arbesovy výpovědi z NL (3. prosince 1877).

170. Jakubu Arbesovi [před 3. prosincem 1877]
1 dvojl., 8°, obálka, b. d., LA.

171. Jakubu Arbesovi [před 3. prosincem 1877]
1 lístek, 23 × 11,8 cm, útržek s nepravidelnými okraji, psáno tužkou, b. d., LA.

172. Jakubu Arbesovi [před 3. prosincem 1877]
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, b. d., LA. Za slovy „dole u" škrtl Neruda nečitelné slovo „(S.... é)".
Franc — redakční sluha NL František Trž.

173. Jakubu Arbesovi [před 3. prosincem 1877]
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, b. d., LA.
Mám hosta z venkova — snad Gabrielu Tichou, viz Dop I, dopis č. 679.

174. Jakubu Arbesovi [před 3. prosincem 1877]
1 list, 8°, psáno tužkou, b. d., LA.
Thomayer — univ. prof. Josef T. (1853—1927, pseudonym R. E. Jamot), měl v těchto létech v NL své první fejetony, podepisované šiframi t. nebo Dr. T.; jeho fejeton o zajících nebyl v NL otištěn.

175. Jakubu Arbesovi [po 8. prosinci 1877]
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, b. d., LA. Datace podle dopisu Arbesova Nerudovi z 8. prosince 1877, LA, pozůstalost J. Arbesa, koncept.
list, na kterém jsi se usnesl — šlo o žádost k Spolku českých žurnalistů, jenž byl ustaven 18. listopadu 1877 a jehož místopředsedou byl zvolen Jan Neruda.
Jakub Arbes oznámil své rozhodnutí Nerudovi dopisem datovaným 8. prosince 1877 (LA, pozůstalost Jakuba Arbesa, koncept):

Milý Jene!
Píšu Ti tentokráte co místopředsedovi Spolku českých žurnalistů. Odpusť!
Dostal jsem minulé pondělí (dne 3. prosince 1877) písemně *28denní* výpověď z redakce Národních listů. Příčinou byly mi udány *trudné finanční poměry* Národních listů.
Zajisté se nikdo z nás nenadál, že *první* odpověď na zaražení spolku našeho vyjde z *Národních listů*, že prvním, jenž bude nucen žádati za podporu, bude jeden z redaktorů Národních listů, tím méně pak se někdo nadál, že *finanční úpadek Národních listů* jest už takový, že vyžaduje hmotných obětí i od členů redakce, kteří *po deset roků* svědomitě snažili se konati svou povinnost, nejen svou řádnou povinnost, nýbrž kteří i mimořádně na ně vznešenému úkolu co odpovědní redaktoři snažili se před veřejností a soudy dle sil svých dostáti a v odměnu za to neměli než trpké zklamání, že nebyli vězněni ve službě myšlenky, která vyžaduje obětí všech, nýbrž ve službě soukromého podnikatele, jenž v době nesnází svaluje oběti jen na jiné.
Můj poměr k Národním listům znáš. Trojí odpovědná redakce, asi steré vyšetřování a bezmála šedesát tiskových soudů a trojí uvěznění

v Praze, ve Vídni a v České Lípě — vše to připoutalo bez mého přičinění jmeno mé k Národním listům takovým způsobem, že sotva budu moci vystoupiti ze svazku redakce, aniž bych nebyl nucen ve veřejnosti poukázati k příčinám — *k finančnímu úpadku Národních listů.*

Lituju, že právě já jsem prvním, jenž musí sotva v život vešlý spolek náš žádati za výpomoc peněžitou. Dle stanov nemůže mi však býti podpora vyplácena od 1. ledna, nýbrž teprv od 1. března 1878, nezbývá mi tudíž než žádati tímto listem sl. výbor Spolku českých žurnalistů *za svolání mimořádné valné hromady*, v kteréž mimořádné toto ucházení se o podporu objasním a zároveň budu žádati za usnešení, by mi byla výpomoc vyplácena bez odkladu, a kdyby se tak naprosto státi nemohlo, aby členové spolku pro první dva měsíce uhradili měsíční výpomoc sbírkou ze soukromého jmění svého.

V případu, kdyby výbor neuznal za dobré valnou tuto hromadu svolati o vlastní újmě, požádám za to dle výslovného znění stanov přípisem polovicí členů spolku podepsaným.

[— — —]

Podle zprávy o valné hromadě Spolku českých žurnalistů (otisk v NL ze 14. ledna 1879) dostal Jakub Arbes od Spolku v té době úhrnem příspěvek 50 zl.

176. PhDr. Antonínu Rezkovi [před 19. prosincem 1877]

Navštívenka drobná, bez tištěného jména, b. d., LA. Datace podle obsahu.

nejnovější díl Tonnrových Dějin — Emanuel Tonner vydal r. 1877 II. díl svých Vypravování dějin domácích; anonymní referát byl ve fejetonu NL z 19. a 20. prosince 1877.

177. Jakubu Arbesovi [25. prosince 1877]

Korespondenční lístek, b. d., LA. Arbes datoval: 25/12 77.

na Tvůj manuskript — na cyklus próz „Z idyl bídy a utrpení“ (Lumír, 1878, str. 11 a d.).

178. Ervínu Špindlerovi do Roudnice [28. prosince 1877]

Korespondenční lístek, b. d., razítko: 28/12/../, LA. Vročení určeno podle údaje „do pondělí 31/12“ — na 31. prosinec připadlo pondělí r. 1877.

179. Růženě Fričové-Švagrovské [po 1. lednu 1878]

Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., LA, archív fričovský. Datace podle obsahu.

neteř Anna — Anna Tichá, jež 30. prosince 1877 přibyla se svými dvěma mladšími sestrami z Vlachova Březí do Prahy, viz Dop I, dopis č. 678.

180. Janu Skorkovskému do Humpolce 8. ledna 1878

1 list, 22 × 14 cm, Okresní muzeum v Humpolci; opis: vydavatel.

I. Schik — Ignác Schick (1841—1899), původně biolog a asistent Jana Ev. Purkyně, od r. 1864 redaktor staročeského německého deníku Politik, první předseda Spolku českých žurnalistů.

181. Umělecké besedě 4. února 1878

1 dvojl., v. 4°, LA, Archív Umělecké besedy. V druhé větě třetího odstavce za slovem „obrátil" škrtnuto: „tedy", na str. 4 cizí přípisky: „Dopis p. Siemiradzkého nebyl přiložen. Dr. Nejedlý, tč. jednatel." (Tužkou:) „Dopis má J. Neruda."

Siemiradzki — Henryk S. (1843—1902), pol. malíř, tvořil v Římě figurální kompozice na antické a biblické motivy, jeho obraz „Živé pochodně Neronovy" (z r. 1876) byl vystaven r. 1879 v Praze, viz Umění, str. 369 a d.; *Dr. Nejedlý* — JUDr. Julius N. (1847—1909), pražský advokát, člen literárního sdružení Ruch z r. 1880, dlouholetý jednatel Umělecké besedy a předseda jejího literárního odboru.

182. Josefu Richardu Vilímkovi 19. března 1878

Originál dnes nezvěstný, v aukčním prodeji byl r. 1929, navštívenka, psáno tužkou. Opis: vydavatel.

Heydukův Cimbál — Cimbál a husle z r. 1876.

183. Josefu Lvovi [před 4. dubnem 1878]

1 dvojl., v. 8°, b. d., LA. Datace podle obsahu.

Sittová — Marie Žofie S. (1852—1907), operní pěvkyně, viz Pod I, str. 68 a 79; *Benefici máš prý 4. dubna* — k benefičnímu představení Lvovu (Smetanova Hubička) došlo v Prozatímním divadle až 12. dubna 1878; *Musil* — administrativní úředník Prozatímního divadla.

184. PhDr. Antonínu Rezkovi 15. dubna 1878

Navštívenka dvojitá, jméno tištěno na rubu verzálkami, LA.

dostaviti se do Muzea — Neruda tam patrně vedl své vlachovobřezské neteře Annu, Terezii a Hildu Tichých.

185. PhDr. Antonínu Rezkovi [po 15. dubnu 1878]

1 list, 8°, b. d., LA. Datace podle dopisu předešlého.

186. Josefu Richardu Vilímkovi 10. května 1878

Originál, dnes nezvěstný, byl v aukčním prodeji, 1 list, 8°. Opis: vydavatel.

Holeček... Arbes — jde o jejich portréty k „podobiznám" v HL: o Josefu Holečkovi psal Neruda až 26. července 1884 (Pod II, str. 274 a d.), o Jakubu Arbesovi již 20. prosince 1879 (Pod I, str. 200 a d.).

187. JUDr. Vojtěchu Fričovi [po 28. květnu 1878]

1 list, 8°, b. d., LA, archív fričovský. Datace podle data půjčky z 28. května 1877, LA, fričovský archív.

První splátka — záznam o půjčce z 28. května 1877 zní: „Dnešního dne zapůjčila Růženka [Fričová-Švagrovská] panu Janu Nerudovi dvě stě padesát zlatých rakouského čísla a on se zavázal, že zaplatí do roka 100 zl a 150 zl později. ... Dr. Vojtěch Frič." — Jan Neruda však tuto půjčku nesplatil vůbec a dr. Vojtěch Frič ji přihlásil k pozůstalosti, když se dověděl, že Neruda nevzpomněl na dluh ani v své poslední vůli (doklady o tom v LA); *visím mezi Prahou a Paříží* — zájezd na pařížskou výstavu Neruda neuskutečnil (viz Dop II, dopisy č. 323 a 324) a strávil dovolenou u Tichých ve Vlachovu Březí (Dop II, dopis č. 326).

188. Literárnímu odboru Umělecké besedy 25. června 1878
1 list, 8°, LA, Archív Umělecké besedy.
Řandova cena — cena za nejlepší dramata, r. 1863 ji založil Antonín Pavlousek na památku svého zvěčnělého přítele Viléma Řandy.

189. Literárnímu odboru Umělecké besedy 28. června 1878
1 dvojl., 8°, LA, Archív Umělecké besedy.
soudcovství — Řandovy ceny, viz dopis předešlý.

190. JUDr. Františku Slámovi do Uherského Hradiště 22. července 1878
Korespondenční lístek, celé (i podpis) psáno písařem, Slezský ústav ČSAV.
Číslo — autorský dokladový výtisk NL s některým fejetonem Slámovým z cyklu „Ve vojenské hranici": 4. července část VI. V hraničářském městě, 5. července část VII. V hostincích, 9. července část VIII. Na rozloučenou: *zmíněné tři kusy* — cyklus tří fejetonů „Záhřebské procházky", in c.: Dr. F. Sl., v NL z 6., 25. a 27. září.

191. Jakubu Arbesovi [před 18. srpnem 1878]
1 list, 8°, psáno tužkou, b. d., LA. Datace podle obsahu.
životopis — anonymní stať „Jan Neruda, reformátor novověké české básnické literatury" na str. 86—87 „Velkého slovanského kalendáře na rok 1879" (nakl. J. Otto), redigovaného anonymně Jakubem Arbesem; podle závěrečné formulace významu Nerudovy fejetonistiky („Tato velice důležitá a památná stránka jeho činnosti zůstala nejdéle neuznanou, a pisatel těchto řádků pokládá si za čest, že ji poprvé přímo a určitě vyslovil v Lumíru r. 1876") psal tuto životopisnou stať Servác B. Heller (viz zde dopis č. 111).

192. Jakubu Arbesovi [před 18. srpnem 1878]
1 list, 8°, b. d., LA. Datace podle předešlého dopisu.
že jsme... založili Květy — vložka byla Arbesem neorganicky zařaděna do kontextu stati Hellerovy.

193. Šebestiánu Kličkovi do Příbramě 4. října 1878
1 dvojl., 8°, LA.
když jsem byl v Příbrami — po 22. srpnu 1878, viz Dop I, dopis č. 695.

194. Františku Adolfu Šubertovi [před 27. říjnem 1878]

1 dvojl., 8°, b. d., Rudolf Hlava. Datace podle zprávy o Šebestiánu Kličkovi v NL z 27. října 1878.

Brichta — Arnošt B. (nar. 1852 v Chotěboři), v té době ředitel Politiky, pokladník Spolku českých žurnalistů.

195. Josefu Ladislavu Turnovskému 2. listopadu 1878

1 dvojl., 14,3 × 17,4 cm, Muzeum v Sobotce.

omluvte mne u své choti — Neruda vzpomněl na paní Turnovskou, dívčím jménem Annu Forchheimovou (1822—1903), herečku, ve fejetonu „Také osada dušiček" (NL z 2. listopadu 1878) jakoby na zemřelou; chybu opravil v dodatku 3. listopadu („Dnes jsem spáchal vraždu"), viz Div V.

196. MUDr. Otakaru Jedličkovi do Smiřic [3. listopadu 1878]

Korespondenční lístek, b. d., poštovní razítko: Smiřitz /4/11/78/, LA. Adresát datoval pod textem: 3/11 78.

„*Špaček*" — „Páně Liebeltův špaček" (Čech, 1864, viz A, str. 403 a d.); *ta druhá malá v Čechu* — „U divadelního abonenta" (Čech, 1865, viz A, str. 449 a d.); „*Skromné*" — „Skromné myšlénky" tiskl Neruda v Čechu 1864—1865, v Květech 1865—1866 a v Lumíru 1873—1874; „*Kuplety*" — „Kuplet oblomovský" (Květy, 1870, viz A, str. 214 a d.) a „Oněginský kuplet" (Lumír, 1865, viz A, str. 201 a d.); „*Měsíček*" — „Z povídek měsíce" (Rodinná kronika, 1864, viz A, str. 172 a d.); *To z Hlasu* — „Dnové na Ključevě" (Hlas z 8. až 20. ledna 1864, viz A, str. 427 a d.), ale Neruda mohl myslit i na prózy „U vězení" (Hlas, 1862, viz A, str. 382 a d.) a „Kamenná panna" (Hlas, 1864, viz A, str. 350 a d.); „*pražské pověsti*" — „Pražské pověsti" (Obrazy života, 1860, viz A, str. 345 a d.).

197. JUDr. Miroslavu Krajníkovi 16. prosince 1878

1 list, 8°, LA.

kus svůj — Jan Roháč z Dubé, vydaný pak r. 1880; *Pospíšil* — Jaroslav, vl. Jan P. (1812—1889), syn obrozenského Jana Hostivíta Pospíšila, pražský nakladatel, knihtiskař a knihkupec; *Timon* — Timon Aténský, drama Williama Shakespeara?

198. Hedvice Švelové do Roudnice 29. prosince 1878

Originál nezvěstný, byl v majetku Theodora Gehlerta v Bratislavě. Otisk: V. J. Vích v NL z 11. září 1920.

první čísla lednová — na počátku r. 1879 měl Neruda v 1. čísle Lumíru Romanci, „tu druhou", a v 2. čísle prózu Báby a baby, Baladu (Balada stará — stará) a první ukázku z Prostých motivů.

199. Františku Adolfu Šubertovi [1878]

1 dvojl., 8°, b. d., Rudolf Hlava. Datace přibližná podle obsahu.

Agnes von Meran — drama Gustava Pawikowského (nar. r. 1851 v Meziměstí v Čechách), vídeňského něm. spisovatele, překladatele Nerudových

Písní kosmických (1881); *Lindtner* — patrně Albert Lindner (1831—1888), něm. spisovatel, autor dramatu Marino Falieri (1875) aj.

200. JUDr. Karlu Sladkovskému 10. ledna 1879
1 dvojl., 14,5×22,5 cm, papír bílý s modrými obdélníčky, NM, Divadelní oddělení.
úřad porotní — členství v porotě konkursu na výzdobu Národního divadla.

201. MUDr. Otakaru Jedličkovi do Smiřic 13. ledna 1879
1 dvojl., 8°, LA.
starostou Spolku žurnalistického — 12. ledna 1879 byl Jan Neruda zvolen na valné hromadě předsedou Spolku českých žurnalistů a setrval v této funkci až do počátku r. 1882.

202. Františku Adolfu Šubertovi [po 19. lednu 1879]
1 list, 8°, b. d., LA. V textu značky červenou a modrou tužkou. Datace podle provolání Spolku českých žurnalistů, otištěného v NL z 19. ledna 1879 a vybízejícího k členství ve Spolku, zejména k členství zakládajícímu (družstva, besedy, záložny, spolky i jednotlivce), podepsaného celým výborem; Jan Neruda je podepsán jako starosta a člen redakce NL.
Hainz — Ludvík H., „vlastník domu", člen výboru Sboru pro zřízení Národního divadla; *Tempský* — Friedrich Tempsky (zemřel r. 1902), něm. pražský nakladatel, pokračovatel Calvéova knihkupectví, vydavatel německých děl českých učenců (Františka Palackého, Pavla Josefa Šafaříka, Antonína Gindelyho); *Šimáček* — František Š., nakladatel, vydavatel Posla z Prahy.

203. Františku Heritesovi do Vodňan 20. ledna 1879
1 dvojl., 8°, LA.

204. Františku Heritesovi do Vodňan [29. ledna 1879]
Korespondenční lístek, b. d., datum razítka 29/1/79, LA.
díky — za rukopis fejetonu „Z bláznivé ulice (Upomínka na pobyt v Římě)", označený in c. F. H. (NL ze 4. února 1879).

205. PhDr. Antonínu Rezkovi 12. února 1879
Navštívenka, LA.
výtah z Vašeho životopisu Dačického — anonymní fejeton „Paměti Mikuláše Dačického z Heslova. (K vydání upravil Dr. Antonín Rezek. Svazek první. Nákladem Matice české...)" v NL z 19. února 1879.

206. Josefu Richardu Vilímkovi 11. a 16. února 1879
1 list, 8°, LA. Lešehradeum.
Grévy — Jules François Paul G. (1807—1891), nově zvolený president Republiky francouzské (viz Pod I, str. 132 a d.); Světozor psal o Grévym

v č. 6 ze 7. února 1879, NL 1. února 1879, in c. K. T. (Karel Tůma); *maličkou humoresku* — „Zlochař. Spravedlivě poetická povídka od Antonína Barborky" (HL z 1. března 1879); *sokolský text* — „V den šibřinek. (Trojlist sokolský)" v HL z 22. února 1879 (Pod I, str. 134 a d.); *u hantýrky* — HL otiskovaly r. 1879 v č. 1 až 10 slovník hantýrky židovské a zlodějské.

207. Franju Gerbićovi 20. února 1879
1 dvojl., 8°, LA. Otisk: AP s chybnou datací: 20/2 1869.
Majer — Jan N. Maýr (1818—1888), operní pěvec a skladatel, řídil česká operní představení v l. 1848—1866 a znovu po Bedřichu Smetanovi v l. 1874—1876 a potřetí v l. 1878—1883, exponent staročechů, napadaný mladočechy; *v zábranském divadle* — v Novoměstském divadle, nouzové dřevěné stavbě arénového typu u Černokostelecké silnice, dnešní třídy Vinohradské; hrálo se tam v letech 1859—1885 jen v létě a na počátku podzimu; *v Paříži jsem nebyl* — na pařížské Světové výstavě, viz Dop II, dopisy č. 317, 323, 324, 328; *na Šumavě a trochu v Rakousích* — ve Vlachovu Březí (30. srpna — 16. září) a ve Vídni (17. — 24. září).

208. Bedřichu Smetanovi do Jabkenic 23. února 1879
1 list, 8°, Smetanovo muzeum.
Tvoje přispění — jde o provedení Smetanových skladeb Dívčí sbor z opery Libuše a Tábor z cyklu Má vlast, viz dopis další; *choti a dceři* — paní Barboře (Betty), roz. Ferdinandové (1840—1908), druhé choti Bedřicha Smetany, a dceři Žofii (1853—1902) z prvního manželství s Kateřinou Kolářovou.

209. Bedřichu Smetanovi do Jabkenic 3. března 1879
1 list, 8°, Smetanovo muzeum.
Tvůj list — není dochován; *zeť* — lesmistr Josef Schwarz (1845—1939), manžel dcery Žofie.

210. Františku Heritesovi do Vodňan 11. března 1879
Korespondenční lístek, LA.
Přijde také na řadu — snad „Vzorná žena. List z cestovních zápisků" (in c.: F. H.), fejeton NL z 15. března 1879; *honorář za první* — viz dopis č. 204.

211. Františku Adolfu Šubertovi 14. března 1879
1 list, 8°, LA.
pí Švagrovská — matka Augusta Švagrovského Rozálie, roz. Linková z Bechlína (1819—1892), viz dopis č. 120.

212. Františku Adolfu Šubertovi [před 26. březnem 1879]
Navštívenka větší, nehlazený papír, jméno tištěno verzálkami s vyššími ozdobnými iniciálami, b. d., LA. Datace podle obsahu. F. A. Šubert připsal na rubu modrou tužkou poznámku: „Zprávy jednatelské."

p. Skřivan — Antonín S., majitel obchodní školy v Praze, v pozůstalosti Nerudově (LA) je dochováno potvrzení pokladníka Arnošta Brichty, že přijal od Nerudy ve dnech 21. až 26. března 1879 několik členských příspěvků, mezi nimi i dar A. Skřivana.

213. Danielu Sluníčkovi 17. dubna 1879
Navštívenka drobná bez tištěného jména, LA.
pátý svazek... fejetonů — rukopis 2. vydání Obrazů z ciziny.

214. Františku Adolfu Šubertovi [před 14. květnem 1879]
1 dvojl., 8°, b. d., LA. Datace podle obsahu.
Kolár — František K.

215. Františku Adolfu Šubertovi 19. května 1879
1 list, 8°, LA.
do zítřejší schůze — výboru Spolku českých žurnalistů.

216. Františku Adolfu Šubertovi 21. června 1879
1 list, 8°, LA.
dr. Ryba — PhDr. Vilém R. (1849—1907), politik a žurnalista, od r. 1876 člen redakce NL, lokální fejetonista (značka -a); *Toužimský* — Josef Jakub T. (1848—1903), staročeský novinář, r. 1879 redaktor NL; *Brichta* — Arnošt B., viz vysv. k dopisu č. 194.

217. Josefu Lvovi do Roudnice z Děvína [před 15. srpnem 1879]
1 lístek, 13,4×11 cm, dolní pravý roh utržen, slepotiskové záhlaví Národní listy v Praze, b. d., LA. Datace podle údajů o Nerudově pobytu v Podmoklech, Děčíně a okolí koncem července a v srpnu 1879, viz Dop I, dopisy č. 151 a 719, a fejeton Nerudův „V českém přístavě" (tj. v Děčíně) v NL z 27. července 1879 (MC, str. 388 a d.).
v Děvíně — v dopise je zřetelně napsáno Děvíně, a nikoli Děčíně, šlo by tedy o hrad Děvín severně od Mimoně na Boleslavsku; *Štěstí k 15.* — blahopřání k jmeninám paní Marie Lvové (15. srpna).

218. Františku A. Borovskému do Stirlingu ve Skotsku [v září 1879]
Korespondenční lístek, b. d., razítko: /../9/79/, originál byl ve sbírce K. J. Obrátila. Opis: vydavatel.
prémie — snad členská prémie Umělecké besedy, r. 1879 to byla fotogravura obrazu Jaroslava Čermáka „Hercegovina roku 1879", r. 1880 fotogravura Čermákova obrazu „Kořist válečná".

219. Karlu Václavu Raisovi do Trhové Kamenice 10. září 1879
Originál nezvěstný, otisk: K. V. Rais, „Ze vzpomínek", II, str. 196 a d., s rozpomínkou: „Roku 1879 napsal jsem do Posla z východních Čech Nerudův životopis, jenž byl výlevem horoucí mé lásky ke tvůrci Malostranských povídek. Nevím již, co jsem tenkráte napsal: zabaliv ony dva

fejetony přidal jsem stručný dopis a nazdařbůh poslal jsem vše Nerudovi, o jehož osobě a povaze věděl jsem pramálo. Ale té radosti, když Neruda odpověděl — a jak odpověděl!“

220. Františku Adolfu Šubertovi [před 7. říjnem 1879]
1 list, 8°, b. d., LA. Datace podle obsahu.
K. Müller — Karel M., spisovatel, člen redakce Politik; *divadlo* — viz dopis SČŽ z 19. září v ed. poznámce; v tomto smyslu nutno upravit datum dopisu: Před 19. zářím 1879. Pořadí dopisů se tím však nemění.

221. Františku Heritesovi do Vodňan [po 7. prosinci 1879]
1 dvojl., 12°, b. d., LA. Datace podle obsahu.
dotaz Váš — týkal se asi výzvy otištěné Jaroslavem Zásmuckým (tj. Josefem Barákem) v NL z 2. prosince 1879: „Rodáci! Omladino! Mladý nadaný spisovatel bolestnou a velmi nebezpečnou nemocí uvržen jest na lože a do neskonalé bídy! Stařičké chudé matce mizí poslední naděje do budoucnosti. Přispějte ubohému trpiteli a nedejte mu zahynouti! Zapotřebí pomoci rychlé...“; *Veselý* — Josef Otakar V. (nar. 1853), spisovatel, autor veseloher a operních libret (Šelma sedlák Antonína Dvořáka, Černohorci Karla Bendla), zemřel 5. prosince 1879; *že víte tedy* — podle anonymního nekrologu v NL ze 7. prosince.

222. Jakubu Arbesovi [před 11. prosincem 1879]
1 list, 8°, b. d., LA. Datace podle dopisu dalšího.
Tvou fotografii — „podobizna“ Jakuba Arbesa byla pak otištěna v HL z 20. prosince 1879 (Pod I, str. 200 a d.).

223. Jakubu Arbesovi [před 11. prosincem 1879]
Navštívenka větší, bez tištěného jména, b. d., LA. Arbes připsal datum doručení: 11/12 79.
Deryngová — Marja D. (nar. 1857), polská divadelní umělkyně, hrála právě pohostinsky v Praze; její „podobizna“ byla otištěna v HL z 13. prosince 1879 (Pod I, str. 198 a d.).

224. Primu Sobotkovi [před 19. prosincem 1879]
Originál nezvěstný, Sobotka svou korespondenci půjčil AP před r. 1914, otisk: AP. B. d., datace podle obsahu.
o Sv. — Sobotka redigoval Světozor od 21. listopadu 1879, zpráva v NL v rubrice „Literatura a umění“ byla otištěna 13. prosince 1879; *jednu... třístohovou* — žádná taková báseň Nerudova nebyla otištěna ve Světozoru; 19. prosince 1879 zde byly publikovány tři rozsáhlejší ukázky z Prostých motivů („Náš Boubín má šedivou čepičku...“, „Chtěl věčně bych být jen jak podzimek“ a „Však nechtěl bych být jak ten podzimek“) a 5. ledna 1838 „Balada o třech králích“ (tj. „Balada tříkrálová“); Neruda patrně poslal jiný příspěvek, než na který myslil, když psal dopis; dopis se netýká ani „Romance o Karlu IV.“, rovněž víceslokové, o ní píše Neruda Sobotkovi až 2. května 1882. Viz dopis č. 355.

225. Františku Heritesovi [konec roku 1879 ?]

1 dvojl., 8°, b. d., LA. Přibližná datace podle užitého papíru a podle oslovení, není zde ještě „Velectěný příteli" jako v dopise z 19. února 1880.

pro fejeton — Herites měl v NL z 16. prosince 1879 fejeton „X...ští učinili objevení" (in c.: F. H.).

226. Františku Adolfu Šubertovi [před 18. lednem 1880]

1 dvojl., 8°, b. d., LA. Přípisek pod jménem tužkou. Datace podle obsahu.

Otto — nakladatel Jan Otto vytiskl výroční zprávu Spolku českých žurnalistů za r. 1879 (vydanou r. 1880), podle tohoto údaje a podle data valné hromady (18. ledna 1880) dopis datuji.

227. JUDr. Jakubu Škardovi 27. ledna 1880

1 list, 8°, Smetanovo muzeum.

p. Matějíček — Antonín M. (nar. 1848), někdejší hostinský, pak úředník.

228. Janu J. Benešovskému Veselému [před 28. lednem 1880]

Navštívenka drobná, bez tištěného jména, b. d., Státní muzeum tělesné výchovy a sportu. Datace podle obsahu.

Pavikovský — Gustav Pawikowski, překladatel Písní kosmických do němčiny, o knize Jana Nerudy mluvil ve vídeňském Verein der Literaturfreunde 28. ledna 1880; viz též Dop II, dopisy č. 384, 386, 387 a 389; referát G. Eima o jeho přednášce byl otištěn v NL z 10. února 1880.

229. Augustu Nevšímalovi 19. února 1880

1 list, 8°, originál byl v majetku paní Kristy Nevšímalové; opis: vydavatel.

vydání příležitostného časopisu — sborníku Národ sobě, jehož literární redakcí pověřila Umělecká beseda Jana Nerudu (viz Dop I, dopis č. 194 a j.); *Paris-Murcia* — sborník vydaný spolkem franc. žurnalistů v prosinci 1879 ve prospěch španělského města Murcie, postiženého povodní; o tomto sborníku je v NL z 25. prosince 1879 obsáhlý fejeton, podepsaný šifrou K; *smečku epigramů* — Nevšímal má v oddíle „Roj epigramů" tři příspěvky: „Při sbírce ‚Na zdar Důstojného!'", „Trnitá cesta" a „Převod hypotéky".

230. Františku Heritesovi 19. února 1880

1 dvojl., 8°, LA.

napište nám povídku... — František Herites má ve sborníku Národ sobě črtu „Z mého herbáře. Campanula (Campanulaceae) — Zvonečky, zvonky, zvony"; do oddílu aforismů, jejž Neruda nazval „Různé myšlénky", přispěl aforismem na str. 10.

231. Rudolfu Pokornému 19. února 1880

Navštívenka, větší formát, papír nehlazený, bez tištěného jména, LA.

Chci... baladu, romanci — Pokorný přispěl básní „Zlatá hodinka" a

mimoto na str. 15 verši „Zpěvanka-epigram (Z tatranských potulek)“; *Vajanský* — Svetozar Hurban V.

232. PhDr. Františku Dvorskému [před 20. únorem 1880]
1 list, 11,5×21 cm, b. d., LA. Datum doručení připsáno tužkou: 20/2 80.
prof. Pinkas... stran autografů — malíř Soběslav P. (1827—1901) redigoval výtvarnou, obrazovou část sborníku Národ sobě; oddíl autografů je na str. 17 a 20, na str. 17 jsou autografy hudební, na str. 20 historické a literární; podpis Valdštejnův je na str. 20.

233. Jaroslavu Vrchlickému 20. února 1880
1 dvojl., 14,5×22,9 cm, Muzeum J. Vrchlického.
od Vás dvě věci — Jaroslav Vrchlický má ve sborníku Národ sobě jen báseň „Nekřtěňátko“ (str. 3).

234. JUDr. Karlu Pippichovi do Chrudimě 20. února 1880
Originál nezvěstný, otisk: AP.
smečkou epigramů — Karel Pippich má v oddílu „Různé myšlénky“ (na str. 7) veršovaný aforism.

235. PhDr. Františku Dvorskému 20. února 1880
Originál byl v majetku rodinném, fotokopie: LA.
Husník — Jakub H. (1837—1916), fotochemigraf, vynálezce světlotisku, majitel reprodukčního ústavu.

236. PhDr. Antonínu Rezkovi 22. února 1880
1 list, 8°, LA. Psáno celé písařem, Neruda vepsal „historického“, podepsal se a napsal datum.
nějakým aforismem — Antonín Rezek do sborníku Národ sobě nepřispěl.

237. PhDr. Františku Dvorskému 22. února 1880
1 list, 8°, originál v majetku JUDr. Miroslava Housky, fotokopie: LA. Odpověď Dvorského na tento dopis je dochována (LA, pozůstalost Jana Nerudy).

238. JUDr. Františku Ladislavu Riegrovi do Vídně 24. února 1880
1 dvojl., 8°, obálka, Archív NM. Psáno písařem, Neruda připsal „politického“, připojil zdvořilostní závěr a datum, podepsal se, doplnil adresní určení a napsal adresu na obálce.
přispěl nějakým aforismem — Fr. L. Rieger má v „Různých myšlénkách“ na prvním místě rozsáhlé politické vyznání, datované: „Psáno ve Vídni v dubnu 1880.“

239. Svetozaru Hurbanovi Vajanskému 25. února 1880
Originál dnes nezvěstný, otisk: AP ve Slovenském deníku z 20. srpna 1921.

nějakým veršem přispěl — Vajanský má ve sborníku Národ sobě báseň „Do vedna"; *Tatry a more* — sbírka veršů motivace vlastenecké a jihoslovanské, vydaná r. 1880; *panu otci* — Josefu Miloslavu Hurbanovi (1817 až 1888).

240. Anežce Slukové 25. února [1880]

Originál ČD, b. r. Fotokopie: LA. Vročení podle obsahu.

paní Světlá — Jan Neruda požádal — podle sdělení Anežky Čermákové-Slukové (Karolína Světlá ve stycích s Janem Nerudou, 1912, str. 102) — Světlou o příspěvek pro slavnostní list Národ sobě (dopis je nezvěstný), ale za Světlou mu odpověděla Anežka Sluková, jak sama v své knize doznává; ani její dopis se v pozůstalosti Nerudově nedochoval; ve sborníku Národ sobě má Světlá jen povídku „Na zdar důstojného", již Neruda zařadil na str. 3.

241. Svatopluku Čechovi [po 25. únoru 1880]

1 list, 8°, zažloutlý papír, b. d., PNP. Datace podle obsahu.

Báseň úvodní — napsal ji pro sborník Národ sobě Adolf Heyduk, viz Dop I, dopis č. 165; Svatopluk Čech je tu zastoupen jen básní „Z kužele bájí".

242. Jiljímu V. Jahnovi [v březnu 1880]

1 list, 8°, papír nažloutlý, dolní část s podpisem a datem je ustřižena, b. d., LA. Datace podle obsahu.

Nezašleš ničeho pro Národ sobě? — Jiljí V. Jahn má ve sborníku cyklus „Z básní Jiljího V. Jahna (I. Do nebe, II. Jaro, III. V lese)".

243. Aloisu Jiráskovi 6. března 1880

1 dvojl., 8°, Muzeum Aloise Jiráska.

slib — příslib příspěvku pro Národ sobě, viz dále dopis č. 254; *šest stran* — původně stanovený počet stran pro slovesné příspěvky byl pak zvýšen na 10 stran.

244. JUDr. Jaromíru Čelakovskému 6. března 1880

1 list, 8°, LA.

faksimile podpisu Sladkovského na osvědčení protibiskupském — autogram „Dr. K. Sladkovský, předseda" je výrazně vytištěn mezi textem na str. 10; *poslední podpis jeho* — Sladkovský zemřel 4. března 1880; *Děkuju za zásilku* — Jaromír Čelakovský patrně přispěl kopiemi historických autogramů a vedle toho má ve sborníku Národ sobě aforism v oddíle „Různých myšlének".

245. MUDr. Otakaru Jedličkovi do Smiřic (27. března 1880]

Korespondenční lístek, b. d., poštovní razítko: Praha /27/3/80/, LA. Otakar Jedlička datoval v dolním levém rohu shodně: 18 27/3 80.

díky za dar — oč jde, nevíme, ve sborníku Národ sobě má Jedlička aforism.

246. Františku Heritesovi do Vodňan [před 3. dubnem 1880]
1 dvojl., 8°, b. d., LA. Datace podle obsahu.
pro fejeton Národních listů — Herites má v NL z 6. a 17. dubna 1880 první dva fejetony z cyklu „Z mého herbáře" („Rváč" a „Svlačec"); *Z Vaší sbírky mám radost...* — z knihy Arabesky a kresby, vydané r. 1880; referát o ní z pera Otakara Mokrého, vodňanského přítele Heritesova, byl ve fejetonu NL až 18. září 1880.

247. JUDr. Jaromíru Čelakovskému do Vídně 4. dubna 1880
Korespondenční lístek, LA.
faksimile — viz dopis č. 244.

248. JUDr. Františku Ladislavu Riegrovi do Vídně 6. dubna 1880
1 dvojl., 8°, obálka, Archív NM.
Snad jste ráčil zapomenout — viz dopis č. 238 a vysvětlivku k němu.

249. Františku Heritesovi do Vodňan [6. dubna 1880]
Korespondenční lístek, b. d., poštovní razítko: 6/4/80, LA.
Račte pokračovat — v kresbách „Z mého herbáře", viz dopisy č. 230 a 251; *nějaký aforism* — Národ sobě, str. 10, viz vysv. k dopisu č. 230.

250. Rudolfu Pokornému 7. dubna 1880
Navštívenka, větší formát, bez tištěného jména, nehlazený papír, LA.
Vajanský — viz dopisy č. 231 a 239; *Do vedna* — viz dopis č. 239, vysvětlivku, Do hromady, Do houfu; *p. Vlček* — PhDr. Jaroslav Vlček (1860 až 1930), historik české a slovenské literatury, universitní profesor, tehdy ještě žák filosofické fakulty.

251. Františku Heritesovi do Vodňan [7. dubna 1880]
1 dvojl., 8°, b. d., LA. Datace podle korespondenčního lístku ze 6. dubna 1880, dopis č. 249.
další obrázky — NL mají pak 22. dubna 1880 Heritesův fejeton „Z mého herbáře. 3. Apium risum. Lachkraut. Smíšek."; „*Zvonečky*" — viz dopis č. 230, vysv.; „*Dětské album*" — František Herites měl v Lumíru z 30. dubna 1880 (str. 177 a d.) příspěvek „Z mého dětského album".

252. Svatopluku Čechovi [?] [před 10. dubnem 1880]
Navštívenka, větší formát, papír nehlazený, bez tištěného jména, b. d., Adolf Branald. Adresát pochybný, datace podle obsahu.
Vaši pěknou básničku — viz dopis č. 241; *schází barviček ještě více* — podle tohoto doznání vložil pak Neruda do textu sborníku ještě dvě své básně: „Staroměstská věž" (s pseudonymem Josef Vorel) na motiv historický a „Jarní fejeton" (s obvyklou svou fejetonní značkou △) na motiv humorný.

253. Jakubu Arbesovi [11. dubna 1880]

Navštívenka, větší formát, nehlazený papír, bez tištěného jména, b. d., LA. Jakub Arbes připsal dataci: 18 11/4 80.

254. Aloisu Jiráskovi 16. dubna 1880

1 dvojl., 12°, Muzeum Aloise Jiráska.

mimo povídku paní Světlé — viz vysv. k dopisu č. 240; *stíží as dojde na povídku ještě jednu* — ve sborníku Národ sobě je přesto i povídka Aloise Jiráska „Mudrcové"; *aforism* — Jirásek poslal i aforism, zařaděný do oddílu „Různé myšlénky" (str. 7).

255. MUDr. Otakaru Jedličkovi do Smiřic [26. dubna 1880]

Korespondenční lístek, b. d., poštovní razítko: Praha /26/4/80/, LA. O. Jedlička připsal v levém dolním rohu pod textem datum: 26/4 80.

Nemám! — snad jde o fejeton Jedličkův, jenž nedošel do redakce NL; *za Tvou podobiznu* — Neruda pak napsal Jedličkovu „podobiznu" do HL ze 7. července 1883 (Pod II, str. 180 a d.).

256. MUDr. Otakaru Jedličkovi do Smiřic [26. dubna 1880]

Korespondenční lístek, b. d., poštovní razítko: Praha /26/4/80/. LA. Otakar Jedlička připsal v pravém dolním rohu datum: 18 26/4 80.

nějaký příspěvek — ve sborníku Národ sobě má Jedlička jen aforism.

257. Sboru pro zřízení Národního divadla 26. dubna 1880

Originál byl v NM, Divadelní oddělení, snad 1 list, f°, fotokopie: vydavatel.

členem poroty pro dramata konkurenční — spolu s Josefem Durdíkem, F. V. Jeřábkem, Františkem Kolárem a Ferdinandem Schulzem byl Neruda zvolen na počátku r. 1879 do poroty konkursu na původní drama, jímž měly být zahájeny hry v novém Národním divadle; příčinou Nerudova odmítnutí byla patrně účast F. V. Jeřábka, s nímž nežil v dobrých vztazích. *Dr. Nittinger* — JUDr. Robert N., advokát, jednatel výboru Sboru pro zřízení Národního divadla, v l. 1875—1882 místopředseda Družstva Národního divadla.

258. Emanuelu Miřiovskému do Pardubic [26. dubna 1880]

Korespondenční lístek, b. d., poštovní razítko: Prag /26/4/80/, Okresní muzeum v Jindřichově Hradci.

nějaký příspěvek — báseň „Naší mládeži".

259. Františku Heritesovi do Vodňan [27. dubna 1880]

Korespondenční lístek, b. d., poštovní razítko: 27/4/80, LA.

poslední... číslo — „Z mého herbáře. 4. Dvě dřeva" ve fejetonu NL z 1. května 1880.

260. Františku Heritesovi do Vodňan 9. května 1880
1 dvojl., 8°, LA.

zaslaný skvostný exemplář — knihy Arabesky a kresby; *na Vašeho nakladatele* — na Jana Ottu; *Pokračujte... v herbáři* — v NL vyšly z něho 5. května „Pohanka", 10. května „Calceolaria. Pantoffelblume. Dmuloret", 1. června „Rostliny tajnosnubné".

261. PhDr. Otakaru Hostinskému [před 16. květnem 1880]
Navštívenka drobná, zahnědlý papír, zaoblené rohy, bez tištěného jména, b. d., Archív ÚEF ČSAV.

Schik — Ignác Schick, redaktor Politik, Nerudův přítel a jeho předchůdce v předsednictví Spolku českých žurnalistů; *fejeton o Národ sobě... na neděli* — takový fejeton však napsal pro Politik na neděli 16. května 1880 E. Ch., tj. Emanuel Chvála (1851—1924), hudební skladatel a hudební referent, od r. 1880 právě v německém deníku Politik.

262. Františku Heritesovi do Vodňan [21. května 1880]
Korespondenční lístek, b. d., poštovní razítko: 21/5/80, LA.

čekám — Herites poslal na tuto výzvu 7. pokračování „Z mého herbáře. Rostliny tajnosnubné", viz vysvětlivku k dopisu č. 260.

263. Adě Christenové do Vídně 3. června 1880
Originál byl v Stadtbibliotek ve Vídni, otisk: Prager Presse z 31. května 1936.
Překlad:

Veleváženă přítelkyně!

Nejpěknější dík za Váš milý dopis. Váš úsudek o našem Národ sobě byl mně příjemný a lichotivý; snad Vás bude zajímat, připojím-li, že příznivé posudky o tom listu se scházejí ze všech koutů i konců Evropy. Škoda že nedovedete číst i text a jeho naveskrz svobodomyslnou a demokratickou podstatu. U nás doma jsem právě dostal svůj díl za toto zaměření listu — jsem velmi spokojen, jako bych byl jistotně nespokojen, kdyby list určití zdejší lidé bezvýhradně chválili.

Z Vašeho vzácného dopisu nevyrozumívám přece jen zcela jasně, jak je nyní s Vaším zdravím. Jeho tón je živoiální, rozhodně humoristicky zabarvený — může se podle toho usuzovat alespoň o trochu útěšné míře zdraví?

Já sám jsem skoro pořád nemocen. Nebesa vědí, kam se podělo moje zdraví, kdysi tak pevné. Nachlazení se střídají s gastrickými horečkami, roztomilé housery s neobyčejnou nervozitou tak znamenitě, že si ani jeden den nemohu naříkat na nedostatek zábavy.

Snad léto přinese nějakou změnu, a já na ni budu čekat někde v rakouských Alpách. Byla by to ovšem velmi příznivá okolnost, setkal-li bych se tam právě s Vámi, vážená přítelkyně.

A Vaše nářky o neužitečnosti bohatství! Mám se snad pokusit, abych Vás v tom utěšil? Uklidněte se: jistí lidé nás nemohou nikdy zmást, zvlášť když jsou nadto ještě tak protivní.

S prosbou, abyste tlumočila panu Bredenovi co nejlaskavěji projev mé úcty, a Vám samé posílaje své nejlepší pozdravy končím,

Váš věrně oddaný

Jan Neruda.

für Ihren lieben Brief — dopis se nedochoval; *Zuhause habe ich bereits meinen Teil... bekommen* — nepříznivou kritiku sborníku Národ sobě otiskla Deutsche Zeitung (jako zvláštní zprávu z Prahy) 18. května 1880 a staročeská slánská Svornost z 22. května 1880 (článek „Mladočeši sobě"), viz Dop I, dopis č. 173, a Dop II, dopisy č. 404 a 407; viz i vysv. k dopisu dalšímu; *in den österreichischen Alpen* — Neruda strávil letní dovolenou ve Vlachovu Březí u rodiny Tichých; *Breden* — choť Ady Christenové.

264. Karlu Václavu Raisovi [4. června 1880]

Originál dnes nezvěstný, otisk fragmentu: K. V. Rais, „Ze vzpomínek", II, 1927, str. 202. Datace K. V. Raise.

Jakkoli výborně provedeno — K. V. Rais poslal Nerudovi pro fejeton rukopis úvahy, v níž odmítl kritiku Rudolfa Pokorného o Nerudově redakci sborníku Národ sobě, uveřejněnou v Palečku, v příloze Palečkův telefon, roč. VIII, č. 22 z 29. května 1880; Pokorný tam napsal: „F. H. v P... Četl jste to nesmyslné spiknutí ‚módních pánů' v Národu sobě? Nezneužili pamětního listu k svým rejdům?" — a vytýkal Nerudově redakci, že ve sborníku Národ sobě byli protežováni lumírovci, tzv. kosmopolité, proti směru tzv. národnímu, ruchovskému, jehož stoupencem byl i Pokorný sám. Viz Dop I, vysv. k dopisu č. 173.

265. Bedřichu Smetanovi 20. června 1880

1 list, 8°, Smetanovo muzeum.

Tagblatt — Wiener Tagblatt; *Decamerone des Hofburgtheaters* — Dekameron Dvorního divadla, soubor divadelních historek vyprávěných pamětníky, vydaný r. 1880 i knižně s titulem Dekamerone des Burgtheaters (Wien, Hartlebens Verlag) s reprodukcemi hereckých autogramů a s 25 portréty; *Herr N. N. erzählt* — Pan N. N. vypráví — Paní N. N. vypráví...; *u nás něco podobného* — Neruda sebral pak a ve fejetonu NL od 12. října 1880 do 4. května 1881 otiskl padesát sedm memoárových příspěvků českých spisovatelů, kritiků, hudebních a divadelních umělců a nadšenců; zamýšlel je vydat také knižně, ale podařilo se mu získat nakladatele (Grégra a Dattla) jen pro „Večer první" s titulem „Divadelní táčky, uvádí a svádí △" (1881), bez autogramů, bez portrétů, s dvaatřiceti příspěvky; příspěvek Smetanův byl v NL otištěn s pořadovým číslem XLIV až 20. dubna 1881, a nedostal se tedy již do knižního vydání „večera prvního"; *Podnik... spěchá* — svůj příspěvek („Činoherní referent praví...") otiskl Neruda jako úvod k celku již 12. října 1880.

266. Umělecké besedě [23. června 1880]

1 list, 8°, b. d., LA, Archív Umělecké besedy. Na rubu údaj registratury UB: 23/6 80, č. 701, podle toho naše datace.

Jiří Poděbrad — Fr. A. Šuberta byl vydán r. 1877; jeho Historické povídky (přesně „Povídky historické a jiné drobné“) vyšly ve třech svazcích v l. 1879—1880; *Bottovy Básně* — Básně Jána Botta staršího (1829—1881), slovenského básníka, byly vydány v Praze r. 1880 jako první svazek Knihovny československé.

267. Karlu Šimanovskému 25. června 1880

1 list, 4°, vydavatel; psáno písařem, vlastní přípisky Nerudovy jsou v našem otisku bez hranatých závorek. Stejný dopis psal Neruda i jiným pamětníkům, s nimiž počítal, ale z celého toho množství je dochován jen dopis Františku Schwarzovi, viz dopis další.

Wiener Tagblatt — viz dopis č. 265; *příspěvek* — Karla Šimanovského je otištěn až 17. března 1881, není tedy v knižním vydání „prvního večera“ Divadelních táček.

268. Františku Schwarzovi do Plzně [5. července 1880]

1 list, v. 4°, Městský archív v Plzni. Oběžník psaný písařem má týž text jako dopis č. 267, ale doušku jinou.

obrázek nějaký — František Schwarz však svou vzpomínku nenapsal; *Snad s Tylem něco?* — J. K. Tyl v Plzni zemřel; *Tvé choti* — Terezii Kateřině, roz. Stránské.

269. Edvardu Jelínkovi [10. července 1880]

Korespondenční lístek, b. d., poštovní razítko: Praha /10/7/80/, LA. Edvard Jelínek připsal tužkou: „Obrazy z Polska.“

další články — 2. července 1880 měl Jelínek v NL fejeton „Polští bibliomani“ a 16. července fejeton „Obrazy z nynější Polsky (Část I)“; *p. Barákovi* — Josefu B., Neruda byl v té době nemocen očním katarem (viz Dop II, dopis č. 410 a 411) a připravoval se k odjezdu na letní dovolenou.

270. Jaroslavu Vrchlickému 12. července 1880

1 dvojl., 14,5 × 22,7 cm, Muzeum Jaroslava Vrchlického.

Pawikovský — Gustav P., viz dopis č. 199 a vysvětlivku k němu; *Dioskury* — „Die Dioskuren. Literarisches Jahrbuch des ersten allgemeinen Beamtenvereines der österreichisch-ungarischen Monarchie“; r. 1880 vyšel ročník IX, r. 1881 ročník X, příspěvky Jaroslava Vrchlického v nich otištěny nejsou.

271. Bedřichu Smetanovi 13. července 1880

1 list, 8°, Smetanovo muzeum.

díky za Tvou ochotu — za příspěvek do Nerudových Divadelních táček, viz dopis č. 265; *nedorozumění* — Smetana si v dopise postěžoval, že Neruda neotiskl v programu akademie Spolku českých žurnalistů r. 1879 text Dívčího sboru ze Smetanovy opery Libuše a že v programních knížečkách akademie r. 1880 nepublikoval textovou parafrázi Smetanova Tábora; Neruda nadto v těchto programových publikacích otiskoval jiné texty

hudebních skladeb, r. 1880 např. slova Jaroslava Vrchlického ke skladbě Karla Bendla Švanda dudák a básnický doprovod Adolfa Heyduka k třem živým obrazům na motivy z díla Vítězslava Hálka.

272. Františku Heritesovi do Vodňan 15. července 1880
1 dvojl., 8°, LA.
o Vaší ženitbě — Herites měl 29. června 1880 svatbu s Marií Martanovou (1857—1932) z Vodňan; *tknu se i Vodňan* — viz dopis další; *rozkošné kresby* — 1. srpna 1880 měl Herites v NL 9. část cyklu „Z mého herbáře. Dobromysl", po urgenci poslal 10. část, jež byla otištěna 8. srpna 1880 (viz dopis další); *Štolba* — Antonín Š., administrátor NL; *Do příštího čtvrtka jsem... v Praze* — tj. do 18. července (15. července bylo v pondělí).

273. Františku Heritesovi do Vodňan 3. srpna 1880
1 dvojl., 8°, LA.
do Prahy zpět — podle Dop II, dopis č. 414, vrátil se Neruda do Prahy buď 31. července, nebo 1. srpna; *Churavím nohou* — zánětem žil; *použije Vaší kresby... pro příští neděli* — 10. části „Z mého herbáře. Pohromadě několik rostlin", otisk ve fejetonu NL z 8. srpna (neděle).

274. Františku Adolfu Šubertovi 14. srpna 1880
1 dvojl., 8°, LA.
členové — Spolku českých žurnalistů.

275. Danielu Sluníčkovi [18. srpna 1880]
1 dvojl., 8°, papír nažloutlý, b. d., LA. Datace podle obsahu: blahopřání k padesátým narozeninám.

276. Františku Adolfu Šubertovi 10. září 1880
1 dvojl., 8°, LA.
Škramlík — Emilián rytíř Skramlík (1834—1903), továrník, politik, v l. 1876—1882 pražský primátor.

277. Františku Aloisu Horovi do Plzně 25. září 1880
1 dvojl., 8°, Městský archív v Plzni.
o Chocholouškovi — F. A. Hora sbíral tehdy materiál k studii o Prokopu Chocholouškovi, na Nerudu se obrátil jako na pamětníka i na správce Chocholouškovy literární pozůstalosti (viz dopis č. 39); *Schwarz* — František S.

278. Františku Heritesovi do Vodňan 12. října 1880
1 dvojl., 8°, LA.

279. Otýlii Sklenářové-Malé 13. října 1880
Originál dnes nezvěstný, opis: vydavatel.
Dekameron — viz dopis č. 265; *o jakéms dětinském zamilování se...* — o dětské lásce Otýlie Malé k vídeňskému herci Michaelisovi, je to včleněno

do její vzpomínky ve fejetonu NL ze 4. ledna 1881 (Divadelní táčky, str. 153 a d.); odpověď Otýlie Sklenářové-Malé Nerudovi není dochována.

280. Václavu Vlčkovi 22. října 1880
1 list, 8°, LA.

pro Osvětu — do Vlčkovy Osvěty přispíval Neruda úvahami o divadle a o českém písemnictví (v l. 1880—1881) i verši; *že jsem se zbyl ...referátu divadelního* — 10. října 1880 má Servác B. Heller v NL počátek cyklu „Listy o divadle" a jeho referát divadelní se značkou -r je v NL už 3. září a se značkou Dr. S. H. 10. září.

281. Adě Christenové do Vídně 28. října 1880
1 list, 8°, Muzeum ve Vysokém Mýtě, pozůstalost V. K. Šembery.
Překlad:

Vysoce ctěná přítelkyně!

Můj nejlepší dík za Váš pěkný dopis. Bude mně vždy milou upomínkou, třebaže mnohá z Vašich pochvalných slov musím přičíst navrub spíše Vaší přátelské blahovůli než svým veršům samým. Je toho v naší literatuře ještě mnoho, co stojí za čtení a co by se Vám, jak jsem přesvědčen, líbilo. Bohužel se pranic nepřekládá.

A dále můj upřímný dík za Vaše a páně Bredenovo přátelské pozvání. Překvapila jste mě tím, velmi příjemně překvapila. Bohužel není mně nyní ještě dopřáno, abych myslil na cestování anebo jenom na sebemenší výlety. Neduh mé nohy není ještě zdaleka vyhojen a já se chvěju den co den bolestnou úzkostí, že se to opět zhoršuje. Šetřím se sice a mám se ve všem na pozoru co nejstarostlivěji, ale tenhle druh nemoci je právě nevypočitatelný.

Proto jste mě zarmoutila zprávou o své vlastní chorobě. Opět jste tedy trpěla! Ale již to, že jste se odhodlala napsat dopis, zdá se mi snad už naznačovat zlepšení — ale nepřemáhala-li jste se snad, jen abyste mně již mohla poslat svůj milý dopis!? Uzdravte se tedy zase brzy a docela, abych se mohl plně radovat z Vašeho zdraví, až budu přece jen moci Vídeň navštívit!

S prosbou, abyste panu z Bredenů vlídně tlumočila můj nejsrdečnější pozdrav, znamenám se znova s díky a ve svrchované úctě Váš nejoddanější

Jan Neruda.

manche Ihrer anerkennenden Worte — o Pawikowského překladu Kosmische Lieder, 1881; *bis ich... Wien besuchen kann* — Neruda se pak už nikdy nedostal do Vídně ani jinam za hranice Čech.

282. Františku Heritesovi do Vodňan 31. října 1880
1 dvojl., 8°, ž, LA.

v... posledním obrázečku Vašem — Neruda chtěl v 13. pokračování cyklu „Z mého herbáře (Kytice podzimních květin)" v NL z 12. listopadu

1880 vynechat závěr, v němž se mluví o vymírání šlechtického rodu: „Jednu podobiznu po druhé odnášeli sluhové do ‚zimního sálu', na jehož stěny ukládány po řadě obrazy mrtvých členů rodiny. Také bledý mladík již zaujal místo své v ‚zimním sále'" — ale Herites tuto úpravu odmítl a závěr je v NL zachován.

283. Ferdinandu Čenskému do Vídeňského Nového Města [2. listopadu 1880]

Korespondenční lístek, b. d., poštovní razítko: Prag /2/11/../, LA. Vročení podle dopisu dalšího.

Otisknu co nejdřív — divadelnickou vzpomínku Čenského, vyšla ve fejetonu NL 9. listopadu 1880.

284. Ferdinandu Čenskému do Vídeňského Nového Města 4. listopadu 1880

1 dvojl., 8°, LA.

článek Váš — viz dopis předešlý.

285. Ferdinandu Čenskému do Vídeňského Nového Města 4. listopadu 1880

1 dvojl., 8°, LA.

286. Jaroslavu Vrchlickému 22. listopadu 1880

1 dvojl., 14,4 × 22,4 cm, Muzeum Jaroslava Vrchlického.

poukázku — Vrchlický měl v NL ze 4. listopadu 1880 fejeton „Osel. Nová báseň Victora Huga", podepsaný J. V.

287. Františku Heritesovi do Vodňan 22. listopadu 1880

1 dvojl., 12°, LA.

288. Františku X. Menhardovi Litoměřickému 26. listopadu 1880

1 dvojl., 8°, LA.

289. Františku Heritesovi do Vodňan 6. prosince 1880

1 dvojl., 12°, LA.

sobotní Váš fejeton — 14. část „Z mého herbáře. Kokotice", otištěná v NL v sobotu 4. prosince 1880; cyklus pokračoval v NL i v r. 1881.

290. Josefu Ladislavu Turnovskému 8. prosince 1880

1 dvojl., 12°, žlutavý papír, LA.

náš spolek — Spolek českých žurnalistů.

291. Antonínu Dvořákovi 13. prosince 1880

Originál neznáme. Otisk: Venkov, 1924, č. 103.

novou skladbu svou — Antonín Dvořák přislíbil SČŽ svou „Tragickou ouverturu", ale před provedením nabídku odvolal, místo ní byla prove-

dena jeho třetí „Rapsódie slovanská pro velký orchestr"; *Rozkošný* — Richard Josef R. (1833—1913) nabídl Nerudovi pro akademii SČŽ kantátu „Lumír" pro sbory, sóla a orchestr.

292. Bedřichu Smetanovi [koncem roku 1880]

1 list, 8°, b. d., Smetanovo muzeum. Datace podle obsahu a podle dopisu předešlého.

Ty máš se mnou kříž! — omluva i za to, že Neruda mohl Smetanův příspěvek do Divadelních táček zařadit do fejetonu NL až 20. dubna 1881; *skladbu od Tebe* — na programu akademie SČŽ r. 1881 byl Smetanův „Valdštýnův tábor"; *Rozkošný* — viz dopis předešlý.

293. Karlu Václavu Raisovi do Trhové Kamenice [počátkem roku 1881]

Originál neznáme. Otisk: K. V. Rais, Ze vzpomínek, II, 1927, str. 199 a d., b. d., datace podle datace Raisovy.

co jste si to... vzpomněl s tím „Nerudou" — ve zprávě NL ze 17. března 1881 bylo již pro trhovokamenickou Besedu užito veřejně pojmenování „Neruda": „Beseda ‚Neruda' v Trhové Kamenici pořádá 20. března ‚První Nerudův večer'"; na programu bylo: obraz životopisný, básně Jana Nerudy, písně na jeho slova, jedna z Povídek malostranských. — *sekretářství výboru Národního divadla* — Neruda přišel do Družstva jako tajemník r. 1865 (jeho zápisy ze schůzí Družstva počínají 17. červnem 1865, viz faksimile v knize Jana Bartoše Národní divadlo a jeho budovatelé, 1933, str. 187) a setrval v této funkci do r. 1867 (NM, Divadelní oddělení, Archív Družstva Národního divadla, poslední zápis psaný jeho rukou má datum 24. října 1867); jako sekretář Družstva je Neruda podepsán i na provoláních Sboru pro zřízení Národního divadla z 2. července 1865 („Na zdar důstojného divadla národního") a 7. července 1865 („Rodáci!..."); *předsednictví spolku žurnalistického* — zvolen byl 12. ledna 1879 a funkce se vzdal před valnou hromadou 29. ledna 1882; *Váš svižný spisek* — „První květy, Veršované povídky", vydaný r. 1881.

294. Emiliánu Skramlíkovi, předsedovi Družstva Národního divadla 2. ledna 1881

1 dvojl., 4°, NM, Divadelní oddělení.

Nemohu... dáti jinou odpověď — Neruda odmítl dramaturgii v ND zaslánem v NL z 23. listopadu 1880: „Ze zprávy o schůzi nového našeho divadelního Družstva, odbývané dne 21. listopadu na radnici pražské, dovídám se, že má se jednati též se mnou, a sice o místo dramaturgické. Abych předešel všemu, snad již i škodlivému maření času, prosím, bych byl vynechán z kombinací všech; nemohl' bych, vzdor k ochotě své k Národnímu divadlu a slavnému Družstvu, při nynějších zdravotních poměrech svých převzíti žádný úřad divadelní. 22. listopadu 1880. Jan Neruda." — Mimoto požádal Neruda téhož dne Josefa V. Friče (viz Dop I, dopis č. 131) o intervenci, aby s ním nebylo o dramaturgii vůbec jednáno.

295. Josefu Ladislavu Turnovskému 6. ledna 1881
1 list, 8°, nažloutlý papír, Muzeum v Sobotce.
jakés literární nedopatření — Jan Neruda otiskl v NL z 19. října 1880 opravu k „divadelní táčce" Boleslava Jablonského: „V č. II na 4. sloupci má státi Žižkův meč od Klicpery — místo Hadrián z Římsu." — Snad na tuto svou opravu pozapomněl a žádal znova Turnovského o radu a pomoc, když připravoval knižní vydání Divadelních táček.

296. Rudolfu Pokornému 8. ledna 1881
1 dvojl., 8°, obálka nefrankovaná, LA.
na útok Palečka proti mně — viz dopis č. 264; *slovo Umíráček* — v 1. č. Palečka z 1. ledna 1881 (příloha Palečkův telefon, Listárna redakční) je otištěna drobná invektiva, v níž je Josef V. Sládek nazván Umíráčkem: „Umíráček sbírá nedůvěru proti Umělecké besedě? Inu, to už tak bývá: má-li člověk křivou hubu, hněvá se na zrcadlo..."; šlo o podpisy českých spisovatelů pod prohlášení proti přehledu soudobého českého písemnictví ve Výroční zprávě UB za rok 1880, jehož autorem byl spisovatel František Chalupa; toto prohlášení šestadvaceti spisovatelů bylo otištěno v Lumíru z 30. prosince 1880, str. 576. — Téhož dne, kdy psal Neruda Pokornému, přinesl Josef V. Sládek do NL zasláno proti Rudolfu Pokornému a toto zasláno, zaostřené i proti posměšnému pojmenování Umíráček, bylo v NL otištěno ihned 9. ledna 1881. Bližší údaje o souvislostech s tehdejší situací v našem písemnictví viz u Ferdinanda Strejčka, Lumírovci a jejich boje kolem r. 1880 (1915).

297. Františku Adolfu Šubertovi 11. ledna 1881
1 list, 8°, psáno tužkou, LA.

298. Nezjištěnému příteli Rudolfa Pokorného 17. ledna 1881
1 list, 8°, koncept, LA, pozůstalost Jana Nerudy. Ignát Herrmann poznamenal: „patrně Pokornému", ale protože je Pokorný v konceptu jmenován, musel být adresátem někdo jiný, kdo byl přítelem jak J. V. Sládka, tak R. Pokorného (jako Neruda sám) a kdo chtěl ve sporu prostředkovat. Na přiloženém foliovém listu je koncept prohlášení, jež mělo ukončit spor a nepřátelství; psáno je cizí rukou, Neruda připsal jediné slovo: „vzájemně".
útoky nové — Rudolf Pokorný odpověděl na Sládkovo zasláno v NL den nato dvěma řádky: „Panu J. V. Sládkovi, redaktoru Lumíra, odpovím na vyzvání jeho ze dne 8. t. m. toliko v listech humoristických." a v svém Palečku v č. 3 z 15. ledna vylíčil obšírně, co má proti Sládkovi a jakou osobní srážku s ním měl v průjezdě pražského domu; *kratičké pronešení* — snad připojený koncept: „K naléhání našich přátel shodli jsme se upustiti vzájemně ode všech dalších nepřátelských kroků proti sobě. Prohlašujeme, že budeme každý kráčet svou vlastní cestou." — Za slovem „našich" je škrtnuto: „obapoln-". K společnému prohlášení nedošlo, 17. ledna 1881 psal např. Rudolf Pokorný Adolfu Heydukovi do Písku (LA): „Že Vás

nechci rmoutiti ještě i věcmi literárními, pomlčím raději dnes. Ostatně snad krev ani má, ani Sládkova nepoteče. Jsme toliko oba navzájem u svých advokátů."

299. Josefu Ladislavu Turnovskému 23. února 1881
1 dvojl., 8°, Muzeum v Sobotce.

300. Svatopluku Čechovi [před 4. březnem 1881]
Navštívenka větší, zaoblené rohy, bez tištěného jména, psáno tužkou, b. d., PNP. Datace podle dopisu č. 304.
Pište tedy na pátek — Svatopluk Čech počal do fejetonu NL pravidelně přispívat od 3. října 1880.

301. Svatopluku Čechovi [před 4. březnem 1881]
1 list, 8°, psáno tužkou, b. d., PNP. Datace podle dopisu č. 304.

302. Svatopluku Čechovi [před 4. březnem 1881]
Navštívenka větší, zaoblené rohy, bez tištěného jména, psáno tužkou, b. d., PNP. Datace podle dopisu č. 304.

303. Svatopluku Čechovi [před 4. březnem 1881]
Navštívenka větší, zaoblené rohy, bez tištěného jména, psáno tužkou, b. d., PNP. Datace podle dopisu dalšího.

304. Svatopluku Čechovi [před 4. březnem 1881]
1 dvojl., 12°, b. d., PNP. Datace podle obsahu a podle dopisu Jana Nerudy Adolfu Heydukovi z 1. března 1881 (Dop I, dopis č. 179).
Pište tedy na pátek a na sobotu — v NL ze 4. a 5. března byl fejeton Svatopluka Čecha „Pražský Robinson", značený šifrou ABCD; *báseň k oslavě Calderónově* — Královská akademie španělská vypsala cenu zlaté medaile za lyrickou nebo epickou báseň na oslavu básníka a dramatika Pedra Calderóna de la Barca (1600—1681).

305. Josefu a Marii Boháčkovým do Wilberu (USA) 18. března 1881
Originál byl v majetku Františka Nováka v USA; opis (3 listy, 8°, ruka neznámá): LA.
List Váš loni mně zaslaný... list... před sedmi lety — nejsou zachovány a známy; *že jsem doufal spatřit filadelfickou výstavu* — do Filadelfie na Světovou výstavu jel jako zpravodaj NL Josef Štolba (viz dopis č. 106 a vysv. k němu); *v květnu chci otci a matce... dát na hrob pomníček* — na Malostranský hřbitov v Košířích; kvitance pokladny zádušního úřadu, že Neruda zaplatil 4 zl za povolení k postavení železného kříže k hrobu č. 160, odd. V, datovaná 6. květnem 1881, účet firmy Otto Sandtner (za jehlanec ze šedého slezského mramoru s rytým a zlaceným nápisem) ve výši 84,50 zl, datovaný 7. květnem 1881, účet košířské hřbitovní správy (za zalévání

květin na hrobě) ve výši 3 zl, datovaný 7. květnem 1881, všechny tyto doklady jsou dochovány v pozůstalosti Jana Nerudy (LA); *služka* — Anna Haralíková; *Karolína, Marie* — dcery Boháčkových.

Josef Boháček, Nerudův švagr, odpověděl dlouhým listem 15. dubna 1881 (LA, pozůstalost Jana Nerudy), v němž nejdříve píše o Nerudově i o své nemoci a pak přechází na situaci společenskou:

Dále nás rmoutí Vaše trudná mysl, malé radosti [ve] Vašem povolání a se obětování. Také i my jsme oba do umdlení nespokojený, nikdy nás tak netrápila chvíle jako nýni, ne snad že bysme trpěli dost malou ujmu nedostatku, nikoli, jen proto, an žijeme ustavičně sami v takovém věku bez přítele, odevzdaný sami sobě,... a dále, má mě snad zde ta americká svoboda poutat? Nikdy, to naše vladaření jest jako snad v celém světě, mnohdy ještě hůře, ty naše vyvolený, který jsou aneb mají být pro všeobecné dobré našeho národa, však chyba lávky, ty vládnou pouze pro sebe; totiž taková strana, která jest na rudru, by se tam uchránila, kdyby přitom Národ ty největší křivdy trpěl; tak jest v celém světě, že národ platí co nula, — a mnohý člověk, který jest patriot, to jej užírá na duchu až do umdlení. Proto Vám přiznávám tu moji, naši nespokojenost a říkáme si, abysme se obrátili zase zpět do naší vlasti s tou naší částkou; ač to nejni skvělý, doufali bysme při opatrnosti z těch úroků také býti živi jako zde.“ —

Sestra Nerudova, po matce nevlastní, Marie Boháčková dopis doplnila zejména prosbou o Nerudovy publikace:

„... Prosím Tě, pošli nám ňáký noviny neb něco svých prací. Čtem často Tvý fejetony, prosím Tě, něco nám pošli, ajť se s něčím vyrazíme. Možná že se u Tebe staví ten muž, co Ti přinese od nás psaní, neb slyšíme, že pojede v máji zpátky. Dyž bys dal ten pomník rodičum a posílal bys ten fotograf, tak abys poslal zrovna každý holce jeden. My se těšíme, že uhlídáme hroby našich rodičů. Muj se pořád s tim zabývá, jak se s Tebou bude bavit, jak mu budeš povídat. —“

[Vysvětlivky k dopisu Josefa Boháčka: *na rudru* — z něm.: u vesla; *s tou naší částkou* — s naším jměním.]

Boháčkovi se však do Čech nevrátili, Marie Boháčková psala do Čech Vojtovi Náprstkovi 24. června 1893, již ovdovělá, zřejmě v nouzi. Dověděla se, že po bratrovi zbyla jakási pozůstalost, a domnívala se, že by se s touto pomocí dostala do staré vlasti dříve a snadněji; paní Josefa Náprstková její dopis poslala Anně Holinové, a když jí Anna potvrdila, že měl Neruda opravdu v Americe sestru, poslali Náprstkovi dopis Marie Boháčkové Ignátu Herrmannovi, vydavateli Nerudových spisů, se svým přípisem; všechny tyto dokumenty se dochovaly v pozůstalosti Ignáta Herrmanna (LA).

306. MUDr. Emerichu Maixnerovi 28. března 1881
1 list, 8°, MUDr. Jaroslav Veselský, Kladno. Fotokopie: vydavatel.

307. Františku Adolfu Šubertovi 31. března 1881
1 list, po okrajích otrhaný, 8°, LA.
přípis měšťanostův — Emiliána Skramlíka, viz dopis č. 293; *Kvapil* — František K., viz seznam adresátů; *Brichta* — Arnošt B., viz dopis č. 194.

308. Antonínu Dvořákovi 16. dubna 1881
Originál neznámý. Otisk: Venkov, č. 103 z 1. května 1924.
Ondříček — František O. (1857—1922), houslový virtuos, měl na akademii SČŽ hrát Dvořákův houslový koncert do té doby neprovozovaný, ale k tomu nedošlo, protože byl jeho rukopis tehdy v Berlíně; *Vaši ouvertu-ru* — Ondříček nehrál na žurnalistické akademii v Novém českém divadle za Žitnou branou ani tzv. „Tragickou ouverturu k opeře Alfréd" (z r. 1870), rovněž do té doby neprovozovanou; a tak byla z děl Dvořákových hrána třetí „Slovanská rapsódie pro velký orchestr"; *živé obrazy* — na scénu byl uveden jen jediný obraz „Drama a opera vstupují do Národního divadla", sestavený režisérem Františkem Kolárem (s hudbou Zdeňka Fibicha).

309. MUDr. Otakaru Jedličkovi do Smiřic 18. dubna 1881
1 dvojl., 8°, LA.

310. Antonínu Pacákovi do Chrudimě 6. května 1881
Originál v rodinném majetku, otisk: AP.
laskavé oznámení — sňatku s dcerou ředitele velkostatku v Heřmanově Městci (AP, 2. vyd., str. 541).

311. Františku Adolfu Šubertovi 9. května 1881
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, nehlazený papír, obálka, LA.

312. Václavu Vlčkovi [před 20. květnem 1881]
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, b. d., LA. Datace podle obsahu.
nebude s referátem asi nic — Neruda měl v Osvětě poslední své referáty v 1. pololetí r. 1881 (viz Lit III); *do 20.* — do 20. května, akademie SČŽ byla 16. května 1881; „*Romanov*" — báseň Otakara Červinky (1846—1915) „Aleš Romanov" (1881).

313. Janu Lierovi [28. června 1881]
1 list, 8°, papír se záhlavím Administrace Národních listů v Praze, Mariánská ulice, č. 20, U zlaté lodi, b. d., LA. Psáno písařem, i podpis. Adresát datoval v pravém horním rohu modrou tužkou.

Dopisy téhož znění, rovněž psané písařem a rovněž b. d., rozeslal Neruda všem spolupracovníkům před svým odjezdem na venek. Dochovány jsou z nich listy poslané Jakubu Arbesovi (LA), Josefu Wünschovi (Městské muzeum v Rokycanech) a Františku Heritesovi (LA).

314. Františku Heritesovi 4. července 1881
1 dvojl., 8°, papír s týmž záhlavím jako dopis předešlý, LA.
kdy odjedu — Neruda se chystal na Šumavu, na Špičák (Spitzberg) do svého oblíbeného penziónu Prokopova, ale pro onemocnění odjel až na rozhraní července a srpna.

315. Jakubu Arbesovi [5. července 1881]
Korespondenční lístek, b. d., LA. Arbes datoval: 5/7 81
na slíbené — na vyžádané rukopisy, viz dopis č. 313, vysvětlivku.

316. Františku Heritesovi 21. července 1881
1 dvojl., 8°, m, LA.

317. Jakubu Arbesovi [22. července 1881]
Korespondenční lístek, b. d., LA. Arbes datoval: 22/7 81.
na slíbené další — viz dopis č. 315.

318. Josefu Wünschovi 26. července 1881
1 list, 8°, Muzeum v Rokycanech. Fotokopie: ÚČL.
Vaši skicu — cyklus cestopisných fejetonů „Na Delfínu", podepsaný pseudonymem Petr Pavelka, otištěný v NL z 5., 6., 11. a 12. srpna 1881; viz dopis č. 326.

319. Václavu Vlčkovi [před 1. srpnem 1881]
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, b. d., soukromý majetek. Opis: vydavatel. Datace podle obsahu: před odjezdem na Špičák.
do Osvěty — viz dopis č. 312.

320. Josefu Richardu Vilímkovi ze Špičáku [3. srpna 1881]
1 list, 8° ležatá, papír na horním okraji poněkud otrhán, ale bez porušení textu, obálka s utrženým pravým horním rohem, b. d., na rubu zpáteční adresa: Jan Neruda, Spitzberg (Penzionát Prokopův); poštovní razítko: Prag/3/8/81/, LA, Lešehradeum.
vezem... ještě Vocela... Erbena a Herloše... Heritesa... Podlipskou — jejich „podobizny" byly otištěny v HL 3. září, 19. listopadu, 17. prosince, 10. září, 8. října 1881 (Pod I, str. 357, 381, 389, 359 a 369); *Koutský* — Jan Václav K. (1827—1896), českoněmecký malíř, jeho „podobizna" nebyla v HL otištěna; *Bittner* — herec Jiří B., v HL ze 17. září 1881 (Pod I, str. 361).

321. Josefu Richardu Vilímkovi ze Špičáku [5. srpna 1881]
Korespondenční lístek, b. d., poštovní razítko: Eisenstein/5/8/81/ — Prag /6/8/81/, LA.
Henryk Sienkiewicz — jeho „podobizna" nebyla v HL otištěna; *dr. Weigl* — JUDr. Ferdynand Weigel (1814 v Krakově — 1902 ve Vídni), docent University jagelonské v Krakově, advokátem se stal, když jako

Polák nemohl být za Rakouska profesorem; jako zemský a říšský poslanec náležel k levým demokratům, jeho „podobizna" nebyla v HL otištěna; *Asnyk* — Adam A. (1838—1897), pol. básník, jeho „podobizna" byla v HL otištěna až 16. dubna 1886 (Pod III, str. 107); *Mien* — Juljusz M. (1841 až 1905), polský literární historik a žurnalista, jeho „podobizna" nebyla v HL otištěna; *B.* — Michal Bałucki (1837—1901), pol. spisovatel, jeho „podobizna" byla v HL až 3. května 1884 (Pod II, str. 253).

322. Františku Heritesovi do Vodňan ze Špičáku 6. srpna 1881
Korespondenční lístek, LA.

323. Jakubu Arbesovi ze Špičáku 13. srpna 1881
1 dvojl., 8°, LA.
za pozornost Tvou — Jakub Arbes oznámil Nerudovi telegramem, že Národní divadlo hoří (LA, pozůstalost Jakuba Arbesa, koncept): telegram stejného obsahu poslala Nerudovi i Růžena Fričová-Švagrovská (LA).

324. Václavu Vlčkovi 28. září 1881
1 list, 8°, m, LA.
Vracím... knihy — viz dopis č. 319.

325. Jakubu Arbesovi 3. října 1881
Korespondenční lístek, LA.
Je-li Ti... možno... psát — od 21. října do konce roku 1881 má Arbes ve fejetonu NL cyklus „Autoři o autorech. Literární paběrky".

326. Josefu Wünschovi 5. října 1881
1 list, 8°, Muzeum v Rokycanech. Fotokopie: ÚČL.
jeden článeček — fejeton „V uhlířské chatrči. Intermezzo z cest", značený in c. Petr Pavelka, otištěný v NL z 13. a 14. října; srovn. dopis č. 318 a vysvětlivku k němu; z té doby je v pozůstalosti Nerudově (LA) dochována honorářová stvrzenka: „Pan Neruda odevzdal mi pro prof. J. Wünsche, tč. na cestách, dvanácte zl (12 zl) k uschování. 2. listopadu 1881. Vojta Náprstek."

327. Ignátu Herrmannovi 19. října 1881
Navštívenka drobná, zahnědlý, nelesklý papír, bez tištěného jména, LA.
Chcete... výměnu obstarat? — Jan Neruda měl v Malostranské záložně směnku, již musel podle předpisů obnovovat, a Herrmann vykonával tuto výměnu za Nerudu po celé desetiletí. Herrmann o tom psal v článku „Jan Neruda dlužníkem" (Topičův sborník, 1921, str. 483 a d.). Z množství Nerudových listů psaných Herrmannovi v té věci otiskujeme jen tento první, o ostatních viz v ediční poznámce; z této korespondence neotiskujeme ani takové listy, jež se týkají jenom služného Nerudova z NL. Jinak motivované dopisy z tohoto celku otiskujeme.

328. Sofii Podlipské 19. října 1881
1 dvojl., v. 8°, šedomodrý papír, vydavatel.
list pondělní při Národních listech — začal vycházet 27. prosince 1880 a pak znovu 19. září 1881; *původní povídku* — Nerudův záměr nebyl uskutečněn, v pondělním čísle NL vycházely velmi často i povídky přeložené; *z Vašeho... péra... příspěvek* — byl otištěn až v čísle ze 14. listopadu 1881: „Jako v melodramatu". In c.: S. P.....ská.

329. JUDr. Jakubu Škardovi 22. listopadu 1881
1 dvojl., 8°, m, Smetanovo muzeum.
Matějíček — viz dopis č. 227.

330. Františku Heritesovi do Vodňan [před 12. prosincem 1881]
1 dvojl., 8°, psáno tužkou, b. d., LA. Herites připsal tužkou: Před vánoci 1881. Datace podle obsahu.
příspěvky pro list — Herites měl v té době v NL fejetony: 12. prosince „Koncert" (in c. -ites), 24. prosince „Silueta štědrovečerní" (in c. Herites) a 31. prosince „Myšlenky a činy. Satira na satirika" (in c. -es).

331. Františku Adolfu Šubertovi 13. prosince 1881
1 dvojl., 8°, psáno tužkou, LA.
k... úspěchu Vašeho dramatu — 11. prosince byla v Zemském divadle premiéra Šubertova historického dramatu Probuzenci.

332. Františku Adolfu Šubertovi 21. prosince 1881
Navštívenka drobná, nehlazený papír, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
abyste mne... navštíviti ráčil — Neruda snad chtěl se Šubertem, jednatelem SČŽ, projednat své odstoupení z funkce předsedy.

333. Františku Adolfu Šubertovi 25. prosince 1881
1 list, 8°, psáno tužkou, LA. Připojen koncept poděkování vídeňské Länderbance.
peníze z Länderbanky — viz dopis v ediční poznámce na str. 447; *Brichta* — Arnošt B., viz dopis č. 194.
V pozůstalosti Jana Nerudy (LA) je dochován přípis Länderbanky o daru 1000 zl a potvrzení o převzetí těchto peněz, podepsané F. A. Šubertem a A. Brichtou, datované 25. prosincem 1881.

334. Františku Heritesovi do Vodňan 27. prosince 1881
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
krásné články — viz dopis č. 330.

335. Jakubu Arbesovi 27. prosince 1881
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
Před tímto dopisem psal Arbes Nerudovi 21. prosince 1881 (LA, pozůstalost Jakuba Arbesa, koncept):

Milá duše!

Nevydáš-li II. díl Divadelních táčků brzo, prosím, vrať mi laskavě rukopis „O divadelních muškách a medácích“. Budeš-li potřebovat, napíšu Ti pak něco jiného, lepšího. — Zároveň prosím o poukázku (poslední fejeton „Autoři o autorech“, č. 301).

[Vysvětlivky k dopisu Arbesovu: „*O divadelních muškách a medácích*“ — Neruda rukopis Arbesovi vrátil a Arbes stať otiskl v Divadelních listech r. 1882; „*Autoři o autorech*“ — viz vysvětlivku k dopisu č. 325.]

336. Sofii Podlipské 28. prosince 1881

Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, originál byl v majetku Vladimíra Frídy. Adresát byl určen podle dopisu Jana Nerudy Juliu Grégrovi z 5. ledna 1882 (Dop I, dopis č. 300). Opis: vydavatel.

Račte jen včas zaslat — Sofie Podlipská měla pak v NL fejetony „Tři králové“ (6. ledna 1882) a „Z myslivcova vypravování“ (8. ledna 1882).

337. Rudolfu Pokornému 30. prosince 1881

Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.

slečna Tichá — Anička T., viz Dop I.

338. Růženě a JUDr. Vojtěchu Fričovým 30. prosince 1881

1 list, 8°, psáno tužkou, LA.

339. Růženě a JUDr. Vojtěchu Fričovým [30. prosince 1881]

1 list, 8°, psáno tužkou, b. d., LA. Datace podle přípisku adresátova: 30/12 881 a podle dopisu předchozího.

k pí Náprstkové — k Josefě N., choti Vojty Náprstka, k Halánkovým na blízkém Betlémském náměstí; *lístek: „Už mám...“* — není dochován.

340. Františku Adolfu Šubertovi [konec roku 1881]

1 dvojl., 8°, b. d., LA. Datace podle údaje o chorobě Nerudově a podle zmínky o schůzce s Nedomou.

Nedoma — Václav N. (1836—1917), redaktor Politik, Nerudův nástupce ve funkci předsedy SČŽ, zvolený na valné hromadě 29. ledna 1882.

341. Františku Adolfu Šubertovi 3. ledna 1882

1 list, 8°, psáno tužkou, LA.

Länderbanka — viz dopis č. 333: *Příteli Nedomovi píšu* — dopis není dochován.

342. Františku Heritesovi do Vodňan 7. ledna 1882

Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.

žádostmi svými — Herites měl v NL fejeton až v únoru, viz dopis č. 347.

343. Arnoštu Brichtovi 9. ledna 1882

1 dvojl., 8°, František Rys. V záhlaví tužkou poznámka: f 120 5/6 1882.

směnka — SČŽ ručil svým členům za směnku; *Dattel* — nakladatel Ferdinand D.; *František* — Trž, redakční sluha NL; *dva zlaté... příspěvků* — členských pro SČŽ.

344. Josefu Lvovi 15. ledna 1882

2 listy, 8°, psáno tužkou, LA. Otisk AP (Neruda v dopisech) opravuje stylistické nedopatření na konci třetího odstavce dopisu, ale nedostatečně, naše vydání ponechává původní znění, jemuž i tak lze rozumět.

Tvé choti — dopis Marii Lvové z toho dne není znám.

345. Františku Adolfu Šubertovi 27. ledna 1882

1 dvojl., 8°, psáno tužkou, LA.

pro valnou hromadu — SČŽ, jež byla svolána na neděli 29. ledna, zvoleni byli: předsedou Václav Nedoma, členy výboru Josef Barák, Arnošt Brichta, Jan Neruda, Ignác Schick, A. H. Sokol a František Adolf Šubert; *pro tu prázdnou 12. stránku jednatelské zprávy* — výroční zpráva SČŽ byla r. 1882 vydána tiskem a na její str. 12 jsou publikovány spolkové účetní doklady.

346. Rudolfu Pokornému 20. února 1882

Navštívenka drobná bez tištěného jména, psáno tužkou, obálka, LA.

pro odevzdatelku — snad pro sestru Anny Haralíkové Františku; *velectěné choti* — Růženě Pokorné-Purkyňové.

347. Františku Heritesovi do Vodňan 24. února 1882

1 dvojl., 8°, m, LA.

příspěvek Váš — ve fejetonu NL z 3. března 1882 „Vážná kapitola s koncem veselým, ale málo radostným" (in c. -ites).

348. Václavu Beneši Třebízskému 28. února 1882

1 dvojl., 12°, m, LA.

na manuskripty další — na pokračování cyklu „Ze zapomenutých pamětí", otiskovaného ve fejetonu NL anonymně, část X vyšla 6. března 1882, část XI 31. března 1882.

Z let 1880—1882 máme dochovány tři dopisy, jež psal Václav Beneš Třebízský Nerudovi (v Benešově sešitě konceptů), otiskl je Václav Šach, „Listy V. B. T.", 1928, str. 108, 111 a 179. V prvním dopise přislibuje Beneš příspěvek do sborníku Národ sobě, s druhým posílá svůj aforism, třetím doprovází IV. pokračování cyklu „Ze zapomenutých pamětí".

349. PhDr. Serváci B. Hellerovi 13. března 1882

Originál byl v antikvárním prodeji r. 1959, navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou. Opis: vydavatel.

verše — ve 4. (dubnovém) čísle Květů byly otištěny na str. 432 a d. tři ukázky ze Zpěvů pátečních: „Ecce homo", „V zemi kalicha" a „Romance o Černém jezeře (Prostý motiv)".

350. Danielu Sluníčkovi 23. března 1882
Drobná navštívenka, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
na pohřební věnec — Alois Vojtěch Šembera zemřel 23. března 1882; stuha a věnec s nápisem jsou uloženy v Muzeu ve Vysokém Mýtě.

351. Františku Adolfu Šubertovi 28. března 1882
Navštívenka drobná, nehlazený papír, psáno tužkou, LA.
za posudek — v úterý 28. března 1882 byl v Pokroku fejeton „Z literárního trhu", věnovaný druhému vydání Nerudových Studií, krátkých a kratších a podepsaný šifrou: tš.-.

352. Rudolfu Pokornému 1. dubna 1882
1 dvojl., 8°, m, psáno tužkou, LA.
nečtenou věc přijal — „Romance biblická o Goliášovi a Davidovi, jižto v tuze pěkných rýmech sepsal Antonín Barborka, spravedlivý spisovatel veršem i prózou", otištěna byla v 5. čísle Palečka v dubnu 1882 (B II, str. 356 a d.).

353. Jakubu Arbesovi 10. dubna 1882
1 list, 8°, m, psáno tužkou, LA.
pro Lumíra — v Lumíru z 20. dubna 1882 měl Neruda na str. 177 Baladu horskou.

354. Jakubu Arbesovi 12. dubna 1882
Korespondenční lístek, LA.

355. Primu Sobotkovi 2. května 1882
Originál nezvěstný. Otisk: AP.
lvovský Svit — Sobotka v něm má stať o Janu Nerudovi (AP); *škvarek pro Světozor* — Neruda měl v 21. č. Světozoru z 19. května 1882 Romanci o Karlu IV. (B II, str. 74).

356. Jakubu Arbesovi 4. května 1882
Korespondenční lístek, LA.

357. Primu Sobotkovi 14. května 1882
Originál dnes nezvěstný. Otisk: AP.
V korektuře — viz dopis č. 355; *a conto smluvené novely* — ve Světozoru nebyla otištěna, viz dopis č. 435.

358. MUDr. Eduardu Grégrovi 19. května 1882
Originál v majetku Edv. Grégra, opis: Aleš Haman.
V Dattlově krámské kase — v knihkupectví Ferdinanda Dattla, jenž zemřel 9. května 1882.

359. MUDr. Otakaru Jedličkovi 27. května 1882
1 dvojl., 8°, papír s plasticky vyraženým záhlavím Národní listy v Praze, LA.

buděšínské adresy — budyšínské; *do Eichwaldu* — do Dubí u Teplic odjel Neruda na lázeňské léčení 3. června 1882, viz dopisy č. 366 a 367; byla to jeho poslední cesta z Prahy.

360. JUDr. Josefu Štolbovi do Nechanic 29. května 1882
1 dvojl., 8°, papír se záhlavím Národních listů, obálka, LA.

361. Františku Heritesovi do Vodňan 29. května 1882
1 dvojl., 12°, m, LA. Údaj měsíce v datu nejasný, datace podle dopisu dalšího.
tak dlouhá pauza — poslední Heritesův fejeton byl otištěn v NL 17. dubna („Zásvit nové doby"), další („Metamorfózy") až 23. června 1882.

362. Aloisu Jiráskovi 31. května 1882
1 list, 13,8 × 14,5 cm, m, Muzeum Aloise Jiráska.
pro Národní listy fejetony — 25. července („Čechové a koncilium basilejské", šifra -en), 14. a 15. srpna („Na černé hodince", šifra -ík), 23. srpna („Ze starého špalíčku", šifra -ík), 23. září („Z rodinné kroniky"), 5. října („Nápis", šifra -ík), 9. prosince („Několik vzpomínek"), 12. prosince („V tichém koutečku"), 27. prosince a d. („České paběrky o módách", šifra -en), viz dopis č. 391.

363. Jakubu Arbesovi 31. května 1882
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
Rukopisy Tvé — 1. června 1882 v NL fejeton „Východní okolí Prahy před 500 lety", 6. a 7. června 1882 fejeton „Z nočních monologů".

364. Neurčenému adresátovi 31. května 1882
Originál v Muzeu dr. Karla Hostaše v Klatovech, fotokopie: ÚČL.

365. Rudolfu Pokornému 2. června 1882
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, LA.

366. Růženě a JUDr. Vojtěchu Fričovým 2. června 1882
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
Vaše žíněnky — viz dopisy č. 338 a 339.

367. Jakubu Arbesovi do Prahy z Dubí 15. června 1882
Korespondenční lístek, LA.
redaktory církevně zbarveného almanachu — snad Sušilovy „Růže", vydané pak r. 1885.

368. MUDr. Eduardu Grégrovi 18. června 1882
Originál v majetku Edv. Grégra, opis: Aleš Haman.
směnka — viz dopisy č. 343 a 358; *Kosmické* — nakladatelé Grégr a Dattel připravovali třetí vydání; vyšlo v létě 1882, NL mají už 25. července v rubrice „Literatura" referát signovaný M. (Otakar Mokrý).

369. Františku Adolfu Šubertovi 31. července 1882
1 dvojl., 8°, LA.

Že jsem znovu ochuravěl — pleuritidou, viz dopis č. 372; *proti čemuž jsem se... bránil* — jako bývalý předseda Spolku a i pro nesouhlas Julia Grégra, viz Dop I, dopisy č. 304 a 305; za Nerudu podal pak žádost F. A. Šubert již 1. srpna 1882 (orig. vydavatel) a Spolek přispěl Nerudovi dvakrát po 90 zl (na dva měsíce).

370. Františku Adolfu Šubertovi do Prahy z Dubí 5. srpna 1882
Korespondenční lístek, LA.

přátelský... list — o výsledku žádosti za podporu.

371. Františku Adolfu Šubertovi do Prahy z Dubí 7. srpna 1882
1 dvojl., 12°, m, LA.

obstarání mé záležitosti — podpory, viz dopisy předcházející; *od Brichty* — viz dopis č. 343.

372. Josefě Náprstkové do Prahy z Dubí 24. srpna 1882
Originál Adolf Branald. Opis: vydavatel.

Snad v sobotu... — podle tohoto sdělení odjel Neruda z Dubí mezi 25. (sobota) a 28. srpnem 1882; *kvůli přestálé těžké nemoci* — Neruda onemocněl pleuritidou, viz dopis č. 369.

373. Ignátu Herrmannovi [8. září 1882]
Korespondenční lístek, b. d., LA. Datace podle poštovního razítka.

gratuluju — k narození prvního syna Jiřího (nar. 7. září, zemř. 13. října 1882).

374. Františku Adolfu Šubertovi 23. září 1882
1 dvojl., 8,8 × 14,6 cm, LA.

upozornil na... říjen — Neruda potřeboval podporu na další měsíc a Šubert za něho opět o ni požádal již 22. září (orig.: vydavatel); téhož dne bylo pro Nerudu povoleno dalších 90 zl.

375. Ignátu Herrmannovi 28. září 1882
1 dvojl., 9,8 × 12,3 cm, LA.

pro peníze — pro služné z NL; *Bernard* — Jindřich B. (1845—1893), revident v administraci NL; *Brož* — Jindřich V. B. (1835—1893), člen administrace NL; *Dóna* — Václav Žížala Donovský (1824—1890), spisovatel, člen administrace NL, Nerudův přítel.

376. Ignátu Herrmannovi 29. září 1882
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, LA.

Pošlu... poslici — pro služné.

377. Ignátu Herrmannovi 30. září 1882
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, obálka, LA. Nová urgence služného.

378. Františku Adolfu Šubertovi 30. září 1882
1 dvojl., 12°, LA.
Myslíte sám na každý příští měsíc — viz dopis č. 374 a vysvětlivku k němu.

379. Ignátu Herrmannovi [2. října 1882]
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnou kurzívou v dolním pravém rohu, obálka, b. d., LA. Datace podle obsahu.
děkuju za Švandu — za časopis Švanda dudák, jejž Ignát Herrmann vydával a redigoval od počátku r. 1882; v listopadovém čísle Švandy dudáka měl Neruda báseň „Láska" ze Zpěvů pátečních.

380. JUDr. Josefu Štolbovi do Nechanic 10. října 1882
Korespondenční lístek, LA.
práci svou — 3. listopadu začal Josef Štolba otiskovat ve fejetonu NL cestopisný cyklus „Antverpy".

381. Františku Kvapilovi do Jičína 2. prosince 1882
1 dvojl., 8°, obálka se záhlavím Národních listů, LA.
nový podnik literární — edice Poetické besedy byla v nákladu Eduarda Valečky zahájena počátkem r. 1883; v prvém svazečku vyšly Balady a romance Jana Nerudy, do konce Nerudova života vyšlo 41 svazečků, některé ve dvou vydáních, smrtí Nerudovou byla sbírka pietně uzavřena; *Ruské zpěvy knížecí* — vyšly s názvem Zpěvy knížecí jako X. sv. PB (1883).

382. JUDr. Josefu Štolbovi do Nechanic 4. prosince 1882
1 dvojl., 8°, obálka. LA.
Nerediguju posud fejeton,... posud žádného nepíšu — pro nemoc nepsal Neruda fejetony do NL od 11. května 1882 a po této přestávce napsal svůj první fejeton do čísla z 24. prosince 1882; *Vaši práci* — cyklus „Antverpy", jehož další pokračování vyšla ve fejetonu NL z 15. a 16. listopadu a pak ze 6. a 7. prosince 1882; *Posílám mu... dnes... list* — tento dopis Juliu Grégrovi není dochován; *list Váš* — není dochován v pozůstalosti Nerudově; *Slůvko „Dokončení"* — bylo omylem připojeno k pokračování „Antverp" ze 16. listopadu.

383. Jaroslavu Vrchlickému 5. prosince 1882
1 dvojl., v. 8°, papír nažloutlý, Muzeum Jaroslava Vrchlického.
ku dnešní slavnosti Vaší — v ND byla hrána Vrchlického Drahomíra.

384. Svatopluku Čechovi a Serváci B. Hellerovi 14. prosince 1882
1 dvojl., 12°, zahnědlý papír, PNP.
Přiložených veršů budete... moci použít — v lednovém čísle Květů r. 1883 měl Neruda báseň „Balada o polce" s podtitulem „Dle finského motivu", viz dopis č. 387.

385. Ervínu Špindlerovi do Roudnice 14. prosince 1882
1 dvojl., 8°, LA.

Nemáš nic? — Špindler není vůbec zastoupen v PB; *své choti* — Marii, roz. Procházkové (2. května 1848 ve Strakonicích — 12. července 1899); činná byla i literárně, zejm. jako překladatelka.

V pozůstalosti Nerudově (LA) jsou dva telegramy Špindlerovy, poslané před tímto datem: z 26. prosince 1881 projev soustrasti nad Nerudovým onemocněním a z 28. února 1882 zpráva, že valná hromada roudnického spolku Řip jmenovala Nerudu za předsednictví místopředsedy Špindlera čestným členem.

386. Ervínu Špindlerovi do Roudnice 16. prosince 1882
1 list, 8°, LA.

Kancionál dělnický — Špindler tohoto podnětu nevyužil.

387. Svatopluku Čechovi 16. prosince 1882
1 dvojl., 8°, PNP.

déle vésti..., než jsem jiné podniky vedl — narážka na krátkodobou účast v různých literárních podnicích: v Obrazech života, Rodinné kronice, Květech, Lumíru a dokonce i v Divadelních táčkách; *bude Vaše práce sešitem druhým* — vyšla jako svazeček třetí; *příspěveček můj* — Balada o polce, viz dopis č. 384.

388. Rudolfu Urbanovi 17. prosince 1882
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnou kurzívou v dolním pravém rohu, LA.

podobizna — Nerudovy matky, originál (LA) je datován: 1883.

389. Václavu Hübnerovi 23. prosince 1882
Originál v Muzeu v Táboře, faksimil: Zvon, III, 1903, str. 569.

mladý podnik Váš — studentský časopis Hlasy z vysokých škol vycházel v Praze od ledna do července 1883, v jeho fejetonu byl publikován cyklus „Vzpomínky z doby studentské"; *něco se najde* — v č. 3 z 5. února 1883 vyšel Nerudův fejeton „Upomínka zcela droboulinká" o Františku Boleslavu Květovi (1825—1864), básníku a estetikovi, Nerudovu učiteli češtiny, a o příteli Antonínu Tollmannovi, spolužáku z malostranského gymnasia a ze sexty a septimy gymnasia Akademického, záhy zesnulém (Neruda mu dedikoval své Hřbitovní kvítí z r. 1858), viz ŽJN I.

390. Ervínu Špindlerovi do Roudnice 23. prosince 1882
Korespondenční lístek, LA.

dva listy — dopisy č. 385 a 386.

391. Aloisu Jiráskovi 25. prosince 1882
1 list, 8°, Muzeum Aloise Jiráska. Inkoust originálu je dnes rozmazán.

vítaná zásilka — fejetonového cyklu „České paběrky o módách", jenž vycházel v NL se značkou -en od 27. prosince 1882 do března 1883, viz dopis č. 362 a vysvětlivku k němu; *spadá... do mé redakce* — Neruda se po půlroční dovolené vrátil do funkce redaktora fejetonu NL.

392. Ignátu Herrmannovi 31. prosince 1882
Korespondenční lístek, LA.

393. JUDr. Vojtěchu Fričovi 31. prosince 1882
1 dvojl., 12°, LA.

394. Jaroslavu Vrchlickému 31. prosince 1882
1 dvojl., 8°, m, Muzeum Jaroslava Vrchlického.

díky za Vaši knihu — Co život dal, jež vyšla v Ottově Salónní bibliotéce s datem 1883, v NL byla oznámena již 17. prosince 1882; *dámám Vašim* — Ludmile Vrchlické a její matce Sofii Podlipské; *kdybyste... mně zase přispíval* — ve fejetonu NL se pak ještě dlouho neobjevuje jméno Vrchlického, viz dopis č. 458.

395. Františku Heritesovi do Vodňan 31. prosince 1882
Korespondenční lístek, LA.

Kdapak — v dopisu Jihočechovi užil Neruda jihočeského nářečního tvaru; *zas něco* — Herites má v NL fejetony 2. února 1883 („Báje o mořském hadu", in c.: Herites) a 21. února 1883 („Hrozné poznání").

396. Rudolfu Pokornému 31. prosince 1882
1 dvojl., 8°, z, fialová mřížka, LA.

dvě maličkosti z Prostých motivů — „Teď v zrcadlo hledím" a „Kde jsem se to octnul" na str. 2 lednového čísla Palečka 1883 s označením „Z Prostých motivů"; *ta věc* — Pokorný chtěl vydat soubor básní napsaných k oslavě Vítězslava Hálka, buď k desátému výročí jeho smrti (1884), anebo k padesátému výročí jeho narození (1885); *spolek* — „Hálek, čtenářsko-zábavní spolek", viz NL z 8. června 1884; *almanach „Hálek"* — nebyl vydán; *zda byste měl Vy něco* — sbírka veršů Rudolfa Pokorného Mrtvá země vyšla jako 24. sv. PB r. 1885; *bez slovníku* — bez slovníkových vysvětlivek; ke sbírce Mrtvá země a ke knize Svetozara Hurbana Vajanského (Zpod jarma, PB, sv. 20) byl však přece slovníček slovenských slov připojen, k veršům Vajanského dal Neruda dokonce slovníček sestavit Rudolfem Pokorným; *do Vlachova Březí* — rodině Tichých, viz Dop I, dopis č. 806.

397. Eduardu Valečkovi 11. ledna [1883]
1 dvojl., 8°, LA. V dataci chybný údaj roku (82), obvyklý na počátku nového roku. Otisk: AP, aniž Nerudův omyl komentoval.

Spolu se svým nakladatelem vydal Neruda prohlášení o zahájení edice PB (tisk, 1 list, 12°, tiskem dr. Edv. Grégra v Praze, 1883), tento prospekt byl expedován po Novém roce 1883, např. 6. ledna Adolfu Heydukovi (viz dopis Valečkův Heydukovi z toho dne, LA).

398. Františku Kvapilovi do Jičína 13. ledna [1883]
Korespondenční lístek, poštovní razítko: 14/1/83/, LA. V údaji roku v Nerudově dataci chyba obvyklá na počátku roku: 82.

přípis páně Valečkův — o příspěvku pro PB, viz dopis předešlý a vysvětlivku k němu.

399. Ervínu Špindlerovi do Roudnice 15. ledna [1883]
1 dvojl., 8°, LA. V údaji roku v dataci chyba obvyklá na počátku roku: 82.
první sešit Poetických besed — Balady a romance; *ty překlady i ty původní* — Špindler nepřispěl Nerudovi ničím do PB.

400. Františku Kvapilovi do Jičína 17. ledna 1883
Korespondenční lístek, LA.

401. Františku Adolfu Šubertovi 22. ledna 1883
1 dvojl., 12°, z, fialové obdélníčky, LA.
promluvte o podniku tom — ve fejetonu Pokroku z 30. ledna („Z literárního trhu", šifra tš.-) je na prvním místě referát o Nerudových Baladách a romancích a úvaha o smyslu PB.

402. Svatopluku Čechovi 22. ledna 1883
1 dvojl., 8°, z, fialové obdélníčky, PNP.
Heyduk, číslo 2 — idyla Oldřich a Božena; *příspěvek Váš* — viz další dopis.

403. Svatopluku Čechovi 22. ledna [1883]
1 dvojl., 12°, zahnědlý papír, PNP. V údaji roku v Nerudově dataci chyba obvyklá na počátku roku: 82.
o titul básně — jako 3. sv. PB vyšly Čechovy Petrklíče.

404. Václavu Hübnerovi 29. ledna 1883
1 list, Paříkovo muzeum města Třebenic. Fotokopie: vydavatel. Otisk: AP, Neruda v dopisech, II, str. 579 s určením: Vysokoškolskému studentu.
Nehodí-li se... — příspěvek do Hlasů z vysokých škol, viz dopis č. 389.

405. Karlu Legrovi do Kolína 30. ledna 1883
1 dvojl., 8°, z, fialové obdélníčky, obálka bílá s monogramem *N*, tištěným červeně a plasticky na dorzu. Muzeum v Kolíně.
delší báseň výpravnou — jako 8. svazeček PB vyšel Legrův Všední život.

406. Františku Adolfu Šubertovi 31. ledna 1883
1 dvojl., 8°, LA.
fejeton v Pokroku — viz dopis č. 401.

407. Emanuelu Miřiovskému 31. ledna 1883
1 dvojl., 8°. Muzeum v Jindřichově Hradci. Fotokopie: ÚČL.
Co chci — Miřiovský má ve sv. 25 PB (1885) „povídku z kraje" Šimon kostelník.

408. Ervínu Špindlerovi do Roudnice 1. února 1883
1 list, 8°, LA.

příliš přátelský úsudek — Podřipan (XIV, č. 3 z 9. února 1883, str. 3) v rubrice „Literatura" oznámil: „Jan Neruda, sotvaže se z nemoci své zotavil, jest zase v plné činnosti literární. S knihkupcem Ed. Valečkou bude vydávati bibliotéku sešitovou, jejíž název jest Poetické besedy." Zpráva pokračuje recenzí Balad a romancí: *rukopis... Quisův* — Balady L. Quise vyšly jako sv. 6 PB (1883).

409. Svatopluku Čechovi 1. února 1883
1 dvojl., 8°, PNP.

urgenci — rukopisu 3. sv. PB (Petrklíčů); *pak by Vám... přišly do toho zas Květy* — redakční práce s měsíčníkem vydávaným od r. 1879.

410. Antalu Staškovi 1. února 1883
Originál dnes nezvěstný, otisk: AP.

výpravnou báseň — Z doby táborů (sv. 15 PB, 1884).

411. Svatopluku Čechovi 5. února 1883
1 dvojl., 12°, z, fialové obdélníčky, PNP.

412. Eduardu Valečkovi [před 11. únorem 1883]
1 list, 12°, z, fialové obdélníčky, b. d., LA. Datace podle obsahu, AP datuje: b. d., 1882.

druhý sešit — báseň Oldřich a Božena; *Sokol* — Antonín H. Sokol (1847 — 1889), moravský spisovatel a žurnalista, přítel Nerudův; *F. Schulz* — Ferdinand S.; *přiložený inzert* — byl v NL otištěn v neděli 11. února 1883; *pěkně vázané exempláry* — PB byly vydávány nejen v poloplátěné kartonáži, ale i v nákladnější celoplátěné vazbě (plátno červené, na přední desce vyzlacený nápis).

413. Antonínu Šnajdaufovi 11. února 1883
1 dvojl., 8°, z, fialové obdélníčky, LA.

referát — snad anonymní v České rodině, IX, 1883, str. 35 a d., s přetiskem celé Romance o Černém jezeře; *spolupracovnictví s Poetickými besedami* — Šnajdauf do PB Nerudovi ničím nepřispěl.

414. Juliu Zeyerovi 12. února 1883
1 dvojl., 8°, z, fialové obdélníčky, Městský archív v Plzni.

do bytu list — není dochován; *příspěvek do konce ledna* — Zeyerova Grizelda vyšla jako 7. sv. PB (1883).

415. Svatopluku Čechovi 19. února 1883
Navštívenka bez tištěného jména, PNP.

416. Otakaru Mokrému 22. února 1883
1 dvojl., 8°, m, LA.

rukopis — Mokrého epická báseň Na Dívčím kameni vyšla až r. 1885 ako 24. sv. PB.

417. Svatopluku Čechovi 22. února 1883
Korespondenční lístek, PNP. Otisk: AP s chybnou datací: 28/2 83.
druhý titul — Čech ponechal původní podtitul „Báchorka" i v druhém vydání v PB r. 1884.

418. Svatopluku Čechovi 28. února 1883
1 dvojl., 8°, z, fialové obdélníčky, PNP.
měl jsem radost — z básně Petrklíče; *druhou novou práci* — byl to ještě téhož roku Lešetínský kovář (9. sv. PB), jenž však propadl konfiskaci, zachovalo se jen několik exemplářů.

419. Karlu Legrovi do Kolína 17. března 1883
1 dvojl., 8°, z, fialové obdélníčky, obálka se záhlavím Národní listy v Praze. Muzeum v Kolíně.
dík za list — za odpověď na dopis č. 405; *Báseň... dopsanou* — Všední život, viz dopis č. 427; *Vrchlický* — jeho Staré zvěsti vyšly jako 4. sv. PB (1883); *Prosté motivy* — 5. sv. PB (1883); *Quis* — jeho Balady vyšly jako 6. sv. PB (1883); *číslo sedmé* — Grizelda Julia Zeyera (1883).

420. Josefě Náprstkové 18. března 1883
Navštívenka drobná, lesklý papír, jméno tištěno drobnými štíhlými verzálkami, LA.
přání — k jmeninám 19. března.

421. Svatopluku Čechovi 19. března 1883
1 dvojl., 8°, z, fialové obdélníčky, PNP.
na něčem historickém — Lešetínský kovář, viz dopis č. 418; *z Nizzy* — od Augusta Švagrovského, jenž ujel r. 1880 z Čech do Francie, kdež byl ještě r. 1886 (viz doporučující list E. Špindlera z 15. dubna 1886, LA).

422. Františku Heritesovi 20. března 1883
1 dvojl., 8°, z, fialové obdélníčky, LA.
Vaše příspěvky — Herites měl po 21. únoru („Hrozné poznání") ve fejetonu NL příspěvky až 20. a 24. května 1883 („Výstup v školní síni" a „Sbírá se národu").

423. Eduardu Valečkovi 24. března 1883
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
na zásilku do Nizzy — viz dopis č. 421.

424. Juliu Zeyerovi [v dubnu 1883]
Navštívenka dvojitá, jméno tištěno, b. d., ČSAV. Datace podle obsahu.
látka — jde o náčrt tématu básně Grizelda, již Zeyer zamýšlel napsat Nerudovi pro PB (sv. 7, 1883); *Bedřich* — Fridrich Falcký.

425. Růženě Fričové-Švagrovské 2. dubna 1883
1 dvojl., 8°, z, fialové obdélníčky, LA.
dětem — Martinovi (nar. 1875), Johaně (nar. 1878) a Vojtěchovi (nar. 1882).

426. Eduardu Valečkovi 6. dubna 1883
1 dvojl., 8°, z, fialové obdélníčky, psáno tužkou, LA. Původní datum 5/4 přepsal Neruda na 6/4.
Selské balady — 22. sv. PB (1885); *Od Čecha... pro říjen druhou báseň* — Lešetínský kovář, viz dopisy č. 418 a 421.

427. Karlu Legrovi do Kolína 6. dubna 1883
1 dvojl., 8°, z, fialové obdélníčky, obálka se záhlavím Národní listy v Praze, Muzeum v Kolíně. Postskript je psán tužkou.
číslo sedmé — Všední život vyšel jako 8. sv. PB; *to s Hálkem* — toto místo je v knižním vydání upraveno, jak si přál Neruda (str. 58): Zda Hálka znají, ptám se opět jich/ (kdys do rukou mně připletl se maně/ německý překlad písní Hálkových)./ A purkmistr mně řekl zadumaně:/ „Hm, Hálek! Hálek! Taky o něm vím!/ Náš básník však je jiný chlapík věru...; *epilog* — v knize zůstal, statkářova dcera se v něm rozhoduje pro sňatek s purkmistrem; *životopisná svá data* — pro Nerudovu životopisnou poznámku, jež byla v PB otiskována vždy na konci svazečku (viz Lit. III).

428. Svatopluku Čechovi 7. dubna 1883
Korespondenční lístek, PNP.
Dám... náhradu — Neruda slib nesplnil.

429. Václavu Metlickému [před 8. dubnem 1883]
1 lístek, ležatá 12°, psáno tužkou, b. d., LA, Lešehradeum. Připsána datace: 1883.
aliney — odstavce ve fejetonu „Jarní noviny" v NL z 8. dubna 1883, in c. Redaktor △ (viz DK IV).

430. Karlu Legrovi do Kolína 9. dubna 1883
Korespondenční lístek, Muzeum v Kolíně.
epilog, ... to s Hálkem — viz dopis č. 427; *aluze* — narážky; *čtvrté číslo* — Staré pověsti Jaroslava Vrchlického; *páté* — Prosté motivy; *šesté* — Balady Quisovy; *sedmé* — Grizelda Julia Zeyera.

431. Redaktoru Politik [Václavu Nedomovi?] 14. dubna 1883
1 list, 8°, z, fialové obdélníčky, Galerie Jiřího Karáska ze Lvovic, dnes PNP.
přátelský referát... v Politik — německá Politik přinesla v č. 86 z 11. dubna 1883 sedmisloupcový fejeton superlativů o prvních třech svazečcích PB, podepsaný značkou V. P-u (Václav Petrů); z básní Nerudových jsou tu v překladech otištěny ukázky.

432. Františku Adolfu Šubertovi 14. dubna 1883
1 list, 8°, z, fialové obdélníčky, LA.
po dvacet let volný vstup — jako divadelní referent v l. 1861—1880 (Čas, Hlas, NL); NL přinesly 13. dubna 1883 v rubrice „Dramatické umění a hudba" noticku: „Kdokoliv měl dosud k divadelním představením volný vstup, jest žádán, aby to v kanceláři [Národního divadla] ohlásil nejdéle do 20. tm. Do toho dne budou volné vstupenky revidovány a nové dány; vstupenky dosavadní — kromě lístků pánů zpravodajů časopisů — pozbudou platnosti."; *při Vaší práci* — 12. března 1883 byl F. A. Šubert zvolen jednomyslně ředitelem Národního divadla, nástupcem Jana N. Maýra.

433. Juliu Zeyerovi 18. dubna 1883
1 dvojl., 8°, m, ČSAV.
příspěvek Váš — Grizelda.

434. Sboru pro zřízení Národního divadla [22. dubna 1883]
1 list, v. 4°, psáno tužkou, LA, pozůstalost Jana Nerudy. Koncept datovaný 22. března 1883, plný zkratek a škrtů, dodatečné přípisky inkoustem. Datace: dopis byl odeslán 22. dubna 1883, jak dosvědčuje odpověď Sboru (LA, pozůstalost Jana Nerudy).
Adolf B. Stýblo — nakladatel a knihkupec (1817—1891), pokladník Sboru; *na pana Šnajdra* — Václav Šnajdr (1847—1920), spisovatel a novinář, spolupracovník Josefa V. Friče v Berlíně, r. 1869 se odstěhoval do USA, kde redigoval Denici novověku; *České noviny* — v rukopisu *České Novy (P z P)*, původně Posel z Prahy, časopisy vydávané Františkem Šimáčkem od r. 1879 do 16. prosince 1883; *Pokrok* — v konceptu *P* — staročeský deník.

Sbor pro zřízení Národního divadla odpověděl Nerudovi 1. května 1883 (LA), že jeho podnět jednomyslně přijímá a podmínky konkursu schvaluje. „Toliko co se týče formální stránky má nížepsaný výbor za to, aby ve vypsání ceny vytknuto bylo, že cenu uvedenou vypisujete souhlasně s výborem nížepsaným, i aby tento vypsání ceny zároveň s Vámi podepsal."
Jan Neruda odpověděl Sboru 8. května 1883, viz dopis č. 439.

435. Primu Sobotkovi 27. dubna 1883
Originál nezvěstný, otisk: AP.
zálohu patnácti ještě zlatých — viz dopis č. 357; *Nemám... teď... manuskriptu* — po „Baladě o třech králích" (č. 2 z 5. ledna 1883) neměl už Neruda ve Světozoru r. 1883 žádný příspěvek. V čísle z 13. dubna 1883 má Paleček titulní kresbu, na níž členové družstva Světozoru vítají do své redakce nového redaktora Jaroslava Vrchlického a kanovník Karlach přitom strká propuštěnému redaktorovi Primu Sobotkovi před oči číslo Světozora s portrétem Josefa Baráka. Textový doprovod kresby odhaluje a pranýřuje, že byl Sobotka vypovědě zpátečnickým družstvem, protože otiskl báseň Nerudovu a podobiznu Josefa Baráka, a vyzývá Vrchlického, aby

nabízenou funkci nepřijal. Vrchlický se přesto stal od 1. července 1883 redaktorem Světozora, ale v redakci setrval jen do konce roku: 1. ledna 1884 se do redakce nakrátko (do července 1884) vrátil Primus Sobotka.

436. Františku Heritesovi do Vodňan 3. května 1883
1 dvojl., 8°, z, fialové obdélníčky, LA.
„*-ites*" — Heritesova značka v NL; *přispějte mi zase* — Herites nemá v NL až do konce r. 1883 žádný fejeton.

437. Karlu Legrovi do Kolína 3. května 1883
1 list, 8°, z, fialové obdélníčky, Muzeum v Kolíně.
Vaše báseň — viz dopis č. 427 a 430; *nejspíš Krásnohorská* — jako 9. sv. PB vyšla báseň Františka Chalupy Záviš, sbírka Elišky Krásnohorské Vlaštovičky byla vydána až jako 12. sv. PB (1883).

438. Františku Slámovi 3. května 1883
1 list, 8°, z, fialové obdélníčky, Slezský ústav ČSAV.
račte poslat — fejetony s náměty slezskými, viz dopis č. 441.

439. Sboru pro zřízení Národního divadla 8. května 1883
1 list, f°, psáno tužkou, LA. Koncept s hojnými zkratkami. Na obálce poznámka rukou Jana Nerudy: „Dar amerických Čechů, 8. kv. 83, aby výbor podepsal sám."
přípis — viz dopis č. 434 a vysvětlivku k němu.

440. Václavu Beneši Třebízskému 10. května 1883
1 dvojl., 8°, z, fialové obdélníčky, LA.
příspěvky svými — V. Beneš Třebízský tiskl ve fejetonu NL od počátku r. 1883 cyklus Universitní obrázky, 8. května vyšla jeho 6. část „Když vycházel Izrael z Egypta".

441. Františku Slámovi 27. května 1883
1 list, 8°, z, fialové obdélníčky, Slezský ústav ČSAV.
tři Vaše slezské články — fejetony v NL z 19. května („Z Těšínska. I. Rozhled", in c. Dr. Fr. Sl.) a z 23. a 26. května 1883 („Z Těšínska. II. a III. Črty z panování rodiny Piastovců nad Těšínskem."); *Zbývají mně... dva* — „IV. Wasserpoláci" (otištěno 30. května) a „V. Chlopi" (otištěno 5. června). — O dalších příspěvcích Slámových viz v dopise č. 444 a ve vysvětlivce k němu.

442. Františku Slámovi 20. června 1883
Korespondenční lístek, LA.

443. Karlu Legrovi do Kolína 3. července 1883
Korespondenční lístek, Muzeum v Kolíně.
„*od K. Legra*" — v knize je pak užito tvaru: K. Legera.

444. Františku Slámovi 9. července 1883
1 dvojl., 12°, z, fialové obdélníčky, Slezský ústav ČSAV.
za deset článků — k pěti uvedeným ve vysvětlivce k dopisu č. 441 přibylo pět dalších fejetonů Slámových v NL: 6. června „Babky a děvuchy", 16. června „Na vesnici", 20. června „Horáci", 23. června „U zřídla Visly", 26. června „Na hranicích uherských"; *Fejetony... obmezte na šestnáct neb patnáct* — Slámových fejetonů o Slezsku vyšlo pak v NL ještě pět: 3. července „Těšín", 4. července „Úřadování", 11. července „Rovnoprávnost", 13. července (bez názvu) a 20. července „Hranice českého jazyka".

445. Karlu Legrovi do Kolína 12. července 1883
Korespondenční lístek, Muzeum v Kolíně.
rodiště — v biografické poznámce ve sv. Všední život je udáno: „v Kolíně".

446. Františku Kvapilovi do Jičína 1. srpna 1883
Originál není evidován, LA. Opis: vydavatel.
Knížecí zpěvy — vyšly jako 10. sv. PB (1883).

447. Svatopluku Čechovi 1. srpna 1883
1 list, 8°, PNP.
slib — týká se Lešetínského kováře, viz dopis č. 467.

448. Svatopluku Čechovi 6. srpna 1883
1 dvojl., 8°, z, fialové obdélníčky, PNP.

449. Janě Valečkové do Karlových Varů 13. srpna 1883
1 dvojl., 8°, modré čtverečky, LA.
Eduard starš. — nakladatel Eduard Valečka; *Saský dvůr* — hotel v Hybernské ulici; $^1/_4$ *tuctu Eduardů* — nakladatel Valečka, jeho syn Eduard a patrně MUDr. Eduard Grégr.

450. Marii Čelakovské na venek 30. srpna 1883
1 list, m. 8°, modré čtverečky, LA.
Mařka — nejstarší dcera Čelakovských, viz dopis č. 135; *Záviš* — viz vysvětlivku k dopisu č. 437; *začínám myslet na stěhování* — koncem září 1883 se přestěhoval Neruda z Konviktské ulice 28 do Vladislavské ulice 14, do bytu přízemního; 25. a 27. září má v inzertní části NL oznámení: „Mimopražské známé a přátele své prosím, aby od nynějška listy mně osobně platící adresovali do nového bytu ve Vladislavské ulici č. 14."

451. Svatopluku Čechovi 3. září 1883
1 dvojl., 8°, m, PNP.

452. [Vojtěchu Náprstkovi?] 6. září 1883
Originál byl ve sbírce Karla J. Obrátila; opis: vydavatel.

dvě... ze zaslaných mně beden — viz dopis předešlý, přípravy na stěhování.

453. Spolku pro postavení pomníku Karla Havlíčka v Hoře Kutné 8. září 1883

Originál měl Antonín Lhota. Fotokopie: vydavatel.

zaslanou mně knihu — „Na památku Karla Havlíčka Borovského a slavnosti kutnohorské dne 26. srpna 1883" (Král. Vinohrady, 1883); *za těch několik... veršů mých* — za báseň „Moje barva červená a bílá" ze Zpěvů pátečních, otištěnou v NL 26. srpna 1883 a přetištěnou v publikaci kutnohorské na prvním místě.

454. PhDr. Miroslavu Tyršovi 28. září 1883

Originál měla podle AP Renáta Tyršová, otisk: AP.

Antonín Smital (1863—1897), německočeský spisovatel, fejetonista a romanopisec, redaktor NL, překladatel Nerudových próz do němčiny (Genrebilder, Reclams Universalbibliothek, sv. 1759 a 1803, vydáno r. 1883 a 1884); v té době (1. července 1883) má Neruda v NL zasláno: „Pana A. Smitala žádám, aby mne navštívil. J. Neruda."

455. Františku Heritesovi do Vodňan 30. září 1883

1 dvojl., 8°, LA.

fejetony další — do konce r. 1883 nemá Herites v NL žádný fejeton.

456. Václavu Beneši Třebízskému [před 14. říjnem 1883]

1 dvojl., 8°, modré čtverečky, b. d., LA. Datace podle obsahu a podle dopisu dalšího.

nějaký článek — 20. října 1883 má V. Beneš Třebízský ve fejetonu NL první část cyklu Z končin pětilisté růže.

457. Václavu Beneši Třebízskému 14. října 1883

1 dvojl., 8°, modré čtverečky, LA.

Váš... článek — viz dopis předešlý; pokračování bylo ve fejetonu NL otištěno 7. listopadu: „Z končin pětilisté růže. II."

458. Jaroslavu Vrchlickému 14. října 1883

1 list, 8°, m, Muzeum Jaroslava Vrchlického.

novela ruská — Vánoční překvapení. Povídka P. P. Gnědiče, z ruského přeložila Klára Špecingrová, NL z 6., 10. a 12. října; *referát o Sulamitě* — o dramatické básni Julia Zeyera Sulamit, signovaný *š.* (Josef Kuffner), otištěný v NL ze 13. října; *článek Váš* — první část cyklu Básnické profily francouzské (Maurice Rollinat) v NL v pátek 19. října 1883; *o článek druhý* — z téhož cyklu (Jean Lorrain) v NL z 24. října 1883; *Pachmayer* — Josef P. (1864—1928), od r. 1883 redaktor NL; *Selské balady* — dostal Neruda pro PB, vyšly jako sv. 22 (1885).

459. Františku Adolfu Šubertovi 14. října 1883
1 dvojl., 14,3 × 17,2 cm, m, LA.
Dostanu... návštěvu z venkova — snad někoho z rodiny Tichých, viz Dop I.

460. Václavu Beneši Třebízskému 22. října 1883
1 dvojl., 8°, modré čtverečky, LA.
pokračování článků „růžových" — „Z končin pětilisté růže. II", ve fejetonu NL anonymně 7. listopadu 1883.

461. Jakubu Arbesovi 24. října 1883
1 dvojl., 8°, modré čtverečky, LA.
o... významu Liera — článek nebyl napsán.

462. Janu Lierovi 24. října 1883
1 dvojl., 8°, modré čtverečky, LA.
o novelistické činnosti Schulzově — Ferdinanda Sch., článek nebyl napsán.

463. Juliu Zeyerovi 26. října 1883
1 dvojl., 8°, modré čtverečky, Městský archív v Plzni.
k Vašemu přátelskému večeru — patrně před Zeyerovým odjezdem do Itálie.

464. Marii Čelakovské 26. října 1883
1 list, 8°, modré čtverečky, LA.

465. Gustavu Eimovi do Vídně 13. listopadu 1883
1 list, 12°, modré čtverečky, LA.
útok na Vás — Pokrok z 13. listopadu 1883 má v denních zprávách výpad proti vídeňskému zpravodaji NL (tj. proti Gustavu Eimovi), nazvaný „Poprava Národních listů".

466. Svatopluku Čechovi [před 14. listopadem 1883]
1 list, 8°, b. d., PNP. Datace jen podle oslovení shodného s oslovením v dopise dalším.

467. Svatopluku Čechovi 14. listopadu 1883
1 dvojl., 8°, PNP.
Urgence rukopisu Lešetínského kováře; kniha vyšla 1. prosince 1883 a náklad byl zkonfiskován.

468. Františku Adolfu Šubertovi 18. listopadu 1883
1 dvojl., 8°, modré čtverečky, LA.
své služce — Anně Haralíkové; *do prvního představení* — po rekonstrukci vyhořelého Národního divadla, na Smetanovu Libuši (v neděli 18. listopadu); *co na člena skutečného* — Neruda byl zvolen členem Sboru pro

zřízení Národního divadla na valné hromadě 2. listopadu 1861 (F. A. Šubert, Dějiny Národního divadla v Praze, 1881, příloha, str. 1 a d.), ale volbu odmítl; r. 1868 byl zvolen znova, volbu přijal a ve Sboru setrval až do r. 1877; *na bývalého sekretáře výboru Sboru* — Neruda jím byl jmenován r. 1865 a setrval v této funkci až do r. 1867; *panu tajemníkovi* — tajemníkem Národního divadla byl od září r. 1866 až do 1. března 1890 (do své smrti) JUC. Josef Sklenář, viz seznam adresátů.

469. Svatopluku Čechovi [před 20. listopadem 1883]

Originál nezvěstný, b. d. Otisk — Ferdinand Strejček, Zvon, XI, str. 165. Datace podle dopisu dalšího.

Vaše báseň — Lešetínský kovář, Čech po urgenci (viz dopis č. 467) poslal část rukopisu, viz urgenci v dopise dalším.

470. Svatopluku Čechovi 20. listopadu 1883

1 list, 8°, PNP.

471. Svetozaru Hurbanu Vajanskému 21. listopadu 1883

Originál dnes nezvěstný, otisk: AP, Slovenský deník, 20. srpna 1921.

schůze na počest... hostí slovenských — slovenský spolek Detvan uspořádal 21. listopadu 1883 v pražském Konviktě večer na jejich počest.

Pro Hurbana je charakteristický dopis, jejž poslal 16. prosince 1883 ve věci PB Eduardu Valečkovi (LA):

Píšete, že v 14. sväzku prídu moje verše. Ja som jich väčšiu čiastku už poslal p. Nerudovi, on mi ale neodvetil! Chudák, píšete, že je nezdravý! Jak mi je to ľúto! Mohli byste snáď tie verše od neho vziať a oddať predbežne Sv. Čechovi — jestli by sa Neruda neurazil —, aby posúdil jích súcosť! [— — —]

Ostatok — už toho moc nebude — pošlem Vám až potom, keď sa dozviem, že to, čo som poslal p. Nerudovi, bude iste prijaté. Lebo na podarobnú pesačku nemám času [— — —].

[*v 14. sväzku* — Hurbanova sbírka Zpod jarma vyšla až jako 20. sv. PB r. 1884.]

472. Ignátu Herrmannovi 25. listopadu 1883

Navštívenka drobná, nehlazený papír, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.

některé vážné chyby — jde o korekturu básně „Láska" ze Zpěvů pátečních, otištěné v listopadovém čísle Herrmannova Švandy dudáka; *Máte-li slíbené* — Nerudovo služné z NL.

473. Václavu Beneši Třebízskému 29. listopadu 1883

1 dvojl., 8°, m, LA.

Národní divadlo — bylo znovu otevřeno 18. listopadu 1883; *Barák* — Josef B. zemřel 15. listopadu 1883; *šafrán už došel* — III. část Benešova cyklu „Z končin pětilisté růže" vyšla v NL 28. listopadu, IV. část až 27. prosince 1883.

474. Ignátu Herrmannovi 1. prosince 1883
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami nižšího typu, LA.
poslice — Anna Haralíková; *peníze* — viz dopis č. 472.

475. Janu Lierovi 3. prosince 1883
1 dvojl., 8°, modré čtverečky, LA.
Čekám — snad na stať o Ferdinandu Schulzovi, viz dopis č. 462; r. 1883 nebyla v NL otištěna.

476. Svatopluku Čechovi 11. prosince 1883
Navštívenka větší, bez tištěného jména, PNP.
svou básní — Lešetínským kovářem; *Zas mne operovali* — podle dopisu Ladislava Šebka (Ladislava Arietta) Heydukovi z 24. listopadu 1883 (LA) operovali Nerudu dr. Chudoba a dr. Erpek.

477. Svatopluku Čechovi 12. prosince 1883
Navštívenka větší, bez tištěného jména, PNP.
v té dispozici mé — po operaci, viz dopis předešlý.

478. Ignátu Herrmannovi 17. prosince 1883
Navštívenka drobná, papír nehlazený, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
dík — za honorář (báseň „Láska", otištěná v Švandu dudákovi, viz dopis č. 472); *že Vám posloužím co nejdřív* — r. 1884 Švanda dudák nevycházel, Neruda splnil svůj slib až r. 1886 (prostý motiv „Řekla vlna k sestře vlně") a r. 1887 („Vzpomínka na Hálka").

479. Jakubu Arbesovi 24. prosince 1883
1 dvojl., 8°, m, LA. Celé psáno písařem, i podpis.
fejetony — 3., 23. a 24. ledna a 7. února 1884 anonymní cyklus „Sláva těm prvním", 17. ledna 1884 „Na číhané".

480. Jakubu Arbesovi 29. prosince 1883
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
Čekám — na fejetony, viz dopis předcházející.

481. Jakubu Arbesovi 5. ledna 1884
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
jen pilně — viz dopisy č. 479 a 480.

482. Marii Čelakovské 14. ledna 1884
Originál byl v majetku dr. Em. Michala, 1 list, 8°, modré čtverečky; opis: vydavatel.
hospodyně má — Anna Haralíková; *dětem* — dcerkám Marii, Zdeňce, Miladě, viz dopisy č. 135 a 450.

483. Jaroslavu Vrchlickému 20. ledna 1884
1 list, 8°, modré čtverečky, Muzeum Jaroslava Vrchlického.
za Váš vřelý list — dopis Vrchlického není znám, snad šlo o novoroční gratulaci.

484. MUDr. Eduardu Grégrovi 27. ledna 1884
Originál v majetku Edv. Grégra, opis: Aleš Haman.
za Tvou překrásnou řeč — na říšské radě ve Vídni mluvil Eduard Grégr 26. ledna proti němčině jako rakouské státní řeči (otisk v NL z 27. ledna).

485. Nezjištěnému [do Vysokého Mýta] 31. ledna 1884
1 dvojl., 8°, m, Muzeum ve Vysokém Mýtě.

486. Jiljímu V. Jahnovi 31. ledna 1884
1 dvojl., 8°, m, LA.

487. Umělecké besedě 8. února 1884
1 dvojl., v. 4°, m, LA, Archív Umělecké besedy. Psáno celé písařkou, Neruda připsal jen datum a podepsal se.
Em. Doležálek — Jan Emanuel D. (1780—1858), vídeňský Čech, hudební skladatel a pedagog.

488. Jakubu Arbesovi 13. února 1884
1 dvojl., 8°, m, LA.
„smíchovský" fejeton — viz dopis další; *články Vrchlického* — cyklus fejetonů „Básnické profily francouzské", otiskovaný v té době v NL 19. ledna a 2., 8. a 13. února; *ty Tvoje* — pokračování anonymního fejetonního cyklu „Z duševní dílny básníků", viz dopis další a vysvětlivku k němu.

489. Jakubu Arbesovi 3. března 1884
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
čekám — na fejeton „Kartouzský klášter na Smíchově", jenž byl pak anonymně otištěn v NL až 9. a 11. dubna 1884; před ním i po něm vycházely v NL anonymní Arbesovy fejetony z cyklu „Z duševní dílny básníků".

490. Ignátu Herrmannovi 3. března 1884
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.

491. JUDr. Janu Podlipnému 9. dubna 1884
Navštívenka drobná, nehlazený papír, bez tištěného jména, LA.

Schonzeit — termínu použil Neruda ve fejetonu NL z 25. května 1884 (DK V); *první sešit... přednášek* — pořádaných Josefem Podlipným, podle inzerátu NL vyšel před 20. květnem 1884, věnován je Karlu Sladkovskému; *památce Barákově* — tento fejeton už Neruda nenapsal.

492. Svatopluku Čechovi 13. dubna 1884
1 dvojl., 8°, m, PNP.
v náhradu za Kováře — za zkonfiskovaného Lešetínského kováře; další práce Svatopluka Čecha, Hanuman, vyšla až v 17. svazečku PB r. 1884.

493. Svatopluku Čechovi 17. dubna 1884
Korespondenční lístek, PNP.
Výborně! — viz předešlý dopis.

494. Františku Vinklerovi do Mělníka 17. dubna 1884
1 dvojl., 8°, m, originál byl v antikvariátním prodeji r. 1960. Opis: vydavatel.
Tvé dcerušce — Miloslavě, viz B II, str. 328 a 418.

495. Svatopluku Čechovi 24. dubna 1884
1 dvojl., 8°, m, PNP.
pro slavnost Barákovu — v rubrice „Zprávy spolkové" v NL z 24. dubna 1884 oznámila beseda „Barák" schůzi přípravného výboru národní slavnosti, k níž měla být vydána báseň, z jejíhož výtěžku by byl postaven pomník Josefu Barákovi; *o jisté záležitosti literární* — Julius Grégr si přál mít v románové příloze NL románovou práci Svatopluka Čecha, viz Dop I, dopisy č. 341 a 345, a zde dopisy č. 505 a 532.

496. Ignátu Herrmannovi 25. dubna 1884
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.

497. Svatopluku Čechovi 28. dubna 1884
Korespondenční lístek, PNP.
nemusíte — psát báseň na paměť Josefa Baráka ani román pro NL, viz dopis č. 495; *abyste... zasedl* — s rukopisem Hanumana v PB (sv. 17 v roce 1884 pátý).

498. Veronice Mikšíčkové do Brna 6. května 1884
1 dvojl., 8°, m, Zemské muzeum v Brně.
Brandl — Vincenc B. (1834—1901), moravský archivář a historik.

499. Svatopluku Čechovi 7. května 1884
Korespondenční lístek, PNP.
do udané mně látky — jde o námět básně Hanuman.

500. Kláře Špecingrové 11. května 1884

1 dvojl., 8°, m, adresa je psána na samostatném lístku, 8°, nažloutlý papír, Náprstkovo muzeum. K dopisu byly připojeny rukopisy Nerudova fejetonu „Jarní módy" (NL z 6. dubna 1884) a Prostých motivů; zachován je z nich rukopis Prostých motivů, viz Acta Musaei Nationalis, řada C, II, 1957, str. 1.

dr. Václav Kounic (1848—1913), český politik a mecenáš, s nímž se Jan Neruda osobně znal a u něhož byl na Vysoké u Příbramě (Dop I, dopis č. 150); *pro bazar* — přiložené knihy a rukopisy byly Nerudovým darem ve prospěch brněnského Národního divadla pro bazar ve způsobě výročního trhu na ostrově Žofínském ve dnech svatojanských (15. až 17., popřípadě 18. května), viz NL z 25. dubna 1884; „Pamětní list" s příspěvky literátů byl zkonfiskován pro článek o moravských divadelních vlacích, takže musilo být uspořádáno nové vydání (je v něm i soupis dárců).

501. Kamile Zemanové 22. května 1884

Originál nezvěstný, otisk: AP.

kuchařka moje — Anna Haralíková; *Zeman* — Antal Stašek psal pro PB báseň „Z doby táborů" (16. sv. PB z r. 1884); *číslo VI* — epizoda o lásce Vojtěcha a Jelly — v básni zůstala; *úvod a poznámky* — v poznámkách je vysvětleno, kdo byl Emanuel Arnold (1800—1869), český radikální demokrat, a co znamenají méně známá slova, nejen lidová, ale i převzatá z polštiny a ruštiny, a na posledních dvou stranách je náčrtek autorova životopisu.

502. Františku Kvapilovi 29. (?) května 1884

Korespondenční lístek, datum nejasné (27?—29?), poštovní razítko: Prag /29/5/84/, LA. Datace podle razítka.

po odeslání manuskriptu — Kvapilovy studie „Ženy a milenky slovanských básníků", fejeton NL z 30. a 31. května 1884; *pokračování* — II. část vyšla ve fejetonu NL až 18. června 1884.

503. Terezii Schwarzové do Plzně 7. června 1884

Originál, neevidovaný, v Městském archívu v Plzni. Opis: vydavatel.

blahopřání — k 16. květnu, k jmeninám; *„hlasovský" kroužek* — kruh přátel redaktorů radikálně demokratického Hlasu z let 1862—1865.

504. Františku Kvapilovi [9. června 1884]

Korespondenční lístek, b. d., razítko: Praha /9/6/84/, LA. — Urgence pokračování fejetonu pro NL, viz vysvětlivku k dopisu č. 502.

505. Svatopluku Čechovi 15. června 1884

1 dvojl., 8°, m, PNP.

rukopis pro tiskárnu — Hanumana, viz dopis č. 492; *román* — pro NL, viz dopis č. 495 a vysvětlivku k němu, Svatopluk Čech román v NL neotiskl.

506. Svetozaru Hurbanovi Vajanskému [před 19. červnem 1884]
Originál dnes nezvěstný, b. d., datace podle obsahu. Otisk: AP, Slovenský deník z 20. srpna 1921.
churav — očním katarem, viz Dop II, dopis č. 566 z 19. června 1884; *kdy vstoupíte do pořadu našeho* — se sbírkou Zpod jarma (sv. 20 PB, 1884); viz též vysvětlivku k dopisu č. 471.

507. Františku Heritesovi do Vodňan 25. června 1884
Korespondenční lístek, LA.
dokončení... stati Vaší — fejetonu Lešetínský krejčí (NL v pátek 27. června 1884); první dvě části vyšly v NL 20. a 21. června.

508. JUDr. Jaromíru Čelakovskému 5. července 1884
Korespondenční lístek, LA.
E. — Josef Emler (1836—1899), historik a archivář, jeho „podobiznu" otiskl Neruda v HL 12. července 1884 (Pod II, 270 a d.).

509. Václavu Hübnerovi 6. července 1884
Korespondenční lístek s adresou předtištěnou razítkem: Redakce časopisu Hlasy z Polabí, Litoměřice. Městský archív v Plzni.
Hlasy z Polabí — vycházely v Litoměřicích od 17. února 1883 jako týdeník, od 1. ledna 1884 dvakrát týdně; vydával je do konce r. 1884 MUC. Václav Hübner — viz dopisy č. 389, 404 a 594, popřip. vysvětlivku k nim.

510. Josefu Holečkovi 7. července 1884
1 dvojl., 12°, LA.
články — cyklus fejetonů „Černohorci a Albánci" v NL z 12., 16. a 18. července 1884.

511. JUDr. Janu Strakatému 10. července 1884
1 dvojl., 8°, m, LA.
za Tvou ...řeč — Strakatý promluvil k Nerudovi u otevřeného okna jeho přízemního bytu jménem spolků, občanů a přátel, kteří přišli básníkovi přát v předvečer jeho padesátých narozenin před dům ve Vladislavské ulici (viz NL z 9. července na str. 2 v referátu „Padesáté narozeniny Jana Nerudy"); *pro svou... choť* — Janu, roz. Stockou z Blatné (nar. r. 1842).

V pozůstalosti Jana Liera (LA) je dochován z těchto dnů koncept Lierovy gratulace, z níž cituji:
„...Uvěříte zajisté, řeknu-li, že hlásím se s pýchou k Vašemu praporu, pod nímž jsou všichni mladí. Měl jsem v úmyslu přednésti Vám své blahopřání osobně v spolku se Sládkem a Zeyerem, leč oba si přispíšili, a já sám věru nemám odvahy zaklepati si na Vaše dveře, které zajisté již s nedůvěrou pozorujete."
Neruda uveřejnil své poděkování za gratulace v NL z 11. července 1884.

512. Eduardu Valečkovi 11. července 1884
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, obálka, LA.

513. Antonínu Šnajdaufovi 12. července 1884
1 dvojl., 8°, m, LA. Adresát si na dopis poznamenal: „Poslal mi Neruda za báseň psanou k padesátým jeho narozeninám, zároveň s podobiznou svojí. V Plzni 24/3 907. A. Šnajdauf."
za... Vaši báseň — báseň byla vydána i samostatně jako dvoulist, na jehož 1. straně je reprodukována podobizna Jana Nerudy.

514. Eduardu Valečkovi 12. července 1884
1 dvojl., 12°, m, psáno tužkou, LA.
divadelní představení ve prospěch feriálních osad — v Novém českém divadle 19. července 1884; hrána byla činohra Josefa Narzymského Prospěcháři v překladu Fr. L. Hovorky; *akademie* — komitét spojených spolků ku poctě Nerudových padesátých narozenin uspořádal 19. července 1884 v sálech na Žofíně večer Jana Nerudy, na němž promluvil Josef V. Frič; mimoto účinkovali herec Josef Šmaha, pěvec Josef Lev, dramatické umělkyně Mařenka Pospíšilová a Marie Sittová a pěvecký spolek Slavoj.

515. Kamile Zemanové 16. července 1884
Originál dnes nezvěstný, otisk: AP.
přání — k svátku Kamily, 18. července; *za přátelskou vzpomínku* — k jubilejnímu dni Nerudovu.

516. Eduardu Valečkovi 19. července 1884
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, LA. Za slovem „Fričovi" škrtl Neruda slovo „ještě".
list... Josefu Fričovi — Josefu V. Fričovi, řečníku o Nerudově večeru na Žofíně 19. července; list ten obsahoval Nerudův pozdrav přítomným. Viz Dop I, dopisy č. 134 a 135.

517. Miroslavu Krajníkovi 20. července [1884]
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, širší typ písma, LA.
jednu ze svých fotografií — pravděpodobně pro „podobiznu" do HL; Krajník snad fotografii neposlal a Neruda jeho „podobiznu" nenapsal.

518. JUDr. Janu Strakatému 22. července 1884
1 dvojl., 4°, m, LA.
k jubileu — k pětadvacátému výročí činnosti notářské 20. července, viz NL z 21. července 1884 (Denní zprávy).

519. Václavu Řezníčkovi 24. července 1884
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, obálka, Muzeum Boženy Němcové v České Skalici, v dataci v údaji roku je 4 napsáno nezřetelně, téměř jako 1. Vročení podle obsahu.

520. Svatopluku Čechovi 12. srpna 1884
1 dvojl., 8°, PNP.
první archy Vaší básně — Hanumana; *opové* — o odpovědi Čechově viz v dopise č. 523.

521. Svetozaru Hurbanu Vajanskému 18. srpna 1884
Originál dnes nezvěstný, otisk: AP.
rukopis — sbírky Zpod jarma; *Verše dedikační* — Hurban tyto verše vypustil a ponechal jen dedikaci (str. 3): „Jánovi Nerudovi venuje Svetozár Hurban Vajanský"; *pro album české vlastenky* — nelze určit, byl-li autogram pro Marii Neureutterovou nebo pro Janu Valečkovou anebo pro dceru klenotníka Bubeníčka (viz dopisy č. 523 a 625).

522. Františku Heritesovi do Vodňan 25. srpna 1884
1 dvojl., 8°, m, LA.
Kdypak... pošlete článek — Herites má ve fejetonu NL příspěvek zase až 5. listopadu 1884: „Přátelé literatury" (in c.: -ites).

523. Svatopluku Čechovi 25. srpna 1884
1 dvojl., 8°, m, PNP.
slečně Bubeníčkově (Procházkově) — Marii B., viz dopis č. 521 a vysvětlivku k němu; *jak jste mne vědecky přikryl* — ve věci ocasatých a bezocasých opic, viz dopis č. 520.

524. Bohuslavu Schnirchovi 7. září 1884
1 dvojl., 8°, LA.
k nastávajícímu... sňatku — s Pavlínou, roz. Cassani; její jméno je uvedeno na úmrtním oznámení matky Schnirchovy, roz. Kulichové, v NL z 9. ledna 1887.

525. Františku Adolfu Šubertovi 15. září 1884
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.
slečna Šemberova — Zdeňka Š., viz Dop II, dopisy č. 573 až 578; *p. Špaček* — August Š., sluha při Českém divadle.

526. Václavu Bubeníčkovi 25. [září ?] 1884
Originál byl v aukčním prodeji r. 1948, 1 list, 8°, m, — připojen byl korespondenční lístek se zpětnou adresou: „Jan Neruda v Praze, Vladislavova ulice 14". V datu dopisu je nejasný údaj měsíce: 4 — 7 — 9? — Opis: vydavatel.

527. Veronice Mikšíčkové 9. října 1884
1 dvojl., 8°, m, Zemský archív v Brně.
jsou do němčiny již přeloženy — viz dopis č. 454.

528. Rudolfu Pokornému [před 13. říjnem 1884]
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, obálka, b. d., LA. Datace podle obsahu.

slovníček... slíbený — k básnické sbírce Svetozara Hurbana Vajanského Zpod jarma, Neruda o něm píše Hurbanovi 13. října 1884, viz též dopis č. 396; *choti a tchýni* — paní Růženě Pokorné-Purkyňové a její matce, vdově po malíři Karlu Purkyňovi, Marii, roz. Wiedermannové (1841 až 1914).

529. Svetozaru Hurbanovi Vajanskému 13. října 1884

Originál dnes nezvěstný, otisk: AP v Slovenském deníku z 20. srpna 1921.

Vaše sbírka — Zpod jarma, vyšla jako 20. sv. PB, poslední v r. 1884; *č. 19* — „Husitská svatba" Otakara Červinky; „*Ples*" — na konci I. oddílu (Moj ľud) je báseň Štrbské pleso; „*Romance*" — v II. oddílu Moje túžby; *báseň dedikační* — viz dopis č. 521 a vysvětlivku k němu; *píseň poslední, dle Tolstého* — je vynechána, kniha se končí básní Predtucha.

530. Eduardu Valečkovi [před 14. říjnem 1884]

Navštívenka větší, jméno tištěno verzálkami, b. d., LA. Utržen pravý dolní roh, kde bylo napsáno buď „to", nebo „ni". Datace podle vysvětlivky.

Račte ...Heydukovi psát — jde patrně o smlouvu na Heydukovu sbírku Na přástkách, jež byla zařazena do PB hned po Hanumanovi Svatopluka Čecha jako sv. 19 (1884); dosvědčují to dopis Ladislava Šebka-Arietta Adolfu Heydukovi ze 14. října 1884 (LA) a dva dopisy Heydukovy Eduardu Valečkovi, z 9. října 1884, druhý b. d. (LA), plné nespokojenosti s honorářovou praxí Valečkovou; v datovaném dopise Heydukově se mluví přímo o „Přástkách" a Heyduk si stěžuje: „...dovídám se, že nechcete vejít na upsané s jinými smlouvy, což by mně z té duše líto bylo..."

531. Dělnickému spolku Budislav v Roudnici 19. října 1884

Originál nezvěstný, otisk: Václav Červenka, Styky Jana Nerudy s Roudnicí v letech 1880—1884, Řip, XV, č. z 6. dubna 1934.

nejsrdečnější díky — spolek Budislav uspořádal v Roudnici slavnostní večer na počest padesátých narozenin Jana Nerudy a ze slavnosti byl jubilantovi poslán pozdravný telegram.

532. Svatopluku Čechovi 20. října 1884

1 dvojl., 8°, m, PNP.

rukopis... románu — viz vysvětlivku k dopisu č. 495; *Zoë-Šelma* — „z francouzského A. Mattheye přeložil dr. K. K.", překlad vycházel v odpoledním vydání NL od 1. dubna 1884; *stran Květů* — Neruda tam přispěl až v lednu 1887 (Matka sedmibolestná — Anděl strážce, básně ze Zpěvů pátečních); *Ječmínek* — báseň toho jména Čech pro PB nenapsal, její námět tehdy zpracoval jen v krátké básni Král Ječmínek (Zlatá Praha, 1885) a vrátil se k němu znova r. 1888.

Svatopluk Čech odpověděl Nerudovi dopisem bez data (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

Velectěný příteli!

Těším se velice na příspěvek Váš do Květů a děkuju Vám již napřed srdečně.

Do Poetických besed přispěl jsem Vám již tolikrát, že jim musím dát na delší čas pokoj. Jsem také nyní příliš zaujat rozličnými jinými prácemi.

A nyní k nešťastnému románu. Nejsem bohužel hotov a po Zoë-Šelmovi nemohu hned dodati rukopis. Dr. Jul. Grégr mi psal, že kdybych snad ve čtvrtletě hotov nebyl, prozatím jiný román se připraví. Prosím tedy o to a slibuji, že román svůj dodám tak, aby začátek jeho mohl býti uveřejněn 1. ledna. Za měsíc odbudu si některé nalehavé práce a pak soustředím všechnu svou činnost na román ten.

Prosím ještě jednou, abyste na Květy nezapomněl a mne hodně brzy zásilkou svého vzácného příspěvku potěšil.

Váš oddaný ctitel

Svatopluk Čech

533. Jakubu Arbesovi 21. října 1884
Korespondenční lístek, LA.

534. Václavu Vlčkovi 12. listopadu 1884
Korespondenční lístek, LA.

Materiál mám upravený — Neruda měl v 12., prosincovém čísle Osvěty (str. 1137 a d.) nekrolog Petra Maixnera (1831—22. října 1884), českého malíře, viz Umění, str. 400 a d.

535. JUDr. Vojtěchu Fričovi 12. listopadu 1884
Korespondenční lístek, LA.

Vojtík — Vojtěch Frič, příští cestovatel, nar. r. 1882.

536. Františku Heritesovi do Vodňan 16. listopadu 1884
1 dvojl., 8°, m, LA.

Toužimský — Josef J. Toužimský měl v NL od 7. listopadu 1884 do 14. ledna 1885 cyklus fejetonů „Z cest po Bulharsku"; *Prosím... za... „jednoaktovku"* — ale Herites poslal „dvojaktovku", fejeton na pokračování: Výprava na studie (NL z 29. listopadu a 3. prosince 1884).

537. Otakaru Mokrému 16. listopadu 1884
1 dvojl., 8°, m, LA. Neruda opravil v textu „milující Váš redaktor" na „milující Vás redaktor". Mokrý si na str. 4 poznamenal adresu Nerudovu.

titul Vaší básně — Na dívčím kameni, jež vyšla v PB jako sv. 23 (1885).

538. JUDr. Tomáši Černému 3. prosince 1884
1 dvojl., 4°, m, LA.

paní Foustková — vdova po Vilému F. (1836—1880), spisovateli a novináři, nakonec úředníku pojišťovny v Praze; *její dcera* — Bronislava (1861

až 1942), pak choť Jana Herbena, jeho spolupracovnice, překladatelka ruských autorů; *Pilař* — Josef P. (1834—1896), profesor na něm. vyšší reálce, potom okresní školní inspektor v Praze.

539. Růženě Fričové-Švagrovské 11. prosince 1884
1 dvojl., 8°, m, LA, Lešehradeum.
jmeno Vaše — v dedikaci.

540. Svatopluku Čechovi 14. prosince 1884
1 dvojl., 12°, m, PNP.
slib — viz dopis č. 532.

541. Rudolfu Pokornému 16. prosince 1884
Korespondenční lístek, LA.
seznámek děl Hurbanových — je připojen k životopisné poznámce ve 20. sv. PB (Zpod jarma); *pan Herben* — Jan Herben napsal o Hurbanově knize referát do NL z 15. ledna 1885 (rubrika „Literatura").

542. Františku S. Procházkovi 16. prosince 1884
Korespondenční lístek, Fr. S. Procházka si lístek vložil do svého exempláře Písně o Činu. Fotokopie: vydavatel.
Píseň o Činu — 21. sv. PB (1885).

543. Františku S. Procházkovi 18. prosince 1884
Originál nezvěstný. Faksimil zařadil Fr. S. Procházka do svého úvodního slova k II. vydání Písně o Činu (J. Otto, 1902). Jeho úvodní slovo je stylizováno jako dopis Janu Nerudovi:

Mistře! V Praze dne 1. prosince 1901

Musil bych psáti kus autobiografie, abych naznačil, jakého významu pro celý můj další život bylo Vaše přátelské přijetí chudého, nepatrného exklerika v dlouhém černém šosáku a se zarůstající tonzurou, který po několikaměsíčních marných poutích se všemi svými lejstry, vřelými doporučeními představených semináře olomúckého a s rukopisem této knihy k paláci † Štulce na Vyšehrad zaklepal konečně v únoru r. 1884 u Vaší komůrky ve Vladislavské ulici. Leč to jest jiná kapitola! Chci jen říci, že tehdy ponejprv ucítil jsem v Praze stisk teplé ruky, a to byla ruka Vaše. Otevřel jsem Vám za dalších svých návštěv celou svou duši, jíž křídla jste Vy pozvedl. V zelené své naivnosti myslil jsem tehdy, že dedikace mé prvé knihy, již jste Vy patronizoval i pokřtil, musí proto platiti Vám. Vy odmítl jste přátelsky ústně a za dva dny i písemně: [— — —].

Dnes po sedmnácti letech přicházím proto s knihou znovu a kladu ji na Váš hrob. A právě pak že „naše titěrné poměry" dosud trvají, vysvětluji dedikování své obšírněji, než bývá zvykem. [— — —].

Fr. S. P.

544. Františku Heritesovi do Vodňan 22. prosince 1884
Korespondenční lístek, LA.
„*Ježíšek číslo*...“ — fejeton NL z 31. prosince 1884 (in c. -ites); „*Zelí*“ — fejeton NL z 23. prosince: „Zelí. Podzimní studie; skorem humoreska“ (in c.: -tes).

545. Františku Heritesovi do Vodňan 28. prosince 1884
1 dvojl., 12°, m, LA.
„*Ježíšek č.* ...“ — viz dopis předešlý.

546. Františku Heritesovi do Vodňan 30. prosince 1884
Korespondenční lístek, LA.
„*Ježíšek*“ — viz vysvětlivku k předchozím dopisům.

547. Františku Schwarzovi do Plzně 2. ledna 1885
1 list, 8°, m, Městský archív v Plzni.
Jurenka — Franz J. (pseudonym Noir), referát o jeho překladu ve fejetonu NL ze 17. března 1885 (Josef Kuffner).

548. Ferdinandu Čenskému 4. ledna 1885
1 list, 8°, m, LA.
zásilku Vaši — snad jde o anonymní cyklus statí „Kritické rozhledy ve vojenství“, jejž otiskly NL po tomto datu; *rubrika* „*Literatura*“ — přispívali do ní Bohuslav Čermák, Jan Herben aj.

549. Josefu Holečkovi 18. ledna 1885
1 dvojl., 8°, m, LA.
o Pokorného Potulkách po Slovensku — o knize „Z potulek po Slovensku. Díl I“ psal v „Literatuře“ NL 14. března 1885 Josef Holeček (značka H).

550. Eduardu Valečkovi 23. ledna 1885
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
na tu věc — patrně na příznak choroby.

551. Ignátu Herrmannovi 25. ledna 1885
1 dvojl., 12°, m, LA.
B. Čermák — Bohuslav Č. (viz dopis č. 106) měl do 25. ledna v NL tyto příspěvky: 6. ledna „Husitská svatba. Báseň Ot. Červinky“, 13. ledna „Gompači a Komurasaki. Žaponský román od Julia Zeyera“ a „François Copée, Z malého světa“, 23. ledna „Upomínky z Východu Svatopluka Čecha“ a 24. ledna „Romaneta J. Arbesa, díl třetí“.

552. Janě Valečkové [v únoru 1885?]
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., LA. Datace podle zmínky o masopustním daru a podle ostatního obsahu.
jakže se ráčíte — snad tento dopis souvisí s dopisem č. 550, v němž je řeč o příznacích choroby.

553. Zdeňce Kendíkové 17. února 1885

1 list, 14,8 × 18,9 cm, obálka zelená se záhlavím Národní listy, Okresní archív v Písku, odd. Miscelanea, inv. č. 34.

Vilímek má podobiznu — patrně někoho z Písecka pro „podobiznu" v HL.

554. Františku Adolfu Šubertovi 3. března 1885

1 dvojl., 8°, m, LA.

Děkuju za... zprávu — F. A. Šubert psal Nerudovi 3. března 1885 z ředitelství Národního divadla (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

„Dle Vašeho přání upozornil jsem Sbor pro zřízení Národního divadla, že jest nutno rozhodnouti, komu má připadnouti Vámi a Sborem vypsaná cena na nejlepší novou a původní jednoaktovku, která v prvním roce po otevření Národního divadla byla v Národním divadle dávána. Zároveň odevzdal jsem Sboru potřebný k tomu materiál."

[*cena* — vypsaná z daru clevelandských Čechů, viz dopis č. 434; *České noviny* — měly být v porotě konkursu zastoupeny svým divadelním referentem.]

Výbor Sboru odpověděl Nerudovi dopisem z 13. dubna 1885 (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

„...Za soudce měli dožádáni býti divadelní referenti... časopisů České noviny, Národní listy a Pokrok. Ředitelství... oznámilo..., že během prvního roku trvání Národního divadla přijaty a provozovány byly toliko jednoaktové veselohry Anatomové od A. Kukly a Ve veřejném životě od Karla Pippicha. Na požádání... výboru podali páni referenti Národních listů a Pokroku... souhlasný úsudek, že jest veselohra Karla Pippicha... literárně cennější a divadelně účinnější a přiřkli jí... cenu... Poněvadž časopis České noviny mezitím zanikl, naproti tomu však nový list Česká politika byl založen, žádáme Vás... za laskavé sdělení, zdali by měl... také divadelní referent České politiky za dobrozdání požádán býti, aneb zda s tím ráčíte souhlasiti, aby již na základě výroku jmenovaných referentů Národních listů a Pokroku cena p. dr. Karlu Pippichovi vyplacena byla."

Odpověď Nerudova na tento dopis není dochována, ale Neruda si na list Sboru připsal inkoustem: „Souhlasně odpověděno dne 5. května 1885" a na obálku napsal tužkou heslo: „Amer. Češi."

555. Akademickému čtenářskému spolku 5. března 1885

1 dvojl., 4°, m, LA. Dochován je i koncept, 2 listy, 4°, m, LA, pozůstalost Jana Nerudy. Koncept je od čistopisu odchylný v těchto formulacích:

děkuju spolku] děkuju celému spolku; vůbec kde] vůbec kde na světě; to vykládati] vykládati to; vždyť práce ta] vždyť všechna ta práce; že jste usnešením] že také usnešením; *princip*] princip; síly své věnoval] síly své věnoval, na praporu Vašem že je psáno; snahu po pravdě] snaha po

pravdě; snahu posloužiti] snaha posloužiti všemi silami; Za *toto*] Za toto; Vámi obrněn] obrněn proti nehodám; oddanosti. Jan Neruda] oddanosti. Váš JN; V Praze 5. března 1885] V Praze.

Uvědomili jste mne... přípisem — Akademický čtenářský spolek oznámil své usnesení Nerudovi přípisem ze 14. února 1885 (LA, pozůstalost Jana Nerudy): „...jednohlasným usnešením valné hromady zvolen jste byl čestným členem našeho spolku. Jsme hrdostí naplněni, že můžeme tuto zprávu podati Vašemu blahorodí jménem veškerého českého studentstva, jehož povolaným zástupcem Akademický čtenářský spolek zajisté jest. Studentstvo české nechce a nesmí býti posledním mezi těmi, již vznášejí Vám plné uznání oněch zásluh, které jste si získati ráčil...“; — *musím zde opakovati slova již jednou upřímně pronešená* — slova, jimiž poděkoval za přání pražských občanů, jež mu tlumočil Josef V. Frič v předvečer jeho padesátých narozenin 8. července 1884 (viz dopisy č. 511 až 514, v Dop I dopisy č. 133 až 135): „Pánové, té pocty, kterou mi přinášíte, nezasluhuji ad personam. Nebo co je to za zásluhu, dělá-li kdo to, co ho těší? Poukazujete na mou práci, na mé tvoření. Práce tvořivá má do sebe rozkoš z tvoření, a již proto těší, blaží sama. Pro sebe protož nemohu pocty té přijímat, ale vidím v ní poctu práce pro národ vůbec, a v tom vidím princip pocty té. A práci ctíti máme právo! A úcty hoden národ, jenž práci ctí.“ (Otisk celého Nerudova poděkování v referátu o této poctě v NL z 9. července 1884.)

556. Otakaru Mokrému do Vodňan 15. března 1885
Korespondenční lístek, LA.

zítra počátek — rukopisu básně Na Dívčím kameni pro PB, viz dopis č. 537.

557. Františku Kvapilovi 30. března 1885
1 dvojl., 8°, m, obálka zelená se záhlavím Národní listy, LA.

II. svazek Knížecích — tj. Zpěvů knížecích, v PB už nevyšel, ač bylo v 10. sv. PB výslovně udáno: Řada I.

558. Svatopluku Čechovi 30. března 1885
1 dvojl., 8°, m, PNP.

zda byste chtěl — v PB byly pak vydány tři starší práce Svatopluka Čecha: Evropa (sv. 28), Ve stínu lípy (sv. 29), Čerkes a jiné básně (sv. 30); všechny vyšly v třetím vydání a měly společný titul „Nová sbírka veršovaných prací Svatopluka Čecha“ (1886).

559. Emanuelu Mišiovskému 1. dubna 1885
Originál v Muzeu v Jindřichově Hradci. Fotokopie: ÚČL.

příspěvek do Poetických besed — báseň Šimon kostelník (sv. 25, 1885).

560. Josefu Lvovi 3. dubna 1885
1 dvojl., 12×17 cm, ž, LA. Přiložen byl Nerudův opis básně Adolfa Heyduka Slezská, 1 dvojl., týž papír.

ten text — Josef Lev tuto Slezskou hymnu zhudebnil, viz Dop I, dopisy č. 208 a 211, a zde dopisy č. 564, 565, 580 a 583; *kýžníci* — žadatelé; *ariézní* — zpěvné; Slezská vyšla jednak jen v úpravě textové, jednak jako hudební příloha HL (inzerty z 26. června a z 3. července 1885).

561. Emanuelu Miřiovskému 4. dubna 1885
Originál v Muzeu v Jindřichově Hradci. Fotokopie: ÚČL.
reální gymnasium malostranské — v Novodvorské ulici; „*Žlutý domek*" — v nynější Nerudově ulici (viz Dop I, dopis č. 57, str. 47, a vysv. na str. 583).

562. JUDr. Jaromíru Čelakovskému 5. dubna 1885
1 list, 12°, m, LA.
Grudův list — Antonín Gruda (1844—1903), slezský buditel a politik (Pod II, str. 243 a d.).

563. Emanuelu Miřiovskému 7. dubna 1885
Originál v Muzeu v Jindřichově Hradci. Fotokopie: ÚČL.
tu druhou báseň — patrně báseň Šimon kostelník.

564. Josefu Lvovi 9. dubna 1885
1 dvojl., v. 8°, m, LA.
Tóna — dcera Lvových Antonie, nar. r. 1869; *na to* — na rukopis zhudebněné Slezské, viz dopis č. 560 a vysvětlivku k němu.

565. Josefu Lvovi 13. dubna 1885
1 dvojl., 12°, m, LA.
opis — Slezské, viz dopis č. 560.

566. Rudolfu Pokornému 15. dubna 1885
1 list, m. 4°, světle hnědý papír, psáno tužkou, LA.
rukopis — knihy Mrtvá země (sv. 24 PB, 1885).

567. Emanuelu Miřiovskému 16. dubna 1885
Originál v Muzeu v Jindřichově Hradci. Fotokopie: ÚČL.
práci Vaši — báseň Šimon kostelník, sv. 25 PB; *Mrtvá země* — viz dopis předešlý.

568. Otakaru Mokrému do Vodňan 5. května 1885
1 dvojl., 8°, m, LA.
napište opravu sám — byla připojena pod čarou k referátu Bohuslava Čermáka v „Literatuře" NL z 28. května 1885: „V připojeném životopisu básníkově nalezají se dvě rušící tiskové chyby. Má tam státi, že Mokrý vydal Básně (nikoli Selské básně) a také že se staral o vydání samouka Chládka (nikoli Samuela Chládka). Red."

569. JUDr. Václavu Vladimíru Zelenému [před 8. květnem 1885]
1 dvojl., 8°, b. d., LA. Datace podle obsahu.
článek Váš — patrně „Dvořákova Svatební košile v Olomouci" v NL z 8. května 1885; Zelený měl v NL příspěvek i 4. dubna (Dva české koncerty).

570. MUDr. Antonínu Fričovi 8. května 1885
1 list, 8°, LA; v pozůstalosti A. Friče je nalepen v souboru označeném „Pětadvacetileté jubileum".
do řady gratulantů — k dvacátému pátému výročí doktorátu.

571. Otakaru Mokrému do Vodňan 11. května 1885
1 dvojl., 8°, m, LA.
veselou cestu — do Itálie; *Páter Gruda* — Antonín G., viz vysvětlivku k dopisu č. 562.

572. JUDr. Vojtěchu Fričovi [před 12. květnem 1885]
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., LA. Datace podle obsahu, viz dopis další.
Leythäuser — Max L.-Mellano (nar. 1853), něm. skladatel, viz Pod III, 38 a d., Umění, str. 411, Div V.

573. Františku Adolfu Šubertovi 12. května 1885
1 dvojl., 8°, m, LA.
Leythäuser — viz dopis předešlý, jejž datuji podle tohoto dopisu; *koncert* — v ND byly ve středu 20. května 1885 provedeny úryvky z Husitské trilogie. Text přeložil J. V. Novotný, provedení dirigoval skladatel.

574. Františku Adolfu Šubertovi 13. května 1885
1 dvojl., 8°, m, LA.
na tom muži — na Maxu Leythäuserovi, viz dopisy předešlé; *v sobotu dne 23. května* — viz vysv. k předch. dopisu, repríza byla 22. května; *slezský vlak divadelní* — vlak z Moravské Ostravy a ze Slezska přijel podle NL do Prahy 24. května 1885.

575. Marii Čelakovské 19. května 1885
Originál byl v aukčním prodeji v červenci 1944, 1 list, 8°, m; fotokopie: LA, opis: vydavatel.
sestřenici — Gabriele Tiché z Vlachova Březí, choti Nerudova bratrance Aloise Tichého (viz Dop I).

576. Františku Adolfu Šubertovi [před 20. květnem 1885]
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., LA. Datace podle obsahu.
to s Leythäuserem na večer — před Leythäuserovou skladbou byl 20. května hrán Molièrův Lakomec.

577. Eduardu Valečkovi [okolo 22. května 1885]
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, b. d., LA. Datace podle dopisů předešlých.

578. Gustavu Eimovi 27. května 1885
1 dvojl., 8°, m, LA. Druhý list je způle utržen.
vzpomínkou svojí — snad k jmeninám Nerudovým 16. května.

579. Emanuelu Miřiovskému 27. května 1885
Originál v Muzeu v Jindřichově Hradci. Fotokopie: ÚČL.
rukopis — básně Šimon kostelník.

580. Danielu Sluníčkovi 8. června 1885
1 dvojl., 8°, m, LA.
tisk „Slezské" — viz dopis č. 560 a vysvětlivku k němu.

581. Svatopluku Čechovi 9. června 1885
1 list, 8°, m, PNP.
báseň do Poetických besed — příštím novým příspěvkem Čechovým v PB jsou Jitřní písně, jež vyšly až r. 1887 (sv. 35) a v 2. vydání r. 1888.
Odpovědí Čechovou na tento dopis Nerudův je list z 5. listopadu 1885, dochovaný v pozůstalosti Eduarda Valečky (LA), jemuž jej Neruda dal přečíst:

Velectěný příteli!
Slíbil jsem p. Valečkovi před nějakým časem, že ku přání Vašemu nový příspěvek pro Poetické besedy okolo Nového roku dodám.
Avšak nyní poznávám, že slibu tomu ve lhůtě uvedené dostáti nemohu.
Zavázal jsem se také bratru Vladimírovi, že mu něco před vánocemi pro jeho podnik nakladatelský napíšu, a závazek ten nemohu naprosto zrušiti.
Pochybuju však velice, že budu s tou prací pro bratra tak brzy hotov, abych i Vám k Novému roku příspěvek odevzdati mohl.
Prosím tedy, abyste mi v osvědčené laskavosti a shovívavosti lhůtu ještě o měsíc dva měsíce prodloužil.
Zároveň obracím se k Vám se snažnou žádostí, abyste nám něco, třeba jen maličkost nějakou, v tomto měsíci do Květů poslal. Byl bych Vám za to *velmi* povděčen.

Váš

oddaný ctitel a přítel

Svatopluk Čech

[*bratru Vladimírovi* — dal Svatopluk Čech r. 1885 pro Květy báchorku veršem Pravda a román Ikaros, což snad je román původně zamýšlený pro NL.]

582. JUDr. Vojtěchu Fričovi 14. června 1885
Navštívenka, větší formát, LA.
pro amerického strýčka „Příhodu“ — v pondělí 15. června 1885 přijela do Čech výprava amerických Čechů.

583. Josefu Lvovi 22. června 1885
Korespondenční lístek, LA.
tisk not — Lvovy instrumentace Slezské Adolfa Heyduka, viz dopis č. 560 a vysvětlivku k němu; *Tóna* — viz dopis č. 564.

584. JUDr. Jaromíru Čelakovskému na venek 29. července 1885
1 list, 8°, m, LA.
Z těch „desíti dnů“ Juliových — z dovolené určené Juliem Grégrem; *Emler* — Josef E., viz dopis č. 508; *hrozně* — hrozny.

585. Ignátu Herrmannovi 7. srpna 1885
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
s cyklem svých fejetonů — Herrmann měl v té době v NL cyklus fejetonů „Ze života českého potápěče“; po tomto a dalším dopisu Nerudovu vyšla II. část v úterý 11. srpna, III. v sobotu 15. srpna, IV. v úterý 18. srpna; po tomto datu už zase tiskne Herrmann své fejetony v jiné dny.

586. Ignátu Herrmannovi 8. srpna 1885
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.

587. Emanuelu Miřiovskému 4. září 1885
Originál v Muzeu v Jindřichově Hradci. Fotokopie: ÚČL.
počátek — básně Šimon kostelník; *„Dala každému přivonět“* — v PB čteme na počátku zpěvu druhého po úpravě: „Už mnozí přišli přivonět k té růži,/ mládenci jaří, přemítaví muži./ Ač každý toužil, přece žádný z nich/ té růže neutrh/...“

588. Eduardu Valečkovi 16. září 1885
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
zásilka Miřiovského — rukopis básně Šimon kostelník.

589. Eduardu Valečkovi 23. září 1885
1 list, 8°, m, LA.
další rukopis — další část rukopisu básně Šimon kostelník; *žádaná mnou změna* — viz dopis č. 587 a vysvětlivku k němu.

590. Eduardu Valečkovi 27. září 1885
1 dvojl., 12°, m, LA.
„národní navštívenky“ — byly vydány ve prospěch Ústřední matice školské ve dvojí úpravě, s portrétem J. Á. Komenského v kruhu a s celou jeho postavou; Neruda jich s oblibou užíval místo svých navštívenek; *na*

Střeleckém — podle noticky NL z 26. září se mělo konat na Střeleckém ostrově svatováclavské posvícení ve prospěch Ústřední matice školské.

591. Martinu Hattalovi 2. listopadu 1885
1 dvojl., 8°, m, LA.

z listu Juliova — tento dopis není dochován; Hattala Nerudovi ihned odpověděl, jeho odpověď Neruda reprodukoval Grégrovi v dopise z téhož dne (2. listopadu 1885), viz Dop I, dopis č. 405; *kritické pojednání o Královédvorském rukopisu* — Hattalova „Obrana Rukopisu královédvorského" vyšla posmrtně r. 1911; *ukázku ze spisu jeho* — v NL z 29. prosince 1885 vyšlo v rubrice „Věda a literatura" pojednání „Protivníci Královédvorského rukopisu dovolávají se i zázraků proti němu. Druhá ukázka obrany téhož rukopisu, kterou chystá Martin Hattala"; pokračování byla otištěna 30. prosince 1885 a 3. a 6. ledna 1886; *článek v Osvětě* — v listopadovém čísle r. 1885 (roč. IV, díl 2, str. 1013 a d.) „O národním smýšlení královédvorských epiků. Ukázka obrany Rukopisu královédvorského, kterou chystá prof. Martin Hattala".

592. Růženě Fričové-Švagrovské 17. listopadu 1885
Originál nezvěstný, otisk: AP.

paní Vejdovská — Josefa V., roz. Švagrovská (nar. 1857 v Roudnici), choť univ. prof. PhDr. Františka Vejdovského (1849—1939), zoologa; *Vojta* — JUDr. Vojtěch Frič.

593. Josefu Holečkovi 18. listopadu 1885
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, Adolf Branald.

na „Peka" — fejeton „Peko Pavlovič v Srbsku a proti Srbsku" v NL v sobotu 28. listopadu a v sobotu 12. prosince 1885; *Literární články* — fejeton „Po deseti letech. Upomínka na Bohumila Havlasu" (29., 30 a 31. prosince).

594. Václavu Hübnerovi do Brna [počátkem roku 1886]
Originál v Muzeu v Táboře, b. d., datace přibližná podle obsahu.

pozvání — k spolupráci v Moravské orlici, již redigoval Václav Hübner v l. 1886 až 1891.

595. Vítu Boublíkovi do Klatov 7. března 1886
1 list, 8°, Muzeum dr. K. Hostaše v Klatovech. Fotokopie: ÚČL.

Račtež mi zaslati... karafiátů — patrně na hrob rodičů na Malostranském hřbitově v Košířích; *zlatovka* — papírový jednozlatový peníz.

596. Františku Vítězslavu Slavíkovi do Soběslavě 11. března 1886
Korespondenční lístek, LA.

597. Antonínu Šnajdaufovi? 12. dubna 1886
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, originál byl před r. 1938 v soukromých rukou, opis: vydavatel.

598. Rudolfu Pokornému 28. dubna 1886
1 dvojl., 8°, m, LA.
Nemám nic — šlo o příspěvek pro časopis Paleček, redigovaný Rudolfem Pokorným.

599. Otakaru Mokrému do Vodňan 2. června 1886
1 dvojl., 8°, m, LA.
články Feistmantlovy — „Slavnosti mohamedánů" v příloze NL z 9., 11. a 12. června: *Kvarnero* — Quarnero, Karnaro, záliv v Adriatickém moři mezi Istrií a Jugoslávií.

600. Janu Herbenovi 25. června 1886
1 list, 8°, š, obálka téže barvy, záhlaví Národní listy, František Rys.

601. JUDr. Emilu Herrmannovi 4. srpna 1886
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA. Přípisek Ignáta Herrmanna: „Bylo psáno bratru Emilovi."

602. Eduardu Valečkovi 18. září 1886
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
Malostranské povídky — druhé vydání (1884).

603. Svatopluku Čechovi 22. září 1886
Originál chybí v PNP? Otisk: AP.
vydání své Nové sbírky — viz dopisy č. 558 a 608.

604. Františku Adolfu Šubertovi 24. [září] 1886
1 dvojl., 8°, LA. V datu napsal Neruda nedopatřením jasně 24/19 86.
hosté — Tichých z Vlachova Březí nebo Adolf Heyduk s chotí; *pro neděli... 26.* — neděle na 26. připadla r. 1886 jen v září a v prosinci.

605. Františku Adolfu Šubertovi 27. září 1886
1 dvojl., 8°, m, LA.
paní Malá — Otýlie Sklenářová-Malá hrála titulní úlohu v komedii Victoriena Sardoua Georgetta poprvé ve středu 29. září 1886.

606. Josefu Maudrovi 30. září 1886
Přípisek na letáku „Muzeum Matice opavské a jeho účel", tisk, 1 list, v. 4°, obálka šedá se záhlavím Národní listy, LA.

607. Redakci Opavského týdeníku 30. září 1886
Originál nezvěstný, otisk: V. Ficek, Jan Neruda o Slezsku, str. 56.

608. Svatopluku Čechovi 7. října 1886
Korespondenční lístek, PNP.
korektury těch tří sešitů — viz dopisy č. 558 a 603.

609. Karlu Legrovi do Kolína 7. října 1886
Zálepka, Muzeum v Kolíně.
Čechovy starší práce — viz předešlý dopis; *báseň Vaše* — Poslední rusalka (PB, sv. 31, 1886).

610. Jakubu Arbesovi 23. října 1886
Korespondenční lístek, LA.
pro Růžičku — redaktor Robert Růžička začal v květnu 1886 vydávat v Praze svým nákladem „Rozhledy literární. Listy věnované písemnictví českému i cizímu" (zanikly v květnu 1887 prvním číslem II. ročníku); Jakub Arbes v listopadovém čísle r. 1886 na str. 185 a d. uveřejnil stať „Nejpalčivější literární otázka česká", úvahu o sociálním zabezpečení českého spisovatele, jíž chtěl vyburcovat veřejnost, získat pro svou myšlenku poslance, zorganizovat sjezd spisovatelů a vytvořit spisovatelskou organizaci; šlo mu i o vytvoření fondu, z něhož by byla spisovatelům poskytována stipendia. V závěru stati jsou uvedena jména spisovatelů, kteří s jeho návrhy projevili souhlas, a mezi nimi je i Jan Neruda. Úvaha Arbesova byla vydána (nákladem Roberta Růžičky) i jako separát o 4 listech, v. f°, na jehož konci je připojena agitační formule: „Se svoláním sjezdu a zaražením spolku českých beletristův souhlasí..."; *jmeno Kollára* — Josefa Jiřího Kolára (1812—1896), herce a spisovatele.

611. Karlu Legrovi do Kolína 9. listopadu 1886
Zálepka, Muzeum v Kolíně.
krok jeho hlídal — v PB (Poslední rusalka, str. 43) zní toto místo po úpravě: Krok její hlídal.

612. Františku Kvapilovi 17. listopadu 1886
1 list, 8°, m, obálka šedá se záhlavím Národní listy, LA. Dopis byl poslán doporučeně, protože byl přiložen rukopis Nerudova příspěvku.
Zdržel jsem se — v časopisu Ruch není však r. 1886 ani r. 1887 žádný příspěvek Nerudův, viz o tom i v dopisech dalších.

613. Svatopluku Čechovi 18. listopadu 1886
Zálepka, PNP.
Brzy, doufám — v lednovém čísle Květů z r. 1887 vyšly dvě básně ze Zpěvů pátečních, „Anděl strážce" a „Matka sedmibolestná"; *pro Ruch* — viz dopis předešlý; *báseň pro leden do PB* — Čechovy Jitřní písně (PB, sv. 35) vyšly v r. 1887 až jako čtvrtý svazeček (2. vyd. 1888).

614. Ladislavu Šebkovi do Písku 18. listopadu 1886
Zálepka, Okresní archív v Písku, pozůstalost JUDr. Ladislava Šebka, fascikl „Almanach ve prospěch nadace Heydukovy".
Zrazuju... z almanahu — písečtí přátelé Adolfa Heyduka uposlechli rady Nerudovy a almanach nevydali; příspěvků se jim ostatně sešlo málo a nadto nevalných, dochovány jsou v pozůstalosti Šebkově; *tři malé*,

skromné básničky — v té době nebyly v Ruchu otištěny žádné verše Nerudovy; časopis zanikl sice až koncem r. 1888, ale básník František Kvapil byl jeho spoluredaktorem jen od 1. ledna 1885 do konce r. 1886, je tedy pravděpodobné, že veršů Nerudových již nemohl v Ruchu za své redakce použít.

615. Ignátu Herrmannovi 29. listopadu 1886
Korespondenční lístek, LA.
něco — v 2. čísle Švandy dudáka z r. 1887 měl Neruda „Skromné myšlénky".

616. Josefu Slabihoudkovi 3. prosince 1886
1 dvojl., 8°, m, LA. Rukou JUDr. Vojtěcha Friče je za oslovením „Milý příteli!" připsáno tužkou „Slabýhoudku".
Prones... — k dopisu byl přiložen rukopis Nerudovy příležitostné básně „Vzkaz ku dni 3. 12. 1886" (B II, str. 322), určené Boženě Fričové, roz. Jelínkové (1841—1899), choti Karla Friče (1834—1915), bratra Josefa V. Friče a JUDr. Vojtěcha Friče, jako pozdrav při jejím zájezdu do Čech (Karel Frič působil jako chemik a obchodník v Rostově na Donu).

617. Svatopluku Čechovi 3. prosince 1886
Zálepka, PNP.
dva malé kousky ze Zpěvů pátečních — viz vysvětlivku k dopisu č. 613.

618. Františku Adolfu Šubertovi 4. prosince 1886
1 dvojl., 12°, m, LA.
vzácnou svojí pozorností — Šubert poslal Nerudovi volný lístek do ND na premiéru v neděli 5. prosince; *Čech* — Adolf Č., kapelník ND (viz dopis č. 645).

619. Svatopluku Čechovi 6. prosince 1886
1 dvojl., 12°, PNP.
ten příspěveček — viz dopis č. 613 a 617.

620. Svatopluku Čechovi 7. prosince 1886
Korespondenční lístek, PNP. AP (Neruda v dopisech, 2. vyd., str. 485) s datem 7. prosince 1887.
nepravidelnost...je schvální — báseň „Anděl strážce" má verše jedenáctislabičné, ale předposlední verš třetí sloky je třináctislabičný.

621. JUDr. Emilu Herrmannovi 18. prosince 1886
Navštívenka drobná, hlazený papír, jméno tištěno drobnými verzálkami, obálka, vydavatel.

622. Františku Heritesovi do Vodňan 1. ledna 1887
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.

na Opavu i na Těšín — Herites poslal Nerudovi příspěvek (knihy, minerály?) pro Slezsko; *Opava* — Matice opavská.

623. Bohuslavu Schnirchovi 10. ledna [1887]

Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA. V dataci se dopustil Neruda nedopatření obvyklého na počátku nového roku, datoval 10/1 86 místo 10/1 87, viz vysvětlivku.

výraz soustrasti — v NL z 9. ledna 1887 bylo oznámeno úmrtí paní Eleonory Schnirchové, roz. Kulichové, nar. r. 1809, matky B. Schnircha.

624. Karlu Václavu Raisovi do Hlinska 10. ledna 1887

Originál nezvěstný, otisk: AP.

následkem... Vašich literárních prací — K. V. Rais vydal do té doby knižně: České pohádky o Kristu Pánu (1884), Z vlasařských pamětí (1884), Václav Beneš Třebízský (1885), Obrázky od nás a Obrázky veršem (1886); *Vaše... choť* — Marie Raisová, roz. Hrozná (nar. 1858 v Milánu, kde byl její otec rakouským úředníkem), učitelka v Trhové Kamenici; svatbu měli v červenci r. 1882.

625. [Marii Bubeníčkové] 20. ledna 1887

Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA. Adresátkou by mohla být Marie (nar. 1859), dcera klenotníka Václava Bubeníčka (viz dopis č. 523 a vysvětlivku k dopisu č. 521).

část své sbírky — autografů.

626. Svatopluku Čechovi 3. února 1887

Zálepka, PNP.

Šotek — v PB nevyšel, jako sv. 37 zde vyšly Čechovy Nové písně; *vývěsek* — vývěsní arch Květů s otiskem Nerudových básní, viz dopisy č. 613, 619, 620.

627. Svatopluku Čechovi 11. února 1887

Zálepka, PNP.

Š. — Šotek, viz dopis předcházející.

628. Anně Znojemské do Hradce Králové 28. února 1887

Zálepka, Adolf Branald. V otisku chyba vzniklá špatným přečtením originálu: *Budu na dnes ... psát* — m. *Budu na Rus ... psát.*

k zásilce — patrně k zásilce mincí do sbírky Nerudovy; *paní sestře* — Marii Z., provdané za Otakara Červeného, ředitele cukrovaru v Matusově na Rusi.

629. Rudolfu Pokornému 3. března 1887

1 dvojl., 12°, nazelenalý papír, LA.

sbírka Vaše — „Opět na horách", vydána byla posmrtně (Pokorný umřel 12. září 1887) jako 34. sv. PB (1887); *z rozebrané sbírky* — z knihy Mrtvá země (PB, sv. 24, 1885); *pod adresou: p. Alois Tichý* — viz Dop I, passim.

630. Janu J. Benešovskému-Veselému 8. března 1887
Originál byl ve sbírce Karla J. Obrátila, opis: vydavatel.
šestý... fejeton o pivě — v NL r. 1887 vyšel anonymní cyklus šesti fejetonů „Zimní rozjímání o pivě" (9., 11., 18., 19., 26. února a 11. března); *za 14 dní dáme... vybývající* — viz dopis č. 636, podle něhož byl určen i adresát tohoto dopisu.

631. MUDr. Eduardu Grégrovi do Vídně 15. března 1887
Originál v majetku Eduarda Grégra, opis: Aleš Haman.
upřímně Ti děkuji — Dr. Eduard Grégr pronesl v říšské radě řeč o rovnoprávnosti jazyků v Rakousku-Uhersku, viz NL ze 14. března 1887.

632. Eduardu Valečkovi mladšímu 18. března 1887
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.

633. Eduardu Valečkovi 18. března 1887
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.

634. Janovi a Jindře Kakšovým 18. března 1887
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, originál byl ve sbírce Karla J. Obrátila, opis: vydavatel.
na dnešní večer — 18. března 1887 byl v ND hrán Majitel hutí Georgesa Ohneta.

635. Janu Kakšovi 21. března 1887
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, originál byl v majetku ředitele V. Štecha, opis: vydavatel.
Jindra — sestra Jana Kakše, viz seznam adresátů; *do Měšťanské besedy* — 21. března 1887 byla v pražské Měšťanské besedě ve Vladislavově ulici akademie „Na oslavu památky Boženy Němcové".

636. Janu J. Benešovskému-Veselému 22. března 1887
1 dvojl., 8°, m, Státní muzeum čs. tělesné výchovy a sportu; nad textem přípisek tužkou: J. J. B. Veselému.
z páně Schránkova díla — z knihy Das Buch vom Bier Edmonda Morice Schranky, viz dopis č. 630.

637. Marii Kakšové do Slaného 23. března 1887
Zálepka, LA, sbírka Richarda Morawtze.
Vaše děti — Jan a Jindra, viz dopisy předcházející.
V pozůstalosti Jana Nerudy (LA) jsou dochovány dva dopisy Marie Kakšové, roz. Sršňové (viz seznam adresátů):

1.

Velectěný pane! Sedlčany, 27/10 1874
Zajisté nepoznáte rukopis; hledáte honem honem podpis a divení je hrozitánské, kterak k tomu asi přijdete, být obtěžován dopisem psaným

na tak tyranském formátu. — Neračte se pranic divit — nemohu ani vyslovit bolný dojem nad úmrtím Hálka — a přijměte tedy dopis tento co výliv vskutku nelíčeného bolu nad tak předčasnou smrtí takového muže. —

Když jsem před lety v listech se dočtla, že zemřela dobrá stará Vaše matička, tu jsem hned usedla a počla psát vašnosti ne jedno psaní — muž mně to ale rozhodně rozmluvil, že to dotíravé a nevím co ještě všeckno, že jsem, ačkoliv velmi nerada, od svého úmyslu upustila; však jsem přec jen dlouho litovala, že jsem byla tak poslušná, — znala jsem ji předobře, tu Vaši matičku; kdykoliv jsem kolem šla, nikdy jsem neopomenula k ní tam se poohlídnout, a hleďte, teď již po letech, když právě v Praze meškám a tamtudy jdu, mimovolně tu drahou stařenku v oněch místech hledám. — Věřte, že vzpomínám přec jen velmi často na ty dávné, blouznivé, ale právě proto krásné doby svého mládí, — zaběhla jsem daleko od účele svého listu — avšak netřeba mnoho slov o úmrtí Hálkovém — psalo se tak mnoho a řečnilo, a přec cítí snad každý ještě více — pomodlí-li se kdo vroucně za zemřelého pobožný otčenáš — věřte, že i já — a přec taková smrt v plném mužném věku, v plné slávě skoro je k závidění — „wen die Götter lieb haben, den lassen sie bald sterben", čtla jsem kdesi v životopisu Rafaela — já lituju jen ubohou ženu takovéhoto muže a dítko, které se nebude snad ani pamatovat na svého otce! —

A když již vašnosti píši, proč ne i o sobě — že ano? — Však ten život zde je tak monotónní — ty naše malá města jsou podle jedné šablony; společenský život žádný; mužové při politice v hostincích; jeden mlado-, druhý staročech — a k tomu ještě ani sami nevědí, co vlastně jsou, — nevědí, co chtějí, — činí se tak málo pro vývin ducha zde, račte mně věřit, mnohem a mnohem radši budu někde ve vsi o samotě, nežli kde každý sebe zpotvoří (odpusťte to slovo) v karikaturu velkoměstskou! — Mně to přichází jako mezi nebožtíky Abderity —

A my ženy? — No my pečem svůj chléb samy, nakládáme zelí samy, uklízíme zeleninu a ovoce a brambory, a to přec je už dost — či snad ne?! —

Mně mé dítky vynahražují mnoho, všeckno; hoch můj, toť se samo sebou rozumí že „Jeník", je rázný, hodný kluk; čte Národní i pod „čarou" zná velmi dobře vašnostina „znamínka" a v album otevře bez hledání pana Nerudu — hraje na housle národní písně tak krásně, a Biba, to jest moje Jindřiška, mu velmi dobře k tomu dovede zpívat; ta je ale náramná uličnice; ta má kamarádek — a což když v zahradě v besídce hrajou divadlo — tu hrajou ubrusy a zástěry a i mé sukně co vlečky velké úlohy — tu Vám nechaj přimaršírovat Husa velmi intimně s „bílou paní" — mám s nima radost — však jinou nemám; stýská se mně někdy tak tuze po Praze a vůbec po jakémsi činnějším působení; dítky dorůstají, mé schopnosti brzy nedostačí; račte věřit, že mnohdy se musím sama učit, bych na ráno byla pro ně připravená —

Čtu mnoho; jsem mnoho sama; zvlášť uvečer; dítky jdou dříve spát, a tu přicházej nekonečné doby; časopisy dostávám skoro všeckny; všeckny odebírat nedovolují příjmy, čtu je ale přec; předplácím na Matici, toť se rozumí Libuši, Lacinou knihovnu ap. a s Váma jsem cestovala po všech

Vašich cestách — ó ty Vaše cestopisy!! Darmo mluvit. — Čtu nýni Verna a velmi ráda —

Psala jsem pro Vaši trpělivost zajistě už příliš mnoho; k tomu ještě ty moje hiroglyfy — odpusťte!

Netroufám si skoro Vám vyznat, že jsem o svatém Václavě marně nakoukala do všech rohů v divadle, a i ten celý týden, co jsem tam pobyla, jsem Vás ani nezahlídla — a to je, skoro jako bych v Praze nebyla; možná že přijedu po Novém roce na déle do Prahy pomoct Sršňovům, a tu doufám, že nás navštívíte; matka má je též v Praze.

A směla bych vašnosti žádat o podobiznu Vaši; mám Vás už snad před 11—12 lety, ale Vy se mně vysmějete, a máte jiné věci na mysli, že ano? Poslali mně moje lidi v Praze podobiznu Hálkovu, ale takovou „tuctovou", mě dokonce neuspokojila. — Že je to vzor kondolenčního psaní — jaké nemá být!

Tedy už odpusťte — já bych psala a psala, a nemohu se dostat ku konci.

Přijměte vřelý pozdrav ode mne a ubezpečení nejhlubší úcty

od

Marie Sršňové, nyní Kakšové.

2. (dopis nedatovaný, patrně z r. 1875)

Ctěný pane!

Meškám již po několik dní zde, aniž by mně popřáno bylo vašnosti náhodou příznivou viděti; protož se osměluji Vám tu slavnou událost zvěstovat, že jsem zde a že by mě velmi těšilo vašnosti u nás zde moct přivítat; zdržím se ještě celý týden, mám shovívavou dovolenou.

Již hned napřed Vám děkuji za dopis Váš, který zajisté uschovám mezi mně nejmilejší památky.

V poledne jsem vždy doma, anť mým lidem zde trochu pomahám v obchodě; dopis ten skoro vypadá jako nějaké rendez-vous, ostatně se vskutku na Vás těším.

Upřímně oddaná Vám

Mari

I od dcery Kakšových Jindry, provdané pak za prof. PhDr. Václava Flajšhanse, je dochován v pozůstalosti Jana Nerudy (LA) pozdní dopis, psaný ze Slaného 21. prosince 1890:

Předrahý strýčku!

Nejuctivější a zároveň nejupřímnější přání k svátkům vánočním a Novému roku od nás všech! — Již tolikrát chystala jsem se Ti psáti o své cestě do Uher a Vídně, jako obyčejně nedostala jsem se k tomu. Zpočátku práce ve škole a pak vysvědčení čtvrtletní zaberou mnoho času — a letem jsou tu vánoce! Slibovala jsem si stále, že se v podzimku do Prahy podívám, — člověk míní — Pánbůh mění. Přes měsíc mé zdraví a nás všech, zlatý strýčku, za nic nestojí. Nejprve churavěl Jeník, pak já — takže jsem

skoro týden ani do školy nemohla. A nyní opět maminka stále nám postonává s krkem — bude museti v době nejbližší do Prahy na kliniku. Dokud dříve vše sama dělala v domácnosti — zapomněla se šetřiti a teď — kdy si může odpočinouti — trpí následky dřívějšího se nešetření. Vyšla nám tak často v noci, zlatý strýčku, bosa na chodbu, když se jí zdálo, že někdo venku chodí.

A teď žiji jen v samých starostech, v noci nemohu spáti — zde lékaři nemají potřebných zrcadel, aby mohli krk prohlédnouti. Prosím denně Pánaboha, aby nám dal zdraví — teď, kdy bychom byli všichni tak spokojeni, — snad bude lépe; babička je z nás, chválabohu, nejzdravější. — Až maminka o těchto svátcích do Prahy přijede (bude-li moci a museti), tu poví Tobě a Anince, drahý strýčku, vše o nás.

O Tobě také tak málo víme, jen tolik — což ovšem nejhlavnějšího, žes zdráv.

Čteme s dychtivostí vždy Národní listy, těšíce se na Tvé fejetony, jež hltáme a z nichž vidíme, žes zdráv. —

Ve škole jsem velmi spokojena, mám letos mnohem více dětí, 78, ale práce mnohem je mi již lehčí, netápám více ve tmách. Tak jsem se těšila na led — ve všední dny nemohu, je tma, když přijdu ze školy, a na dnešek jsem se tak těšila — nemohu pro oteklou tvář.

A tak to letos s tím naším zdravím věru nedobře stojí. Snad s jarem se nám zase vše obrátí. Měla bych se o masopustě v Praze hodně vytančiti, snad by mi to pomohlo — zde nepůjdu as nikam a po Praze stále tolik toužím. Ovšem všecky myšlénky podobného druhu musejí přestati — dokud nevíme, co vlastně mamince naší zlaté chybí. Nevím, nevím, bude-li to cos dobrého. Maminka trpí velmi — celé noci prosedí a já nespím s ní — jsem již také celá zesláblá starostmi. — Ach, odpusť mi, zlatý, drahý strýčku, že nepíši vám nic potěšitelného, chtěla jsem Ti psáti o Uhrách a Vídni, kdež se mi tak velice líbilo — v Budapešti zvlášť — proto jsem se tam ale přece nezamilovala — a do mne také snad žádný z těch Maďarů horkokrevných — byla jsem tam šťastna, ale toužila zas po domově.

Ve Vídni prodlela jsem u Aullů týden — i tam vedlo se mi královsky — vše, co ve Vídni znamenitého, musela jsem viděti. Strýc nešetřil ani svých, ni mých nohou, tím méně peněz. Byla jsem ale přesycena všemi těmi krásami a šťastna, — když jsem se blížila k zpustošené matičce Praze. Bohužel, ani tu nemohla jsem se zdržeti, ježto bylo již 15. září. Ráno o 2. jsem přijela z Vídně a v 8 jela domů. Ústně — až se mne, drahý strýčku, budeš tázati, povím Ti více.

Přejeme Tobě, milovaný, drahý, zlatý strýčku, všichni, tatínek, maminka, Jeník a já, šťastné, spokojené vánoce a „nový rok“, přejíce Tobě z upřímna srdce, Tobě i drahé naší Anince, mnoho, mnoho zdraví. Líbám Tobě tisíckrát vděčně ruce a líbám, posílám Ti hubiček, co je na nebi hvězdiček.

Aninku též upřímně pozdravujíc a líbajíc, jsem Tvá,

do smrti Tobě vděčná a
oddaná, věrná

Jindra.

[Vysvětlivky k dopisům Kakšových: *Kdykoli jsem kolem šla* — kolem tabáčního krámku Nerudovy matky v Ostruhové ulici; *wen die Götter* ... — Koho bohové milují, tomu dají brzy zemřít; *ubohou ženu* — Dorotku Hálkovou, roz. Horáčkovou, a syna Hálkova Ivana, jemuž byla r. 1874 tři léta; *Abderité* — obyvatelé řeckého města Abdér, stejně omezení jako naši Kocourkovští; *Anince* — Anně Haralíkové; *Aullů* — jde patrně o rodinu víd. dvorního rady Klemense rytíře z Aullů (nar. r. 1832), soudního úředníka; *k zpustošené matičce Praze* — po povodni r. 1890 (viz Spol V).]

638. Františku Adolfu Šubertovi 23. března 1887
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.
Marcel — opera C. Saint Saënse Etienne Marcel, ND 24. března 1887; *Hubička* — ND v sobotu 26. března.

639. Ferdinandu Menčíkovi do Vídně [28. března 1887]
Zálepka, b. d., poštovní razítko: Praha/28/../../ — Wien/../3/87/, Österreichische Nationalbibliothek, Vídeň; fotokopie: ÚČL.
příspěvky — Menčík měl v té době v NL fejetony: 23. února „Proroctví P. Stredonia", 18. a 23. března „Pražského hradu poslední rok slávy"; 2. srpna začíná v NL Menčíkův cyklus „Z dějin reformace katolické r. 1650"; „*jezovitské drobnosti*" — „Ze zápisků jezuitských" v NL počínajíc 26. srpnem.

640. Svatopluku Čechovi 3. dubna 1887
Zálepka, PNP.
Oznámili jsme... jinou... knihu — v 33. sv. PB je jako 34. sv. ohlášena kniha Rudolfa Pokorného Opět na horách; Čechovy Písně, tj. Jitřní písně, jsou ohlášeny až ve sv. 34; *sokolský almanah* — Svatopluk Čech redigoval spolu s Jaroslavem Vrchlickým a s malířem Františkem Ženíškem almanach „Za praporem sokolským", jenž byl vydán v červnu 1887.

641. Josefu Holečkovi 8. dubna 1887
1 dvojl., 8°, m, LA.
almanah — „Literární prémie Umělecké besedy... na rok 1888", již uspořádal Josef Holeček; *slavnostní číslo sokolské* — almanach „Za praporem sokolským", viz předcházející dopis a vysvětlivku k němu.

642. Františku Adolfu Šubertovi 15. dubna 1887
1 dvojl., 8°, m, LA.
Ema Ptáčková — vdova po Antonínu Ptáčkovi, redaktoru slánského časopisu Svobodný občan.

643. MUDr. Edvardu Albertovi do Vídně 22. dubna 1887
1 dvojl., 8°, m, LA.
dr. Václav Rubeška (1850—1933), profesor lékařské fakulty Karlovy university.

644. MUDr. Eduardu Grégrovi 28. dubna 1887
Originál v majetku Eduarda Grégra. Opis: Aleš Haman.

645. Františku Adolfu Šubertovi 12. května 1887
1 list, 8°, m, LA.
Kučera — Otakar K., viz Dop I, dopisy č. 237 a 238, a zde dopis č. 648; *Ad. Čech* — Adolf Č., viz dopis č. 618.

646. Františku Adolfu Šubertovi 13. května 1887
1 list, 8°, m, NM, Divadelní oddělení, Archív Spojeného družstva Národního divadla. Fotokopie: LA.
na neděli... lístek — v neděli 15. května 1887 odpoledne byla v ND opera Aiméa Maillarta Poustevníkův zvonek a večer balet Paola Taglioniho Flik a Flok (slova Jaroslava Vrchlického, hudba Paula Hertela); *budu mít návštěvu* — patrně z Vlachova Březí, viz Dop I, dopis č. 795, v němž Neruda píše o návštěvě Tichých v Praze; *pan Špaček* — August Š., viz seznam adresátů.

647. Amálii Hruškové 19. května 1887
1 dvojl., 8°, m, prof. MUDr. Jiří Brdlík; otisk: Acta Musaei Nationalis, řada C, sv. VI, str. 205 a d.

648. Františku Adolfu Šubertovi 24. května 1887
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM, Divadelní oddělení, Archív Spojeného družstva Národního divadla. Fotokopie: LA.
Kučera — Otakar K., viz dopis č. 645; *Telegrafoval jsem* — viz Dop I, dopis č. 238.

649. Janě Valečkové [26. května 1887]
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., LA. Neruda obkroužil v údaji dne číslici 24 vroubkovaným obloučkem. Datace podle obsahu. — Blahopřání k svátku.

650. Boženě Vlachové 27. května 1887
Originál měla Božena Vlachová-Čížková, svěřila jej Albertu Pražákovi, viz AP, Neruda v dopisech, 2. vyd., str. 335. Otisk: AP.
Po tomto datu psala Božena Vlachová Nerudovi tři dopisy z Luže, kdež byla návštěvou u strýce faráře Jana Vlacha: 6., 24. a 28. července 1887 (všechny se dochovaly v Nerudově pozůstalosti, LA).

1.

Milý strýčku! Luže, 18 6/7 87
Upřímný dík za list Váš!
Se zdravím jsem as právě tak na tom jako doma. Jeden den lépe, druhý hůře. Žaludek bolí dosud. Zvláště tento týden, an se povětrnost změnila, valně jsem trpěla. Začínám nyní ráno ještě v posteli píti teplé mléko,

mnoho si od kúry této slibuji. Takto mám již alespoň rty trochu — trošinku zbarvenější, dá Bůh, že se vše poddá. Přijedu zpátky úplně zdravá a pak, strýčku, uvidíte mne šťastnou a veselou i bez přispění toho nějakého hezkého atd. Že Vy na zdraví své naříkati musíte, tuze mne bolí. Obětuji za Vás, strýčku zlatý, od středy každý den mši sv., kéž bych Vám mohla zdraví vyprositi, vždyť přece nejste stár, zdejší strýček jest starší Vás a jest doposud úplně čilý, a tak bude bohdá i s panem Nerudou, až se mu zdraví vrátí. Naříkáte-li na těžká parna, tož utečte dusnému vzduchu pražskému, přijeďte k nám, do naší poustevny, budete s jásotem uvítán ode všech obyvatelů jejích, máme zde velikou stinnou zahradu, v mém pokojíčku, v malé květinové zahrádce jest též milý chládek, na Košmberk, odkudž jest pěkná vyhlídka až na Kunětickou horu, není též daleko, vůbec líbilo by se Vám zde zajisté. O upřímnosti pozvání tohoto nechtějte pochybovati, pochází od samého strýčka, jenž by Vás tuze rád v domě svém uvítal. Co by Božka za to dala, mohouc býti se strýčkem několik dnů pohromadě, nemusím psáti! —

Za pečlivou starost Vaši o moji zábavu vřelý dík! Poskytujíť obrázkové časopisy, laskavě mně posílané, všem domácím milé ukrácení prázdných chvil.

Žijte blaze, strýčku drahý! Přijměte vřelý pozdrav od strýčka, tety i mne!

Vaše
Božena Vlachova

2. (z 24. července 1887)

Srdečný dík za vzácnou, mně přemilou pozornost!

Co bych si přála? Viděti a promluviti s laskavým, milovaným strýčkem — nebylo by to možno? Vždyť přece strýček měl by se osobně přesvědčiti o stavu neteře své. Žádám-li věc Vám, ctěný pane, nemožnou, pak podvoluji dětinskou věru vůli svou Vašemu uznání a v každém případě jsem Vaše Vás upřímně ctící neteř

Božena Vlachova,
které se po zlatém strýčkovi tuze stýská!

[Adresa:] Velectěný pán pan Jan Neruda, spisovatel v Praze, Vladislavova ul. čís. 14.

3.

Předrahý strýčku! 18 28/7 87

Psaní od strýčka na čtyrech stranách! Díky za každé slovo, strýčku, odměnou Vaší budiž výrok Emilky, sestřenice prázdniny zde trávící: „Jak mám nyní toho pana Nerudu ráda za to, že naši Božičku tak rozveselil.“ Potěší Vás zajisté, když podotknu, že je Emi hezounká modrooká blondýnka. A věru rozveselilo mne psaní Vaše a i překvapilo, neb v tak brzkou odpověď neodvážila jsem se doufati, tím větší byla včera radost má nad prvním listem od milovaného strýčka! Píšete, strýčku zlatý, že jest Vám k smíchu

úzkostlivost má, jak as rozumíte lásce mé. — Nesmějte se, — Vy, třebas píšete jináče, víte, že Vás miluji zcela jinak a zajisté stokrát víc než všecky své strýčky dohromady.— Že myslím jen na rodiče a Vás, je pravdou a k své hanbě vyznám, že myšlenky mé zalétají nepoměrně častěji do Vladislavové než do Jirchářské ulice. A na jiného vzpomínati? Škoda myšlenky! A můj román? „Es ist eine alte Geschichte, doch bleibt sie ewig neu." Milovala jsem upřímně — a po známosti bezmála dva roky trvající byla jsem opuštěna — pro věno zlaté nevěsty bohaté. — Toť má historie. Jest pravdou, že jsem před Vámi často teskně vzpomínala, kdož by nevzpomínal, — ale nyní jest tomu jináče. Srdce mé musí míti někoho, na nějž by se s celou láskou obrátiti mohlo, nalezši Vás odvracelo se znenáhla od bývalé lásky své, rozloučením s Vámi, a tudíž i opravdovým teprve seznáním, jak drahým mi jste, — zapomenutí dokonáno. Jest tomu bohužel tak, že mám snad ještě hodný kus života před sebou, tím smutněji mi je, že od tohoto ničeho více nedoufám. Že pak jsem se nyní trochy spokojenosti a zapomenutí dopracovala, jest zásluhou Vaší, miluji Vás za to tím více, dej mi Bůh, abych Vám lásku svoji skutkem dokázati mohla. —

Když jsem čtla, že i zbožňovanému strýčku trochu, trošilinku po Boži se stýská, srdce mi v těle poskočilo. Nejsem-li zlomyslná? Jen prosím vřele, aby si strýček žádnou „jinou Boženku" neoblíbil, neb kdybych se vrátila a na mém místě neb třeba jen vedle sebe nějakou novou oblíbenku spatřila, protrpěla bych jistě ještě jednou muka posledních dvou let. Za gratulaci díky — jsem opravdu Vaším zlatem? Přání, mimo spatřiti mého zlatého „starého pána", na co musím dlouho trpělivě čekat, nemám žádné. V předešlém dopisu zapomněla jsem vyřídit uctivý pozdrav od pana faráře, který Vás upřímně ctí, mluvil s Vámi jednou na Kunětické hoře, i v Praze toužil s Vámi se sejíti, což mu ale dopřáno nebylo. I teta vedoucí zde hospodářství nechá se Vám uctivě poroučet.

Zbožňovaný strýčku, přijměte srdečný pozdrav a vzpomeňte si někdy na stále na Vás myslící

Boženu.

Knihy i víno byly zde dříve než já, dík za obé!

[Vysvětlivky k dopisům Boženy Vlachové: *do Jirchářské ulice* — na Novém Městě pražském, kde bydlili Vlachovi; „*Es ist eine alte Geschichte*..." — „Je to stará historie, ale je věčně nová," citát z Heinricha Heina; *na Kunětické Hoře* — Neruda tam byl na národní slavnosti v červenci 1862 (MC, 402 a d.)]

651. Amálii Hruškové 7. června 1887
1 dvojl., 8°, m, MUDr. Jiří Brdlík; otisk: Acta Musaei Nationalis, řada C, sv. VI, str. 206.
moje „Nána" — Anna Haralíková.

652. Františku Adolfu Šubertovi 20. června 1887
1 dvojl., 8°, m, LA.

653. Rudolfu Pokornému 6. července 1887
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.
článek... do... pamětního spisu — do Literární prémie Umělecké besedy na r. 1888, viz dopis č. 641.

654. JUDr. Jaromíru Čelakovskému 8. července 1887
1 list, 12°, m, LA.
Jirko — přátelské pojmenování Jaromíra Čelakovského.

655. Ervínu Špindlerovi do Roudnice 9. července 1887
Korespondenční lístek, LA.
letošní tábor — uspořádaný v Roudnici 19. června politickým klubem (předseda Václav Kratochvíl, jednatel Ervín Špindler).

656. Marii Čelakovské 14. července 1887
1 dvojl., 8°, m, originál byl v majetku Tomáše Vlčka, fotokopie: LA.
Špicberk — Špičák, místo Nerudových letních pobytů, viz dopis č. 320 a další, viz též Dop I, dopis č. 798.

657. Františku Vinklerovi do Mělníka [před 20. červencem 1887]
1 dvojl., 8°, m, b. d., LA. Datace podle dopisu dalšího.
rekonvalescentce — Boženě Vlachové, viz její dopisy za dopisem č. 650.

658. Františku Vinklerovi do Mělníka 20. července 1887
Korespondenční lístek, LA.

659. Františku Vinklerovi do Mělníka [20. července 1887]
Korespondenční lístek, b. d., poštovní razítko: Prag/20/7/87/, LA.

660. Boženě Vlachové 29. července 1887
Originál svěřila Božena Vlachová-Čížková Albertu Pražákovi (viz Albert Pražák, Neruda v dopisech, 2. vyd., str. 335); otisk: AP, tamže, str. 328; B II tyto verše neotiskují.
Po tomto datu je v pozůstalosti Jana Nerudy (LA) dochováno několik listů Boženy Vlachové a jeden list faráře Jana Vlacha, většinou z Luže; mimoto dopis Boženy Vlachové mladší sestře Růženě, nedatovaný, podle obsahu psaný před 14. zářím 1887; Božena v něm prosí sestru, aby vyzvěděla od Nerudy příčinu jeho čtrnáctidenního odmlčení v korespondenci.

1.

Luže, 18 13/8 87

Drahý strýčku!
Měl by strýček zajistě radost, kdyby viděl, jak zmužile přijmula jsem zprávu, že přání mé vřelé pouhým přáním zůstane. Pan farář nesdělil mi z obsahu listu Vašeho ničeho, ale i bez toho věděla jsem, vidouc, že psaní od Vás obdržel, a přece mi ani slůvkem o něm se nezmínil, na čem asi

jsem. Strýčku, zlatý strýčku, mé nejvřelejší přání jest zajisté, aby byl jste Vy zdráv. Dejž Bůh, aby vše, co pro zdraví své podnikáte, s úspěchem se potkalo. Ráda obětuji své přání — obětovala bych vše za Vás i zdraví Vaše. A nyní prosím, odpusťte, že žádala jsem Vás za věc nemožnou! Jsem dnes již tři týdny zde, jak dlouho se zde ještě nuditi budu, ví Bůh sám. Zmínila jsem se dnes, že as za čtrnácte dnů domů jeti hodlám, a tu mi bylo praveno, že zde do podzimu zůstati musím. Doufám přece ale pevně, že dříve vyváznu. Zdraví se vrací dosti rychle, jen rozčílím-li se více neb směji-li se mnoho, trpím na hrozné bolesti hlavy. Tváře mám prý již červené a vůbec gratuluje mi každý, že mi pobyt zde svědčí. Jen ty nešťastné nohy kdyby lépe sloužiti chtěly, abych mohla též pěkného zdejšího okolí užíti. Sbohem, strýčku! Buďte hodně zdráv, odpusťte mi již můj dětinský nápad. Za zaslané mi knihy upřímný dík, uvádíte mne, strýčku drahý, v rozpaky — vždyť v každém listu musím Vám za pozornosti Vaše děkovati.

Od p. faráře uctivý pozdrav.

Přijměte, milý strýčku, srdečné pozdravení

od Vaší

Boženy Vlachovy.

Dnes psal strýček první fejeton!

2.

Luže, 18/VIII 87

Slovútnosti!

Vysoce ctěný pane!

Nejprv ovšem náleží mi vysloviti povinný dík za mile překvapující Vašnostin přemilý list, což tedy činím — připojuje zároveň těmi rozličnými — obzvláště nyní o žních běžnými záležitostmi aspoň poněkud opodstatněnou omluvu dnešného teprv Vašnostina přemilého listu zodpovídání!

Nepíši, jak račte na první pohled seznati, svou praktičností vynikajícím Vašnostiným způsobem, zato ale daleko více nečítatelným, čemuž se nyní sotva již odnaučím, — přicházeje tedy i Vašnosti takto ku trýzni, v čemž mne tedy již rovněž račte omluvena míti!

Omluvy Vašnostiny vzhledem navštívení nás, domnívám se za to míti, odpadají samy sebou, pakliže u výletu sem račte spatřovati nikoliv obtíž — břemeno, alebrž kousek alespoň lufťáctví do krajiny nikoliv půvabů prosté, spojeného s osvědčením přátelské pozornosti, zlovůlí nechť již žertovnou nebo skutečně zlomyslnou tak nebo onak posuzované.

Račtež to ještě jednou v úvahu vzíti o ubezpečení, že by nám Vašnostina návštěva byla velice cennou!

O zdravotním stavu neteřině mohu vpravdě příznivé zprávy dáti, nestěžuje sobě ani nejméně a jest dobré mysle. Vpravila se do domácích poměrů našich, a ač zábav má pomálo, přece myslím se jí nestýská.

O zábavě sokolů na Košmberku snad Vašnosti psala, jestliže Vašnosti

podobné věci zajímají, — nikoliv snad o Adonisu z Chrasti, jenž v pravém smyslu za ní přijel tuto neděli na bicyklu. Byli jsme opět na Košmberku, bavil se opět s ní a sestřenicí z Branné, již tu též máme, ač nemá již tak velkého ponětí o domnělých tisících strýčka faráře*; posadit k sobě k usnadnění zpáteční cesty při odjezdu nechtěl, za to si utržil úsměšků co moderní Břetislav, který místo na koni jezdí na kole a při nahodilé překážce — naloží je na sebe!

Neteř mluví již o návratu; psal jsem však dnes tatíkovi, že tak o sv. Václavu bude k tomu nejpřiměřenější čas. Jen slunko aby se zase na nás jasně jako prve dívalo!

Račte se po tomto mém druhém písemném slovu, promluveném k Vašnosti po uplynutí maličkosti času, jednoho totiž čtvrtstoletí, i nadál při dobrém zdraví vynacházeti v spokojenosti blaze a přijati opětovaně ubezpečení, že bychom se z vzácné návštěvy Vašnostiny srdečně těšili, obzvláště pak — zdali neteř, nevím, sám pak jistě co slovútnosti Vaší úctou a vřele oddaný

Jan Vlach,
far.

Od Boženky pozdrav a vzkaz, že jí více odpovídají literární kvítka z domácích luhův, jsou však na delší ještě dobu sdůstatek zaopatřena z knihovny mé.

* Z toho již vidět, že to syn Merkurův!

[Adresa:] Blahorodý a slovútný pán, pan *Jan Neruda*, spisovatel v *Praze.*

3.

Luže, 18 24/8 87

Drahý strýčku!

Slunko opravdu nad Luží se usmívá, ale Božka se tuze mračí, a to právě nad listem strýčkovým, jemuž tentokráte věru nerozumí. Strýčku, strýčku, co jste as jen tím myslel, že mi svěžesti i — „krásy přibývá“. Já a krásu? Nyní? A k čemu také? Ti, po jejichž přízni toužím, mají mne rádi tak, jak jsem, kdybych ale byla hezká, mohl by se snadno někdo do mne zamilovat, a o to věru nestojím, nechtíc míti žádnou nešťastnou lásku na svědomí.

„Zprávu o Vašem nepříjezdu přijala jsem s myslí až vzorně klidnou.“ — Ano, ano! Celý ten týden, než záporná odpověď Vaše došla, kreslila jsem si v duchu přemilé ty chvíle, které, přijedete-li, v úzkém styku s Vámi strávím, těšila jsem se na to tak jako doposud na nic v mém životě, a tu přece nepřirozeno, bych snesla zrušení všech těch krásných nadějí s myslí klidnou! Že byste, strýčku milý, něco podobného věřil, třeba jsem Vám to i sama napsala, nikdy bych si nebyla myslela. Jest viděti, že přece ani zdaleka netušíte, jak se mi po Vás stýská, vždyť já Vás jen nářkem nuditi

nechtěla, myslíc si, že víte dobře, jak to as s tou mojí hrdinností vypadá.

Co se pak nadpisu týče, tu buďte jist, že třeba mám svoji příčinu, proč Vás nyní jináče oslovuji než prve, žádné ceny tím netratíte. V srdci mém jste a zůstanete vždy mým zlatým, zbožňovaným strýčkem.

A konečně prosím, byste, strýčku, prominul, že se Vám za laskavost Vaši dostalo vděčnosti tak malé! Každý ten Váš pozdrav jest mi, an mne přesvědčuje, že na mne vzpomínáte, velmi milý, přece mne ale myšlenka, že stále Vám namáhání působím, přivádí do rozpaků. Nehněvejte se proto, drahý strýčku můj, to již leží tak v mé podivné, ošklivé povaze. Za pokárání chci dnes sama o knihu žádati. Prosím pěkně o strýčkovy Malostranské povídky. Nu a nyní máte, strýčku, příležitost řádně mne potrestati!

Že strýček dosud nepíše, vím a byla jsem tak sobecká, že jsem si onehdy, otevrouc noviny a nenaleznouc vytoužený fejeton, upřímně přála, by strýček již ty prázdniny skončil.

Jest ze mne nyní celá hospodyně. Zdraví mi nyní bohudíky pěkně dosti slouží, mohu již při kuchaření pomoci, odpoledne vezmu si vždy pěkně šátek na hlavu, takže vyhlížím jako venkovská Ančička, a jdu ořezávat zralé makovice, pak připravuji kachňátkům večeři, zato ale večer pokouším celé mé zdejší přátelstvo tak, že se mi dostalo málo lichotivých názvů: diblík, rarášek a dráče.

Dnes ale již dosti! Nebolí Vás, strýčku, hlava ze všech těch moudrostí? Vyřizujíc poručení p. faráře pozdravuje Vás, zlatý, zlatý můj strýčku, srdečně

Vaše

Boža.

4.

18 31/8 87

Milovaný strýčku!

Maličko — a uzříme se opět!

Až strýček psaní mé obdrží, bude prvního, první den v měsíci, ku jehož konci slečna Božka do Prahy se vrátí. Míním si udělati čárky, kolikrát se zde ještě vyspím, nebudu ale smazávati každý den jednu, o né, až vždy víc najednou, abych měla větší radost.

Jsem již skorem úplně zdráva, ty tři neděle prospějí dojista též ještě poněkud, a tudíž doufám pevně, že již zanedlouho budu doma, že budu opět každodenně po poledním toužebně vyhlížeti, kdy se v dáli objeví známý šedivý klobouk nejprve, a pak jeho vlastník půjde kolem nás a nebude zajistě tak tvrdého srdce, aby se nezastavil a svou neteř alespoň několika slovy nepotěšil. To jsou ty chvíle, jež zde nejvíce postrádám a na něž se těším tak tuze, tuze mnoho.

A nyní, zlatý, jediný můj strýčku, steré díky za Vaše Malostranské povídky! Jsou mně velmi milé, jsouť první knihou, kterou jsem od Vás četla, toužila jsem tenkráte upřímně Vás poznati, a hle jak skvěle vyplnilo se mi dávné přání mé!

Za dopis pak nevím jak děkovat! Strýček zajistě ví proč! Ó jen kdyby ta

zmínka o mnohé trýzni v něm nebyla. Já nechci, aby zlatého strýčka něco hnětlo, ach proč nechce vše jíti po mé vůli!

Včerejší list hodně mne polekal! — Nemohla jsem pochopiti, co se stalo. Tím více potěšila jsem se nad obsahem té malé obálky. —

Měla bych nyní děkovat do třetice, ale nebudu, né a né! Jsem zároveň tak smělá opravit výrok strýčkův v nedělním fejetonu: poníženě prosím, letos jest všude ořechů dost a dost. Sbohem, drahý strýčku! Pěkné poručené od p. faráře! Srdečně pozdravuje Vás

Vaše

Boža.

5.

Luže, 18 14/9 87

Zlatý strýčku!

Nebudete se přece horšiti, že nedostavši po dobu slušně dlouhou žádného dopisu psala jsem sestře, by se dozvěděti hleděla, proč pan Neruda nepíše, hněvá-li se snad neb zapomněl-li již zcela na poustevnici lužeckou! Vám psáti jsem se neodvážila, myslíc, že máte snad již nějakou jinou Boženku, a že by tudíž i lístek můj darmo obtěžoval.

Bohudíky, že byla obava moje alespoň zčásti planá! A nyní musím, ač proti svému předsevzetí, promluviti se strýčkem přece několik slov o tom nešťastném velocipedistovi. Řekla jsem přece panu Nerudovi několikrát, že se budu nyní všech známostí přísně varovat, nechci nikterakž od úmyslu svého upustit, a proto obdržel ten jistý pán při poslední návštěvě zdvořilé, ale tuze rozhodné odmítnutí, neb ač má všecky ty ctnosti, které podle pokynu, kterého se mi jednou dostalo, můj budoucí ženich míti má, ač jest tedy mladý, hezký, veselý i hodný, nemůže ho míti Boža ale ani trochu ráda, zdali snad proto, že již vůbec nikdy více žádného ráda míti nebude, zdali z jiné příčiny — sama neví.

Tudíž kříž nad velocipedistou i nad Chrastí, kamž mi na taneční zábavu jíti věru ani nenapadlo. Vyhýbám se zde všem společnostem, né že bych se snad bála, že bych, jak pan Neruda píše, zanechala někde nějakého raněného, nýbrž že jsem příliš pohodlnou nějakých maloměstských zábav vyhledávati a též i proto, že při prvních dvou vycházkách na Košumberk zpozorovala jsem velikou řevnivost zdejších dam, které to mrzelo, že si zdejší páni vzali za úkol baviti cizinku. Až v neděli opět objevila jsem se, ač skorem proti své vůli, v posvícenském věnečku a tu se mi dostalo odevšad mnoha výčitek, že se společnosti straním. Tančila jsem velmi pilně a bavila se převýborně, a co jest nejlepšího, neznamenám, že by byl veselý ten rej zdraví mému uškodil. Jsem již nyní úplně zdráva a též i velmi vesela a spokojena.

Na Prahu již věru, abych se upřímně přiznala, tak často nevzpomínám, začínám věřiti, že bych si zde přece jen přivykla.

Přijměte, milý strýčku, páně farářův i můj srdečný pozdrav a vzpomeňte si někdy laskavě

na

Boženu V.

6. [V Praze 1. října 1887]

Zbožňovaný strýčku!

Co zavinila ubohá Boža, že není jí dopřáno spatřiti zlatého strýčka?

Vždyť já ve čtvrtek nechtěla Vás uraziti, ó prosím, prosím pěkně, nehněvejte se, milovaný strýčku můj, nemohu být věru živa nevidouc Vás a nemohouc si s Vámi pohovořiti!

Vzpomeňte bývalého přátelství svého, nezapuďte zkroušenou prosebnici a odpusťte mé nerozvážnosti a nerozumu.

Nevím, činím-li dobře, píšíc list tento, doufám však ve Vaši shovívavost, že mi jednání mé ve zlé vykládati nebudete!

A proto, strýčku, nechtějte se déle hněvati na Vaši tuze, tuze nešťastnou

Božu.

7.

18 12/11 87

Jediný, zbožňovaný strýčku!

Přicházím s velkou prosbou! Aby totiž strýček zítra, bude-li míti čas a chuť, odpůldne nějakou chvíli nám laskavě věnoval.

Bez pozvání prý strýček nepřijde, ač ví, jakou radost by způsobil; přijde-li as na toto vyzvání?

Se srdečným pozdravem zůstávám

strýčkovou

Božou.

8. [24. prosince 1887]

Strýček dnes nerad vidí návštěvy!
Božku snad ale přece přijme, zvláště an ji posílá „Ježíšek".
Večer doufám že se dozvím, jak návštěva má přijata byla!

BOŽENA VLACHOVA

[Vysvětlivky k dopisům Vlachových: *Dnes psal strýček první fejeton* — NL z 13. srpna 1887; *opravit výrok strýčkův v nedělním fejetonu* — 28. srpna 1887 má Neruda v NL fejeton o vlašských ořeších, v němž praví: „... ořechy prosí: ‚Kamenujte nás!' a kolemjdoucí lidé tomu vyzvání milerádi vyhovují. ... Kdy je málo ořechů, také dětí rodí se úžasně málo... Každý..., kdo se podíval na nějaký ořechový strom, viděl, že tak málo ořechů jako letos nebylo už dávno."]

661. Danielu Sluníčkovi 13. srpna 1887
1 dvojl., 8°, LA.

o jubileu Vašem — v červenci 1887 bylo tomu pětadvacet let, co se stal Daniel Sluníčko ředitelem v tiskárně bratří Grégrů.

662. Marii Lvové, 15. srpna 1887
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.
přeje štěstí — k jmeninám; „*paní domácí*" — z dob, kdy Neruda bydlel u Lvových jako podnájemník, viz dopisy č. 53 a 125.

663. Janu J. Benešovskému-Veselému 30. srpna 1887
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, Státní muzeum čs. tělesné výchovy.
Katkov — Michail Nikiforovič K. (1818—1887), ruský liberální politik a publicista.

664. Svatopluku Čechovi 27. září 1887
Zálepka, PNP.
novou práci pro Poetické besedy — šlo o Jitřní písně; byly pak oznámeny na poslední stránce 34. sv. PB (Pokorný, Opět na horách): „Číslo 36 budou: Písně od Svatopluka Čecha."

665. Františku Adolfu Šubertovi 2. října 1887
1 dvojl., 12°, m, LA.
výraz soustrasti — 30. září 1887 zemřela Anna Šubertová, roz. Voboři-lová (nar. r. 1811), matka F. A. Šuberta.

666. Svatopluku Čechovi 5. října 1887
Zálepka, PNP.
za dodání... rukopisu — Jitřních písní.

667. Svatopluku Čechovi 24. října 1887
Zálepka, PNP.
1. listopadu — termín, do něhož slíbil Čech dodat rukopis Jitřních písní.

668. Renátě Tyršové 16. listopadu 1887
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.
článek — fejeton „Uměleckoprůmyslová knihovna v Rudolfinu. Slovo k našim dámám" v NL z 22. listopadu 1887, in c.: R. T-á.

669. Václavu Vlčkovi 30. listopadu 1887
1 dvojl., 8°, m, LA.

670. Jindřichu V. Brožovi 10. prosince 1887
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami. Originál byl v majetku Antonína Markuse, vrchního archiváře v Třeboni, r. 1944 byl prodán v aukci. Opis: vydavatel.

671. Františku Vymazalovi do Brna 18. prosince 1887
Korespondenční lístek, Státní archív v Brně.
reizend... — rozkošně (obdivuhodně) neotesaný; *Herrlich rauh* — velkolepě drsný, hrubý.

672. Růženě Pokorné-Purkyňové 18. prosince 1887
Originál nezvěstný. Otisk: Literární noviny, XIV, 1929/1930, str. 271 a d.
„*libochovickým dětem*" — Jiřímu a Růžence Pokorných, ale i samé paní Růženě: Růžena Pokorná-Purkyňová napsala Nerudovi v odpovědi, že „malé děti se obejmout daly, nejstarší však nechtěla"; viz o tom v dopise dalším; *žurnalistický spolek* — šlo o podporu z fondů SČŽ pro paní Růženu, vdovu po Rudolfu Pokorném; *Schulz* — Ferdinand S.

673. Růženě Pokorné-Purkyňové do Libochovic [po 18. prosinci 1887]
Originál nezvěstný. Otisk: Literární rozhledy, XIV, 1929/1930, str. 272.
žádost k spolku — podle sdělení Růženy Pokorné-Purkyňové byla žádost zamítnuta, protože zesnulý nebyl členem SČŽ.

674. Antalu Staškovi do Semil 5. ledna 1888
Originál nezvěstný, otisk: AP.
gratulaci — po Praze se rozšířila pověst, že se Neruda ožení s Boženou Vlachovou; *Co se týče granátů* — Antal Stašek psal předtím Nerudovi (LA, pozůstalost Nerudova):

V Semilech 18 3/1 88

Velectěný příteli!
České granáty druhu Tebou žádaného nelze zde v Semilech dostati; u nás brousí se granáty pouze malé. — K mé žádosti objednal zlatník Pavlovec z Rovenska na ukázku jeden kousek — a to prý je již jeden z největších *českých*; oznam mně prosím, zdali by se Ti takové, jaký zde přikládám, hodily; pak bych Ti odeslal tolik, kolik bys sobě přál; jeden kus počítá Pavlovec za 80 x. — Vůbec mně praví znalci, že *český* granát pravý bývá vždy malý; veliké granáty v obchodě nejsou prý české, nýbrž indické. — Rač mně tedy odepsati a vyřídím hned. — Ostatně i tento na ukázku Ti odeslaný kousek dej znalci prohlédnouti, zdali je český. — Veliké granáty brusu brilantového jsou prý naskrze pouze indické — a přál-li bys sobě takové, tož byly by pouze v Turnově; mohl bys se přímo obrátiti na firmu buď „Kraus", aneb „Juna". —
Vidíš a čteš samé „prý" — naši obchodníci jsou malí packaři, a zdá se mně, že sami ničeho nevědí. Snad v Praze u některého klenotníka dozvíš se více pravdy než já zde na místě samém. — Přál-li bys sobě kousky dle odeslaného vzoru, tož poslaly by se Ti dříve na ukázku k prozkoumání. — Ani já ani má žena nejsme ve věci té znalci. —
Tvé žádosti ohledně Vilímkova kalendáře rád vyhovím — ale prosím za lhůtu do konce února; sděl mně prosím adresu, kam mám žádané verše odeslati.

Slyším o Tobě věci přeradostné; že prý se... nu, ven s tím — budeš ženit. Myslím, že to není žádným tajemstvím více a že mně to nebudeš pokládati za nediskrétnost. Dle toho, jak jsem Tě posledně viděl, zdravého a omládlého, tomu věřím a posílám Ti své nejsrdečnější blahopřání.

Buď zdráv a vzpomeň si někdy na svého upřímného přítele i ctitele.

A. Zeman

[*80 x* — 80 krejcarů; *ohledně Vilímkova kalendáře* — Jan Neruda podle Staškova dopisu pomáhal v posledních letech života Josefu Richardu Vilímkovi i v redigování jeho Humoristického kalendáře, obstarával mu příspěvky; Antal Stašek však v l. 1888—1891 neměl nic ve Vilímkovu humoristickém kalendáři.]

Na Nerudův dopis z 5. ledna 1888 odpověděl Antal Stašek (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

V Semilech 18 6/1 88

Velectěný příteli!

Odesílám Ti opětně na ukázku čtyry kousky granátů větších, které prý jsou pravé české. Dej je prozkoumat; mně samému se dosti líbí, ale cena je velice přemrštěná. Chce za největší kus z těch čtyř 3 zl 50 kr a za ostatní poměrně dle váhy; mohl bys dostati takových aneb jen o něco málo menší 9—10 kusů. Piš mně tedy, prosím.

Tvůj poslední dopis jsem ukázal ženě, a dostal jsem — pořádnou hubu, že prý to bylo z mé strany beztaktní, blahopřát Ti na základě pouhé pověsti ničím nezaručené. Má-li má žena pravdu, tož doufám, že mně mou přenáhlenost nebudeš vykládati ve zlé. Myslil jsem opravdu a potvrzoval mě v tom můj poslední pobyt v Praze.

Přijmi od nás od obou nejsrdečnější pozdravy. —

Vždy Ti oddaný

Dr. A. Zeman

[Adresa:] Slovutný pán pan Jan *Neruda*, spisovatel v Praze. Rekom.

675. Františku Vinklerovi do Mělníka 9. ledna 1888

Zálepka, LA.

676. Marii Gabrielové 13. ledna 1888

Korespondenční lístek. Originál z pozůstalosti dr. J. A. Gabriela byl v aukčním prodeji r. 1946. Opis: vydavatel.

Kniha — snad jde o Trhany, vydané před 1. březnem 1888.

677. Boženě Vikové-Kunětické do Štětí 22. ledna 1888

Zálepka. František Rys.

balíček poštovní — nakladatelství J. R. Vilímka poslalo B. Vikové-Kunětické výtisky HL s její „podobiznou“ (Pod III, str. 267 a d.).

678. Svatopluku Čechovi 25. ledna 1888
1 dvojl., 12°, PNP.
Svatík není hotov — s rukopisem Nových písní; Nové písně vyšly jako 37. sv. PB, v roce 1888 druhý.

679. Františku Adolfu Šubertovi 4. března 1888
Korespondenční lístek, NM, Divadelní oddělení.
slečna — Hedvika Málková, nar. r. 1870, dcera Františky Málkové, členky Německého divadla, svobodné, nar. r. 1848 v Litni, okresní hejtmanství Hořovice; s Hedvikou Málkovou byla uzavřena smlouva již od 1. března 1888 (NM, Divadelní oddělení), ale s podmínkou, že platnost smlouvy bude ředitelstvím ND uznána, až adeptka vystoupí ve třech různých rolích. Po těchto zkouškách byla Hedvika Málková přijata za členku činohry ND, ale r. 1891 se provdala za Karla Skopce a vzdala se divadelní kariéry.

680. Josefu Richardu Vilímkovi 7. března 1888
1 dvojl., 8°, m, obálka. Originál: František Rys. Opis: vydavatel.
kalendářík — soupis jubileí pro rozvrh „podobizen" HL na r. 1888.

681. Besedě „Neruda" do Trhové Kamenice [po 18. březnu 1888]
Útržek papíru (růžek), Beseda „Neruda" v Trhové Kamenici; otisk: K. V. Rais, Ze vzpomínek, II, 1927, str. 201: „A ještě jedna malá, ale milá památka z doby pozdější jest jejím [tj. Besedy] majetkem, útržek papíru (růžek) a na něm slova: ... To byla odpověď na projev soucitu, když si Neruda zlomil nohu." — Podle toho naše datace: po 18. březnu 1888.

682. Juliu Zeyerovi do Vodňan 22. března 1888
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, ČSAV.
díky — patrně za projev soustrasti po úrazu.

683. Juliu Zeyerovi do Vodňan 22. března 1888
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, ČSAV.
v těch Vodňanech — Julius Zeyer tam pobýval ve společnosti Františka Heritesa a Otakara Mokrého v l. 1887—1899.

684. MUDr. Františku Michlovi 10. dubna 1888
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, originál v majetku rodinném, opis: vydavatel.

685. Ervínu Špindlerovi do Roudnice 6. května 1888
Originál nezvěstný, otisk: Václav Červenka, Řip (Roudnice), roč. XV, č. 27/28 z 6. července 1934.
Památník — Památník podřipského Sokola roudnického, vydaný r. 1888; *jedno nebo druhé* — Neruda připojil k dopisu rukopisy dvou epigramů, „Řip" a „Dvě drahá místa"; Špindler otiskl v Památníku epigram „Dvě

drahá místa", epigram „Řip" publikoval v své vzpomínce na zesnulého přítele v Podřipanu 28. srpna 1891, viz B II, str. 277, 284, 413 a 414.

686. Josefu Lvovi 14. května 1888

Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.

verše — na hrob paní Marie Lvové, roz. Stolzové, jež zemřela r. 1888; otisk: Miloslav Novotný, Macošky na hrobě paní Lvové, Lidové noviny z 20. února 1932: U hrobu matky šlechetné,/ poutníče, stav se v kroku:/ zde i ta tvrdá maceška/ má rosnou slzu v oku! —; *Tóna* — mladší dcera Lvových, viz dopis č. 564 a vysv. k němu.

Z odpovědí Josefa Lva je v pozůstalosti Nerudově (LA) dochován jediný dopis:

V Praze 13. října 1889

Můj milý Nerudo!

Abych Ti vyhověl zcela, odporučuji Ti, abysi přijmul můj návrh (vlastně mou nabídku) vzhledem k vyučování slečen Čelakovských. Ony totiž chtěly chodit jen jednou za týden, bezpochyby že kvůli snad vysokému honoráři. Ovšem že je to drahé, ale já mám tu moc a cit pro přítele, abych to zmírnil.

U mě je totiž nejmenší honorář 12 fl měsíčně za dvě hodiny týdně. Jelikož mám ale žáky a žákyně, které platí také více, tak to srovnáme na polovičku a budou platit slečny jen 6 fl a já jim dám 8 hodin [na] místě 4 měsíčně. Víš, můj milej, že bych to kvůli Tobě udělal i zadarmo, ale víš, že darovanému koni se nekouká na zuby, a pak by to třeba přec ty slečny žinýrovalo. Necháme to jako tak, že Ty mi doplácíš to ostatní, paní Čelakovská nemusí o tom vědět. Já je budu zrovna tak svědomitě učit jak ty ostatní. Zdeňka má hezounký hlásek (alt), Miládka je ještě embryo ve skořápce, nevím, jak se vyvine. Zítra jest tomu večer 25 let, co jsme se spolu ponejprv líbali, víš, to na jevišti Českého proz. divadla, které už není, a já už — také nejsem, ale jsem ještě a budu vždy —

Tvůj nejoddanější

přítel

Jos. Lev.

P. S. Sl. Miládka má trochyčinku Tobě podobný hlásek!

687. Františku Novákovi do Peště 18. května 1888

Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, otisk: Československá republika z 22. července 1922. V tomto otisku čteme: „staré, srdečné, hezounké díky...", což opravuji podle dobově vžité formulace: „... steré, srdečné, hezounké díky...".

688. Janě Valečkové 24. května 1888

Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA. — Přání k svátku.

689. MUDr. Františku Michlovi 6. června 1888

1 dvojl., 8°, m, psáno tužkou. Originál v majetku rodinném, opis: vydavatel.

„*ochránce*" — tutor, železný a kožený přístroj na ochranu poraněného kolena; *dr. Nečas* — MUDr. Jaromír N. (1850—1915), viz Dop I, dopis č. 714 a vysvětlivku k němu; *Mang* — Josef M., nožíř a výrobce chirurgických nástrojů a „obvazadel", Praha I, Ferdinandova tř. 31.

690. MUDr. Františku Michlovi 15. června 1888

1 dvojl., 8°, m, psáno tužkou, originál v rodinném majetku, opis: vydavatel.

691. Neurčenému 16. června 1888

Navštívenka drobná, bez tištěného jména, František Rys.

můj spis — Trhani, viz dopis č. 676.

692. Františku Adolfu Šubertovi 17. června 1888

Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.

Libická — Arnoštka L., vlastním jménem Nápravníková (1837—1893), sestra Nerudova přítele JUDr. Roberta Nápravníka (viz seznam adresátů), debutovala r. 1859 na Českém divadle v Praze, do konce r. 1861 byla u divadelní společnosti Kulasovy, v l. 1862 až 1864 byla u Českého divadla v Praze, pak se dostala do Olomouce; tam pozbyla hlasu, což znamenalo konec její dráhy herecké; r. 1871 si ustavila vlastní divadelní společnost, již vedla jako ředitelka do r. 1883; provdala se pak za herce Reimera, ovdověla, přestěhovala se do Prahy, byla v ND garderobiérkou, ale r. 1884 se stala znova ředitelkou herecké společnosti, již vedla až do konce svého života; *Potřebuju dát těch* — patrně pro chystanou, ale už nenapsanou „podobiznu" Libické pro HL.

693. MUDr. Františku Michlovi 18. června 1888

1 dvojl., 8°, m, psáno tužkou, originál v rodinném majetku, opis: vydavatel.

Anna — Haralíková.

694. MUDr. Františku Michlovi 20. června 1888

Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, originál v rodinném majetku, opis: vydavatel. Za „ze" škrtl Neruda slovo „nejsem" a napsal „nespolehám".

695. MUDr. Františku Michlovi 21. června 1888

1 dvojl., 8°, m, psáno tužkou, originál v rodinném majetku, opis: vydavatel.

Poněvadž se... vedu — Jan Neruda si najal za průvodce veřejného posluhu Viléma Wernera. Viz Mil. Novotný, Rok Jana Nerudy, 1952, str. 38.

696. Janu Herbenovi 25. června 1888
1 list, 8°, š, obálka šedá se záhlavím Národní listy, František Rys.

697. Františku Adolfu Šubertovi 26. června 1888
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.
k nové volbě — na mimořádné schůzi Družstva Národního divadla byl F. A. Šubert podle zprávy NL z 25. června 1888 zvolen na návrh výboru jednomyslně ředitelem ND.

698. Svatopluku Čechovi 9. srpna 1888
Korespondenční lístek, PNP.
korektury — Nových písní (37. sv. PB z r. 1888).

Po tomto dopise Nerudově zařaďuji třetí dochovaný dopis Svatopluka Čecha (LA, pozůstalost Jana Nerudy), týkající se básně Šotek, o niž Neruda s autorem vyjednával od 3. února 1887 (viz dopisy č. 626 a 627):

22/2 1889

Velectěný příteli!

Musím se na Vás obrátiti s prosbou, abyste mi laskavě dopřál ještě lhůtu jednoho měsíce. Do 23. března bych Vám rukopis odevzdal.

Není snad možno, abyste mezi básněmi Jesenské a mou prací nějakou jinou knížku vydali?

Není-li to možné, neoznamujte alespoň Šotka, nýbrž jen neurčitě nějakou poetickou práci ode mne. Možná totiž, že Vám místo Šotka dodám jinou, kratší práci, přičemž bych Vám arci Šotka zachoval a přepracovaného *na zimu* dodal. O to neurčité oznámení mého příspěvku prosím snažně.

S přátelským pozdravem

Váš oddaný

Svatopluk Čech

699. Josefu Richardu Vilímkovi 14. srpna 1888
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, i adresa na obálce je napsána tužkou, LA. V datu je nejasný údaj měsíce, ale 3. měsíc to nemůže být, protože Neruda používal navštívenek bez tištěného jména a psal tužkou až po svém úrazu z 18. března 1888.

700. Eduardu Valečkovi 3. září 1888
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou. LA.
náš Brož — Jindřich V. Brož, člen administrace NL.
Před tímto datem je v pozůstalosti Jana Nerudy (LA) zachován dopis Eduarda Valečky, autorská smlouva:

Slovutnému pánu,
panu Janu Nerudovi p. t.
zde.

12. ledna 1888

Přijímám od Vašnosti do nákladu druhé rozmnožené vydání Prostých motivů do Poetických besed v počtu 2100 výtisků a připomínám, že nemám ničeho proti tomu, když byste ty Prosté motivy vřadil někdy do Sebraných spisů svých ještě v čase tom, dokud toto druhé vydání nerozprodané.

S vřelou úctou oddaný

Eduard Valečka

Honorář per 100 zl jste s tímto zároveň obdržel.

[Druhé vydání Prostých motivů vyšlo před koncem roku 1888.]

701. Jaroslavu Vrchlickému 4. září 1888
1 dvojl., 12°, m, Muzeum Jaroslava Vrchlického.

že sobě přejete rukopisu svého — rukopis knihy Na domácí půdě, vydané v PB r. 1888 jako sv. 38; *„školské“ a „lékařské“ verše* — podle rady Nerudovy je Vrchlický z knihy vyloučil; *v „Koledníćich“ ... ve 4. sloce* — v knize na str. 46.

O dalším osudu knihy informuje obšírně list Jaroslava Vrchlického z pozůstalosti Nerudovy (LA):

V Chuchli 7. září 1888

Vážený mistře a příteli,

vzhledem k oběma řadám Čechových písní i k Heydukově poslední publikaci mám za to, že nebude na škodu dáti mé knížce trochu jiný ráz, i předkládám ji v nové formě Vaší aprobaci.

Položil jsem v čelo jako úvod malé motivy z venkova, za ty vložil jsem větší cyklus *„Pražských obrázků“* — z poslední doby psaných, které jsou novinkou, na konec položil jsem pak *vybrané* básně tendence vlastenecké i obecných zájmů se týkající, vynechav dle rady Vaší věci ryze příležité, v nichž se člověk při nejlepší vůli frázi neubrání. Doufám, že v *této* formě jest celá sbírka rázovitější, než byla prvá, v které se mi příčil jakýsi dualismus epiky a lyriky a pak přílišná časovost některých prostředních kusů. Myslím, že absolutně slabého není teď v knížce nic, a je-li, račte to beze všeho ohledu sám *vyhodit*, nebo cizí oči při veškeré autokritice více vidí i lépe. Prosím třeba jen o dva řádky Vašeho „approbatur“ sbírky. Korekturu bych sám obstaral a rozumí se, že dám pozor, seč budu.

S výrazem přátelské oddané úcty

Váš dávný ctitel

Jar. Vrchlický

Od 14. září jsem *definitivně* v Praze.

[K dopisu Jaroslava Vrchlického: *Heydukova poslední publikace* — Obrázky, 26. sv. PB z r. 1888.]

702. Boženě Vlachové 5. října [1888]
Originál svěřila Božena Vlachová-Čížková Albertu Pražákovi (viz Neruda v dopisech, 2. vyd., str. 335), otisk: AP.

703. Ignátu Herrmannovi 24. října 1888
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.
Spolek českých spisovatelů beletristů — mimořádná valná schůze Klubu českých spisovatelů beletristů Máj (předseda Ignát Herrmann, jednatel Antonín Klose) se konala v neděli 21. října (viz NL z 24. října 1888) a byla na ní schválena změna jména: Spolek českých spisovatelů beletristů.

704. Neurčenému 27. října 1888
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, František Rys.
Šotka — Josef Š. (1865—1934), rodák ze Sejtinky u Vysokého Mýta, syn dělníkův, krajanský chráněnec Zdenky Šemberové (viz Dop II, dopis č. 657 a 714); zemřel jako vládní rada v Jihlavě.

705. Ludmile Lvové 27. listopadu 1888
Originál nezvěstný, otisk: AP, 2. vyd., str. 186.
při nynějších mých poměrech — po úrazu z 18. března 1888, jehož léčení vyžadovalo mimořádné finanční náklady, viz dopis č. 695.

706. Františku Pokornému do Říma 4. prosince 1888
1 dvojl., 8°, m, Karel Pokorný. Fotokopie: ÚČL.
dvě decennia od panství papežů — od r. 1871, kdy tzv. Garančním zákonem z 13. května byl Vatikán prohlášen za majetek Italského státu, čímž byla zrušena světská moc papežů; *scudo* — název stříbrných italských mincí, i papežských; *Pius IX.*; (1792—1878), papež od r. 1846, poslední vládce Papežského státu; *Emanuel* — patrně Viktor Emanuel II. (1820 až 1878), současník Pia IX.; *za mého tam pobytu* — viz OC; *Benedikt XIII.* — buď Benedikt XIII., papež avignonský (1394—1417), sesazený, anebo Benedikt XIII., uznaný papež (1724—1730); *Maria Luisa* (1791—1874), dcera rak. císaře Františka I., manželka Napoleona I., francouzská císařovna, jíž se na Vídeňském kongresu dostalo Parmy, Piacenzy a Guastaly; *Studničkа* — PhDr. František Josef S. (1836—1903), matematik, universitní profesor; *Pacold* — Jiří P. (1834—1907), profesor techniky; *2. vydání Motivů* — Prostých motivů, bylo oznámeno v NL inzertem z 5. prosince 1888.

707. MUDr. Františku Michlovi 28. prosince 1888
Dvě navštívenky drobné, bez tištěného jména, psáno tužkou, originál v rodinném majetku, opis: vydavatel.
Nána — Anna Haralíková.

708. Gustavu Eimovi [1. ledna 1889]
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., LA. Datace pravděpodobná podle typu navštívenky.

709. Ladislavu Jiránkovi 12. ledna 1889
1 dvojl., 12°, m, LA. Z pozůstalosti Miloše Jiránka.

710. Eduardu Valečkovi ml. 6. února 1889
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.
sušenky — viz dopis předešlý.

711. Neurčenému redaktoru nebo nakladateli 18. února 1889
1 list, 12°, m, okraje sestřiženy, LA.

712. Ferdinandu Menčíkovi do Vídně 28. února 1889
1 dvojl., 8°, m, Österreichische Nationalbibliothek, Vídeň. Psáno zpočátku písařem, od věty „Na všechen způsob…" Janem Nerudou. Fotokopie: ÚČL.
Bryzelda — „Historie o Bryzeldě. Píše F. M.", fejeton NL z 18. a 20. února 1889; *Twardowský* — Menčíkův fejeton o něm nebyl v NL otištěn; *moje neštěstí* — úraz z 18. března 1888; *„andělíčkové" čtyrdukáty* — viz dopis č. 93; *z návštěvy v mincovně* — Menčík takový fejeton pro NL nenapsal; *stipendium státní* — pro spisovatele, viz Dop II, dopisy č. 276 [po 1. červnu 1877] a 307.

713. Ferdinandu Menčíkovi (po 28. únoru 1889)
Originál v Österreichische Nationalbibliothek, Vídeň, Fotokopie: ÚČL.
dukáty jednotlivé — tj. mince platící jeden dukát; *medaile… po návštěvě v Palestině* — císař František Josef I. navštívil r. 1869 Jeruzalém, na paměť toho byla vydána medaile, dílo J. Tautenhayna, datovaná 9. XI. 1869.

714. Eduardu Valečkovi 17. března 1889
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, obálka, LA.

715. Eduardu Valečkovi ml. 17. března 1889
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, obálka, LA.
přání — viz dopis předešlý; podle adresátů a podle dopisu dalšího lze soudit, že šlo o projevy účasti při onemocnění syna Valečkových Eduarda.

716. Eduardu Valečkovi 23. dubna 1889
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.
Soustrast — syn Valečkových Eduard zemřel 22. dubna 1889.

717. Františku Adolfu Šubertovi 15. května 1889
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.
lístky na dnešní a na zítřejší večer — v ND byla dávána 15. května 1889 Pohádka o nalezeném štěstí, baletní báchorka A. Bergra a K. Kovařovice, a 16. května Dvořákova opera Jakobín; *na páteční odpoledne* — toho dne hráli v ND Naše furianty Ladislava Stroupežnického; *Mám tu čtyry ženské* — z Vlachova Březí, Gabrielu Tichou s dcerami, viz Dop I, dopis č. 827.

718. Karlu Legrovi do Kolína 23. května 1889
Korespondenční lístek, Muzeum v Kolíně.
zprávu — o rukopise básně V zátiší pro PB; vyšla v PB r. 1890 jako sv. 41.

719. Josefu Richardu Vilímkovi 1. července 1889
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, obálka šedá se záhlavím Národní listy, LA, Lešehradeum.
Schermaulova — Jenny S. (1828—1909), žačka Karla Javůrka, význačná malířka květin, její „podobizna" nebyla v HL otištěna.

720. MUDr. Františku Michlovi 2. července 1889
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, originál v rodinném majetku, opis: vydavatel.

721. Františku Adolfu Šubertovi 27. července 1889
1 dvojl., 8°, m, LA.
Donovský — Václav Žížala Donovský poslal předtím (5. května) Nerudovi dopis (LA):

Smíchov, 5/5 89

Drahý Jene!
Nespím celé noce, tak mi ten „máj" proniká staré mé kosti. A to hloupé srdce už mi zase blázní. Dnes upříklad odhodil jsem pokrývku se sebe už o páté ráno, pohledl z okna do Botanické zahrady přede mnou se rozprostírající, sečetl třpytící se ještě hvězdy na modravé obloze a potěšen všelikými příznaky přírodními, že dnešní, starodávná pouť smíchovská se vydaří, dal jsem se na obvyklou procházku od okna ku kamnům a zase nazpět, což tak trvalo do půl šesté, v kterýžto čas probudila se i manželka, by především sobě po denním způsobu pobědovala, kdeže dnes seženeme na oběd. V májovém nadšení svém bylo mi při slovech těch, jako by mně někdo byl vychrlil džber ledové vody na hlavu, a poněvadž balon captif u našeho okna zavěšen není, dal jsem se do oblékání, bych unikl smutné pravdě a dal se někde pod zelenajícími stromy šáliti povídavým, hloupým srdcem svým. Podařilo se mu tak na chvilku, a že právě vyzváněli v starém smíchovském kostelíku k prvním službám božím, zašel jsem do té chatrné, zanedbané svatyně a zaklínal osud svůj z téhož místečka, které milá, drahá má matka za živobytí svého nikdy neopomenula navštíviti na den Filipa Jakuba a kde se vroucně k Bohu byla modlívala, by dal štěstí jejímu jedinému dítěti. —
Po službách božích vyšel jsem s ostatními četnými starečkami a stařenkami z kostelíka jen zřídkakdy přístupného a hluboce dojat zvlhlými očími starých těch lidiček, z nichž asi každý odnášel si v srdci nějakou upomínku na mladá svá léta.
Nato prošel jsem řady bud a stanů kramářů a kejklířů, jak činíval jsem za mládí, a jelikož neviděl jsem nikdy cos nového, ba vše že vypadalo jako

před padesáti léty, vrátil jsem se zase k naříkající své manželce. Měla již jakous snídaní uchystanou a děti si právě na ní pochutnávaly, ocukrujíce si sousta vypravováním o té kráse filipojakubské pouti smíchovské.

Krásné jitro probudilo též mou Anynku, pozvednuvší se právě na lůžku, jež po pět měsíců nebyla opustila, stižena povážlivou chorobou plicní, což pohltilo celou mou penzí a vše, co kde bylo, kdežto my ostatní ponejvíce chodíme o hladu spát.

Překrásný den májový! Zasednuv u okna požil jsem „snídaně“ a zahloubil se nato do Tvého roztomilého fejetonku.

Co dál se stane během překrásného toho dne, nevím. Bez zármutku to asi zase nepůjde.

Víš snad, že dal mne Julius od 1. listopadu do penze s platem polovičním. Očekával jsem, že tak se stane až od 1. ledna, jak bývá obyčej, a dle toho učinil jsem rozpočet svůj. Musil bych psáti kroniku, kdybych Ti vylíčiti měl, jaká to byla pro nás rána, když pojednou nemohl jsem dostát svým povinnostem. Od té chvíle se dluhy mé množí a před zářím není na vykoupení z tísně mé ani pomyšlení.

Zrak ovšem zlepšil se mi bez operace. Vidím na levé oko zúplna dobře, a proto obrátil jsem se pošestkráte na šéfa s prosbou, by mi dopřál nějaké skromničké zaměstnání, by mi na důchodu přiskočilo. Do té chvíle neučinil nic v tom ohledu, a tak pochopíš hrůzné mé postavení. Také u četných dveří jiných už jsem zaklepal, ale patrně mají nás od těch Národních všude v malé lásce.

Hynu v pravém slova smyslu, a nepodaří-li se někomu pohnout Juliovým srdcem, — také zahynu.

Nemyslíš, Jene, že by slovo Tvé působilo na Grégra pro mne příznivě?

Nechtěl bys za starého přítele poslati mu několik řádek?

Nehodlám nikoho o chleb připravit, naopak příjmu každé i sebepodřízenější zaměstnání.

Zkus to, drahý příteli, zavděčíš si poznovu

Tvého upřimného ctitele

V. Ž. Donovského.

Tovární ulice 443

[Vysvětlivky k dopisu Donovského: *botanická zahrada* — v místech dnešní Presslovy ulice; *pouť smíchovská* — byla slavena na Jakubském, dnešním Arbesovu náměstí; starý kostelík sv. Jakuba byl zbořen r. 1892; *manželka* — Gabriela, roz. Steiningerová (nar. r. 1833); *Anynka* — dcera Anna, nar. r. 1868, Donovský měl úhrnem osm dětí, šest hochů, dvě dcery; *do Tvého roztomilého fejetonku* — v NL z 5. května 1889 měl Neruda fejeton „△ V Praze 4. května“, v němž psal o jarních slavnostech pražských a o Máji Karla Hynka Máchy a jejž zakončil veršem, parafrází Moritze Hartmanna (České elegie): My napořád ta stará chasa žebravá, / ta chasa s mdlou tou strunou, směšným klarinetem! — (viz Spol. V); *1. listopadu do penze* — Donovský byl zaměstnán v administraci NL, po Grégrově výpovědi do roka zemřel.]

722. Jakubu Arbesovi 28. července 1889
Korespondenční lístek, LA.
Dvě tři slova! — šlo o Josefa Šotku, viz dopisy č. 704, 725 a 759.

723. MUDr. Františku Michlovi 18. srpna 1889
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, originál v rodinném majetku, opis: vydavatel.

724. Václavu Vlčkovi 9. září 1889
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA. — AP (Neruda v dopisech, 2. vyd., str. 536) otiskl s chybnou datací: 8/7 90.
oklikou přes Opavu — snad od Antonína Grudy; *o Tvém slavném dni* — Václav Vlček se narodil v Střechově u Kácova na Táborsku 1. září 1839.

725. Jakubu Arbesovi 11. září 1889
Korespondenční lístek, LA.
Josef Šotka — viz dopis č. 722.

726. Anně Hübnerové [před 18. zářím 1889]
Originál v Muzeu v Táboře, otisk: V. Dobeš, Svobodné slovo z 24. června 1951. Datace podle dopisů Anny Hübnerové.

Anna Hübnerová psala předtím Nerudovi (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

V Brně roku 1889

Vaše blahorodí,
slovutný pane!

Promiňte prosím, že dovoluji si jmenem Dobročinného komitétu dam v Brně, kterýž úkolem si vytkl podporovati chudou mládež českých škol a hlavně na zimu vánočním obdarováním opatřiti jí kus teplého šatu, uctivou prosbu a snažnou žádost.

Abychom opatřily si potřebných peněz a zároveň povzbudily k dobročinnosti obecenstvo naše, odhodlaly jsme se hlavně letos, kdy po dělnické stávce jest bída mezi dělnickým lidem českým ohromná, vydati spisek, jakýsi to almanach o lidské bídě. Výlohy s vydáním spojené budou skrovné tak, že lze se těšiti, že čistý výnos bude značný. Četní spisovatelé a spisovatelky naše dílem již zaslali, dílem slíbili příspěvky své, tak uvádím paní Světlou, Podlipskou, Preissovu, Novákovu, Lužickou, slečny Krásnohorskou, Geisslovu, pány Heyduka, Čecha, Kuffnera, Šimáčka.

Znajíc vašnostinu laskavost a ochotu, kdykoliv jedná se o podnik lidumilný a vlastenecký, dovoluji si snažně Vaše blahorodí žádati, abyste ráčil k spisku tomu napsati jakési slovo úvodní, snad ve způsobu dopisu. Jsem pevně přesvědčena, že právě vzácné pero Vaše jest nejvíce povoláno k zahájení řady črt a pojednání o bídě lidské a dobročinnosti, neboť bezpočtukráte slovy nad jiné jímajícími a vroucími projevil jste živý zájem svůj k chudině a zlaté srdce své k strádajícím a hladovým dítkám.

Neračte, snažně prosím, zamítnouti prosbu mou; od vzniku myšlenky vydati spisek náš zanášely jsme se úmyslem právě Vás za slovo úvodní požádati, a proto nedovolila jsem si dříve prosbu tuto přednésti, až pojištěnu jsme měly řadu příspěvků, jež důstojny by byly spisku, k němuž Vy ráčíte napsati slovo úvodní. Připomínám jen, že nejedná se o příspěvek dlouhý, stačí několik jen řádečků, jen když pod nimi bude se skvíti podpis Váš.

Ježto pak vzácný příspěvek Váš v čelo spisku chceme vřaditi, dovoluji si prositi, kojíc se ovšem tou pevnou nadějí, že neráčíte nás oslyšeti, abyste laskavě zaslal příspěvek svůj nejdéle do 10. září, aby s tiskem prvého archu mohlo se započíti a spisek koncem září vyjíti mohl.

Opětujíc poznovu snažnou prosbu svou, znamenám se jmenem Dobročinného komitétu dam v Brně

v úctě hluboké

A. Hübnerová.

Adresa: Anna Hübnerová, Brno, Údolní ul., číslo 65.

[Vysvětlivky k dopisu A. Hübnerové: *Dobročinný komitét dam v Brně* — družina brněnských žen, jež vydávala pravidelně každý rok ročenku Chudým dětem, první dva ročníky se jmenovaly „O bídě lidské"; *Nováková* — Teréza Nováková.]

Po záporné odpovědi psala Anna Hübnerová znova Nerudovi (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

V Brně 18/9 89

Vaše blahorodí!

Slovutný pane!

Dnešní Vašnostina zpráva velmi mne zarmoutila.

Nechci se státi dotěrnou, ale musím Vás přec, slovutný pane, vřele a snažně prositi za splnění žádosti své. Posečkám s tiskem spisku třeba až do konce tm. Kdybyste ráčil v době té míti několik volných okamžiků, račte nám je věnovati. Prosím jen o zcela, zcela kratičký příspěvek.

Vzácné rady Vaší, co se týče ceny knihy, uposlechneme, nebude přesahovati 40 kr.

Neračte, slovutný pane, prosbu mou ve zlé vykládati a laskavě ji [račte] vyslyšeti.

V dokonalé úctě

Vašnostem oddaná

A. Hübnerová

[Vysvětlivka k dopisu Anny Hübnerové: *Posečkám...* — Neruda však nepřispěl ničím do brněnského sborníčku.]

727. Františku Pokornému do Říma 24. září 1889

Korespondenční lístek, Karel Pokorný; Neruda škrtl za slovem „Řehoře" označení „XVI." — Fotokopie: ÚČL.

Řehoř — Řehoř XVI. (1765—1846), papež v letech 1831—1846, autor monarchisticky zaměřeného spisu Il Trionfo della Santa Sede (Triumf Svaté Stolice) z r. 1799; *Pius* — Pius IX., viz dopis č. 706.

728. Eduardu Valečkovi 24. listopadu 1889
Korespondenční lístek, LA.
N. sl. — Naučný slovník, Riegrův-Kobrův.

729. Gustavu Eimovi [1. ledna 1890]
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., LA. Psáno cizí rukou, touž jako dopisy Janu Čermákovi a karlovarské Besedě (z r. 1890) i některé Ferdinandu Menčíkovi. Podle toho datace.
píšete z Vídně — dopisy z Vídně měl Gustav Eim v NL z 1., 2. a 4. ledna 1890.

730. MUDr. Františku Michlovi 13. ledna 1890
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, originál v rodinném majetku, opis: vydavatel.

731. Svatopluku Čechovi 13. ledna 1890
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, PNP. Svatopluk Čech si připsal datum: 21. I. 1890, patrně den své odpovědi.
Cítím s Vámi — matka Čechova Klára, roz. Raková (nar. r. 1826), zemřela 11. ledna v Praze.

732. Josefu Richardu Vilímkovi [před 24. lednem 1890]
1 dvojl., 8°, m, postskript tužkou, obálka se záhlavím Národní listy, b. d., LA. Datace podle otisku „podobizny" Podstránského v HL z 24. ledna 1890.
Podstránský — Josef Boleslav P. (1815—1893), kněz, náboženský spisovatel a lexikograf (Pod IV, str. 92); *Syřínek* — František S. (nar. 1845), herec, „podobizna" v HL z 31. ledna 1890 (Pod IV, str. 94); *Hübner* — Václav H., viz seznam adresátů, jeho „podobiznu" Neruda nenapsal; *Ryzner* — MUDr. Čeněk R. (1845—1923), archeolog, „podobizna" v HL z 28. února 1890 (Pod IV, str. 101); *tu činži* — honorář za Nerudovy příspěvky v HL.

Z období po tomto dopisu je v Nerudově pozůstalosti (LA) dochován jeden dopis Josefa Richarda Vilímka:

V Praze dne 28/4 1890

Milý Jene!
Máš-li náhodou ještě nějaké jiné pero k dispozici, jemuž bys mohl diktovati stať biografickou, prosím, učiň tak laskavě dnes i příště.
Proč?
Inu — mně se protiví do duše každá faleš, a setkám-li se kdy s nějakou,

vyhýbám se jí rád také tím, že hledím, abych nebyl ničím na ni pamatován. Tak alespoň člověk spíše zapomene.

S přátelským pozdravem

Tvůj

vždy upřímný

Jos. R. Vilímek

[Adresa:] Slovutný pán, pan Jan Neruda zde.

733. Boženě Vikové-Kunětické 10. února 1890

Navštívenka větší, jméno tištěno drobnými verzálkami, František Rys.

734. Elišce Krásnohorské 23. února 1890

Originál nezvěstný, otisk podle opisu Elišky Krásnohorské: AP.

podepsaný lístek — provolání za povolení středoškolského a vysokoškolského studia žen.

V Nerudově pozůstalosti (LA) jsou zachovány dva dopisy Elišky Krásnohorské, oba staršího data:

1.

V Praze 25. června 1874

Slovutný pane!

Vůči důležitosti předmětu hodlala jsem Všeobecnou estetiku páně Durdíkovu ze stanoviska širšího čtenářstva, tj. ze stanoviska prostého rozumu v některém listě posouditi; pan Hálek mi sdělil, že Vy, slovutný pane, ráčil jste k žádosti mé s laskavou ochotou mi k tomu propůjčiti tři fejetony Národních listů. Zvěděla jsem však právě nyní, že druhý díl Estetiky již se tiskne a co nejdříve vyjde, ano že pak i třetí díl ihned tisknouti se bude, pročež myslím, že bude lépe posouditi za nějaký čas teprve knihu celou, jelikož některé stránky fragmentu teprve pokračováním vlastně v pravém světle se mi objeviti mohou. Prosím tedy, abyste laskavě odpustil, že vzácné ochoty Vaší pro tu chvíli nepoužiju, aniž neračte myslit, že si jí proto snad méně vděčně vážím.

Dovoltež, abych zároveň vyslovila vřelý svůj dík za obětavost, s jakouž jste slíbil prohlédnouti rukopis můj, za nějž — jak doufám — přítel a ctitel Váš pan Dattel u Vás se přimluvil. Netroufala jsem si pronésti neskromnou prosbu svou sama, nyní však, přesvědčivši se o shovívavosti Vaší, snažně prosím: račtež mne obmysliti úsudkem svým, jejž povždy vysoko cením, a neračte vážiti ani těch ohledů, které při úsudcích veřejných přece platí. Slov Vašich přímých, pro mne velice závažných, jsem dychtiva a za vše, čímkoli mě potěšíte a poučíte, nyní jako vždy dříve upřímně vděčna.

Přijmětež ujištění hluboké úcty, v jakéž se v přízeň Vaši poroučím.

E. Krásnohorská

[Adresa:] Slovutný pán pan Jan Neruda.

2.

V Praze dne 1. března 1889

Slovutný, vysoce ctěný pane!

S trémou odevzdávám rukám Vašim prvou část sbírky Bajky velkých. Mám k Vám při tom velikou, velikánskou prosbu. Nejen tu, abyste přelaskavě na ostatek rukopisu posečkati ráčil — doufámť, že tiskárně stačím —, ale ještě jinou, větší. Račte prosím uvážiti a rozsouditi, jest-li v našem Kocourkově nyní možno něco takového vydati. Mí známí mně říkají, že bude bití — veliké bití. Věřím. Bývať bití i pro nic za nic, proč ne za takové zdvořilosti, jaké jsem do bajek uložila? Já konečně už jsem bití trochu zvykla, — aspoň bych věděla zač, — o svou osobu se nebojím a také ne o Vaši, byť tato byla mně ještě vzácnější, než jest! — Jde tu jen o nakladatele, o nikoho jiného. A vedle toho si také myslím: nebylo-li by lépe dáti takovéto „květy" poezie porůznu, po jednom, po dvou do časopisů? To by se stalo bez hluku, obecenstvo by neslyšelo a nečetlo, jaká je to rebelantská jedovatá nákaza, zvyklo by pomalu... Mám za svou povinnost obtěžovati Vás tímto svým rozmýšlením; ale podrobím se zcela *Vašemu* rozhodnutí. — Mám uchystanou sbírku básní vlasteneckých, ovšem již vesměs v časopisech otištěných; touto sbírkou bych za jediný den nahradila Bajky, kdyby Vám tak bylo vhod. Chtěla jsem ji v těchto dnech odevzdati jinému nakladateli, jemuž jsem dlužna svazečkem prací, ale počkám, až kterak Vy ráčíte laskavě ustanoviti po prohlédnutí první ukázky Bajek. Ono v nich — božínku můj — vlastně nic nového ani hrozného není, ale u nás — u nás je všecko hned ukrutně nebezpečno národní kázni a bázni boží — vždyť to známe. A trochu ostré péro mám, to vidím sama — mea culpa.

Smím Vás snažně — s nejupřímnější, ač marnou omluvou — prositi, abyste mi laskavě ráčil *dvěma slovy* buď na lístku, buď vzkázáním — u pana Valečky totiž — odpověděti, mám-li chystati Bajky velkých nebo Písně doby! Přijdu se asi za tři dny k panu Valečkovi zeptat, mám-li tam Váš dobrotivý vzkaz!

Nejlepšího zdraví srdečně Vám přejíc prosí za Vaši shovívavost a poroučí se Vaší drahocenné přízni, Vám, slovutný, vysocectěný pane,

nejoddanější ctitelka

E. Krásnohorská.

[Vysvětlivky k dopisům Elišky Krásnohorské: *Všeobecnou estetiku* — vyšla vcelku r. 1875; *ochoty Vaší pro tu chvíli nepoužiju* — referát Krásnohorské o knize prof. dr. Josefa Durdíka nebyl v NL otištěn ani později; *rukopis můj* — sbírky veršů Ze Šumavy, vydané r. 1874?; *Bájky velkých* — 40. sv. PB z r. 1889; *sbírku básní vlasteneckých* — Písně doby, vydané později (1895) s názvem Na živé struně.]

735. MUDr. Eduardu Grégrovi [v březnu 1890]

Originál v majetku Eduarda Grégra, opis: Aleš Haman.

Primus — Sobotka, viz seznam adresátů; *Prasek* — Vincenc P. (1843 až 1912), slezský filolog a historik, jeden ze zakladatelů Matice opavské; *Matice česká* — vydavatelský sbor Národního muzea; *dotýčná kniha* — patrně Praskova Vlastivěda slezská, jež začala vycházet r. 1888 a o níž psal Neruda v Praskově „podobizně" v HL z 30. srpna 1889 (Pod IV, str. 60 a d.).

736. PhDr. Františku Bačkovskému 4. března 1890
Korespondenční lístek, vydavatel.
jsou slíbeny — pravděpodobně se nakladatel Bačkovský zajímal o knižní vydání Zpěvů pátečních, jejichž jednotlivé básně tiskl Jan Neruda v posledních letech života vždy už s označením „Ze Zpěvů pátečních".

737. Administraci Národních listů nebo Josefu M. Hovorkovi 6. března 1890
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, v antikvárním prodeji r. 1964. Opis: vydavatel.
včerejší Národní — ve zprávách z říšské rady byla otištěna interpelace mladočeských poslanců, týkající se konfiskací opozičního, protivládního tisku, odnětí licencí k drobnému prodeji NL a policejní perzekuce politických schůzí.

738. Eduardu Valečkovi 18. března 1890
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.
přání — viz dopis č. 714.

V této době dal Eduard Valečka Nerudovi první zprávu o soutěži na knihu básní, dotované paní Marií Neureutterovou (viz dopisy č. 782 a d.). Dokument v pozůstalosti Jana Nerudy (LA):

25/4 890

Obdržel jsem na cenu pro Poetické besedy záloženskou knížku Občanské záložny čís. 17488 na 200 zl (dvě stě zlatých).

Eduard Valečka

26/4

Obdržel ještě 50 zl (padesát zlatých).

Eduard Valečka

739. Danielu Sluníčkovi 19. března 1890
1 dvojl., 12°, m, LA.
Janský v Sušici — Aleš J., knihtiskař, nakladatel, vydavatel místních časopisů.

740. Josefíně Hovorkové 23. března 1890
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.

741. Jakubu Seligovi 29. dubna 1890
Originál nezvěstný, patrně 1 dvojl., 8°, m, fotokopie: LA.

742. Františku Adolfu Šubertovi 4. května 1890

Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, NM, Divadelní oddělení; fotokopie: LA.

na dnešní... večer — v ND hráli báchorku Emila Pohla Sedm havranů, přeloženou Jaroslavem Vrchlickým; *na zítřejší večer* — v pondělí 5. května 1890 byla dávána zpěvohra Wolfganga Amadea Mozarta Don Juan.

V těchto dnech, 12. května 1890, psal Nerudovi Václav Žížala Donovský o tom, jak pochodil u Šuberta, u něhož Neruda hledal pro svého dávného druha (viz dopis č. 721) nějaké zaměstnání. Originál dopisu Donovského je dochován v Nerudově pozůstalosti (LA):

Praha, 12/5 90

Drahý Jene!

Neměl jsem ani zapotřeby hezounkého Tvého připamatování nedělním fejetonem, že blíží se Tvůj svátek; vždyť mám Tě na mysli po celý rok jako davnou nějakou milenku, a tudíž byl jsem také toho pamětliv, že máme v pátek sv. Jana.

Ó kéž bych ještě jednou mohl prosnít tu krásnou dobu mého mládí! Nic bych toho nedbal, co napsali Tomek nebo F. Schulz a jiní.

Dal bych se chutě na cestu po Malé Straně a Hradčany až k samému hrobu světce Jana a neopomenul bych zadívat se do budek, kde naivní prodávači vyloženo mají své krejcarové, dotýkané i nedotýkané zboží.

Beztoho jest mi pokaždé, kdykoliv je opět spatřuji, ty staré, milé budovky malostranské s těmi malými okénky, za nimiž druhdy bydlívala vtělená skromnost, poctivost a zbožnost, jako bych zase byl našel pohřešovaný svůj ráj štěstí a mládí.

Tenkráte už se tam pustit nemohu, leda za noci, až nebude vidět na mou zbědovanost.

Vede se mi čím dále hůř, neboť do té chvíle nepodařilo se mi nalézti nějakého zaměstnání a výdělečku a penze má pro pět osob naprosto nestačí.

Odmítli mne všude a náš Julius dokonce osmkráte.

Než to jsem vlastně psát Ti ani nechtěl a svedlo mne k tomu už zase to hloupé srdce.

Měl jsem toliko v úmyslu vyslovit Ti srdečné blahopřání k nastávajícímu svátku a mimochodem otázati se Tě, zdali i Ty ještě vzpomínáš na někdejší naše rejdiště malostranská.

Já neustále, a kdykoliv tomu podešve moje dovolí, zajdu si tam a pokochám se pohledem na drahou tu kolébku mého blaha zaniklého.

Posledně byl jsem tam před týdnem a prošel Malou Stranu i Hradčany celičké, ano nevynechal jsem ani Nový Svět a Petřín. Na cestě jsem se postil, chtěje čerstvého šňupečku koupiti sobě za poslední tři krejcary v známém krámku v Ostruhové ulici. I to mi selhalo. Bydlí tam nyní ptáčník.

Pardon! Vždyť vše to zase nepatří do gratulace. Již mi to nějak ale

promiň. Přeskakují mi strunky, a tu stává se pak písnička zamotanou.

Abych se dále už neplet, přeji Ti hojného štěstí a zdraví a zůstávám oddaným Tvým ctitelem.

V. Ž. Donovský,
pořád ještě na Slupi s vyhlídkou
na blázinec, 1560—II

[Adresa:] Vysoce ctěný p. t. pán, pan Jan Neruda, spisovatel, zde.

[Vysvětlivky k dopisu V. Ž. Donovského: *připamatování nedělním fejetonem* — NL ze 4. května 1890 (viz Spol V); *Tomek* — Václav Vladivoj T., Donovský má na mysli jeho pojednání proti kultu Jana z Nepomuku (Neruda byl pokřtěn Jan Nepomucký); *F. Schulz* — Ferdinand Schulz (1835—1905), romanopisec a literární kritik, mj. autor historické povídky Doktor Johánek (1883); *penze má pro pět osob* — viz vysvětlivku k dopisu č. 721 a v ní otištěný dopis V. Ž. Donovského; *v známém krámku v Ostruhové ulici* — kde byla trafika Barbory Nerudové.]

743. JUDr. Eduardu Marii Schrankovi 8. června 1890
Korespondenční lístek, František Rys.
fejeton — incipit „A není to věru maličkostí“ (viz Dk VI).

744. Elišce Krásnohorské 22. června 1890
Originál opsala Albertu Pražákovi Eliška Krásnohorská, viz AP, Neruda v dopisech, 2. vyd., str. 346.
fejeton — o Elišce Krásnohorské a o ženském vzdělání v NL z 22. června 1890 (viz Spol V); *provolání Minervy* — na otisku tohoto provolání (např. v NL z 24. června 1890) Nerudův podpis není.

745. Janě Valečkové 25. června 1890
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.

746. JUDr. Karlu Pippichovi do Chrudimě 7. července 1890
Originál v Muzeu v Chrudimi, otisk: AP.
ten „motiv“ — jeden z „prostých motivů“, do vydání v PB autorem nepojatý, zimní (Smrt zvoní: „Na vůz! Čas je — čas!“, viz B II, str. 192); *exemplářík toho listu* — Spolek českých spisovatelů beletristů Máj pořádal r. 1890 společnou výpravu do Chrudimě a Karel Pippich pro jeho členy uchystal „Pamětní lístek“, v němž je otištěn i Nerudův „poslední prostý motiv“.

747. Václavu Vlčkovi 8. července 1890
1 dvojl., 8°, m, LA.
verše — báseň „V železničním kupé“, otištěná v 8., srpnovém čísle Osvěty (viz B II, str. 218 a d.).

Václav Vlček ihned Nerudovi odpověděl (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

Ve Vinohradech 18 8/7 90

Velectěný příteli!

Svou zásilkou velice jsi mě potěšil, Tvůj příspěvek jest mi opravdu vzácný — kéž bysi jen častěji na mne vzpomněl, veršem i prózou!

Milá, velmi pěkná Tvoje báseň bude hned vysázena; dostaneš korekturu i otisky potom.

Pamatuji si, že jsi sobě kdys vymínil při svých básnických příspěvcích stanoviti sobě — dle svého zvyku — honorář: v té věci budu čekati Tvého návěští.

S přáním všelikého zdaru i dobra srdečně Ti ruku tiskne

oddaný

V. Vlček.

748. Václavu Vlčkovi 9. [července] 1890

Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA. Neruda ve spěchu chybně datoval: 9/6 90 — dopis poslal den po dopise Václava Vlčka z 8/7 90.

počítej — honorář.

749. Janě Valečkové do Letin 25. července 1890

1 dvojl., 8°, m, LA. Eduard Valečka připsal in c.: „Četl a zasmál se těm nápadům. Eduard.“ Mimoto obkroužil pod touto poznámkou místo a ke kroužku poznamenal: „Zde jest od p. N. vytisknuta pusa.“

Karlík — mladší syn Valečkových, tehdy už čtrnáctiletý; — *on!* — tj. otec Eduard Valečka; *u Choděry* — v restauraci na tehdejší Ferdinandově třídě, dnešní Národní; *Donátů* — pivnice ve Spálené ulici; *Letiny* — lázně u Nepomuku.

750. Slovanské besedě v Karlových Varech 14. srpna 1890

1 dvojl., v. 4°, m, psáno písařem, jen podpis autograf, LA.

vydání dotýčného listu — pamětního listu nebo sborníčku, viz o něm dále; *J. M. Hovorka* — Josef M. Hovorka, viz seznam adresátů.

Před tímto dopisem předcházel list karlovarské Slovanské besedy z 11. srpna 1890 (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

Slovútný pane!

Slovanská beseda karlovarská, vyjma chebské jediné to středisko naše v celých severovýchodních Čechách, zde, v Karlových Varech, tím důležitější, ana jaksi před tváří ciziny reprezentuje celé ostatní Čechy, — v posledním čase bohužel zaniká.

Příčina toho je různá. Beseda, která musí platit si vlastní místnosti soukromé, vyžaduje velkého nákladu a dochází u lázenských hostí, jimiž a pro něž původně založena byla, pramálo podpory. Příspěvky členské nejsou rovněž tak znamenité, by se jimi veškerá vydání uhradila, — zbývají tedy koncerty, jež Beseda každoročně pořádá. Ale minulý rok byl podnik tento potměšilostí zdejšího obyvatelstva úplně zmařen a letos mohli jsme jediný

pouze koncert pořádati, jehož výnosem ovšem dvouletá vydání uhraditi nelze.

I usnesl v úctě podepsaný výbor, chtěje finančním nesnázím odpomoci, vydati ke dni sv. Václava t. r. nádherný pamětní list Besedy a požádati všechny znamenité pány spisovately české za laskavé příspěvky.

V první řadě jste ovšem Vy, slovutný pane, jenž ve svých mistrných Menších cestách tak blahovolně o Besedě naší se zmiňujete, jejž za příspěvek požádati si uctivě dovolujeme, a doufáme, že lesk jména Nerudova i ostatní pány spisovately naše přiměje, by nám účastenství svého neodepřeli.

Prosíme jen o dost malou básničku, aforism — vše, co z péra Vašeho vyplyne, bude nám nad ostatní příspěvky vzácno a milo.

Pevnou nadějí se kojíce, že nám převzácného příspěvku svého neodepřete, a za vlasteneckou ochotu Vaši Vám, slovutný pane, své nejvřelejší díky předem vzdávajíce,

znamenáme za výbor Slov. besedy

Gustav Niesner, místopředseda — Jan Čermák, jednatel — Jos. Fiala, t. č. starosta

[Vysvětlivky k dopisu Slovanské besedy: *ve svých... Menších cestách* — viz MC, str. 167 a d., zvl. část Český doslov; o karlovarské Slovanské besedě se tu však Neruda přímo nezmiňuje.]

Po tomto dopise psal Nerudovi za výbor karlovarské Slovanské besedy její jednatel Jan Čermák dva dopisy (LA, pozůstalost Jana Nerudy), druhý po „kartě“ Nerudově, jež se však nedochovala.

1.

Veleváženy pane! Dne 16/8 1890

Přemilý dopis Váš velice nás potěšil a zase zarmoutil. Potěšil nás proto, poněvadž dostalo se nám srdečné odpovědi od muže tak vynikajícího, odpovědi, která svou prostotou a upřímností jeví v každém slově šlechetnou mysl Nerudovu.

A zarmoutil nás proto, poněvadž většina výboru myslí, že se dle Vaší drahocenné rady nemůžeme více říditi — —

Po dlouhé, dlouhé době promluvil k nám zase někdo od srdce — a my si dovolíme srdci tomu si požalovati.

Slovutný pane! My bychom se nikdy neodvážili obtěžovati Vás nebo vůbec koho jiného dost malou prosbou — ale jsme chudi, je nás málo, a zavřít tu Besedu nám k posměchu a Němcům pro radost přece nechceme. Než odkud vzíti prostředků k další existenci? Páni lázenští hosté se nám vyhýbají jako moru, a to z důvodů — prý — nejrozmanitějších, ve skutečnosti však je děsí ona malá pokladnička, zavěšená vedle dveří besedních.

Jiná léta bývalo přece lépe, ale letos je nám zle, k smrti zle. Kdybychom nebyli mohli pořádati poslední koncert (v červenci), byla Beseda nyní už zavřena.

Platíme 120 fl ročně nájemného. Není to mnoho, těch 120 fl, ale pro žebráka je i zlatka mnoho. Dále časopisy, knihy a jiná vydání.

A kde máme hledati pomoci. U novin? Ty nám nesleví ani krejcar předplatného! Ještě tu a tam mnohý šlechetný Polák si na nás vzpomene — ale ne příliš často — Čech však zpravidla nikdy.

Zkoušeli jsme už všelicos a usnesli se konečně na tom: učiníme poslední pokus. Na prosby naše nikdo ničeho nedá — nuže, udělejme s českou veřejností obchod. Uspořádejme pro ni malou upomínku na *české* Karlovy Vary — a ona nám snad přece za ni dá — chleba.

Děkujeme Vám, veleváženy pane, z hloubi srdce za Vaši upřímnou radu — ale bohužel příspěvky od pánů spisovatelů se začaly už scházet — většina výborů nechce od podniku ustoupit. My nechceme pouze na sebe rozhněvat ctěné pány spisovatele, kteří by se zajisté cítili uraženými, kdybychom jim příspěvky jejich — vrátili.

Netajíme si toho, že podnik náš je trochu dobrodružný, ale doufáme, že přece jakéhosi zisku docílíme. Rozešleme výtisky na všechny obecní, okresní korporace, na všechny záložny, literární a jiné jednoty, na spolky, na pány poslance české, duchovní, profesory, na vyučovací ústavy, na lázeňské hosty, na známé Poláky do Varšavy, Krakova atd.

Je to pro nás ovšem práce Sisyfova — jsme snad tři čtyři celkem ve spolku, kteří vůbec umí gramaticky psáti, ale děláme to pro dobrou věc a doufáme, že se nám podaří.

Nezazlete nám, slovutný pane, že neposloucháme Vaší drahocenné rady. Z milého listu Vašeho dýše opravdová, nelíčená přízeň k besedě naší — prosím, nebeřte nám ve zlé žádost naši! Prosíme, zašlete nám laskavě vzácný svůj příspěvek — nebo čím by byl list náš beze jména Vašeho?

A smíme-li déle prosit — kdo má na čtenářstvo české větší vliv nežli slavný fejetonista Národních listů? Dost málo reklamy z Vašeho pera, dost malé upozornění ve fejetonu — a jsme spaseni!

Zajisté návrh Váš je pozitivní, slibuje určitý výsledek beze všech obětí — kdybychom dříve se o něm dozvěděli! Či nešlo by se obojí spojit? Neradi bychom tak znamenité příležitosti k zabezpečení naší existence ztratili a neradi bychom se blamovali.

Račte uvážiti, veleváženy pane, nestranně naše slova a nebeřte nám ve zlé, že práci rozdělanou chceme dokončiti.

Za drahou Vaši přízeň, spolku našemu projevenou, jménem celého výboru Vám upřímné díky naše vzdávaje

znamenám se v nejhlubší úctě

nejoddanější

Jan Čermák.

K dopisu je přiložen poštovní lístek podávací.

2.

Veleváženy pane! Dne 23/8 1890

Na Vaši ct. kartu ze dne 21. 8. dovoluji si takto odpověděti: původcem oné neblahé myšlénky, vydati „Pamětní list“ Besedy, byl jsem já. Učinil

jsem v úmyslu nejlepším navrhuje vydání jeho, nebo spoléhal jsem pevně na účastenství všech interesovaných kruhů.

V první řadě byli to ovšem naši páni spisovatelé, bez kterých by podnik náš byl apriori nemožným. Rozeslal jsem 45 vlastnoručně psaných dopisů na naše nejzvučnější jména. A rezultát? V první řadě jste byl Vy, velevážený pane, který jste na dopis můj odpovědět ráčil.

Pan Vrchlický rovněž s ochotou nevšední uvolil se napsati nám báseň úvodní. Pan prof. Heyduk zaslal tři malé básničky.

Dámy Kar. Světlá a Sofie Podlipská zaslaly po několika aforismech. Pan K. Leger v Kolíně kratičkou báseň. Mimo toho slíbil pan univ. prof. dr. J. Durdík, právě zde meškající, že nám laskavě něco ad hoc složí.

Pan prof. Jirásek omluvil se, nastupuje právě cestu do Švýcar.

Toť vše. Abych snad ostatní příspěvky od pánů spisovatelů dvakrát třikrát urgoval, jest mi zhola nemožno — a tím, co nám laskavě poskytnuto, nevyplníme ani dvě strany.

Možná že by se přece příspěvky sehnaly, ale k tomu třeba čilé, neúnavné korespondence — a kdo ji z naší strany povede? Já sám jsem namáhavou službou svojí tak zaměstnán — každého třetího dne připadá na mne noční služba —, že při nejlepší vůli nemohl bych stačiti. A ostatní z pánů našich nemají buďto dosti smyslu, nebo dosti inteligence k práci podobné.

Požádali jsme na radu pana kněhkupce Topiče pana Ed. Valečku, zda by list nepřevzal do komise. Ale zmíněný pán neuznal doposud za vhodné, by nám odpověděl.

Leč doprošovati se kněhkupců o milosti mě ani nenapadá.

Toto bylo dosti rozvleklým úvodem.

Ihned, jakmile došlo Vaše první psaní, seznal jsem, že celý podnik náš jest pochybený, a ihned ocenil tu zlatou pravdu a blahovolnost ke spolku našemu, ve slovech Vašich se jevící. Svolal jsem téhož dne schůzi výboru, a přečta list Váš, bral jsem svůj původní návrh nazpět, leč nikdo z výboru se mnou nesouhlasil.

Oddali jsme se klamnému snu, že snad aspoň u jistých kruhů myšlénka naše sympatií dojde, než byli jsme trpce zklamáni.

Psaní Vaše mi vzalo veškerou důvěru, veškerou chuť k práci další. Odeslal jsem sice ještě druhý list na Vás, velectěný pane, ale v tom jsem tlumočil pouze mínění svých soudruhů, svůj privátní náhled jsem zamlčel.

Nyní však, samozřejmo již že pro jisté důvody list náš by byl mrtvým dítětem, nechtí ani vlastní členové o památníku více slyšeti.

Bohužel neučinili tak ihned, poslechnuvše rady Vaší, nýbrž teprve po trpké zkušenosti.

Než prosíme, šlechetnost Vaše nebeř nám vrtkavost tuto ve zlé — jsme kajícným synem, jenž smutnou zkušeností dohnán navrátil se do náručí moudrého a dobrého otce.

A my měli vůli nejlepší, jednali jsme všichni jen z pohnutek čistých, nezištných — neznajíce však poměrů, nýbrž se dívajíce na český svět brejlemi trochu ideálními.

Žádáme tedy snažně — neračte se namáhati psaním příspěvku nám jinak

nade vše jiné velevítaného a vzácného — nýbrž smíme-li ještě nyní, ani jsme již jednou dobrotivý návrh Váš nevděčně zamítli, si troufati — prosíme, pakli Vám milo a možno, byste nám laskavě zaslal onen přeochotně slíbený seznam českých lidí.

Buďte ujištěn, že neujímáte se nehodných.

My bychom tak rádi spolek náš udrželi, a poznáváme teprve nyní, snad již trochu pozdě, že jedině ve znamenité myšlénce Vaší faktická spása naše leží, naše idey že jsou pouhé zbrklé nápady, fantazie pouhé.

Nemůžeme a nechceme Vás přemlouvati, nechceme býti dotěrní — je-li to vůlí Vaší, — podáte nám ruky k pomoci.

Za výbor Slovanské besedy

v úctě nejhlubší

Jan Čermák

[Vysvětlivky k dopisu z 23. srpna: *prof. Jirásek* — Alois Jirásek se vypravil 25. srpna 1890 s přítelem JUDr. Josefem Stupeckým do Kostnice, Curychu, Lugána a Milánu na studijní cestu k svým husitským románům a hrám.]

751. Janu Čermákovi do Karlových Varů 25. srpna 1890

Tři listy, v. 4°, m, LA. Psáno cizí rukou, jen podpis autograf.

adresu... dámy — Marie Neureutterové, viz odpověď Slovanské besedy z 19. února 1891 ve vysvětlivce k dopisu č. 752; *individuality, které sypou... verše* — Neruda tu myslí především na Jaroslava Vrchlického, jehož tvůrčí charakter mu byl cizí, a patrně i na Svatopluka Čecha a Julia Zeyera.

Jan Čermák odpověděl Nerudovi za Slovanskou besedu v Karlových Varech:

Dne 29/8 1890

Slovutný pane!

Seznam, laskavostí Vaší nám zapůjčený, jsme již dostali, a nenalézáme slov dostatečných, jimiž bychom vděčnost svoji projevili. Pan místopředseda Niesner, lékárník, a slečna Jarošová, telegrafistka, opisují seznam, a jakmile bude opis hotov — zítra nebo pozejtří, zašlu originál neprodleně nazpět.

O celém tom podnikání ví pouze *výbor* a zmíněná slečna. Opis bude pouze jeden, kterýž zůstane v mých rukou. Všichni pánové se zavázali o seznamu tom ani slovem před nikým se nezmíniti, a že já ho nikomu nepovolanému neukážu, račte být ujištěn.

S neděle započneme s rozesíláním psaných žádostí a doufáme, že přes zimu seznam úplně vyčerpáme.

Všichni výborové uznávají, že pouze šlechetnosti Vaší jest nám děkovati, pakli od Besedy smutný osud, jaký jí hrozil, bude odvrácen, a všichni přejí si, by se Vám, jedinému dobrodinci našemu, vděčnost naše patřičným způsobem dokázala.

Prozatím shodují se všichni v tom, by uspořádán byl v místnostech be-

sedních důvěrný dýchánek — „Večer Nerudův“, kde dovolím si přednésti skromný nástin Vašeho slavného působení a přečísti vybrané básně Vaše.

Doufáme, že úmysl náš dojde schválení Vašeho. Večer tento bude jaksi zahájením delšího cyklu přednášek, hlavně z dějin a literatury české, a myslím, že večery ty nezůstanou bez výsledku.

Měli jsme již letos večer Mickiewiczův, který se bohužel nešikovností našeho předsedy nevydařil. Ostatně není toho příliš želeti, nebo Mickiewicz je nám přece jen cizím a význam jeho zůstane vždy členům našim, většinou řemeslníkům, terra incognita.

Ale látky domácí budou myslím poutati.

Dovoluji si vysloviti náš prozatímní nelíčený dík a znamenám za výbor Slovanské besedy

v úctě nejhlubší

Jan Čermák.

[Vysvětlivky k dopisu Jana Čermáka: *Mickiewicz* — Adam M. byl v Karlových Varech r. 1829 (viz MC, str. 192).]

752. Janu Čermákovi do Karlových Varů 31. srpna 1890
1 dvojl., 8°, m, LA.
Meč a kalich — historická báseň Jana Erazima Vocela z r. 1843.

V pozůstalosti Jana Nerudy (LA) je dochován ještě jeden dopis Jana Čermáka:

Dne 19/2 1891

Velevážený pane!

Dovoluju si Vám oznámiti, že tento týden započali jsme rozesílati psané žádosti o příspěvky dle seznamu Vaší laskavostí Besedě darovaného.

Pro rozličné překážky nebylo možno podnik tento dříve uskutečniti. Napsal jsem k tomu účeli několik návrhů, ze kterýchž byl výborem přijat onen níže uvedený.

Paní M. Neureutterové, kterou jste nám obzvláště odporučiti ráčil, zaslal jsem rekomandované zvláštní psaní. —

Prosím, velectěný pane, abyste mi nebral ve zlé následující řádky, které jsou pouze osobního rázu.

Zaslal jsem Vám totiž před několika měsíci psaní, o němž myslím, že asi vzbudilo u Vás oprávněnou nelibost. Psaní to vypadalo jako denunciace — ale nebylo tak míněno, jak dopadlo. Psal jsem je jsa předrážděn, mohu říci malomyslný, a dal bych za to mnoho, kdybych je byl nenapsal.

Dopis ten vzbudil zajisté prazvláštní mínění u Vás o Besedě a hlavně o mém charakteru. A přece bylo jen výplodem okamžité podrážděnosti mé popudlivé povahy. Od oné chvíle, kdy jsem to nešťastné psaní napsal, hryže mne myšlénka, že jsem se tak zohyzdil v očích muže, jehož po celý život ctím jako nedostižitelný vzor, jehož spisy již jako studentík, třeba jim mnohdy nerozuměv — jsem hltal, které jsem už stakráte — bez přehánění — přečetl a jež umím skorem zpaměti.

Nebeřte mi za lichotenství, velectěný pane, pakli se na tomto místě osměluju složiti svůj tichý, ale z hloubi srdce jdoucí hold člověku a spisovateli, jejž mezi Čechy ctím nejvýše. Činím tak beze všech pohnůtek, pouze abych vnitřnímu hlasu vyhověl — — —

Dovoluju si na druhé straně uvésti provolání, jež rozesíláme.

Blahorodý pane!

Slovanská beseda karlovarská, ještě přednedávnem tak slibně vzkvétající, v posledním čase všeobecnou nevšímavostí rychle upadá, takže jest i existence její již ohrožena.

Ježto zámožní našinci zdejší ji skorem zásadně míjí, jsme odkázáni pouze na lázeňské hosty, jimiž a pro něž hlavně založena byla. Ale i ti se Besedě nyní nápadně vyhýbají, není prý dosti elegantní, dosti po ruce.

Odkud však vzíti peněz na zvelebení místností spolkových? Vždyť nejenže máme kupovat knihy, předplácet časopisy, i drahé nájemné jest nám platiti, takže stěží i ty nejnutnější výlohy zapraviti můžeme.

A přece bychom rádi učinili Besedu vyhovující i přísným požadavkům, aby poznovu se stala lázeňským hostům milým a příjemným útulkem.

Neb nepodaří-li se nám to, budeme nuceni Besedu ač neradi — rozpustiti.

I dovolujeme si, velectěný pane, o dost malý příspěvek pro Besedu Vás požádati. Peníze ty nebudou vyhozeny, neboť pomohou zachovati byť i nepatrný kus půdy národní.

Doufajíce pevně, že prosby naší neoslyšíte, vyslovujeme Vám předem svůj upřímný dík a znamenáme

v úctě nejhlubší
výbor Slovanské besedy v Karlových Varech.

Do vzácné přízně Vaší Besedu i nadále odporučiti se osměluje, zůstávám

v úctě dokonalé nejoddanější
Jan Čermák.

[Vysvětlivka k dopisu Jana Čermáka: *psaní ... jako denunciace* — v dopise z 29. srpna 1890 (viz str. 605) se zmínil Jan Čermák o neobratnosti předsedy Slovanské besedy.]

753. Eduardu Valečkovi 4. září 1890
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, psáno tužkou, LA.

754. Františku Slámovi 14. září 1890
Otisk: Viktor Ficek, Jan Neruda o Slezsku, str. 55.
do Humórů — „podobizna“ Františka Slámy byla otištěna v HL z 3. října 1890 (Pod IV, str. 153 a d.).

755. Karle Welsové 23. září 1890
1 dvojl., 12°, LA.
slavnostního Vašeho dne — v NL z 20. září oznamuje ND, že v neděli

21. září poprvé vystoupí v Pomstě Catullově Jaroslava Vrchlického a v Náramku Emanuela Bozděcha Karla Welsová; referát o jejím debutu napsal do NL z 23. září *š.* (Josef Kuffner): „V neděli odpoledne debutovala sl. Welsova ve dvou úložkách různého střihu... Zjev i způsob debutantčin... učinil dojem příznivý.“ V protokolu schůze správního výboru Družstva ND z 27. prosince 1890 (NM, Divadelní oddělení) je záznam, že Karla Welsová byla pro Národní divadlo angažována na tři a půl léta. — Podle těchto údajů byla identifikována adresátka dopisu.

756. Františku Slámovi 29. září 1890
Otisk: Viktor Ficek, Jan Neruda o Slezsku, str. 55.
zprávu — o sňatku Františka Slámy.

757. Franju Gerbićovi 1. října 1890
Navštívenka. Otisk: Jan Petr, Fran Gerbić a Češi, Slovanský přehled, 1959, str. 57.

758. MUDr. Františku Michlovi [4. října 1890]
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, rodinný majetek. Opis: vydavatel. Blahopřání k jmeninám.

759. JUDr. Jaromíru Čelakovskému 6. října 1890
1 list, 8°, m, LA.
Josef Šotka — viz dopisy č. 704 a 722.

760. Karlu Valečkovi [4. listopadu 1890]
Originál nezvěstný. Otisk: AP. Nedatováno, datace podle svátku Karla Boromejského (4. listopadu) a podle dopisu č. 770.

761. Bohuslavu Čermákovi 12. listopadu 1890
1 dvojl., 11,5 × 14,4 cm, m, LA.
II. a III. svazek Pelcla — Františka Martina Pelcla (1734—1801) Abbildungen böhmischer und mährischer Gelehrten und Künstler (čtyři svazky, 1773—1782); *s podobiznami* — pro „podobizny“ v HL (viz Pod IV, passim).

762. Františku Adolfu Šubertovi 3. prosince 1890
1 dvojl., v. 4°, m, LA.
Liduška Lvova — prvorozená dcera Josefa Lva; na přímluvu Jana Nerudy byla správním výborem Družstva ND na schůzi 8. ledna 1891 přijata do sboru s počátečním platem 20 zl měsíčně (NM, Divadelní oddělení); *poměry rodinné* — první choť Josefa Lva Marie, roz. Stolzová, zemřela r. 1888 a Josef Lev se podruhé oženil s Josefou Černou (nar. 1866); *pí Ortová* — herečka Leopoldina O., roz. de Pauli (1847—1903).

763. Miroslavu Krajníkovi 7. prosince 1890
1 list, 12°, m, LA.

Teréza Ujssova — Jan Neruda zastupoval Otakara, osiřelého syna spisovatele Prokopa Chocholouška, viz dopis č. 39.

764. Marii Čelakovské 30. prosince 1890
Národní navštívenka Ústřední matice školské, typ s postavou J. Á. Komenského, LA. Táž provenience jako u ostatních listů adresovaných Marii Čelakovské, z nichž byly vyškrabovány individuální údaje o adresátovi. V oslovení bylo podle toho patrně: Milá Mařenko!

765. Josefu M. Hovorkovi 30. prosince 1890
Národní navštívenka, typ s postavou J. Á. Komenského, vydavatel.
choti — Josefíně Hovorkové, viz seznam adresátů.

766. Františku Adolfu Šubertovi [1. ledna 1891]
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, b. d., LA. Datace pravděpodobná.

767. Ludmile Lvové 5. ledna 1891
Korespondenční lístek, LA.
do příští schůze — správního výboru Družstva Národního divadla; schůze byla 8. ledna 1891, viz dopis č. 762 a vysvětlivku k němu.

768. JUDr. Václavu Vladimíru Zelenému 13. ledna 1891
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, obálka, LA.

769. Eduardu Valečkovi 14. ledna 1891
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, obálka, LA.

770. Karlu Valečkovi [28. ledna 1891]
Originál nezvěstný, b. d., otisk: AP. Datace podle obsahu: po gratulaci k 4. listopadu 1890 (Karla Boromejského, viz dopis č. 760) ihned zase blahopřání k 28. lednu (Karla Velikého) — Nerudův žert.

771. JUDr. Jaromíru Čelakovskému 18. února 1891
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.
znaky — Čelakovský byl historik a archivář; *odřivous* — erbovní znak tzv. zavinuté střely, šípu na dolním konci ovázaného rouškou, jež tvoří dva cípy v podobě velkého řeckého písmene omega; název odřivous (polsky odrovąž) přinesl do Čech polský dějepisec Bartoloměj Paprocký (1540 až 1614) a vyložil jej jako knír prostřelený šípem; František Palacký v příloze k I. dílu svých Dějin (Počátky rodopisu a místopisu českého i moravského) uvádí s číslem pořadovým VII rod Benešoviců, kteří měli ve znaku odřivous.

772. Antonínu Strejčkovi 25. února 1891
1 dvojl., 8°, m, obálka šedá, LA.

v továrně pana Kubinskýho — Bedřich K. měl v Holešovicích továrnu na bavlněnou přízi a bavlněné zboží a na kartoun.

773. Josefíně Hovorkové 19. března 1891
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, LA.

774. Jaroslavu Kvapilovi [v dubnu 1891]
Navštívenka drobná, bez tištěného jména, obálka, b. d., František Rys. Cizí rukou připsána datace: V dubnu 1891.
zapečetěné lístky — patrně rukopis veršů poslaných do soutěže vypsané redakcí PB.

775. Josefu Václavu Sládkovi 8. dubna 1891
1 dvojl., 8°, m, originál byl ve sbírce dr. Vladimíra Frídy, opis: vydavatel.
Když jsem to četl v Lumíru — Lumír v č. z 20. března 1891 otiskl ve fejetonu: „Redakce Lumíra žádá pány básníky a básnířky české o laskavé zaslání ‚jarní písně' ke dni 1. května. Jest žádoucno, aby rukopisy byly zaslány do dne 20. dubna t. r. Doufáme, že nám pěvci čeští, známí i neznámí, spolupůsobení při tomto jarním výletu neodeprou. Písně budou v 1. čísle květnovém otisknuty v témž pořadí, jak dojdou." — Cyklus „K prvnímu květnu" vyšel v č. 13. Neruda příspěvek neposlal. Mimoto je na str. 156 v redakční listárně otištěno sdělení: „K prvnímu květnu došlo nás také několik dobrých písní dělnických. Nebylo jich lze otisknouti, protože by propadly cenzuře." — Josef V. Sládek však poslal Nerudovi ještě zvláštní dopis se žádostí o příspěvek (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

Milý příteli! V Praze 4. 4. 1891
Byl bych Ti velmi vděčen, kdybys mi poslal buď jarní písničku, neb vůbec nějaký prostý motiv ke dni 1. května.
Byl bych tak rád, kdybys co vůdce nás všech mezi námi nescházel.
Bude-li Ti to jen trochu možno, udělej mi to.
Tvůj
J. Sládek

776. MUDr. Františku Michlovi 20. dubna 1891
1 dvojl., 8°, m, originál v rodinném majetku, opis: vydavatel.

777. Františku Adolfu Šubertovi 27. května 1891
Navštívenka velká, jméno vytištěno na středu psacími typy, LA.
Moji hosté — neteř Nerudova Marie Tichá se svým strýcem a tetou ze Schreiberhau, viz Dop I, dopis č. 864; *výstava* — Jubilejní výstava, zahájená 15. května 1891; *lístek dnešní* — do ND, kde byl 27. května dáván Nepřítel lidu Henrika Ibsena.

778. Marii Čelakovské 13. června 1891
Navštívenka velká, jméno tištěno na středu psacími typy, LA. V oslovení je vyškrabáno opět jméno: [Mařenko!].

řekla jsi mi... pozdě — viz dopis Marie Čelakovské (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

Král. Vinohrady, dne 12. června 1891

Předrahý příteli!

Od zítřka za týden bude velká slavnost ve prospěch Ústřední matice na Žofíně a Střeleckém ostrově; jsou zde právě pánové pořadatelé a žádají mě, abych Tě poprosila, kdybysi zítra pod čarou ve prospěch slavnosti něco psal, abysi vzbudil nějaký interes pro slavnost tu. Bojí se, že výstavou bude účastenství trpěti, a proto se utíkáme k Tvé velmoci a síle slova Tvého, abysi zahřímal národu do duše a pozval ho k národnímu svatečeru.

Připomínám, že za vyplnění obdržíš pac a pusu a vděk národa a vždy Tvé upřímné přítelkyně

Mařenky Čelak.

[*slavnost* — Ústřední matice školské byla 20. a 21. června 1891 (v sobotu a v neděli)].

779. PhDr. Antonínu Rezkovi 15. června 1891

Navštívenka velká, jméno tištěno na středu psacími typy, LA.

fotografii — pro Rezkovu „podobiznu" v HL z 26. června 1891 (Pod IV, str. 220).

780. Františku Adolfu Šubertovi 15. července 1891

Navštívenka velká se slepotiskovým emblémem Zemské jubilejní výstavy po levé straně aversu, jméno tištěno psacími typy stranou vpravo na středu, LA.

k myšlénce tak pěkné — v NL z 15. července byla zpráva, že ND v sobotu 18. července uspořádá pro polské hosty slavnostní představení s programem: Slavnostní předehra Bedřicha Smetany, proslov Aug. Eug. Mužíka, Živý obraz s hudbou Zdeňka Fibicha, Prodaná nevěsta; ale pochvala Nerudova se mohla týkat i tří představení, jež ND uspořádalo na počest slovanských národů: v pondělí 20. července pro Srby, ve čtvrtek 23. pro Rusíny a v pátek 24. pro Poláky.

781. Augustu Špačkovi 16. července 1891

Originál nezvěstný, opis: vydavatel.

dvě sedadla — patrně pro vlachovobřezské příbuzné, viz Dop I, dopisy č. 865 a 866; *Žižkova smrt* — Josefa Jiřího Kolára; *na sobotu nebo neděli* — v sobotu 18. července byla Prodaná nevěsta, v neděli 19. července nebyla na programu ND žádná opera.

782. Jaroslavu Vrchlickému 29. července 1891

1 list, 8°, m, LA. Na rubu jsou dvě tužkové kresby (Jaroslava Vrchlického?).

Čermák — Bohuslav Č., viz vysv. k dop. č. 106; „*Sláva*" — vyšla r. 1892

tiskem v nakladatelství Františka Šimáčka se jménem autorovým (Gustav Jaroš), s podtitulem „Literární burleska z r. 1829“ a s označením „Práce cenou poctěná při konkursu Poetických besed“.

Jaroslav Vrchlický, druhý člen soutěžní poroty, psal předtím Janu Nerudovi (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

V Praze 18. V. 1891

Slovutný příteli,

dovoluji si vrátiti poslední dvě básně z konkursu Poetických besed a krátce sděliti s Vámi svůj úsudek.

„Raroh“ a „Mika“ vymykají se vážnému hovoru, — „Pavel Liška“ a „Sláva“ nejsou bez jisté zásluhy, však na udělení ceny nedosahují; první ne slabou kompozicí, druhé ne sukovitou formou. Myslil bych, že by bylo nejlépe vypsati soutěž znova, snad budeme podruhé šťastnější. Téhož asi úsudku jest p. Boh. Čermák, s kterým jsem o tom měl delší rozhovor; prosté nahlédnutí a přečtení pár stránek obou rukopisů dá Vám zajisté dostatečného světla a určí Vaše další jednání.

S výrazem dávné úcty Váš

vřelý ctitel

Jar. Vrchlický

Soud Bohuslava Čermáka — viz jeho dopis z 15. dubna 1891 (LA, pozůstalost Eduarda Valečky) — se však neshoduje s tím, co psal Jaroslav Vrchlický: Čermák ocenil nejvýše práci označenou „Pavel Liška“ a svůj soud vyslovil i v dopise Janu Nerudovi (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

V Praze 11. května 1891

Velectěný příteli!

Odpusťte, že odpovídám trochu pozdě, čekal jsem na bližší vysvětlení, ano mi přání Vaše nebylo dosti jasno. Nevím, co bych měl ve schůzi s p. Vrchlickým činiti, podav písemně své parére, jež měniti nemohu. Jediná možnost by byla, aby žádná z prací za ceny hodnou nebyla uznána, a tu bych se submitoval, neb ve svém parére dím, že z prací podaných uznávám s heslem „L. k vl.“ za nejlepší, čímž nechci říci, že by o sobě byla vynikající. Nemyslí-li se na tuto eventualitu, bude nejlépe, ať nasleduje p. Vrchl. příklad můj a podá též písemně své parére. V případu souhlasu se mnou jest věc odbyta, v případě opáčném přečtete obě sporné práce a rozhodnete, které má cena býti přiřčena. To tuším nedá příliš práce, však třeba, aby již rozhodnutí se stalo. Ve zvláštní úctě

Váš oddaný

Bohuslav Čermák

Po další výměně názorů uzavřel celé jednání dopis Jaroslava Vrchlického Janu Nerudovi (LA, Nerudova pozůstalost) z 30. července 1891:

30. 7. 1891

Slovutný a drahý mistře,

jisto jest, že má „Sláva“ něco svérázného a že místy se tam zableskuje pravý drahokam poetický; mně jen vadila trochu nepatrnost syžetu a pak

formální abych řekl brutálnost. Jelikož však obé název „burleska“ ne-li omlouvá, aspoň objasňuje, přidávám se zcela Vašemu náhledu, zvlášť jde-li o to, aby cena skutečně byla udělena. Lepší „Sláva“ jest rozhodně než ostatní konkurující práce, které jsou jednak podivínské, jednak šablonovité.

S výrazem dokonalé úcty Vám

zcela ochotný

J. Vrchlický

Jan Neruda oznámil výsledek soutěže Marii Neureutterové; její odpověď je dochována (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

3. 8. 91

Velectěný pane redaktore!

Promiňte, že se utíkám k tomuto způsobu dorozumění se s Vámi o záležitosti, v níž jste mi právě psal. Ale čas kvapí, vždyť již zítra či pozítří má být zpráva v novinách.

Vzhledem k tomu, že jmenovaná báseň nevyhovuje, jak sám doznáváte, mým intencím i Vašim a dojista i očekáváním jiných, jsem pro to, aby se spisovateli nabídla polovice vypsané ceny — ostatek opět doplním a cena zůstane vypsána nadále, snad do příští jarní neb podzimní sezóny, tak aby bylo ku větší práci také více času. Zároveň mohly by se příležitostně příštího vypsání ceny veškery body podmínek přesněji vytknout.

Tak bylo by mi to nejmilejším, i myslím, že bych tím způsobem také věci samé nejspíše prospěla, což mi musí být hlavní pohnutkou. Byla bych k Vám raději přišla osobně si o tom pohovořit, avšak na předešlou mou poptávku mým mužem odpověděl jste záporně — netroufám si tedy. Směla-li bych tak učiniti nyní, prosím o sdělení.

Vaše oddaná

M. Neureutterová

Zpráva o výsledku soutěže byla otištěna v novinách, např. v NL z 11. srpna 1891 (viz Lit III).

783. Josefu Svatopluku Macharovi do Vídně 4. srpna 1891

1 dvojl., 8°, m, LA. Otisk: J. S. Machar, Při sklence vína (1929, str. 64 a d.).

věc — Machar poslal Nerudovi pro PB sbírku Pêle-mêle, vydanou pak r. 1892 nakladateli Bursíkem a Kohoutem v Praze; „*refus*“ — odmítnutí; *své choti* — paní Hedvice Macharové.

Tento dopis je odpovědí na dopis J. S. Machara (LA, pozůstalost Jana Nerudy):

Ve Vídni 1. srpna 91

Drahý mistře,

neblahý osud svého „Pêle-mêle“ již znám — ženské nedovedou ničeho smlčet. Nepřekvapilo mě to nijak — já si to předpovídal, jakmile jsem Vám tu knížku poslal. Je mi jen líto, že jsem Vás připravil o kus drahého času, — a to mi odpusťte laskavě.

A smím-li připojit druhou prosbu: račte mi to poslati tedy zpět. — Nemám nikoho v Praze, kdo by pro to došel a ušetřil Vám tu práci a mně tuto prosbu, a já sám nepřijdu do Prahy až někdy za dva roky — tak prosím Vás, mistře drahý, pošlete mi to.

Mám s tím jiný plán, plný materielních a materialistických stínů —: dnes jsem platil činži, chci tu knížku některému chlebodárci jednou rukou podat, a druhou ruku otevřít na „foršus". To je to. A to je také příčina mých dnešních Vás obtěžujících řádků.

Vzmohu-li se kdy na něco většího, epického, pak prosím, byste zachoval mě do té doby v paměti a přijal to laskavě. Já nevím ale; tak se mi zdá, že se ty delší epické básně přežily u nás — snad pro[to], že je jich málo —

A odpusťte laskavě, že povídám tuto své rozumy, a omluvte mě.

S uctivým pozdravem svým a s uctivým poručením své ženy (dovolte jí tuto vzpomínku) —

vždy Vám k službám

Machar

Wien, Währing, Gürtelstraße 52.

784. Jaroslavu Vrchlickému 6. srpna 1891

Navštívenka s plastickým emblémem Zemské jubilejní výstavy, jméno tištěno psacími typy, ÚČL, pozůstalost Jana Liera.

785. Adolfu Černému [před 7. srpnem 1891]

Otisk fragmentu dopisu: Adolf Černý, „Spolužáci. Vzpomínka na návštěvu u Nerudy s Michalem Hórnikem", Světozor, 1891, str. 494. Autor uvedl citát poznámkou: „Mám před sebou památky po mistrovi. Jednou z nich je lístek, jejž mi psal ve příčině mých překladů některých jeho básní na jazyk lužický, jemu obzvláště milý a drahý..."

V pozůstalosti Jana Nerudy (LA) je dochován dopis Adolfa Černého, napsaný po návštěvě u Nerudy:

Budyšín, 13. srpna 1891

Vysoce ctěný pane!

Račte mi laskavě prominouti, že teprv dnes přicházím s nejsrdečnějším díkem za Vaši podobiznu, kterou jste mne obdaroval. Bude to pro mne drahá památka! Pan scholastikus Hórnik oznámil mi to do Mužakova a já jsem si psal domů pro podobiznu, příteli Mukovi určenou, jemuž jsem ji potom odevzdal. On se Vám sám poděkuje, jakmile se vrátí (v sobotu) domů do Freiberka; zatím se Vám dává poroučeti a posílá Vám vřelý pozdrav. Já si dovolím svoji podobiznu poslati, jakmile ji dostanu z Prahy. Dal jsem se tehdáž s Mukou také oblejsknouti.

Nyní jsem se vrátil ze své pouti po vesnicích lužických v okolí Mužakova, Vojerec a Zlého Komorova. V okolí Mužakova smutno, drahý pane, smutno; „kulturní" národ pracuje zde vší přemocí, aby vyhladil poslední stopy lužičiny. Ale nejde to tak rychle, jak by si páni přáli. R. Andree má kupř. vesnici Brunojce již 100 let poněmčenou — a zatím jsem ji našel

ještě docela srbskou; pouze děti školní jsou napolo poněmčeny. Myslím však, že ani tu nelze předpovídati poněmčení nejmladší generace — srbský živel je tu ještě tak mocný, že se děti zajisté ještě vrátí k srbštině, až vyjdou ze školy. — Zato jsem se potěšil v okolí Vojerec: tu ještě vzkvétá národnost lužická v plné síle a kráse. Zápisníky moje všecky jsou plny — a tak jsem s výsledkem svých letošních potulek po srbském venkově úplně spokojen. Něco snad ještě nasbírám v katolických stranách, kdež jsou vůbec nejlepší Srbové.

Náš milý Hórnik po návratu z Prahy churaví; nastudil se v Budyšíně (nikoli v Praze). Ale nyní jest mu již zase lépe; včera a předevčírem byl hodinu na procházce a nic mu neškodilo. Srdečný, přátelský pozdrav od něho!

Račte prominouti, že jsem se tak rozpovídal; to já vždycky, když o svoji Lužici zavadím. — Ku konci ještě děkuji za výtisky Humorů, kteréž jsem odevzdal dr. Mukovi. Děkuje znovu za vzácnou památku jsem s vřelým pozdravem Váš upřímný ctitel

Ad. Černý.

V Lužici zdržím se ještě asi 14 dní, povětšině u p. kanovníka Hórnika.

[Vysvětlivky k dopisu Adolfa Černého: *Hórnik* — Michal H. (1833 až 1894), hornolužický spisovatel, druh Nerudův ze studentských let na malostranském gymnasiu (viz Pod II, str. 267, ŽJN I, str. 125); *Mužákov* — něm. Muskau, město v tehdejším kraji rozburském v pruské Horní Lužici, nyní těsně na polské straně hranic NDR; *Vojerce* — Wojerecy (něm. Hoyerswerda), město v kraji wojereckém v tehdejší pruské Horní Lužici, nyní v NDR; *Zlý Komorov* — Zły Komorow (něm. Senftenberg), město v Dolní Lužici v tehdejším kraji kalarském, nyní v NDR; *R. Andree* — Richard A. (1835—1912), něm. zeměpisec a národopisec; *výtisky Humorů* — s „podobiznou" Arnošta Muky.]

786. Eduardu Valečkovi 7. srpna 1891

1 dvojl., 8°, m, ÚČL. Na str. 2 přípisek Gustava Jaroše tužkou: „Dopis Ed. Valečkovi, který mně jej předal. G. J."

aliney — odstavce; *na konec několik... poznámek* — otištěny jsou v knižním vydání; *Štěpnička* — podle vysvětlivky Gustava Jaroše: „Štěpnička, Fr. Boh., básník dvojsvazkového Hlasu lýry české, úplně bez ceny. V důtklivém podezření jako ramenář a udavač. Marnivý spisovatel, jak svědčí už i názvy některých čísel z Hlasu lýry české. Žil 1785—1832." — *Hýbl* — „Hýbl, Jan, zapomenutý dnes, kdysi velmi populární novinář a vydavatel kalendářů. — Kacafírkem zván pro svůj vtip a dar improvizovat veselé písně i s nápěvem (1786—1834)." — *dva tituly... „Al fresco"* — v knižním vydání je Al fresco pojmenována kapitola IV, kdežto kapitola VIII je pojmenována Jiné al fresco.

Z pozůstalosti Jana Nerudy se dochoval koncept tohoto dopisu Nerudova (dnes ve sbírkách Františka Rysa), 1 dvojl., 8°, m, v podstatě shodný, ve formulaci odlišný:

7/8 91

Milý pane Valečko!

Budete-li se spisovatelem básně Slávy jednat stran otištění, požádejte ho:

a) aby báseň zde onde zkrátil trochu, jmenovitě ve výjevu prvním a pak ve výjevu u Čelakovského. Však bude sám vidět, kde zkrácení třeba.

b) Aby jistý verš na str. 48 proměnil.

c) Aby při opětném čtení laskavě vyznačoval přesně, kde sobě přeje alineí, a úvozovkami všude dobře označoval osoby. Je to kvůli sazbě a korektuře.

d) Aby přidal na konec několik kratičkých literárněhistorických poznámek, kvůli širšímu obecenstvu. (Např. ad hominem „Štěpnička", nebo proč Hýblovi říkali „Kacafírek" atd.)

Váš

Neruda

787. Josefu Kuffnerovi 19. srpna 1891

1 list, 8°, m, Západomoravské muzeum v Třebíči. Otisk: Josef M. Weimann, Lidová demokracie z 13. prosince 1959, adresáta určil Mil. Novotný, tamže, č. z 6. ledna 1960.

o brněnském divadle českém — psal Josef Kuffner (šifra *-š.*) ve fejetonu NL z 27. srpna 1891 a v poznámce pod čarou citoval téměř doslovně dopis Nerudův.

788. Josefu Richardu Vilímkovi 22. srpna 1891

Originál nezvěstný, otisk: AP. Poslední dochovaný a nám známý dopis Nerudův.

DOPISY NEDATOVATELNÉ A RÁMCOVĚ DATOVANÉ

789. JUDr. Josefu Fričovi [konec let padesátých]

1 list, 8 × ca 7 cm, LA, fričovský archív. Datace podle zmínky o studentském příteli Nerudovu a podle mladistvého, nevyrovnaného rukopisu.

Mülhstein — August M., viz dopis č. 1 a seznam adresátů.

790. MUDr. Antonínu Fričovi [léta šedesátá]

Navštívenka, jméno tištěno psacími typy v pravém dolním rohu, LA. Datace podle typu navštívenky, viz dopis č. 30 a další.

791. JUDr. Jakubu Škardovi [koncem let šedesátých]

1 list, 8°, m, b. d., Smetanovo muzeum. Cizí datace, chybná: 1880. Dopis podle obsahu mohl být psán jen v l. 1863—1867, nejpravděpodobnější je vročení 1867, podle papíru i podle obsahu.

Petr Hrdina — rodák z Kříče u Královic (1834—1877), bednář původně, od r. 1869 (podle osobního archu v Archívu města Prahy) dozorce vlaku při státní dráze, otec tří dětí; *Bělský* — JUDr. Václav B. (1818 až

1878), primátor m. Prahy v l. 1863 — 1867; *Dittrich* — František D. (1801—1875), pražský měšťan a obchodník, v l. 1863—1870 náměstek primátora.

792. Františku Novákovi do Peště [počátkem let sedmdesátých]
1 list, 14,5 × 22 cm, b. d., LA. Otisk: Acta Musaei Nationalis, řada C, VII, str. 66. Datace přibližná, r. 1871 dokončil František Novák studia na pražské technice a přijal místo v Uhrách.
Julius — Grégr; *do Nového roku zásilku novou* — viz dopis další.

793. Františku Novákovi do Peště [počátkem let sedmdesátých]
1 list, 14 × 22,5 cm, b. d., LA, otisk: Acta Musaei Nationalis, řada C, VII, str. 67. Datace pravděpodobná podle dopisu předchozího.

794. Jakubu Arbesovi [léta sedmdesátá]
Navštívenka drobná, bez jména, psáno tužkou, b. d., LA. Datace přibližná.

795. Jakubu Arbesovi [léta sedmdesátá]
1 list, m. 4°, psáno tužkou, b. d., LA. Datace přibližná.

796. Františku Adolfu Šubertovi [1879—1881]
Navštívenka dvojitá, nehlazený papír, jméno tištěno stojatým písmem s ozdobnými iniciálami, b. d., LA. Datace přibližná. Tento dopis a další datuji jenom přibližně obdobím Nerudova starostenství ve Spolku českých žurnalistů.

797. Františku Adolfu Šubertovi [1879—1881]
Navštívenka větší, bez tištěného jména, b. d., LA. Datace přibližná.

798. Františku Adolfu Šubertovi [1879—1881]
1 dvojl., 8°, b. d., LA. Celé, i podpis, psáno cizí rukou, s chybami.

799. Františku Adolfu Šubertovi [1879—1881]
1 dvojl., 12°, b. d., LA. Na str. 4 poznámka F. A. Šuberta modrou tužkou: „Odpoledne zatopit v klubu."

800. Františku Adolfu Šubertovi [1879—1881]
1 list, 8°, b. d., LA.
směnky — Spolek českých žurnalistů ručil za směnky svých členů.

801. Františku Adolfu Šubertovi [1879—1881]
Navštívenka větší, nehlazený papír, bez tištěného jména, b. d., LA.

802. Gustavu Eimovi [rozhraní osmdesátých a devadesátých let]
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami, přípisek pod tiskem jména, b. d., LA. Datace pravděpodobná.

803. Antonínu Štolbovi [15. prosince r. ?]
Navštívenka, psáno tužkou, b. d., LA, neevidováno, opis: vydavatel. Údaj dne a měsíce podle obsahu.
Druhý článek pana bratra — JUDr. Josefa Štolby, jenž byl Nerudovým spolupracovníkem ve fejetonu NL, viz seznam adresátů.

804. Mikuláši Lehmannovi [po 16. květnu r. ?]
1 dvojl., 8°, b. d., ÚČL. Údaj dne a měsíce podle obsahu.
na den svatojanský — 16. května.

805. Františku Novákovi do Peště
Navštívenka drobná, jméno tištěno drobnými verzálkami; mikrofilm: LA.

DODATKY KE SVAZKU DOPISY I

1. Za dopis č. 353 na str. 240:
JUDr. Juliu Grégrovi 23. července 1884
1 dvojl., 8°, m, vydavatel.

2. Za dopis č. 490 na str. 335:
JUDr. Juliu Grégrovi 9. července [1887]
Navštívenka drobná, křídový papír, na rubu tisk jména verzálkami, b. r. Originál nezvěstný, opis: vydavatel. Vročení podle dopisu Emanuela Friedberga Mírohorského z Bledu dr. Juliu Grégrovi z 16. července 1887 (Archív NM, pozůstalost Julia Grégra): „Potěšen, že jste ráčil přijati a umístiti můj dopis, posílám druhý k stejnému laskavému upotřebení…"
rukopis p. Mírohorského — Emanuel Salomon Friedberg Mírohorský (1829—1908), český malíř a spisovatel, měl po 9. červenci 1887 v NL fejetony ze Slavonska: 13. VII. Bled, 23. VII. Plavba okolo břehů jezera Bledského, 30. VII. Několik vděčných výletů do zdejšího okolí. Všechny jsou signovány in c.: *M.*

3. Za dopis č. 581 na str. 387:
JUDr. Juliu Grégrovi 24. listopadu 1890
1 dvojl., 11,5 × 14,5 cm, papír šedomodrý, Zdenka Trefná.
cestopísek od pí Moudré — Pavla Moudrá (1861—1940), spisovatelka a publicistka, měla v NL z 30. listopadu 1890 v nedělní příloze příspěvek „Přes ruskou hranici"; *paní Albierová* — choť Pavla Albieriho, vl. jm. Jana Mucka (1861—1901), spisovatele a novináře, původně obchodníka v Neveklově; jako redaktor a obchodní zástupce působil v USA a tam i zemřel.

806. Ferdinandu Dattlovi v Praze 19. října 1870
1 list, v. 4°, papír šedomodrý. Z pozůstalosti prof. Ferdinanda Strejčka.
básně Elišky Krásnohorské — rukopis knihy Z máje žití, vydané r. 1871 nakladatelstvím Grégr & Dattel; Eliška Krásnohorská si poznamenala v zápisníku (Vzpomínky, upravil Ferdinand Strejček, Blatná, 1947, str. 31): „... Světlá... se mnou došla k nakladateli Dattlovi, jemuž mé verše doporučila. Dattel slíbil, že je vydá, schválí-li je Neruda, jenž jim pak dal sankci až na některé, jež se mu zdály příliš slabé, a na několik (nevím kolik) epigramů."; *aby vynechány byly básně* — všechny tyto básně i epigramy nebyly do knihy pojaty.

807. Elišce Krásnohorské 19. února 1880
1 list, 8°, z pozůstalosti prof. Ferdinanda Strejčka.
Umělecká beseda — viz dopis č. 229; *dejte mi nějaké verše své* — Eliška Krásnohorská měla pak v sborníku Národ sobě na str. 2 báseň Janův druhý sňatek (o králi Janu Lucemburském) a na str. 15 v oddíle Roj epigramů Baladu-epigram.

808. Elišce Krásnohorské 6. dubna 1880
Originál není znám. Opis rukou prof. Ferdinanda Strejčka, z jeho pozůstalosti, 1 list, 8°.
Delší balada... Balada-epigram — viz dopis předešlý; *Legenda-epigram* — báseň Ladislava Quise; *Píseň-epigram* — báseň Adolfa Heyduka; k nim přibyla ve sborníku podle Nerudova plánu ještě Zpěvánka-epigram Rudolfa Pokorného.

809. Elišce Krásnohorské 14. prosince 1882
1 dvojl., 8°, z pozůstalosti prof. Ferdinanda Strejčka.
s vydáváním Poetických besed — viz dopis č. 381; *anglický vzorek* — viz týž dopis; *máte-li... něco výpravného* — Krásnohorská dala Nerudovi pro Poetické besedy selanku Vlaštovičky, jež vyšla ve svazečku XII, posledním v r. 1883.

810. Elišce Krásnohorské 19. března 1883
1 list, 8°, z, fialové obdélníčky. Z pozůstalosti prof. Ferdinanda Strejčka.
Pospíšil — Jan František (Hostivít) P. (1785—1868), nakladatel, vydavatel časopisů Jindy a nyní, Květy české a Květy, které redigoval také J. K. Tyl.

811. Elišce Krásnohorské 10. dubna 1883

Originál není znám. Opis rukou Ferdinanda Strejčka, z jeho pozůstalosti, 1 list, 16°.

v čísle srpnovém — viz vysvětlivku k dopisu č. 809, jde o Vlaštovičky; *moje jarní píseň* — snad 3. z jarního cyklu Prostých motivů (Básně II, str. 119), v lednovém čísle Palečka r. 1883.

812. Elišce Krásnohorské 19. srpna 1883

1 list, 8°, m, z pozůstalosti prof. Ferdinanda Strejčka.

abyste... lhůtu položila — viz dopis předešlý a vysvětlivku k němu.

813. Zenonu Przesmyckému (Miriamovi) 24. března 1884

Originál v archívu Zenona Przesmyckého v Bibliotece narodowej ve Varšavě, otisk: Jerzy Sliziński, List Jana Nerudy do Zenona Przesmyckiego, Przegląd zachodni, 1952, str. 173—175.

spisy svoje veršem vyšlé — patrně Písně kosmické, Balady a romance a Prosté motivy; *k podniku Vašemu* — Zenon Przesmycki zamýšlel překládat verše Nerudovy, z Písní kosmických tiskl ukázky v l. 1885—1907; *Biografie... několik v časopisech polských* — např. A. Chodźko, Odrodzona literatura w Czechach. (Poeti nowocześni...), Biblioteka warszawska, 1861, III, 151—175; viz i dopis č. 355 a vysv. k němu.

814. Elišce Krásnohorské 24. ledna 1885

1 list, 8°, m, z pozůstalosti prof. Ferdinanda Strejčka.

za Robinsona šumavského — Eliška K. podle Vzpomínek (viz vysv. k dopisu č. 806), str. 88, začala psát Šumavského Robinsona v listopadu 1885, Jan Neruda dostal rukopis až r. 1886 a mohl jej zařadit do PB jako sv. XXXII, s vročením 1887; *za fejeton pro Národní listy... o Rettigové* — Neruda fejeton napsal sám (1. února 1885, viz Spol V); o Rettigové napsala Krásnohorská úvahu k zahájení kuchařské výstavy 2. února 1885, ale sama ji nepronesla, z fejetonu Nerudova kolegy β- (Josefa Kuffnera) v NL z 3. února 1885 se dovídáme, že její úvahu „předčítala paní Neffová, dáma z naší přední společnosti"; tato úvaha byla vydána tiskem (Památce M. D. R. Při oslavě 100. jejích narozenin) výborem pro zřízení české kuchařské školy r. 1885.

815. Elišce Krásnohorské 25. února 1885

1 dvojl., 8°, m, z pozůstalosti prof. Ferdinanda Strejčka.

odklad — viz vysv. k dopisu předešlému.

816. Václavu Žížalovi Donovskému 13. listopadu 1885

1 lístek, 14,5 × 12,1 cm, v antikvariátním prodeji r. 1964. Opis: vydavatel.

Wurzbach — mohlo jít buď o dílo Alfréda Wurzbacha (1846—1915), něm. spisovatele a dějepisce umění, jehož Geschichte der holländischen Malerei vyšly právě r. 1885 v Praze, anebo o slovník Biographisches Lexikon des Kaisertums Österreich (1855—1891) Constanta Wurzbacha

(1818—1893), něm. bibliografa rakouského; *Hovorkovi* — Josefu M. H., viz seznam adresátů; *něco* — z gáže, z honorářů; *můj inzert* — Jan Neruda si vyžádal u Julia Grégra souhlas, že smí v NL inzerovat své spisy, vydané u Eduarda Grégra a Eduarda Valečky, viz Dop I, dopis č. 406 a vysv. k němu; tento Nerudův inzert byl otiskován v NL mezi 10. listopadem a 24. prosincem 1885.

817. Jindřišce Kakšové do Slaného 10. dubna 1887

Zálepka. Originál byl v antikvárním prodeji r. 1964, opis: vydavatel.

kaserol — kastrol; „*Krůta*" — těžko čitelné jméno psa; *maminku* — Marii Kakšovou, roz. Sršňovou, viz seznam adresátů; *Jeníka* — bratra Jana, viz seznam adresátů; *Nána* — Anna Haralíková.